ธรรมกาย

ISSN 0857-2909

นิตยสารเพื่อการเผยแพร่พระสัทธรรม

ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม–กันยายน ๒๕๓๕

- รัตนสูตร : สังฆรัตนะ
  พระธรรมเทศนาของหลวงพ่อวัดปากน้ำ
- อิทธิบาท ๔ : วิมังสาเป็นอิทธิบาท
- พุทธานุภาพ ตอนที่ ๓
- หลักสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน
  ธรรมบรรยายของพระเทพวิสุทธิโสภณ
- ถ้าไม่ได้ปฏิบัติธรรมแล้ว กล่าวว่า
  "ตายเปล่าทั้งชาติ"
  โอวาทสมเด็จพระพุฒาจารย์
- ตอบปัญหาธรรม :
  ผู้ฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหาร บาปหรือไม่
  การฆ่าใน "พฤษภาทมิฬ" บาปหรือไม่

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ องค์ประธานพิธีงานผูกพัทธสีมาและตัดลูกนิมิต
ณ อุโบสถ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม เมื่อวันที่ ๒ พ.ค. ๓๕

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานรางวัลดีเด่น ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา
ภายในประเทศ แก่พระอาจารย์มหาเสริมชัย ชยมงฺคโล เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม
เมื่อวันวิสาขบูชาที่ ๑๖ พ.ค. ๓๕ ณ พิธีมณฑล ท้องสนามหลวง

ทรงพระเจริญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้า คณะผู้จัดทำนิตยสารธรรมกาย

การอบรมพระกัมมัฏฐาน รุ่นที่ ๒๓

๑- ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๓๕

▲๑

๑. เมื่อปิดการอบรมรุ่นที่ ๒๓ **เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์** กรรมการมหาเถรสมาคม เป็นประธานถวายวุฒิบัตรแก่ผู้ผ่านการอบรม

๒. ตลอดระยะเวลาของการอบรม มีการถวายความรู้ทั้งภาคปริยัติและภาคปฏิบัติจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้รับความสนใจจากผู้เข้ารับการอบรมเป็นอย่างมาก

๓. ผู้อบรมที่มีความก้าวหน้าการเจริญภาวนาในขั้นดีแล้วจะได้รับการต่อวิชชาธรรมกายชั้นสูงต่อไป

๔. พระภิกษุสามเณรผู้เข้ารับการอบรม ได้รับบิณฑบาตจากสาธุชนผู้เป็นเจ้าภาพภัตตาหารทุกวันเป็นประจำ

▼๒

▼๓

▼๔

ธรรมกาย

นิตยสารเพื่อการเผยแพร่พระสัทธรรม
ของมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา :

เจ้าประคุณ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อุปเสณมหาเถร ป.ธ. ๙)
พระเดชพระคุณ พระธรรมปัญญาบดี (ช่วง วรปุญฺโญ ป.ธ. ๙)
พระเดชพระคุณ พระเทพปริยัติโมลี (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙)
พระเดชพระคุณ พระราชปริยัติกวี (วิเชียร อโนมคุโณ ป.ธ. ๙)
พระเดชพระคุณ พระภาวนาโกศลเถร (วีระ คณฺตุตโม)
พระเดชพระคุณ พระเมธีรัตโนดม(อำนวย ปญฺญาวุฑฺโฒ ป.ธ. ๙)
พระมหาบุญธรรม ปญฺญาวชิโร ป.ธ. ๗
พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล (มงคลบุตร) รป.ม.(ม.ธ.) ป.ธ. ๔
ศาสตราจารย์บัญญัติ สุชีวะ L.L.B. of Gray's Inn. (London) (อดีตประธานศาลฎีกา)
ศาสตราจารย์ ดร. นิคม จันทรวิทุร Hons. Ph.D., M.A. (Labour Econ., SSA)

ผู้จัดการ :

รศ.ดร.พัฒนะ ภวะนันท์ Ph.D., D.I.C., B.Sc.(Hons.)

บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา :

รศ.ดร. ธีระ เกรอด Ph.D., M.Eng., B.Eng.(Hons.)

กองบรรณาธิการ

พระมหาสักกา สุนีโต ป.ธ. ๗
พระมหาวิมล วิมโล ป.ธ. ๗
พระมหาปราโมทย์ ปโมทิโต ป.ธ. ๕
พระมหาศักดา สุมโน ป.ธ. ๔
พระมหาประเสริฐ ปญฺญาเสฏฺโฐ ป.ธ. ๔
พระมหาจิรัฏฐ์
พระภาสกร ปภากโร
พระธุวันต์ ปญฺญาวณฺโณ
ผศ.เบญจา พงศ์พยัคฆ์ ภ.ม.
คุณวีระ เนตยกุล
คุณสมชาย เทียมบุญประเสริฐ วท.ม.
คุณสุทัศน์ นิ่มกุลรัตน์ ภ.บ. (จุฬาฯ)
คุณสุนีรัตน์ ชลสายพันธ์ อ.บ. (จุฬาฯ)
คุณกิติเทพ ชลบุษปกุล M.BA.

ฝ่ายภาพ :

คุณสง่า สังพันโรจน์
คุณดนัยเทพ ณ นคร

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ :

คุณสุธาร สุขยางค์
คุณส่วน พนมวัฒนากุล

ฝ่ายธุรการ ประสานงาน :

คุณเปรมขุดา ศิริบัณฑิตย์กุล
คุณเพ็ชรา อัมระเกตุ
คุณภาวิดา ศรีนุชจรัสกุล
คุณบุณยวีร์ เพ็ชรเอี่ยม

ฝ่ายศิลป์ :

คุณสมโพธิ์ ฌานวังศะ

รูปเล่ม/เรียงพิมพ์ :

บริษัท วีชั่นอาร์ค คอร์ปอเรชั่น จำกัด
โทรศัพท์/โทรสาร ๒๕๓-๒๕๖๕

พิมพ์ที่ :

โรงพิมพ์ประชาชน ๓๕ ซอยพิพัฒน์ ถนนสีลม กทม.
โทร. ๒๓๕-๐๓๘๙, ๒๓๔-๒๐๖๒, ๒๓๔-๒๘๖๐
แฟ็กซ์ ๒๓๘-๑๐๗๔

อธิบายปก :
"ธรรมจักรทอง"
รางวัลดีเด่นด้านการเผยแพร่พระธรรมภายในประเทศ

นิตยสาร *"ธรรมกาย"* ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๓๕

สารบัญ

พระธรรมเทศนาของหลวงพ่อวัดปากน้ำ

รัตนสูตร ว่าด้วยสังฆรัตนะ.....พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ๕

มหาสติปัฏฐาน ๔ : ธรรมกาย

วิมังสาเป็นอิทธิบาท (วิมงฺสิทฺธิปาท).....พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล ๗๗

ธรรมปฏิบัติ

เจริญภาวนาธรรมะเพื่อให้มีสติสัมปชัญญะฯ.....พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล ๔๒

จากพระไตรปิฎก..... ๒

ธรรมะสำหรับเยาวชน

มงคลยอดชีวิต.....ศศิประภา ศากยะบุตร ๗๓

ตอบปัญหาธรรม.....ชยมงฺคโล ภิกฺขุ ๑๐๑

ธรรมสภา.....วิมังสา ๕๓

แวดวงธรรมกาย.....วิชชาธร ๗๐

เสียงจากผู้ปฏิบัติ.....บ.ก. ๖๘

ปกิณกะ

ปฏิจจสมุปบาทธรรม.....พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล ๑๖
พุทธานุภาพ ตอน ๓.....พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ ๓๓
โอวาทปิดการอบรมฯ รุ่นที่ ๒๒.....สมเด็จพระพุฒาจารย์ ๖๒
หลักสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน.....พระเทพวิสุทธิโสภณ ๘๗

ท้ายเล่ม

ป้องกันและแก้ไข..... ญาณรัตนะ ๑๑๙

วัตถุประสงค์ : เพื่อสนับสนุนกิจกรรมเผยแพร่พระสัทธรรมตามแนววิชชาธรรมกาย ของสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ในโครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ และมูลนิธิ/โครงการพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร

● อัตราค่าสมาชิก : ๑ ปี (๔ เล่ม) ๑๒๐ บาท เล่มละ ๓๐ บาท ●

วิธีปฏิบัติภาวนาเบื้องต้น

นั่งคู้บัลลังก์ขัดสมาธิ เท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาทับมือซ้าย ปลายนิ้วชี้มือขวาจรดหัวแม่มือซ้าย **อุชุงกายัง ปะนิธายะ** ตั้งกายให้ตรง คือวัดตั้งแต่ปลายนิ้วชี้ของเท้าขวาถึงกลางลูกสะบ้าของหัวเข่าขวาเท่ากับระยะจากบนตาตุ่มขาขวาจรดใต้ลูกคาง

ปะริมุขัง สะติงอุปัฏฐะเปตวา เข้าไปตั้งสติไว้ให้มีหน้ารอบ มีสติทุกเมื่อ เหลือบตาขึ้นนิด ๆ บริกรรมภาวนาว่า **"สัมมาอะระหัง"** พร้อมกำหนดบริกรรมนิมิต ตรง**ศูนย์กลางกาย**เหนือสะดือสองนิ้วมือเป็น**ดวงแก้วกลมใส** เหมือนเพชรลูกที่เจียระไนแล้ว ไม่มีขนแมว โตเท่าแก้วตา ประมาณเท่าวงของตาดำใสขาวเหมือนกระจกที่ส่องเงาหน้า สัณฐานกลมรอบตัว ไม่มีตำหนิเรียบรอบตัวเหมือนดวงแก้วกายสิทธิ์ สติไม่เผลอจากบริกรรมภาวนา และบริกรรมนิมิต บริกรรมทั้งสองนี้พรากจากกันไม่ได้ ต้องให้ติดกันอยู่เสมอในอิริยาบถทั้งสี่คือ ยืน เดิน นั่ง นอน ไม่เผลอ ให้มีสติอยู่เสมอมิได้ขาด

บริกรรมภาวนาร้อยครั้งพันครั้ง จนกระทั่งใจค่อย ๆ รวมหยุดอยู่ที่เดียว เห็นดวงนิมิตเกิดเป็นดวงใสขึ้นแล้ว ก็ให้หยุดบริกรรมภาวนา เพ่งอยู่ที่กลางดวงนั้น แล้วทำใจให้หยุดในหยุดที่จุดเล็กใสกลางดวงนั้น ให้ใสหนักขึ้นทุกทีจนเป็นรัศมีคือแสงสว่าง ดวงใสนี้เรียกว่า **ดวงปฐมมรรค** กลางดวงนี้เป็นทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ทั้งหลาย

ทำใจให้หยุดในหยุดที่กลางดวงปฐมมรรคนั้นเข้าทุกทีไม่มีถอย ก็จะเห็นดวงในดวงและกายในกายใสละเอียดโตใหญ่หนักเข้าทุกที ก็ให้**เดินดวงเดินกาย**คือ เห็นดวงก็เอาใจจรดเข้าที่ศูนย์กลางดวง เห็นกายก็เอาใจจรดเข้าที่ศูนย์กลางกายไม่มีถอยออก

(เมื่อทำได้เช่นนี้แล้วก็ให้รีบมาต่อวิชชาธรรมกายกับพระเดชพระคุณหลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถร หรือหลวงพ่อชยมงฺคโล เพื่อวิชชาจะได้พัฒนาไปอย่างถูกต้องต่อไป)

รูปด้านข้างผ่าซีก

แสดงที่ตั้งของดวงนิมิตจากฐานที่ ๑ ถึงฐานที่ ๗

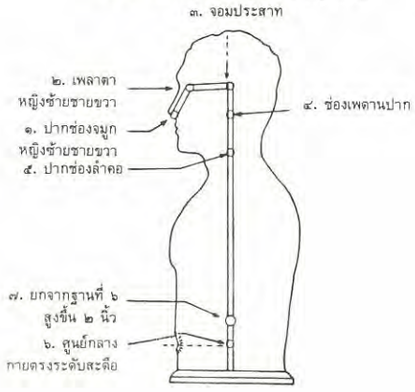

ถ้อยแถลง

"ก็ที่พระโสดาบันยังทำความเป็นบาปด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ทำอย่างไรจึงจะเรียกว่าทำบาป ท่านเพลี่ยงพล้ำไป ไม่ได้มีเจตนา แต่เพลี่ยงพล้ำไป เมื่อเพลี่ยงพล้ำลงไปอย่างหนึ่งอย่างใด ถึงกับเป็นอันตรายต่อศีลบ้าง หรือเกือบจะเป็นบ้าง ท่านก็แก้ไขเสีย ท่านไม่นิ่งเฉยอยู่ ชั่วร้ายด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจอย่างใดอย่างหนึ่งของท่าน ท่านก็แสดงต่อเพื่อนพรหมจารีเหมือนภิกษุสามเณรแสดงอาบัติ เมื่อต้องอาบัติแล้วก็แสดงอาบัติต่อเพื่อนพรหมจารีว่าจะไม่ทำต่อไป สัญญากันเสียเช่นนั้น พระโสดาท่านก็สัญญาเช่นนั้นแน่นอนทีเดียว ไม่ยักเยื้องแปรผัน เหมือนพวกเราในบัดนี้ รู้ว่าศีลไม่บริสุทธิ์ ก็รับสมาทานทีเดียว แก้ไขอีกเสียนี่ ปุถุชน แต่ว่าคล้ายพระโสดาบันบุคคลเหมือนกัน ไม่เป็นคนใจกล้าหน้าด้าน คอยระแวดระวังอยู่อย่างนี้ เพลี่ยงพล้ำแล้วก็แสดงเสียแก้ไขตัวเสียให้สะอาด..." นี้มาจาก**พระธรรมเทศนาของพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)** ย่อมเป็นที่รับกันว่า การปฏิบัติธรรมให้เข้าถึงความเป็นพระอริยบุคคลแม้ขั้นต้นคือพระโสดานั้นเป็นสิ่งที่ยากยิ่ง หรือเกือบจะเป็นไปไม่ได้เลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับฆราวาส ปัจจัยหนึ่งที่เป็นอุปสรรคสำคัญยิ่งก็คือ ความไม่รู้แนวทางที่จะดำเนินไป หรือรู้ไม่ครบก็ไม่อาจที่จะทำให้สำเร็จตามความประสงค์ได้ พระเดชพระคุณหลวงพ่อท่านชี้ทางไว้ให้แล้วว่า ต้องประกอบความเพียรละบาปด้วยกาย วาจา ใจเป็นเบื้องต้น เมื่อพลั้งพลาดอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นมาก็ให้แสดงแก่เพื่อนพรหมจารีที่ตั้งใจปฏิบัติธรรมเหมือนกัน ไม่ปล่อยทิ้งไว้ให้หมักหมมในสันดาน แล้วต้องทำใจให้หยุดที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ให้ถูกกลางของกลางเข้าไป พิจารณาให้เห็นทุกขสัจ สมุทัยสัจ มรรคสัจ นิโรธสัจจนเห็นจริง ๆ จัง ๆ เห็นแท้ ๆ เข้าถึงธรรมกายโสดาสกทาคา อนาคา อรหัต เมื่อท่านชี้ทางให้อย่างนี้แล้วจึงควรที่เราท่านทั้งหลายไม่ควรละเลย ไม่ท้อถอย ตั้งใจปฏิบัติก็คงได้รับผลสมความตั้งใจเป็นแน่

ความมีสติพิจารณา สอดส่องแนวทางปฏิบัติธรรมด้วยปัญญา เพื่อให้การปฏิบัติพระสัทธรรมทุกขั้นตอน ทั้งในการรักษาศีล และการเจริญภาวนาให้เป็นไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ มีความสำคัญยิ่ง ผู้ปฏิบัติธรรมทุกท่านต้องมีคุณธรรมข้อนี้จึงจะสำเร็จผลในการปฏิบัติธรรม ติดตามได้ในบทความวิ**มังสาเป็นอิทธิบาท**

นอกจากนี้ก็ยังมีคอลัมน์ที่น่าสนใจอีกมากโปรดติดตาม

บรรณาธิการ

"ไม่หลงโลกแล้วอย่าหลงธรรม จงรู้โลกและรู้ธรรม"

ศีลเป็นฐานรองรับสติปัฏฐานสี่[๑]

ภิกษุ ! ถ้าอย่างนั้น ในเรื่องนี้ เธอจงชำระสิ่งอันเป็นเบื้องต้นในกุศลทั้งหลายให้บริสุทธิ์ก่อนเถิด ก็อะไรเป็นสิ่งเบื้องต้นของสิ่งอันเป็นกุศลทั้งหลายเล่า ? สิ่งเบื้องต้นนั้นก็ได้แก่ ศีลอันบริสุทธิ์หมดจดด้วยดี และทิฏฐิ ความเห็นที่ถูกต้อง

ภิกษุ ! โดยกาลใดแล ศีลของเธอเป็นศีลที่บริสุทธิ์หมดจดด้วยดีและทิฏฐิก็จักเป็นความเห็นที่ ถูกต้องด้วย, โดยกาลนั้น เธออาศัยศีล ตั้งอยู่ในศีลแล้ว พึงอบรมสติปัฏฐานสี่โดยวิธีทั้งสาม[๒] เถิด. สติปัฏฐานสี่อะไรบ้างเล่า ? สติปัฏฐานสี่ คือ : -

ภิกษุ ! เธอจงพิจารณาเห็นกายในกาย ณ ภายใน อยู่เนือง ๆ ก็ดี, จงพิจารณาเห็นกายในกาย ณ ภายนอก อยู่เนืองๆก็ดี, จงพิจารณาเห็นกายในกาย ทั้งภายใน ภายนอก อยู่เนืองๆ ก็ดี, เป็นผู้มีความเพียร เผากิเลส มีความรู้สึกตัวทั่วพร้อม มีสติ พึงกำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกเสีย. (ในเวทนา จิต และธรรม ก็ตรัสทำนองเดียวกับในกาย)

ภิกษุ ! แต่กาลใดแล เธออาศัยศีล ตั้งอยู่ในศีลแล้ว จักอบรมสติปัฏฐานสี่เหล่านี้ โดยวิธีสามด้วยอาการอย่างนี้, แต่กาลนั้น คืนหรือวันของเธอจักผ่านไป โดยหวังได้แต่ความเจริญในกุศลธรรมทั้งหลายอย่างเดียว หาความเสื่อมมิได้.

(กาลต่อมา ภิกษุรูปนั้นออกไปทำความเพียร จนได้เป็นพระอรหันต์รูปหนึ่ง)

---

๑. บาลี พระพุทธภาษิต มหาวาร. สํ. ๑๙/๑๙๒/๖๘๗, ตรัสแก่ภิกษุรูปหนึ่ง ที่เชตวัน ซึ่งท่านรูปนี้ ต้องการจะปลีกตัวออกจากหมู่ อยู่แต่ผู้เดียว ไม่ประมาท ทำความเพียร เผากิเลส ส่งตัวไปในแนวธรรมนั้น ทูลขอให้พระองค์ทรงแสดงธรรมย่อ ๆ

๒. โดยวิธีทั้งสาม คือ พิจารณาภายใน, พิจารณาภายนอก, พิจารณาทั้งภายในและภายนอก.

รัตนสูตร

โดย

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

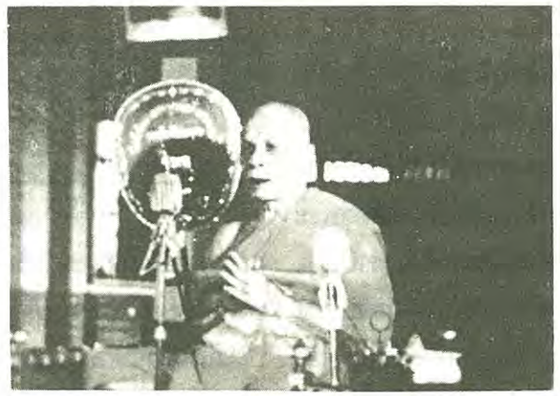

...ก็ที่พระโสดาบันยังทำความเป็นบาปด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ทำอย่างไร จึงจะเรียกว่าทำบาป ท่านเพลี่ยงพล้ำไป ไม่ได้มีเจตนา แต่เพลี่ยงพล้ำไป เมื่อเพลี่ยงพล้ำลงไปอย่างหนึ่งอย่างใด ถึงกับเป็นอันตรายต่อศีลบ้าง หรือเกือบจะเป็นบ้าง ท่านก็แก้ไขเสีย ท่านไม่นิ่งเฉยอยู่ ชั่วร้ายด้วยกายด้วยวาจาอย่างใดอย่างหนึ่งของท่าน ท่านก็แสดงต่อเพื่อนพรหมจารีเหมือนภิกษุสามเณรแสดงอาบัติ เมื่อต้องอาบัติแล้วก็แสดงอาบัติต่อเพื่อนพรหมจารีว่าจะไม่ทำต่อไป ...

เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ (๓ ครั้ง)

กิญฺจาปิ โส กมฺมํ กโรติ ปาปกํ
กาเยน วาจายุท เจตสา วา
อภพฺโพ โส ตสฺส ปฏิจฺฉทาย
อภพฺพตา ทิฏฺฐปทสฺส วุตฺตา
อิทมฺปิ สงฺเฆ รตนํ ปณีตํ
เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิ โหตูติ ฯ

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงในรัตนคาถาแก้ด้วย **สังฆรัตนะ** ตามวาระพระบาลีที่มีในบทรัตนสูตร ที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคทรงประทานเชิดชูพระอริยสงฆ์ ให้เป็นเนติแบบแผนเป็นตำรับตำราสืบมา ครั้งพระศาสดามีพระชนม์อยู่เมื่อพระองค์เสด็จดับขันธ์เข้าสู่ปรินิพพานแล้ว พระธรรมสังคาหกาจารย์เถระเจ้าทั้งหลายร้อยกรองขึ้นสู่สังคายนา ตลอดมาจนกระทั่งเราท่านทั้งหลาย จะได้สดับ ณ บัดนี้

ตามวาระพระบาลีที่ในเบื้องต้นว่า **กิญฺจาปิ โส กมฺมํ กโรติ ปาปกํ กาเยน วาจายุท เจตสา วา อภพฺโพ โส ตสฺส ปฏิจฺฉทาย อภพฺพตา ทิฏฺฐปทสฺส วุตฺตา** นี่เป็นเนื้อความของพระบาลี พระโสดาบันบุคคลฉะนั้นยังกระทำกรรมอันเป็นบาป **อภพฺโพ โส ตสฺส ปฏิจฺฉทาย** ถึงกระนั้นท่านก็ย่อมไม่ควรเพื่อจะปกปิดซึ่งกรรมอันเป็นบาปนั้นไว้ **อภพฺพตา ทิฏฺฐปทสฺส วุตฺตา** ความเป็นผู้เห็นทางพระนิพพาน ไม่ควรปกปิดบาปกรรมนั้นไว้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับสั่งแล้ว **อิทมฺปิ สงฺเฆ รตนํ ปณีตํ** แม้อันนี้เป็นรัตนะอันประณีตในพระสงฆ์ **เอเตน สจฺเจน สุวตฺถิโหตุ ฯ** ด้วยความ

พระโสดาบันบุคคลนั้น เราก็ไม่รู้จักว่ารูปพรรณสัณฐานนั้นเป็นอย่างไร เนื้อตัวเป็นอย่างไร ไม่เป็นอย่างไรดอก เป็นมนุษย์ธรรมดานี่แหละ แบบเดียวกับพวกเรา เป็นหญิง เป็นชาย เป็นภิกษุ สามเณร อย่างนี้แหละ

กล่าวสัตย์นี้ ขอความสวัสดีจงมี นี้แปลเนื้อความของบาลีเป็นสยามภาษาได้ความเท่านี้ นี่เป็นรัตนะอันประณีต ถ้าจะเรียงความเป็นสยามแท้ ๆ ไม่ให้เกี่ยวด้วยพระบาลีเลยก็ได้ว่า **พระโสดาบันบุคคลยังทำกรรมเป็นบาปอยู่ ถึงกระนั้นท่านไม่ปกปิดบาปกรรมอันนั้นไว้ ความเป็นผู้มีทางพระนิพพานอันเห็นแล้วไม่ควรปกปิดบาปกรรมอันนั้น อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงรับสั่งแล้วอย่างนี้ แม้อันนี้เป็นรัตนะอันประณีตในพระสงฆ์ ด้วยความสัตย์นี้ขอความสวัสดีจงมี** นี้เนื้อความของพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษาไม่เกี่ยวด้วยพระบาลีเลย ต่อแต่นี้จะอรรถาธิบายในเรื่องพระโสดาบันบุคคลต่อไป

พระโสดาบันบุคคลนั้น เราก็ไม่รู้จักว่ารูปพรรณสัณฐานนั้นเป็นอย่างไร เนื้อตัวเป็นอย่างไร ไม่เป็นอย่างไรดอก เป็นมนุษย์ธรรมดานี่แหละ แบบเดียวกับพวกเรา เป็นหญิง เป็นชาย เป็นภิกษุ สามเณร

อย่างนี้แหละ เป็นพระโสดาบันเราก็ไม่รู้ เป็นพระสกทาคามีเราก็ไม่รู้ เป็นอนาคาเราก็ไม่รู้เป็นพระอรหัตเราก็ไม่รู้ ไม่รู้จักทั้งนั้น อย่าว่าแต่เราในยุคนี้ครั้งนี้เลยที่ไม่รู้ตัวพระโสดา สกทาคา อนาคา อรหัต น่ะ ครั้งพุทธกาลแท้เทียวต่อหน้าพระพุทธเจ้า มีสามเณรเป็นพระอรหันต์องค์หนึ่งอายุได้ ๗ ขวบ เป็นพระอรหันต์สูงสุดในพระพุทธศาสนา ภิกษุหนุ่มก็มีพรรษาหลายพรรษาแล้ว เห็นเณรก็รักใคร่ เนื้อท่านเกลี้ยงเกลา สะอาดสะอ้านเป็นลูกมะปรางเทียว ใจท่านสมบูรณ์บริบูรณ์เป็นพระอรหันต์ไปทีเดียว ตัดกิเลสเป็นสมุจเฉทปหานแล้ว เข้าไปถาม พ่อเณรไม่คิดถึงโยมบ้างหรือ ยังเด็กเล็กอยู่ รักใคร่อยากจะพูดกับสามเณร พ่อเณรไม่หิวข้าวหรือเย็น ๆ น่ะ เณรก็บอกไปตามหน้าที่ของเณร หนักเข้า เข้าไปใกล้เอามือลูบศีรษะเณรเข้าแล้ว ลูบมือลูบเท้าลูบหัวสามเณรเข้าแล้ว พอไปลูบหัวเข้าเท่านั้นแหละ พระพุทธเจ้าเหลือบพระเนตรมาเห็นเข้าแล้ว ว่า โอ้! ภิกษุนั่นไม่รู้จักอะไรไปจับอสรพิษเข้าที่เขี้ยวทีเดียว ลูบช้างสับมันเข้าที่งาทีเดียว ไม่รู้จักตายเมื่อไหร่ล่ะ รับสั่งหาพระอานนท์ทีเดียว ให้ประชุมหมู่ภิกษุสามเณรพร้อมกันพระองค์ทรงรับสั่งว่า เราจะต้องการน้ำที่สระในอโนดาตนั่นมาชำระพระบาทสักหน่อยหนึ่ง ใครจะไปเอาให้เราได้ก็จงไปเถอะ ไปตามปรารถนาทรงรับสั่งแล้วท่านก็ดุษณีภาพนิ่งอยู่ พระอรหันตขีณาสพเจ้าทั้งหลายท่านก็รู้ปัญหาข้อนี้ไม่ได้ผูกเพื่อท่าน ผูกเพื่อสามเณรองค์นั้น ส่วนภิกษุปุถุชนก็ไม่รู้จะไปเอาได้อย่างไรน้ำในสระอโนดาต เหมือนยังกับพวกเราในบัดนี้ไม่มีฤทธาศักดานุภาพ ไม่มีมรรคผลอันใด ที่จะเหาะเหินเดินอากาศไปเอาน้ำสระอโนดาตได้ ก็ไม่อาจจะไปได้เพราะไปไม่ได้จริง ๆ เป็นปุถุชนท่านก็จนใจอยู่ พอสมควรแล้วสามเณรก็ลุกขึ้นทีเดียว ไปเอาหม้อต้มกรักใหญ่ไม่ใช่น้อย เอาเชือกผูกหม้อต้มกรักเข้าที่ปากหม้อ เอาเหน็บเข้าที่ข้างหลังเหมือนคนขึ้นตาลดังนั้น พอเหน็บเข้าข้างหลังได้ สามเณรก็ไปในอากาศเหมือนยังกับหงส์บินไปในอากาศ หม้อต้มกรักใบใหญ่นั่นก็ติดห้อยที่ก้นนั่น ประเดี๋ยวเดียวเท่านั้นไปเอาน้ำสระอโนดาตมาถวายพระบรมศาสดาเสียแล้ว ภิกษุที่จับศีรษะสามเณรอรหันต์นั้นตกอกตกใจเทียว โอ้! ตายจริง เราไปลูบเอาศีรษะพระอรหันต์เข้าแล้ว นี่ไม่รู้จักจริง ๆ อย่างนี้นาไม่แกล้งหรอก ท่านไปจับเช่นนั้นไม่ได้แกล้งหรอก รักใคร่อยากจะลูบจะคลำท่าน แต่ไปลูบเอาศีรษะพระอรหันต์เข้าหารู้ตัวไม่

บัดนี้เราก็ไม่รู้ หญิงก็ดี ชายก็ดี ภิกษุสามเณรในธรรมวินัยนี้ มีธรรมแค่ไหนเราก็ไม่รู้ว่าพระโสดาบันบุคคลมีธรรมแค่ไหนเราก็ไม่รู้ สกทาคาบุคคลมีธรรม

แค่ไหน อนาคามีบุคคลมีธรรมแค่ไหน อรหันตบุคคลมีธรรมแค่ไหนเราไม่รู้

วันนี้จะแสดงทางนิพพานให้ท่านทั้งหลายทราบ ทางนิพพานมีอยู่ ทางนิพพานที่พระโสดาท่านเห็นแล้วมีอยู่ ทางมรรคผลมีอยู่ แต่ว่าเราไม่รู้ว่าทางมรรคผลเป็นอย่างไร ทางนิพพานเป็นอย่างไร วันนี้ตั้งใจจะแสดง จึงได้เท้าเรื่องของพระโสดาขึ้นเป็นตัวอย่างเป็นตำรับตำรา

พระโสดาบันบุคคลน่ะยังทำชั่วอยู่จริง ๆ หรือ **กิญฺจาปิ โส กมฺมํ กโรติ ปาปกํ** แปลตามศัพท์ชัด ๆ ว่า **โส โสตาปนฺโน** อันว่าพระโสดาบันนั้น **กโรติ** ยังกระทำอยู่ **กมฺมํ** ซึ่งการงาน หรือซึ่งกิจการ **ปาปกํ** อันลามก กระทำกรรมลามกอยู่จริง ๆ หรือพระโสดาบันน่ะ **กาเยน** ด้วยกาย **วาจาย วา** หรือว่าด้วยวาจา **เจตสา วา** หรือว่าด้วยใจยังความชั่วด้วยกายด้วยวาจา หรือว่าด้วยใจ เหมือนมนุษย์ปกติธรรมดาอย่างนี้หรือ ก็เหมือนอย่างนี้แหละ ตัวอย่างจะชักมาให้ปรากฏว่าท่านทำความชั่วอย่างไร

ลูกสาวเศรษฐีเขาเอาไว้บนปราสาท ๗ ชั้น สงวนไว้เป็นอันดี เธอก็เป็นสาวเต็มเนื้อเต็มตัวแล้ว อายุ ๒๐ กว่าแล้ว มีสาวใช้รักษาอยู่คนหนึ่ง ต้องการอะไรก็ใช้สาวใช้นั่น ตัวอยู่บนปราสาท ๗ ชั้นนั่น วันหนึ่งนายเนสาทพรานป่าฆ่าเนื้อได้เป็นอันมากแล้วก็บรรทุกเกวียนมาในเมือง เมื่อเข้ามาในเมือง ธิดาเศรษฐีอยู่บนปราสาท ๗ ชั้นได้เห็นนายเนสาทพรานป่านั้นเข็นเนื้อมาจากป่า ร่างกายแกกำยำล่ำสันใหญ่โตดี แข็งแรงดี ก็นึกรักใคร่นายเนสาท อยากจะได้เป็นสามี ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร แกมาหลายครั้งหลายหน หนักเข้าธิดาเศรษฐีนั้น ทนไม่ได้ อยากจะได้จริง ๆ รักใคร่จริง ๆ ปลอมแปลงลงมาจากปราสาท ๗ ชั้น เวลานายเนสาทกลับไปยังป่าที่อยู่ของตน ตามไปตามเกวียนนายเนสาทไปนั่นแหละ เมื่อไปถึงกลางป่าท่าไม้เช่นนั้นละก็ฝ่ายนายเนสาทก็สงสารเพราะเห็นเป็นหญิง ให้ขึ้นไปบนเกวียนด้วย ก็ไปอยู่กับนายเนสาทเป็นสามีภรรยากันมีลูก ๗ คน แต่ว่าเวลาทำกิจการหน้าที่ของสามีเขาสามีเขาก็ทำตามหน้าที่ ฝ่ายภรรยาก็ทำตามหน้าที่นายเนสาทก็ไปล่าเนื้อ เวลาเช้าก็ต้องมีธนูหน้าไม้บ่วงแหลนหลาวต่าง ๆ เครื่องประหารสัตว์ป่า ฝ่ายภรรยาเมื่อนายเนสาทได้สัตว์ป่าได้เนื้อมา ฝ่ายภรรยาก็แล่เนื้อทำไป จะเป็นเนื้อเค็มเนื้อแห้งก็ทำไปตามหน้าที่ จะปิ้งจะย่างจะแกงอะไรก็ทำตามหน้าที่ ทำตามหน้าที่ของภรรยา เวลาเช้านายเนสาทก็ไปป่า เวลาค่ำเวลาเย็นฝ่ายภรรยาก็จัดบ่วงแหลนหลาวเครื่องประหารสัตว์ป่าเหล่านั้นที่นายเนสาทใช้อย่างไรก็เอาไว้ที่หน้าประตูเสมอให้สามี นี่จะมีคำถามสอดเข้ามาว่า เมียนายเนสาทเป็นพระโสดาบันไม่ทำบาป ไม่รู้หรือว่านายเนสาทน่ะไปทำบาป ไปล่าสัตว์ไปทำลายชีวิตสัตว์ รู้ทำไมจะไม่รู้ รู้เสียเกินรู้อีก เมื่อรู้เกินรู้เช่นนั้นแล้วทำไมจึงทำเช่นนั้นเล่า ก็ต้องมีคำแก้ว่าเพราะเมียของนายเนสาทลงได้เป็นผัวเป็นเมีย ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ผัวทำอย่างไรก็ต้องปฏิบัติตามคำของผัวขัดขืนผัวไม่ได้ ถ้าขัดขืนผัวมันก็ไม่เป็นผัวไม่เป็นเมียกัน ขัดขืนไม่ได้ ขัดขืนก็ไม่ใช่เมีย ทุกอย่างไม่ทำให้อนาทรร้อนใจเลย ไม่กระทบกระเทือน ปฏิบัติตามหน้าที่ของภรรยา

นั่นแหละ เรื่องนี้ในอรรถกถาธรรมบทแก้ไว้มีอยู่ ท่านแก้ว่า ธิดาเศรษฐีเป็นพระโสดาบันบุคคลนั้น ทำด้วยสามีปฏิบัติ ไม่มีเจตนาจะให้ฆ่าสัตว์เลยนั้น ทำด้วยสามีปฏิบัติเท่านั้นเรื่องนี้ก็ปรากฏมีอยู่ในมนุษย์โลกเรานี้

บางทีสามียังฆ่าสัตว์อยู่ ภรรยาเป็นคนรักษาศีล ถ้าว่าสามีนั้นได้ปลาได้เนื้อมาอย่างหนึ่งอย่างใดภรรยาก็ทำตามหน้าที่ ถ้าว่าเป็น ๆ ปลาเป็นเข้า เอาไปปล่อยในน้ำเสีย ไม่ทุบไม่ฆ่า ที่ตายแล้วทำไปตามหน้าที่ แต่ที่เป็น ๆ เอาไปปล่อยน้ำเสีย ทำอย่างนี้อยู่ร่ำไป ผู้เทศน์นี้ เด็ก ๆ ก็เคยได้ยินเรื่องถึงตีถึงด่ากัน ภายหลังสามีรู้ อ้อ! นี่มันไม่ฆ่าสัตว์ มันไม่ทำบาป ก็สงสารเมียรักเมีย ทีหลังทำมันเสียให้เสร็จเชียว อ้ายที่เป็นไม่ให้มีละ ให้ตายมาเสร็จเชียว เขาก็ทำแต่ที่ตายแล้วเท่านั้น นี่ศีลเขาก็ไม่เป็นอันตราย เขาไม่ได้ฆ่าสัตว์ เขาไม่ได้ฆ่าสัตว์ เขาไม่ได้ใช้ให้คนอื่นไปฆ่าสัตว์

แต่ว่าเมียนายเนสาทนั่นชอบกลอยู่นะ สมรู้ร่วมคิดด้วยหรือไม่ เอาศัสตราอาวุธมาพิงไว้ให้แต่เช้าเชียว ที่ประตูน่ะ รู้ไม่ใช่หรือว่าผัวจะเอาศัสตราอาวุธนี้ไปฆ่าสัตว์ รู้ ทำไมจะไม่รู้ รู้เกินรู้อีก จะไม่เป็นสมรู้ร่วมคิดด้วยกันหรอกหรือ นี่หากว่ากฎหมายก็เห็นจะต้องเอากึ่งหนึ่ง ถ้าว่าฝ่ายสามี นายเนสาทจะได้บาปสักขนาดหนึ่งขนาดใด ก็ต้องเป็นของภรรยาเสียครึ่งหนึ่ง งั้นซีมันจึงจะถูกกฎหมาย เพราะว่าสมรู้ด้วยกันนี่ได้ด้วยกัน เสียด้วยกันจะมิปรับอย่างนั้นหรือ นี่ท่านไม่ปรับอย่างนั้น

ฝ่ายธรรมวินัยท่านปรับเจตนา เพราะว่า เจตนาฆ่าสัตว์ของพระโสดาบันไม่มี เพราะเป็นพระโสดาเสียแล้ว ไม่มีเจตนาฆ่าสัตว์ หมดจากเจตนาฆ่าสัตว์ ตั้งต้นแต่ปาณาติบาต **ผิดศีล ๕ ไม่มีแก่พระโสดา** มันอยู่ในศีลทีเดียว มั่นคงทีเดียว เจตนานอกจากศีลไม่มี เหตุนี้ที่จะปรับกันจริง ๆ ต้องแล้วแต่เจตนา พระองค์ทรงรับสั่งว่า **เจตนาหํ ภิกฺขเว สีลํ** ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เจตนานั่นแหละเป็นศีล ศีล ๕ ก็แล้วด้วยเจตนา เจตนาเป็นตัวสำคัญ **เจตนา เป็นศีล** เพราะพระโสดาบันท่านมีเจตนาเป็นศีลเช่นนั้น จะปรับพระโสดาบันบุคคลว่าเป็นผู้สมคบกับสามีให้ฆ่าสัตว์นั้นหาสมควรไม่ จึงได้วางเป็นตำรับตำราเนติแบบแผนไว้

ก็ที่พระโสดาบันยังทำความเป็นบาปด้วยกาย **ด้วยวาจา ด้วยใจ** ทำอย่างไร จึงจะเรียกว่าทำบาป **ท่านเพลี่ยงพล้ำไป ไม่ได้มีเจตนา** แต่เพลี่ยงพล้ำไป เมื่อเพลี่ยงพล้ำลงไปอย่างหนึ่งอย่างใด ถึงกับเป็นอันตรายต่อศีลบ้าง หรือเกือบจะเป็นบ้าง ท่านก็แก้ไขเสีย ท่านไม่นิ่งเฉยอยู่ ชั่วร้ายด้วยกายด้วยวาจาอย่างใดอย่างหนึ่งของท่าน ท่านก็แสดงต่อเพื่อนพรหม-

จารีเหมือนภิกษุสามเณรแสดงอาบัติ เมื่อต้องอาบัติแล้วก็แสดงอาบัติต่อเพื่อนพรหมจารีว่าจะไม่ทำต่อไป สัญญากันเสียเช่นนั้น พระโสดาบันท่านก็สัญญาเช่นนั้นแน่นอนทีเดียวไม่ยักเยื้องแปรผัน เหมือนพวกเราในบัดนี้รู้ว่าศีลไม่บริสุทธิ์ ก็รับสมาทานทีเดียว แก้ไขอีกเสียนี่ ปุถุชน แต่ว่าคล้ายพระโสดาบันบุคคลเหมือนกัน ไม่เป็นคนใจกล้าหน้าด้าน คอยระแวดระวังอยู่อย่างนี้ เพลี่ยงพล้ำแล้วก็แสดงเสีย แก้ไขตัวเสียให้สะอาด เมื่อแก้ไขตัวสะอาดเสียเช่นนี้ ก็คล้ายพระโสดาบันบุคคล พุทธศาสนานิยมอย่างนี้ เหตุนั้น**ที่พระโสดาบันบุคคลท่านไม่ปกปิดบาปกรรมอันนั้นเพราะท่านเห็นทางไปนิพพาน** ทางพระนิพพานท่านเห็นเสียแล้ว ท่านจึงไม่ปกปิดบาปกรรมอันนั้นไว้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงรับสั่งไว้อย่างนี้

ทางไปนิพพานน่ะทางอยู่ที่ไหน ทางอย่างไรควรจะรู้จักทางไปนิพพานที่พระโสดาบันบุคคลท่านเห็นน่ะ ทางไปนิพพานน่ะจะไปต้องรู้จักพระโสดาบันบุคคลเสียก่อน ที่เป็นพระโสดาบันบุคคลน่ะรูปพรรณสัณฐานเป็นอย่างไร เนื้อตัวอยู่ที่ไหน **พระโสดาบันบุคคลน่ะท่านเป็นธรรมกายนะ** ไม่ใช่กายมนุษย์ เป็นชั้น ๆ เข้าไปดังเคยแสดงแล้วอยู่บ่อย ๆ ว่า กายมนุษย์นี้มีกายหนึ่ง เราจะเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียดต้องเข้าให้ถูกทางมรรคผล ถ้าไม่ถูกทางมรรคผลเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียดไม่ได้ **ทางมรรคผลน่ะ** เริ่มต้นจะทำอย่างไร เริ่มต้นต้อง**ทำใจให้หยุด ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์** หยุดตรงนั้นแหละ เมื่อเราเกิดเป็นมนุษย์ ต้องเอาใจไปหยุดตรงนั้นจึงจะเกิดได้ เมื่อเราจะตายจากมนุษย์โลกนี้ หยุดตรงไหนเกิดได้ ต้องไปหยุดตรงนั้น หยุดตรงนั้น **ตรงนั้นเป็นที่เกิดที่ดับ** ตรงนั้นแหละ กลางนั่นแหละ เมื่อเรานอนหลับใจต้องไปหยุดตรงนั้น ถ้าไม่หยุดที่ตรงนั้นหลับไม่ได้ ตรงนั้นเป็นที่หลับ หลับตรงไหนก็ตื่นตรงนั้น **ตรงนั้นแหละเป็นที่หลับที่ตื่น** เป็นที่เกิดที่ดับ เป็นที่หลับที่ตื่นแห่งเดียว มีจุดเดียวเท่านั้นแหละ ต้องเอาใจไปหยุดตรงนั้น หยุดตรงอื่นไม่ได้

พอใจหยุดเข้าละก็ พอใจหยุดเข้าศูนย์กลางนั้นแล้ว พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่นแหละ กลางของกลาง ๆ ๆ ซ้ายขวาหน้าหลังล่างบนนอกในไม่ไปกลางของกลาง ๆ ๆ อยู่นั่น พอถูกส่วนเข้า พอไปถึงกำเนิดกลางเข้าเท่านั้น เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ นี่จะเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียดนะทางนี้แหละ ๆ **กลางหยุดนี่แหละทางมรรคผลละ** กลางทีเดียว เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานก็เป็นจุดอยู่อีกเหมือนกัน หยุดเป็นทางอยู่ ใจก็หยุดตรงจุดนั้น เป็นที่ดูดใจอยู่จุดนั้นกลางนั่น พอใจหยุดก็เข้ากลางใจของใจที่หยุดนั่นแหละ กลางของกลาง กลางของกลางที่หยุดของใจนั่นแหละ ไม่ได้เดินทางอื่น **เดินทางใจ**อย่างเดียว กลางของกลาง กลางของกลางในใจหนักเข้า พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล อยู่กลางของดวงใจนั่นแหละ ไม่ใช่อยู่ที่อื่น ก็หยุดอยู่กลางดวงศีลอีก มีรอยหยุดมีที่หยุดอีก หยุดนิ่งอยู่กลางนั่น พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดอีกนั่นแหละ กลางของกลาง

กลางของกลาง พอถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงสมาธิ ใจก็หยุดอยู่กลางดวงสมาธินั่นแหละ ในกลางที่หยุดอีก พอหยุดก็เข้ากลางของหยุดนั่น กลางของกลาง กลางของกลาง พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา ใจก็หยุดอยู่กลางดวงปัญญานั่นแหละ พอหยุดถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของหยุดอีก กลางของกลาง กลางของกลาง พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติอีกนั่นแหละ หยุดอันเดียวนั่นแหละ พอหยุดแล้วก็เข้ากลางของกลาง กลางของกลางที่ใจหยุดนั่นแหละ พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะใจก็หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก พอหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดอีก กลางของกลาง กลางของกลาง พอถูกส่วนเข้าเข้าถึง **กายมนุษย์ละเอียด** เห็นกายมนุษย์ละเอียด รู้จักเชียวว่า **อ้ายนี่เองเวลานอนฝันละก็ออกไป** เวลาไม่ฝันไม่รู้ว่าไปอยู่ที่ไหน เดี๋ยวนี้เจ้าอยู่นี่เอง ป๋อหลออยู่นี่เอง อยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนี่เอง อย่างนี้ อยู่ในกลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะนี่ทั้งนั้นทุกกาย เข้าไปเถอะ เข้าไปเป็นชั้น ๆ ไป นี่เข้ามาถึงกายมนุษย์ละเอียดแล้ว แค่นี้เป็นพระโสดาแล้วยังไกลนัก พระโสดาเป็นกายที่ ๑๑-๑๒ โน่นแน่ะ นี่กายเดียวเท่านั้นแหละ ทางก็ต้องไปอย่างนี้เท่านั้นแหละ ไปทางอื่นเป็นไปไม่ได้ เด็ดขาดทีเดียว ต้องไปทางกลางอย่างนี้แหละ กลางแบบนี้แหละ พอถูกส่วนใจก็หยุดนิ่ง

ใจของกายมนุษย์ละเอียดหยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็กลางของกลางหนักขึ้นไปอีก พอถูกส่วนเข้าเห็นดวง

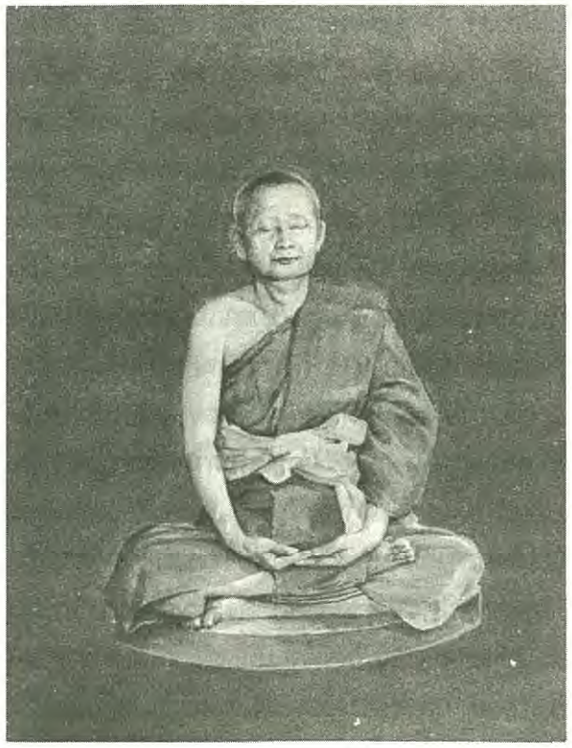

ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอันเดียวหนา หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอใจหยุดก็เข้ากลางของหยุด ของใจหยุดอีกนั่นแหละ กลางของกลาง กลางของกลางหนักเข้าเข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล กลางของกลางหนักขึ้นไป กลางของกลางที่ใจหยุดอีกนั่นแหละ กลางของกลาง กลางของกลาง พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิอีก กลางของใจที่หยุดอีก กลางของกลาง กลางของกลาง ถูกส่วนเข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญาอีก กลางของกลางที่ใจหยุดอีกนั่นแหละ กลางของกลาง ๆ พอถูกส่วนเข้าก็เห็น

ดวงวิมุตติ กลางของดวงวิมุตติอีก หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติอีก พอหยุดก็เข้ากลางของกลางที่ใจหยุดอีก กลางของกลาง พอถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้ากลางของกลางหนักเข้าไปอีกพอถูกส่วนเข้าเห็น**ภายทิพย์** ทำอย่างนี้แหละ นี่เข้าไป ๒ กายแล้วเห็นไหมล่ะ ๓ กายแล้ว มาจากกายมนุษย์ จนถึงกายมนุษย์ละเอียด เข้าถึงกายทิพย์แล้ว

ใจกายทิพย์หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์อีก พอถูกส่วนเข้ากลางของกลางหนักขึ้นไปอีก ที่ใจหยุดนั่น กลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลาง กลางของกลางถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานพอหยุดเข้าก็เข้ากลางของใจที่หยุดอีก กลางของกลาง กลางของกลาง พอถูกส่วนเข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็ถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงวิมุตติหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึง**กายทิพย์ละเอียด**

ใจกายทิพย์ละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์ละเอียดแบบเดียวกันพอถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าเข้าถึง**กายรูปพรหม**

ใจกายรูปพรหมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึง**กายรูปพรหมละเอียด**

ใจกายรูปพรหมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของใจที่ใจหยุดนั่น ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีลถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึง**กายอรูปพรหม**

ใจกายอรูปพรหมหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหม ถูกส่วนเข้าใจก็หยุด เข้า

ที่ใจหยุดนั่นเข้ากลางของกลาง ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เข้ากลางของกลางที่ใจหยุดอีกเข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึง**กายอรูปพรหมละเอียด**

ใจกายอรูปพรหมละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมละเอียด พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะหยุดอยู่ศูนย์กลางวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึง**กายธรรม** รูปเหมือนพระปฏิมา เกตุดอกบัวตูมใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า นี่แหละ**ธรรมกายโคตรภู**ละ นี่แหละต่อไปจะเป็นพระโสดาละไปอีกชั้นที่ ๒

ใจของพระธรรมกายหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ตรงนี้น่ะแปลกละ **ดวงธรรมวัดผ่าเส้นศูนย์กลางเท่าหน้าตักธรรมกาย** หน้าตักกว้างแค่ไหนวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง**กลมรอบตัว** ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายน่ะเท่ากัน ใจธรรมกายก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายหยุดนิ่งเฉยพอถูกส่วนเข้าใจก็หยุด พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล ใหญ่ออกไป ดวงธรรมเท่าไหนก็ใหญ่เท่านั้นหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึง**ธรรมกายละเอียด** หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้นไป นี่เป็นพระโสดาแล้วหรือยังไม่ใช่ นี่เป็นธรรมกายโคตรภู

ธรรมกายนั่นเรียกว่า พุทธรัตนะ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายกลมเท่าหน้าตักธรรมกายนั้นเรียกว่า ธรรมรัตนะ ธรรมกายละเอียดอยู่ในกลางดวงธรรม

รัตนะนั้นเรียกว่า สังฆรัตนะ นี้ตัวจริงอยู่ตรงนี้นะ นี้เป็นพระโสดาแล้วหรือยัง ยัง นี่แหละตอนนี้แหละจะเป็นพระโสดาละ จะรู้จักพระโสดาเดี๋ยวนี้แหละ

ธรรมกายละเอียดเอาใจธรรมกายละเอียดหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายละเอียดถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน วัดผ่าเส้นศูนย์กลางกลมรอบตัวแบบเดียวกันหยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน เข้ากลางของใจที่หยุดกลางของกลาง กลางของกลาง ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล พอใจหยุด ก็เข้ากลางของใจที่หยุดอีก กลางของกลาง ๆ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล พอใจหยุด ก็เข้ากลางของใจที่หยุดอีก กลางของกลาง ๆ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิ ใจก็หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของใจที่หยุดอีก กลางของกลาง ๆ พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญาอีก เข้ากลางของใจที่หยุดอีก กลางของกลาง ๆ ถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติอีก เข้ากลางของใจหยุดอีก กลางของกลาง ๆ ถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะอีก พอถูกส่วนเข้ากลางของกลาง ๆ ๆ หนักเข้า เห็น**กายพระโสดา** หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม ใสเป็นกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า แต่ว่า**กว่าจะเข้าถึงพระโสดาน่ะ ในระหว่างที่เดินผ่านมานั่นแหละ ท่านเห็นทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจ มรรคสัจ ตามหน้าที่ของท่าน เห็นจริง ๆ จัง ๆ เห็นแท้ ๆเห็นปรากฏทีเดียว ท่านก็ได้บรรลุพระโสดา หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม นี่องค์พระโสดา** นี่ตัวพุทธรัตนะเหมือนกัน แต่ว่าเป็นพระโสดาเสียแล้ว นี่แหละเป็นพระโสดาบันบุคคลแค่นี้ นี่รู้จักไหมล่ะโสดา รูปเหมือนพระปฏิมาเกตุดอกบัวตูม ใสเหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูมใส นี่ธรรมกายหยาบของพระโสดา ธรรมกายละเอียดของพระโสดายังมีอีก

ใจของพระโสดาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดาวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว พอถูกส่วนเข้าก็เข้ากลางของใจที่หยุด พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานหยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล พอใจหยุดเข้ากลางของหยุดหนักขึ้นไป พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงสมาธิหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิอีก พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลางหนักเข้า พอถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาอีก พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลางกลางของกลางหนักเข้า พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติหยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติอีก พอใจหยุดก็เข้ากลางของใจที่หยุดนั่น กลางของกลาง กลางของกลางหนักเข้า พอถูกส่วนเข้าเข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้าก็เห็น**ธรรมกายพระโสดาละเอียด** หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ใสหนักขึ้นไป

นั่นธรรมกายพระโสดาเป็นพุทธรัตนะ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายวัดผ่าเส้นศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัวนั่นดวงธรรมรัตนะ ธรรมกายพระโสดาละเอียดหน้าตัก ๑๐ วา อยู่ในดวงธรรมรัตนะนั่นแหละสังฆรัตนะ **พุทธรัตนะนั่นแหละท่านเป็นผู้ตรัสรู้ ตรัสรู้สัจธรรมทั้ง ๔** เข้า **เป็นพระพุทธเจ้า**ขึ้นทีเดียว เป็นเนมิตกนามเกิดขึ้นเรียกว่า **พุทโธ ธรรมรัตนะ** นั่นแหละท่าน**ทรงรักษา** ให้เข้าถึงพระโสดาได้เช่นนี้เพราะธรรมรัตนะนั่นแหละ นั่นท่าน**ทรงไว้ให้ขึ้นสูง**เช่นนี้ไม่**ให้ตกไปในฝ่ายชั่ว** นั่นแหละเรียกว่าธรรมรัตนะ ธรรมเขาแปลว่า ทรงไว้ซึ่งผู้ปฏิบัติไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว ให้สูงให้ดี ให้เจริญหนักขึ้นไป ส่วน**ธรรมกายละเอียด** หน้าตัก ๑๐ วา **อยู่ในกลางดวงธรรมรัตนะน่ะ คอยรักษาดวงธรรมรัตนะนั้นไว้ไม่ให้หายไป** รักษาไว้ทั้งวันทั้งคืนไม่ได้หยุดได้หย่อนละ อยู่กับธรรม รักษาธรรมอย่างนั้น **สงฺเฆน ธาริโต** ธรรมอันพระสงฆ์ทรงไว้นั่นแหละสังฆรัตนะทรงไว้ ถ้าทรงไว้ได้เรียกว่า **สังโฆ** ขึ้นทีเดียว ทรงเอาธรรมนั้นไว้ได้ ไม่ให้หายไป **สงฺเฆน ธาริโต** ธรรมอันพระสงฆ์ทรงไว้นี่ปรากฏอย่างนี้นา พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูม เป็นพระโสดาทีเดียว แล้วก็ทำไปอย่างนี้แหละเข้าถึงพระโสดาละเอียด เข้าถึงพระโสดาละเอียดทำไปอย่างนี้แหละเข้าถึง **กายพระสกทาคาหยาบ** เข้าถึงกายพระสกทาคาหยาบก็ทำไปอย่างนี้แหละ เข้าถึง**กายพระสกทาคาละเอียด** เข้าถึงกายพระสกทาคาละเอียดก็ทำไปอย่างนี้แหละ เข้าถึง**กายพระอนาคาหยาบ** เข้าถึงกายพระอนาคาหยาบก็ทำไปอย่างนี้แหละเข้าถึง**กายพระอนาคาละเอียด** เข้าถึงกายพระอนาคาละเอียดแล้วก็ทำไปอย่างนี้แหละ เข้าถึง**กายพระอรหัต** หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ เกตุดอกบัวตูมใสหนักขึ้น ทำอย่างนี้ในกายพระอรหัตถูกส่วนเข้าก็เข้าถึง**กายพระอรหัตละเอียด เสร็จกิจในพุทธศาสนาแค่นี้ นี่แหละหลักพระพุทธศาสนา จำเป็นตำรับตำราไว้ อย่าดูหมิ่นดูแคลนหนา พระพุทธเจ้าไม่เกิดขึ้นในโลกละก็ธรรมอันนี้ไม่มีใครแสดง ไม่มีใครบอก ไม่มีใครเล่าให้ฟัง** ถึงกระนั้นที่เกิดขึ้นแล้วก็ดับเสียเกือบสองพันปี มาเกิดขึ้นที่วัดปากน้ำนี้แล้วอุตส่าห์พยายามทำกันไปอย่าได้ดูหมิ่นดูแคลนหนา อย่าได้เห็นแก่เหน็ดแก่เหนื่อย แก่ยากแก่ลำบากแต่เล็ก ๆ น้อย ๆ เมื่อมาประสบพบพุทธศาสนา **พบของจริงละ เข้าถึงของจริงให้ได้ เอาของจริงใส่กับตัวไว้ให้ได้ ติดกับตัวไว้ให้ได้** อย่าดูถูกดูหมิ่นหนา ตั้งให้มั่นแท้แน่นอน ในใจของตัวแล้วละ ก็ไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบ พุทธศาสนา ทั้งภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา

ที่ได้ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสมควรแก่เวลา **เอเตน สจฺจวชฺเชน** ด้วยอำนาจความสัจที่อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมติว่ายุติธรรมีกถา โดยอรรถนิยมความเพียงเท่านี้ **เอวํ** ก็มีด้วยประการฉะนี้

■■■■

ปฏิจจสมุปบาทธรรม

ธรรมบรรยายโดย

พระอาจารย์มหาเสริมชัย ชยมงฺคโล

ณ วัดวชิรธรรมปทีป นครนิวยอร์ค

เรื่องปฏิจจสมุปบาทธรรมที่เคยกล่าวถึงในบางครั้งในบางวัน วันนี้ก็จะเล่าให้ฟัง ตามหลักของสมุทัยสัจจะ ที่ว่า ตัณหาเป็นเหตุแห่งทุกข์ อันนี้ก็เพราะว่าจิตใจของเรานั่นแหละ มันฟุ้งซ่าน มันซ่านออกไป ไปยึดไปเกาะอารมณ์ภายนอก (รูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสทางกาย) ซึ่งเป็นอยู่เป็นประจำไม่ใช่นาน ๆ ที เป็นอยู่ประจำ ทีนี้ เมื่อไปชอบในอารมณ์ใด ช่วงที่เกิดการสัมผัสระหว่างอายตนภายใน (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) กับอายตนะภายนอก เช่น ตากระทบรูป พอชอบใจติดใจ ตัณหาราคะมันก็เกิดพร้อมกับความเข้าไปยึดด้วยตัณหาราคะ และความหลงว่านั่นเป็นของเรา ทะยานอยาก อยากได้ ถ้าไม่ได้ก็เป็นทุกข์ ดิ้นรนอยากจะได้มาครอบครอง ถ้าได้มาแล้ว รักมากก็หวงแหนมาก ความที่เข้าไปยึดอยู่อย่างนี้ เพียงแต่ ดังเช่นตัวอย่างที่เคยยกให้ฟังว่าพระหลงรักจีวร ตายไปก็ไปเกิดเป็นเล็น เรียกว่าตัณหา อุปาทาน เป็นเหตุให้เกิดภพ เกิดชาติ ตรงนี้แหละสำคัญ

พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้ทบทวนดูเหตุดูปัจจัยที่เกี่ยวเนื่องกัน ทบทวนไปทบทวนมา ก่อนที่พระพุทธองค์จะทรงตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณได้ทรงทบทวนเหตุในเหตุถึงต้น ๆ เหตุ ให้เกิดทุกข์ในยามปลายแห่งราตรี หลังจากในยามต้นแห่งราตรีนั้นได้เจริญฌานทั้ง ๔ ให้สงัดจากกิเลสนิวรณ์ แล้ว

ระลึกชาติดูตนเองและสัตว์อื่นแต่หนหลัง ว่าเวียนว่ายตายเกิดนับภพนับชาติไม่ถ้วน แล้วในยามกลางแห่งราตรีหลังจากพิจารณาเห็นอย่างนั้นแล้ว จิตก็หยาบ ๆ หน่อยจึงเจริญฌานทั้ง ๔ เพื่อกำจัดกิเลสนิวรณ์อีกครั้ง ดูเหตุ ดูผล ก็เห็นเหตุคร่าว ๆ คือว่า ด้วยกรรมดีและกรรมชั่ว ทำให้สัตว์ไปเกิดหรือไปเสวยผลกรรมจากกรรมดีกรรมชั่วนั้น เป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้างเป็นสุขก็มี เป็นทุกข์ก็มี แต่สุขก็ไม่ได้นาน เป็น "**อนิจจัง**" "**ทุกขัง**" เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ทนอยู่สภาพเดิมไม่ได้นาน ลงท้ายก็เสื่อมสลายหมดสภาพเดิมไป เรียกว่าเป็น "**อนัตตา**" นั่นแหละ

ในยามปลายแห่งราตรีนั่นแหละ พระพุทธองค์ได้ทรงเจริญฌานทั้ง ๔ ให้จิตสงัดจากกิเลสนิวรณ์ละเอียดลงไปอีก แล้วพิจารณาสาวถึงเหตุในเหตุ จนถึงต้น ๆ เหตุเหมือนอย่างที่กล่าวมาแล้วเห็นว่า "ตัณหา" คือ ความทะยานอยากเป็นเหตุ เกิดภพ เกิดชาติ ให้เกิดทุกข์อะไรเป็นเหตุให้เกิดตัณหา ? ทรงพิจารณาทบไปทวนมา อ้อ! "**เวทนา**" ความชอบใจ (สุขเวทนา) หรือความไม่ชอบใจ (ทุกขเวทนา) นี่แหละเป็นเหตุให้เกิดกามตัณหาบ้าง ภวตัณหาบ้าง วิภวตัณหาบ้าง แล้วอะไรหนอเป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้เกิดเวทนา ? ก็พบว่าเพราะมีการ "**สัมผัส**" ระหว่าง "**อายตนะภายใน**" คือ (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) กับ "**อายตนะภายนอก**" คือ (รูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสทางกาย) อ้อ! ตัวนี้เอง ดูไปอีก อะไรหนอให้เกิดอายตนะ? โดยเฉพาะอย่างยิ่งอายตนะภายในทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ทรงพิจารณาทบไปทวนมาก็เห็นถ่องแท้ว่า

อ้อ! "**นามรูป**" อย่างหยาบก็มี "กาย" กับ "ใจ" กายก็เป็นฝ่ายรูปธรรมนั้นอย่างหนึ่ง ใจก็เป็นฝ่ายนามธรรมอีก ๔ อย่าง ได้แก่ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ รวมเป็น ๕ อย่าง เรียกว่า "**เบญจขันธ์**" ถ้าละเอียดยิ่งขึ้นไป ดูอีก อะไรหนอเป็นเหตุให้เกิดนามรูป "**วิญญาณ**" ตัวรับรู้นั่นแหละ วิญญาณมีอย่างเดียวหรือไม่ใช่พร้อมทั้งเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ทำหน้าที่พร้อมกัน ฝ่ายนามขันธ์ ๔ ทำหน้าที่พร้อมกัน แต่ว่าวิญญาณเป็นตัวการสำคัญ อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณ ทรงพิจารณาเห็นว่า "**สังขาร**" คือการปรุงแต่งทางกาย ชื่อว่า "กายสังขาร" การปรุงแต่งทางวาจา ชื่อ "วจีสังขาร" และความปรุงแต่งทางใจ ชื่อ "จิตตสังขาร" หรือ"มโนสังขาร" เป็นเหตุเป็น

ปัจจัยให้รับรู้ ในความพอใจ ชอบใจหรือติดใจในอารมณ์หรืออายตนะภายนอก เป็นอุปาทานที่จะให้เกิดภพเกิดชาติอีก ก็มาตั้งปฏิสนธิวิญญาณ เพราะมันเกิดความปรุงแต่งทางกายทางใจ เมื่อตั้งปฏิสนธิวิญญาณแล้วก็ปรุงแต่งทางกายให้เจริญเติบโต ส่วนทางใจก็ปรุงแต่งทางจิต รับรู้แล้วก็เกิดตัณหาอุปาทานภพชาติอยู่นั่นแหละ คือว่า เมื่ออายตนะภายนอกภายในสัมผัสกัน ใจก็ปรุงแต่งเรื่อยไป ชอบใจไม่ชอบใจเป็นเหตุให้เกิดกิเลส ตัณหา อุปาทาน ภพ ชาติ วนอยู่นี่แหละ เกิดขึ้นพร้อมกันจนแทบจะดูไม่ออก ดูไม่ทัน

แต่ว่า พระพุทธเจ้าทรงวิเคราะห์เห็นแล้วนำออกมาแสดงว่าอะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยแก่กันและกัน เมื่อเกิดตัณหาอุปาทาน ภพชาติก็เกิดตั้งปฏิสนธิวิญญาณแล้ว ความปรุงแต่งอย่างหยาบก็เกิด รูป-นาม หรือรูปกายกับใจ คือรูปธรรม ๑ นามธรรม ๔ รวมเรียกว่าเบญจขันธ์ หลวงพ่อวัดปากน้ำท่านเห็นการมาตั้งปฏิสนธิวิญญาณของมนุษย์นั้น มาด้วยกายทิพย์ คือมาทั้งนามทั้งรูป นามจะอยู่โดดเดี่ยวปราศจากรูปไม่ได้ ข้อนี้สำคัญ หลายคนไม่เข้าใจ แต่ว่าหลวงพ่อท่านดูละเอียดทีเดียว เห็นตรงตาม "**ปฏิจจสมุปบาทธรรม**" คือมาทั้งฝ่ายนามและฝ่ายรูป "รูป" ท่านเรียกว่า กายทิพย์ "นาม" ก็นามขันธ์ทั้ง ๔ คือ "ใจ" นั่นแหละ หรือจะเรียกสั้น ๆ หมายเอาว่า "วิญญาณ" ก็ได้ แต่ว่าวิญญาณธาตุนั้นเป็นธรรมชาติรับรู้ อยู่ในท่ามกลางของ "ใจ" คือ เห็น จำ คิด รู้ นั่นเอง วิญญาณธาตุอยู่ตรงกลางนั้น การมาตั้งปฏิสนธิวิญญาณ หลวงพ่อท่านพิจารณาทบทวนดูละเอียดเห็นปรากฏว่ามาด้วยกายทิพย์สูง ๘ ศอก เข้าทางจมูกพ่อ ถ้าเป็นผู้ชายเข้าทางจมูกขวา ถ้าเป็นผู้หญิงเข้าทางจมูกซ้าย กายใหญ่ ๆ นั่นแหละ บางทีจิตไม่ละเอียดก็พอเห็นเป็นจุดเล็กใส เท่าเมล็ดโพธิ์เมล็ดไทรหรือปลายเข็ม แต่ถ้าจิตละเอียดเห็นได้ เป็นกายทิพย์สูง ๘ ศอกทีเดียว เข้าทางช่องจมูกเป็นฐานที่ ๑ แวบขึ้นมาหยุดนิ่งที่หัวตาด้านใน ถ้าเป็นหญิงก็ทางซ้าย ชายก็ทางขวาของพ่อ แล้วก็แวบต่อไป นี่เป็นทางเดินของจิต มาหยุดนิ่งที่ศูนย์กลางกั๊กศีรษะ แล้วก็เคลื่อนไปที่เพดานปาก หยุดนิดหนึ่งแล้วก็เคลื่อนลงไปที่ปากช่องลำคอ ฐานที่ ๕ หยุดนิดหนึ่งสืบต่อไปยังฐานที่ ๖ ศูนย์กลางกายระดับสะดือพอดี แล้วถอยหลังกลับขึ้นมา คือว่า พอจะตั้งปฏิสนธิวิญญาณ พอถึงฐานที่ ๖ ก็ลอยเด่นขึ้นมา ปรากฏ ณ ศูนย์กลางฐานที่ ๗ การลอยเด่นขึ้นมานั้นเห็นเป็นดวงใสประมาณเท่าฟองไข่แดงของไก่ แต่ว่าจริง ๆ แล้วนั้น กลางของกลางนั้นมีกายทิพย์ตั้งอยู่ และมีกายมนุษย์ละเอียดตั้งอยู่ในท่ามกลางกายทิพย์อีกทีหนึ่ง แต่ว่าถ้าหยาบหน่อยก็เห็นเป็นกลละรูป คือเห็นเป็นจุดเล็กใส ๆ ใสมาก ในพระบาลีนั้นแสดงว่า ประมาณเท่าหยาดน้ำมันงาติดอยู่ที่ปลายขนจามรีที่มัชฌิมบุรุษ คือ บุรุษผู้มีกำลัง คือ ผู้มีวัยฉกรรจ์สลัดเสียแล้ว ๗ ครั้ง ปรากฏตั้งปฏิสนธิวิญญาณอยู่อย่างนั้นก่อนที่จะมาตั้งปฏิสนธิวิญญาณที่ศูนย์กลางของแม่ พึงทราบว่าก่อนที่จะมาตั้งปฏิสนธิวิญญาณอยู่ที่ศูนย์กลางกายของผู้เป็นแม่นั้น มาอยู่ ณ กลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมของพ่อเสียก่อน ซ้อนอยู่ที่ศูนย์กลางกายของพ่อ

นั่นแหละ ธาตุธรรม เห็น จำ คิด รู้ ของพ่อกับลูกซ้อนตรงกัน ต่อเมื่อไหร่ ที่ เห็น จำ คิด รู้ ซึ่งมีวิญญาณธาตุกำเนิดธาตุธรรม อยู่ตรงกลางกำเนิดธาตุเดิมของพ่อของลูกและของแม่หยุดนิ่งตรงกัน สำหรับมนุษย์ อายตนะมนุษย์ที่ศูนย์กลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมของแม่จะมีแรงดึงดูดเอาปฏิสนธิวิญญาณซึ่งตั้งอยู่ตรงกลางธาตุธรรม เห็น จำ คิด รู้ ของกายมนุษย์ละเอียดและกายทิพย์ ออกจากศูนย์กลางกายของพ่อไปตามฐานต่าง ๆ เห็นเป็นดวงใสตกศูนย์ไปยังศูนย์กลางกายฐานที่ ๖ ของพ่อ แล้วลอยเด่นขึ้นมายังฐานที่ ๗ ก่อนจะทำหน้าที่ คือออกไปตั้งปฏิสนธิวิญญาณ ณ ศูนย์กลางกายของแม่ต่อไป ตรงนี้หลวงพ่อจึงบอกว่า ศูนย์กลางกายของทุกคนนั้นเป็นที่ตั้งกำเนิดธาตุธรรมเดิม เป็นที่ตั้งถาวรของใจ เพราะว่าใจนั้นในขณะที่ "จะเกิด" ก็คือว่าจะมาตั้งปฏิสนธิวิญญาณ "จะดับ" คือตาย "จะหลับ" หรือ "จะตื่น" จิตดวงเดิมก็จะตก ศูนย์ไปยังศูนย์กลางกายฐานที่ ๖ ดวงใหม่ก็จะลอยเด่นขึ้นมาฐานที่ ๗ แล้วก็ออกไปตามเส้นทางเดินของจิต คือตกศูนย์ลงไปใหม่ศูนย์กลางกายฐานที่ ๖ แล้วต่อไปยังฐานที่ ๕-๔-๓-๒-๑ อย่างเช่นกรณีจะมาเกิดก็ออกจากศูนย์กลางกายของพ่อแล้วเข้าทางช่องจมูกมารดา หญิงซ้ายชายขวา ขณะจิตเดียว การตั้งปฏิสนธิวิญญาณเป็นอย่างนี้ก็เข้าไปตามฐานต่าง ๆ แล้วก็หยุดนิ่งตรงกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมของแม่ ตั้งปฏิสนธิวิญญาณตรงนั้น ก็เจริญเติบโตในครรภ์มารดา ชื่อว่ากายสังขาร ส่วนจิตก็เจริญเติบโตไปเช่นกัน ตรงนี้ก็เป็นเรื่องสำคัญที่พึงทราบการมาตั้งปฏิสนธิวิญญาณมาด้วยธาตุสำเร็จเห็นขนาดเล็ก ชื่อว่า "**กลละรูป**" กลละรูปนั้นเมื่อตั้งอยู่ในครรภ์มารดาก็จะเจริญเติบโตเป็นทารกในครรภ์นี้เรียกว่า เป็นกายสังขาร คือความปรุงแต่งทางกายเป็นธาตุสำเร็จที่มีธาตุธรรมทั้งฝ่ายรูปธรรม อันมีธาตุละเอียดของมหาภูตรูป ๔ เป็นต้น และนามธรรมอันมีธาตุละเอียดของนามขันธ์ทั้ง ๔ ซึ่งขยายส่วนหยาบออกมาเป็น เห็น-จำ-คิด และรู้

ธาตุละเอียดของมหาภูตรูป ๔ นั้น ตั้งอยู่ในกลางธาตุละเอียดของรูปขันธ์ เท่าเมล็ดโพธิ์เมล็ดไทรซึ่งขยายส่วนหยาบออกมาเป็นดวงกาย มหาภูตรูป ๔ อันมีธาตุน้ำ ดิน ไฟ ลม และอากาศว่างอยู่ตรงกลางนี่มันมีมาตั้งแต่ที่ตั้งปฏิสนธิวิญญาณเรียกว่า "**กำเนิดธาตุธรรมเดิม**" แต่มันเล็กมาก ธาตุละเอียดของรูปขันธ์ขยายส่วนหยาบออกมาเป็นดวงกาย แล้วเจริญเติบโตมาเป็นทารกในครรภ์มารดา จนคลอดออกมาแล้วเติบใหญ่ ผู้ปฏิบัติธรรมหยุดนิ่งไปที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอันเป็นที่ตั้งกำเนิดธาตุธรรม

เดิม จึงเห็นธาตุ ดิน น้ำ ไฟ ลม อากาศนั้น ธาตุสำเร็จที่มาตั้งปฏิสนธิวิญญาณเป็นกลละรูปนั้นเล็กมาก

ตรงกลางธาตุละเอียดของรูปขันธ์ยังมีธาตุละเอียดของนามขันธ์ ๔ ก็คือ "ใจ" นั่นแหละ ได้แก่ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ ซ้อนกันอยู่ตรงกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิม

"นาม" และ "รูป" มาด้วยกัน เป็นธาตุสำเร็จ

ที่ว่าสังขารเป็นปัจจัยทำให้เกิดวิญญาณ วิญญาณเป็นปัจจัยทำให้เกิดนามรูป และนามรูปมันเจริญเติบโตขึ้นเป็น สฬายตนะ (อายตนะภายใน ๖) มีกาย มีตา มีหู มีจมูก มีลิ้น มีใจ ตามสายปฏิจจสมุปบาทธรรมที่เจริญเติบโตออกมาเป็นส่วนหยาบ สังขารเป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณ วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป นามรูปเป็นปัจจัยให้เกิดสฬายตนะ คือ อายตนะภายในทั้ง ๖ ซึ่งจะทำหน้าที่สัมผัสกับอายตนะภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสทางกายได้และเมื่อเกิดการสัมผัส สฬายตนะเป็นปัจจัยให้เกิดผัสสะ คือสัมผัส แล้วผัสสะเป็นปัจจัยให้เกิดเวทนาดังกล่าวแล้ว แล้วก็เป็นปัจจัยให้เกิดตัณหา อุปาทาน เกิดภพ เกิดชาติ ชรา มรณะ ทุกข์ ฯลฯ ซึ่งมีอยู่ตลอดเวลา

สำหรับเด็กทารกที่เจริญเติบโตต่อมา ภายหลังจากที่ได้มาตั้งปฏิสนธิวิญญาณแล้วนั้นเมื่ออยู่ในครรภ์ยังหยุดนิ่งไม่ทำหน้าที่อะไร จะทำหน้าที่ต่อเมื่อคลอดออกมาแล้ว เมื่ออุแว้แล้วนั่นแหละ ทั้งตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มันก็เริ่มทำหน้าที่ออกไปยึดไปเกาะอารมณ์ภายนอก ปฏิจจสมุปบาทธรรมก็ทำหน้าที่อยู่ตลอดเวลา ก่อให้เกิดภพชาติ ชรา มรณะ ทุกข์ แต่ว่าความเกิดภายหลังจากที่คลอดออกมาจากครรภ์มารดาแล้วนั้น ความเกิดดับตามสายปฏิจจสมุปบาทธรรมเห็นได้ด้วยการมีสติพิจารณาเห็นกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรม ตรงศูนย์กลางกายของบุคคลนั้น คือกายละเอียดจะเปลี่ยนไปตามวาระจิต วาระจิตดีระดับมนุษยธรรมใสบริสุทธิ์ด้วยบุญกุศล กายมนุษย์ละเอียดก็จะปรากฏเด่นใสบริสุทธิ์อยู่ ถ้าเป็นบุญเป็นกุศลในระดับทิพยธรรมหรือเทวธรรม กายทิพย์ก็จะปรากฏเด่นอยู่พร้อมด้วยใจและกุศลธรรม กาย เวทนา จิต ธรรม อยู่ด้วยกัน ไม่ได้แยกกัน อยู่ในธาตุธรรม เห็น จำ คิด รู้ สุดหยาบสุดละเอียด ถ้าถึงพรหมธรรมก็มีกายรูปพรหม แล้วก็อรูปพรหมต่อไปตามลำดับ ถ้าถึงธรรมกาย เป็นพุทธธรรม

พุทธธรรมเกิดแต่ธาตุธรรมที่ละเอียดบริสุทธิ์ผ่องใส เป็นธาตุธรรมของธรรมกายที่บริสุทธิ์ ทุกคนมีธรรมกายทั้งนั้น แต่ยังเข้าไม่ถึง ต้องกระเทาะเปลือกคือกิเลส ดับหยาบไปหาละเอียดด้วยธรรมปฏิบัติ ทางศีล-สมาธิ-ปัญญา จึงจะเข้าถึงและรู้เห็นได้ จากมนุษยธรรมถึงเทวธรรม จากเทวธรรมถึงพรหมธรรม ดับหยาบไปหาละเอียดไปถึงพุทธธรรมนั่นแหละธรรมกายอยู่ในนั้น นี่เป็นชั้น ๆ อย่างนี้ ถ้าระดับจิตของใครเปลี่ยนตกต่ำลงไป กายที่ละเอียด ๆ ก็หายไปหมด เพราะกายทุคติปรากฏขึ้นมาทำหน้าที่แทน เหมือนเล่นเก้าอี้ดนตรี ใครทำหน้าที่ ฝ่ายบุญหรือฝ่ายบาปทำหน้าที่ก็เห็นกาย เวทนา จิต และ

ธรรมได้ว่า พวกคิดผิด เห็นผิด รู้ผิด ทำผิดอยู่บ่อย ๆ เนือง ๆ ก็จะเห็นกาย เวทนา จิต และธรรมเศร้าหมอง ความเศร้าหมองเห็นชัดได้ด้วยตาหรือญาณของธรรมกาย

มีอยู่นิดหนึ่งไม่ได้พูดมาตั้งนาน ว่าอะไรเป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร ก็ "**อวิชชา**" คือความไม่รู้บาปบุญคุณโทษ ไม่รู้ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ไม่รู้ปฏิจจสมุปบาทธรรม ไม่รู้อดีต ไม่รู้อนาคต ไม่รู้ทั้งอดีตและอนาคต คือไม่รู้ทั้งเหตุและทั้งผลด้วย และอดีตจริง ๆ ก็ไม่รู้ด้วย อดีตข้ามภพข้ามชาติไม่รู้หรอก ถ้าใครรู้ได้นั่นถือว่าคนนั้นมีวิชชาที่หนึ่ง ชื่อว่า "**ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ**" พระพุทธเจ้าท่านมีวิชชาท่านเจริญภาวนาธรรมให้เกิดวิชชา ในคืนวันจะตรัสรู้นั่นแหละ ในยามต้นแห่งราตรี

เพราะฉะนั้นเราปฏิบัติธรรมไปนี่ก็เพื่อไป "**เจริญวิชชา**" เครื่องดับอวิชชามูลรากฝ่ายเกิด ประการแรกก็เพื่อให้รู้อดีต ถึงธรรมกายแล้วระลึกชาติดูได้มากบ้างน้อยบ้าง ถ้าฝึกฝนมากเข้าก็ชำนาญ นี่รู้อดีตได้เหมือนกัน อนาคตก็รู้ได้ รู้ว่าทำกรรมอย่างนี้ไปเป็นอย่างนี้ จะเริ่มรู้ทีเดียว เมื่อรู้อนาคตอย่างนั้นแล้วจะรู้ละเอียดลงไป หลวงพ่อท่านรู้ละเอียด เป็นวิชชาที่ ๒ ชื่อว่า "**จุตูปปาตญาณ**" พระพุทธเจ้าทรงรู้หมดทรงรู้แจ้งโลกหมดด้วยวิชชาเหล่านี้

หลวงพ่อท่านแนะนำว่า ผู้ที่ถึงธรรมกายแล้วให้เอาธาตุธรรมของสัตว์เดรัจฉานมาตั้งที่ศูนย์กลางธรรมกายของผู้จะตรวจดูนั้นแหละ ตั้งแต่หมู หมา กา ไก่ เอามาตั้งที่ศูนย์กลางธรรมกายดู แล้วถอยหลังไปดูตั้งแต่ถอยหลังไป ถอยไป ๆ ก็จะเห็นว่าเคยเกิดเป็นโน่นเป็นนี่ แต่ว่าจะถึงจุดหนึ่งซึ่งจะเห็นเคยเกิดเป็นมนุษย์ เห็นเป็นกายมนุษย์ละเอียด อันนี้แสดงว่าแต่เดิมเป็นใคร อยู่ที่ไหน ทำกรรมอะไร มันถึงได้เกิดเป็นสัตว์ยังงี้ ๆ นี่คือ จุตูปปาตญาณ ซึ่งพัฒนาไปจากอตีตังสญาณ อันจะสามารถรู้เห็นได้ด้วยตาหรือญาณของธรรมกายอื่นไม่มีทางรู้ได้ชัดอย่างนี้ แต่วิชชาธรรมกายให้สามารถรู้เห็นได้ นี่แหละหลวงพ่อท่านนำสิ่งที่สำคัญที่สุดมาสอน อาตมาเคยพูดเสมอว่าที่เราเกิดมานี่ ความที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์นี่ว่าเป็นโอกาสที่มีได้ยากแล้ว เกิดมาแล้วที่จะได้พบพระพุทธศาสนายิ่งยากใหญ่ พบแล้วจะเข้าถึงธรรมของพระพุทธเจ้าที่แท้จริงก็ยังยากขึ้นไปอีก เพราะยังต้อง

บำเพ็ญบุญบารมีและยังมีองค์ประกอบหลายประการอย่างนี้เป็นต้น ที่จะชักนำตนเองให้เข้ามาสู่ธรรมะที่ถูกต้อง นี่หลวงพ่อวัดปากน้ำ ท่านปฏิบัติธรรมได้รู้เห็นตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและในอรรถกถาจารย์ทุกประการ

ได้เค้าความว่า "อวิชชา" เป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร-วิญญาณ-นามรูป-สฬายตนะ-ผัสสะ-เวทนา-ตัณหา-อุปาทาน-ภพ-ชาติ-ชรา-มรณะ-ทุกข์ เกิดอยู่ตลอดเวลาที่เรานั่งอยู่นี่ ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งใคร่จะให้เข้าใจถ่องแท้ คือเรื่อง "อวิชชา" นี่ พึงทราบว่าตราบใดที่ยังไม่เข้าถึงอรหัตมรรค ซึ่งเป็นโลกุตตรธรรมที่จะให้สามารถกำจัดอวิชชาได้หมดโดยสิ้นเชิงเด็ดขาด ถ้าว่าอวิชชายังมีเหลืออยู่ แม้จะทำดีก็เกิดอีก จะทำชั่วก็เกิดใหม่อีก ให้จำไว้ แต่ถ้าทำดีก็เกิดเพราะอวิชชายังมีอยู่ ตัณหาได้แก่ภวตัณหาคือความต้องการเกิดยังมีอยู่ หรือกามตัณหามีความทะยานอยากที่จะเสวยสุขด้วยกามคุณทั้ง ๕ มี รูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสทางกายอยู่อย่างนั้น แม้ทำความดีเช่น ทานกุศล ก็ยังเกิดอีก แต่จะได้เกิดในสุคติภพ ถ้าว่าจิตตกต่ำมีความทะยานอยากแล้วทำไปทางตรงกันข้ามคือความชั่ว มันเกิดในทุคติภพ ประเภทที่เป็นทุกข์ นี้แปลว่าอวิชชายังหนักหน่อย ถ้าอวิชชายังเหลือน้อย แม้ทำดี อวิชชาก็ยังทำหน้าที่ให้เกิดได้อยู่อีก แต่ว่าจะได้เกิดในสุคติภพ เช่น ภพมนุษย์ ภพของเทพยดา พรหม อรูปพรหม เมื่อทำดีจิตก็จะเปลี่ยนวาระ วาระจิตเปลี่ยนแล้ว พัฒนาสูงขึ้น ความดีท่านจึงให้ทำบ่อย ๆ เนือง ๆ ความดีที่ได้ทำไปเรื่อย ๆ ก่อนตายนิมิตอารมณ์ หรือ กรรมนิมิตอารมณ์ก็จะปรากฏให้เห็นพอปรากฏขึ้นในใจของเรา จิตใจก็จะอิ่มเอิบผ่องใสด้วยบุญ จิตมันจะเกาะตรงนั้นทันที เพราะคนเราจะตายนี่ถ้าไม่ใช่พระอรหัตต์พระอรหันต์หรือพระอริยเจ้าแล้วละก็ มันจะไขว่คว้าหาที่พึ่ง ถ้าว่าคนทำบาปกรรมบ่อย ๆ เข้า ผลของบาปกรรมนั้นโผล่มาให้เห็นเรื่อย กรรมนิมิตอารมณ์เนื่องแต่บาปกรรมที่ทำมาแล้ว ก็จะโผล่มาให้เห็นถี่ ๆ เป็นชนกกรรมให้ไปเกิดในทุคคติภูมิ ถ้าคนทำดีมาก ๆ กรรมนิมิตอารมณ์เนื่องแต่ความดีก็โผล่มาให้เห็นถี่ ๆ เป็นชนกกรรมให้ไปเกิดในสุคติภูมิ เพราะฉะนั้นพึงมีสติสังวรระวังว่าอะไรชั่ว ผิดนิดผิดหน่อย ก็ให้ตำหนิตัวเองแล้วอย่าทำให้ทำความดี ให้ความดีเกิดขึ้นถี่ ๆ ความเลวก็ให้ห่าง ๆ เวลาเราจะตาย กรรมนิมิตอารมณ์มันเกิด กรรมที่ไม่ค่อยดีจะได้นาน ๆ ปรากฏ กรรมที่ดีก็จะปรากฏเป็นกรรมนิมิตอารมณ์ถี่ ๆ เข้า อย่างพวกเราฝึกปฏิบัติธรรมนี้จัดว่าดีมากจิตจรดศูนย์บ่อย ๆ แล้วของไม่ดี ไม่ค่อยเกิด เพราะใจรับแต่อารมณ์ที่เป็นบุญเป็นกุศล

เพราะฉะนั้น ผลของการอบรมที่ใจให้ไปรวมหยุดอยู่ ณ ศูนย์กลางกายบ่อย ๆ กิเลสนิวรณ์ก็หมดไป ใจก็ผ่องใส เมื่อใจผ่องใสเวลาใกล้จะตาย นิมิตอารมณ์ทั้งหลายที่ดี ๆ ก็จะปรากฏขึ้นในใจบ่อย ๆ ถี่ ๆ ขึ้น อันนี้แหละจะเป็นชนกกรรมนำให้ไปเกิดในสุคติภพหรือภูมิที่ดี ถ้าว่าตราบใดที่เรายังไม่บรรลุพระอรหัตมรรค อรหัตผล ความเกิดตามธรรมชาติก็จะเป็นด้วยอาการอย่างนี้ นี้แหละอาตมภาพจึงใคร่

เจริญพรให้เราทุกคนทราบว่า

ข้อที่ ๑ ธรรมปฏิบัติตามแนววิชชาธรรมกายใครจะมาว่าอะไร ไม่ต้องไปฟัง เสียเวลาเปล่า เพราะอาตมาพิสูจน์แล้ว เอกสารที่อาตมานำออกมาแสดงนี้ไม่มีใครออกมาค้านได้ อาตมาแสดงไว้ในเรื่องธรรมะสำคัญ ๆ ว่า วิชชาธรรมกายเป็นสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน สมถะคืออะไร? ใจหยุดนิ่งเป็นสมาธิแนบแน่น มั่นคง ยกภูมิจิตขึ้นสู่วิตกวิจารตรึกตรองประคองนิมิต อารมณ์ปีติ สุข และเอกัคคตารมณ์นี้เป็นของดี เพราะเป็นธรรมเครื่องกำจัดกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญา การเจริญภาวนาสมาธิยกภูมิจิตขึ้นสู่องค์ (แห่งฌาน) ๕ ย่อมเป็นธรรมเครื่องทำให้ใจใสสะอาดบริสุทธิ์จากกิเลสนิวรณ์ เป็นสัมมาสมาธิหนึ่งในอริยมรรคมีองค์ ๘ คือการเจริญรูปฌานทั้ง ๔ เริ่มตั้งแต่ปฐมฌานถึงจตุตถฌาน อย่างนี้ถูกต้องร่องรอยพระพุทธศาสนา ใครค้านสมถะคนนั้นก็บาป ไม่ว่าคนนั้นเป็นใคร อยู่ในฐานะไหนก็ค้านไม่ได้ เพราะสัมมาสมาธิ ๑ ในอริยมรรคมีองค์ ๘ นี่เป็นพระพุทธวจนะ

พระสัทธรรมของพระพุทธเจ้ามีทั้งศีล สมาธิ ปัญญา มิใช่ปฏิบัติแต่เฉพาะศีล แต่เฉพาะสมาธิ หรือแต่เฉพาะเจริญปัญญาอย่างหนึ่งแต่อย่างเดียวแล้วหลุดพ้นได้ ต้องปฏิบัติทั้งศีล สมาธิ และปัญญา แล้วเจริญขึ้นเป็นอริยมรรคมีองค์ ๘ ให้จำไว้เลย ไม่ต้องไปโต้เถียงใคร ใครว่าอย่างไรช่างเขา เพราะธรรมปฏิบัตินี้เป็นความถูกต้องแล้ว ถ้าว่าขาดแม้เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ขาดสัมมาสมาธิ มรรค ๘ ก็จะเหลือเป็นแต่เพียงมรรค ๗ ไม่ครบองค์มรรค ก็ย่อมไม่มีกำลังพอจะตัดสัญโญชน์กิเลสเครื่องร้อยรัดให้ติดอยู่กับโลกให้หมดได้

ข้อที่ ๒ วิปัสสนา อาตมาได้แสดงให้เห็นว่า ผู้ปฏิบัติตามแบบวิชชาธรรมกายนั้นเมื่อพิจารณาสภาวธรรมและอริยสัจ ไม่ใช่แต่เพียงรู้แจ้งแทงตลอดในไตรลักษณ์ คือความเป็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา แห่งสังขารธรรมที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งเท่านั้น ยังให้รู้แจ้งเห็นแจ้งถึงวิสังขาร คือพระนิพพานที่ไม่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งอีกด้วย

ปัญญาอันเห็นแจ้งในพระไตรลักษณ์แห่งสังขารธรรมนี้ เป็นปัญญาระดับวิปัสสนาปัญญา จากการเจริญภาวนา มีสติพิจารณาเห็นกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรมส่วนเบื้องต้นยังไม่ถึงโลกุตตรวิปัสสนา ต่อเมื่อรู้แจ้งแทงตลอดในอริยสัจอันเป็นไปในญาณ ๓ คือ "สัจจญาณ" ว่าอริยสัจมีอย่างไรนี้อย่างหนึ่ง "กิจจญาณ" ว่าแต่ละสัจควรกำหนดรู้และควรปฏิบัติอย่างไร เช่น ทุกข์ควร

กำจัด สมุทัยควรละ นิโรธควรทำให้แจ้ง และ มรรคควรเจริญ นี้อย่างหนึ่ง "กตญาณ" ว่าได้ปฏิบัติได้ผลดีแล้วอย่างไร อีกอย่างหนึ่ง เพราะบาลีพระพุทธดำรัสแสดงว่า "ถ้าไม่โดดเดี่ยวยินดียิ่งในความเงียบสงัดแล้ว จักยังนิมิตแห่งสมาธิจิต วิปัสสนาจิตได้นั้น ข้อนี้ไม่อยู่ในฐานะที่มีได้เป็นได้ ถ้าไม่ยังนิมิตแห่งสมาธิจิต วิปัสสนาจิตได้แล้ว จะยังสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์ได้นั้น ข้อนี้ไม่อยู่ในฐานะที่ไม่ได้เป็นได้"

เพราะฉะนั้น การรู้แจ้งแทงตลอดในอริยสัจต้องสมบูรณ์ ถ้าไม่สมบูรณ์ ถึงนิพพานไม่ได้ ขนาดรู้ ๆ มันยังไม่ค่อยจะถึงเลย ไม่ใช่ง่าย ๆ มันได้แต่รู้ด้วยวิญญาณ แต่การหยั่งรู้ด้วยปัญญา ในระดับโลกุตตรปัญญาจริง ๆ นั้นคุยไม่ได้ ถ้าไม่ใช่พระอริยเจ้าแล้วรู้ไม่ละเอียดลึกซึ้งแต่ว่าที่รู้เห็นจริง ๆ ในวิชชาธรรมกายนั้น นำไปสู่ความตรัสรู้-ตรัสเห็นเองอย่างนี้ได้สะดวกเพราะว่าเป็นธรรมปฏิบัติที่มีทั้งสมถะและวิปัสสนาคู่กัน

ส่วนโลกุตตรปัญญานั้นจะต้องรู้แจ้งด้วยญาณ๓ คือ "สัจญาณ" "กิจจญาณ" และ "กตญาณ" ไม่ว่าจะปฏิบัติแบบไหน จะต้องเป็นไปในแนวนี้ จะต้องถึงอย่างนี้ถ้าไม่ถึงอย่างนี้เป็นอริยเจ้าไม่ได้ อย่างน้อยก็เบื้องต้น เบื้องกลาง เบื้องสูง ถ้าว่ารู้แจ้ง คืออย่างไรก็ต้องรู้ว่าอริยสัจ แต่ละข้อ ๆ มีจริงอย่างไร ได้รู้ละเอียดสมบูรณ์พอสมควร นี่ตามพระพุทธวจนะที่แสดงไว้ แล้วก็แสดงเหตุไว้ด้วยว่า ทำอย่างไรจึงจะสมบูรณ์ เราปฏิบัติไต่เต้ามาตรงตามพระพุทธดำรัสทุกประการ ตั้งแต่กำหนดบริกรรมนิมิตแล้วก็ทำใจให้หยุดนิ่งในขั้นสมถกัมมัฏฐาน แล้วก็ยกนิมิตขึ้นพิจารณาในขั้นวิปัสสนา ก็จะสามารถยังสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์ได้ คืออย่างไร?

สัมมาทิฏฐิขั้นที่ ๑ รู้แจ้งแทงตลอดในไตรลักษณ์ในสังขารธรรมทั้งหลายนี่ขั้นที่ ๑ เป็นวิปัสสนาปัญญาเป็นพื้นฐานที่จะให้เข้าถึงระดับโลกุตตรปัญญาดังที่กล่าวแล้วเมื่อกี้นี้

สัมมาทิฏฐิขั้นที่ ๒ คือรู้แจ้งแทงตลอดในอริยสัจ ๔ อันเป็นไปในญาณ ๓ ดังกล่าวแล้ว และที่จะให้รู้แจ้งว่ามีจริงอย่างไร คำว่า "**นิโรธ**" ตัวจริง เอาแค่เรื่องนี้ ส่วนเรื่องทุกข์ สมุทัย พอพูดกันรู้เรื่องได้ นิโรธก็พูดกันได้ แต่ไม่หนักแน่น ไปถามใครเถอะว่านิโรธเป็นอย่างไร นิโรธก็คือความดับทุกข์ ใครก็พูดได้ง่าย ๆ อย่างนี้ แต่ดับอย่างไร ดับแล้วรู้สึกอย่างไร ก็พอพูดได้อยู่หรอก ว่าสันติสุขใคร ๆ ก็พูดได้ทั้งนั้น แต่วิชชาธรรมกายนั้นให้ได้สัมผัสความที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ ด้วยการเจริญภาวนา ดับหยาบไปหาละเอียดจากจิตใจระดับหยาบ ๆ ของมนุษย์ เข้าถึงมนุษยธรรมแท้ ๆ เข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด ดับหยาบไปหาละเอียดด้วยการรวมใจหยุดคือใจหยุดสังขาร เมื่อใจหยุดก็ไม่สังขารไม่ปรุงแต่ง เมื่อไม่ปรุงแต่งกิเลสอวิชชาก็ทำอะไรไม่ได้ เมื่อกิเลสทำอะไรไม่ได้ ก็ดับหยาบไปหาละเอียดต่อ ๆ ไปเรื่อย ๆ เป็นขั้นเป็นตอน เข้าถึงทิพยธรรม-ถึงกายทิพย์, เข้าถึงพรหมธรรม-กายรูปพรหมต่อ ๆ ไปจนสุดละเอียด ใจบริสุทธิ์ผ่องใสเต็มที่ ถ้าว่าจะพูดภาษานักการค้าก็ว่าทะลุเป้าก็ถึงธรรมกาย ถึงธรรมกายแล้วดับหยาบไปหาละเอียดต่อ ๆ ไปจนสุดละเอียดอีก ตอนนี้สำคัญ

ดับหยาบไปหาละเอียดนั้น กายทั้ง ๑๘ กายมันซ้อนกันอยู่ในธรรมกาย ธาตุธรรมเห็น จำ คิด รู้ ซ้อนอยู่ตรงกลางกำเนิดธราตุธรรมเดิมของแต่ละกายทุกกาย สุดกายหยาบกายละเอียดตั้งอยู่ ซ้อนอยู่เป็นชั้น ๆ ทีเดียว กิเลสก็หุ้มซ้อนเห็น-จำ-คิด-รู้อยู่เป็นชั้น ๆ เหมือนกัน "**ปฏิฆานุสัย**" หุ้มเห็น "**กามราคานุสัย**" หุ้มคิด "**อวิชชานุสัย**" หุ้มรู้ กิเลสหุ้มเห็น-จำ-คิด-รู้ ของทุกกายสุดกายหยาบกายละเอียดหุ้มเป็นชั้นไป ยิ่งละเอียดกิเลสก็ยิ่งจางลงไปเรื่อย ๆ จนสุดละเอียดถึงกายธรรม ถึงกายธรรมใจหยุดนิ่งกลางของกลางกายธรรม ทับทวีกายธรรมขึ้นมา บรรดาอกุศลจิตของกายในภพสามจึงถูกกำจัดให้หมดไปรู้ในหมู่ผู้ปฏิบัติธรรมว่าละลายธาตุธรรม กิเลสจะถูกกำจัดให้หมดไปนั่นก็หมายความว่า การปฏิบัติภาวนาการทำใจให้หยุดในหยุด กลางของหยุด ๆ ๆ ดับหยาบไปหาละเอียด ๆ ๆ ยิ่ง ๆ ขึ้นไปนั้น เป็นการปหานอกุศลจิตนั่นเอง เมื่อละเอียดไปจนสุดละเอียด จนวางอุปาทานในเบญจขันธ์ของกายในภพ ๓ ได้ ตกศูนย์เข้าอายตนนิพพาน ก็จะพบว่านี่แหละดับหยาบไปหาละเอียดเป็นตัว "**นิโรธ**" กล่าวคือดับสมุทัย คือปหานอกุศลจิตนั่นเอง แต่ไม่ใช่นิโรธสมาบัติ เพราะนิโรธสมาบัตินั้นเป็นฌานที่เก้า ชื่อ "**สัญญาเวทยิตนิโรธ**" นั่นเป็นเรื่องของพระอริยเจ้าตั้งแต่พระอนาคามีบุคคลขึ้นไป ผู้มีอภิญญาท่านเข้านิโรธสมาบัติ เพื่อพักจิตของท่าน ให้ใจให้สงบทำความใสสะอาดบริสุทธิ์สบายอกสบายใจของท่าน ให้ดำรงอยู่คงที่ตามกำหนดที่ท่านต้องการ หรือที่ท่านตั้งจิตอธิษฐานเอาไว้

"นิโรธ" ณ ที่นี้หมายถึง นิโรธในความหมายของการดับสมุทัย กล่าวคือปหานอกุศลจิต ผู้ปฏิบัติภาวนาแบบวิชชาธรรมกายจะได้สัมผัสทั้งรู้ ทั้งเห็น จึงไม่ใช่แต่เพียงการนึกเอาเฉย ๆ บางคนเขาว่าเราทำวิปัสสนึกแต่จริง ๆ แล้ว ก็ไม่รู้ใครทำวิปัสสนึกกันแน่ ความจริงในเบื้องต้นในขั้นสมถภาวนามีอุบายวิธีนึกให้ใจมารวมหยุดในอารมณ์เดียว พอใจรวมหยุดได้แล้ว ก็หยุดในหยุด กลางของหยุด กลางของกลางๆ ๆ ไม่ได้นึกหรอก ที่เราหยุดในหยุดกลางของหยุดนั่น ตัดความนึกความคิดปรุงแต่ง เรากำจัดความนึกคิดปรุงแต่งด้วยการรวมใจ อันได้แก่ เห็น-จำ-คิด-รู้ ให้หยุดในหยุดกลางของหยุด เข้าถึงธาตุล้วนธรรมล้วนที่ใสสะอาดต่อ ๆ ไป จนสุดละเอียดถึงธรรมกาย นี่แหละในวิชชาธรรมกายผู้ปฏิบัติได้สัมผัส "นิโรธ" ในทางปฏิบัติชัดเจน นี่แหละที่อาตมาบอกว่าไม่ต้องสงสัยว่าวิชชาธรรมกายเป็นสมถะหรือวิปัสสนา เป็นทั้ง ๒ อย่าง ยิ่งดับหยาบไปหาละเอียด จิตก็ยิ่งเป็นสมาธิ ปัญญาก็ยิ่งเกิด จนถึงรู้แจ้งในอริยสัจยิ่งขึ้นไป

ทีนี้ มีคนเขาถามว่า คนที่ถึงธรรมกายนั้นเป็นอริยเจ้าหมดแล้วซิ? ที่เขาเป็นก็มี ที่ไม่เป็นก็มี เพราะความยังไม่เป็นนั้น เป็นเพราะเหตุว่ายังละสัญโญชน์ไม่ได้นั้นข้อ ๑ อีกข้อ ๑ ในสายวิชชาธรรมกายนั้นเราท่านทราบกันว่า หลายท่านเป็นผู้บำเพ็ญบารมีชั้นสูง ที่ปรารถนาสูงถึงพุทธภูมิก็มีมาก จึงได้วิชชาที่ตรงและมีอานุภาพมาก เพราะเป็นวิชชาโดยตรงของพระพุทธเจ้า บางท่านที่อธิษฐานปรารถนาสูง เช่น ปรารถนาพุทธภูมิอย่างนี้ ท่านจะต้องบำเพ็ญบารมีมาก เพราะฉะนั้นการที่จะละกิเลสให้หมดทันทีย่อมไม่ทำ คือยังไม่ทำ เพราะว่าถ้าทำแล้วท่านก็เข้านิพพานไป ก็จบกัน ไม่ต้องบำเพ็ญบารมีต่อ

ผู้บำเพ็ญบารมีสูงนั้น ใครก็ตามถึงจุดหนึ่ง ก็จะรู้ด้วยตนเองว่าได้บำเพ็ญบารมี ได้อธิษฐานบารมีมามาก แล้วมุ่งหน้าบำเพ็ญต่อไปซึ่งมีหลักสำคัญประการหนึ่งคือว่า สติสัมปชัญญะต้องให้มีมาก ต้องพยายามให้ครบให้สมบูรณ์ไว้ เพราะถ้าไม่อย่างนั้นจะกลับทอนกำลังบารมีของตนเองยิ่งนัก ถ้าว่าเผลอโลภ เผลอโกรธ เผลอหลง เผลอให้มานะทิฏฐิ มันพอกพูนในจิตใจนั่น จะดึงบารมีของตนให้ชะงักงัน การปฏิบัติธรรมเฉไฉออกนอกลู่นอกทางพระธรรมพระวินัยเป็นอันตรายทั้งแก่ตนเอง และแก่ผู้อื่นด้วย ถ้าเผื่อว่าผู้นั้นเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะเป็นผู้นำคนทุกระดับ เพราะฉะนั้นอาตมาบอกว่าแม้จะตั้งใจอธิษฐานบำเพ็ญบารมีที่สูง นั่นเป็นของดี แต่อาตมาใส่ข้อแนะนำแถมว่า ต้องมีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ ตลอดเวลาได้ยิ่งดี ไม่ว่าจะเป็นพระเป็นสามเณร เป็นอุบาสกหรืออุบาสิกาก็อย่าประมาท ยิ่งเป็นพระภิกษุนี่ไปนรกง่ายมาก ศีลหรือพระวินัยบังคับอยู่ ๒๒๗ ข้อ นอก ๒๒๗ ข้อก็ยังมีอยู่อีกมาก อยู่นอกพระปาติโมกข์ ไม่ต้องนับกันเลยหละ พวกเราทั้งหลายจึงต้องทุบ ต้องตี ต้องขนาบกันตลอดเวลาตั้งแต่พระภิกษุลงไป ไม่ใช่ว่าจะเอาดีเอาเด่นอะไรแต่เพราะเรารู้ว่าถ้าทำไม่ดีไปอบายภูมิได้โดยง่ายที่สุด นับตั้งแต่พระภิกษุถึงอุบาสกอุบาสิกา ไม่ใช่ว่าเพียงห่มผ้าย้อมฝาดแล้วจะพ้นอบายภูมิ ไม่ได้พ้นง่าย ๆ หรอกโยม

การปฏิบัติภาวนาตามแนววิชชาธรรมกายนั้นจึงไม่ต้องสงสัยว่าจะเป็นสมถะอย่างเดียว จะไม่ใช่วิปัสสนากระมัง? เป็นวิปัสสนาชั้นสูงด้วย อาตมารับรองจะไม่มีวิธีใดที่จะประเสริฐไปกว่าวิธีปฏิบัติภาวนาที่ให้เป็นทั้งสมถวิปัสสนาให้เกิดอภิญญา เกิดวิชชา ดับอวิชชามูลรากฝ่ายเกิด ให้เจริญปัญญาได้ดี ด้วยการที่ให้ได้ทั้งรู้ทั้งเห็นอย่างนี้ เพราะดำเนินตรงตามพุทธวจนะที่อาตมาได้เคยแสดงไว้แล้วในวันก่อน มีอยู่ในฉักกนิบาต อังคุตตรนิกาย ที่อาตมานำมาอ้างถึงท่อนหนึ่งว่า "เมื่อไม่ยังนิมิตแห่งสมาธิจิต วิปัสสนาจิตได้แล้ว จะยังสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์ได้นั้นข้อนี้ไม่อยู่ในฐานะที่มีได้เป็นได้ เมื่อไม่ยังสัมมาทิฏฐิแห่งวิปัสสนาให้บริบูรณ์ได้แล้ว จะยังสัมมาสมาธิแห่งมรรคและผลให้บริบูรณ์ได้นั้น ข้อนี้ไม่อยู่ในฐานะที่มีได้เป็นได้" ที่ว่าให้บริบูรณ์นั้นคือ ต้องให้เห็นถึงวิสังขาร ถึงนิโรธ ทำนิโรธให้แจ้งแล้วต้องเห็นนิพพานด้วย เมื่อเห็นนิพพานแล้ว จึงจะเห็นวิสังขารแท้ ๆ ว่าพระพุทธเจ้าท่านไม่ใช่อุบัติขึ้นแต่เพียงกายเนื้อ ท่านอุบัติแท้โดยธรรามกายเป็นธรรมกาย ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้กับพระวักกลิว่า "ดูก่อน วักกลิ เธอจะมัวมาดูร่างกายที่เน่าเปื่อยของตถาคตอยู่ทำไม ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา" การเห็นตถาคตหรือเห็นธรรมก็ไม่ใช่เห็นด้วยตาเนื้อ แต่ต้องเห็นด้วยญาณทัสสนะอันสัมปยุตหรือเป็นไปด้วยธรรมกายเรื่องนี้ พระอรรถกถาจารย์ท่านได้กล่าวไว้ชัดแจ้ง ว่าต้องถึงธรรมกายจึงจะได้เห็นอย่างนี้ จริงอยู่บางท่านอาจตีความธรรมกายว่า "หมู่ธรรม" นั่นตีความคำแปลจากบาลีคำต่อคำ แต่ในความหมายว่า หมู่ธรรม นั้นก็เช่นเดียวกับรูปกาย รูปกายก็หมู่แห่งกายประกอบด้วยธาตุด้วยขันธ์ ย่อมเห็นได้สัมผัสได้ หมู่ธรรมก็เป็นหมู่แห่งธรรมชาติที่บริสุทธิ์ ประกอบด้วยธรรมะล้วน ๆ เป็นธรรมขันธ์ ไม่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง เห็นได้สัมผัสได้ เช่นกัน อาตมาขอเจริญพรว่าเรื่องนี้ มีอยู่ในนิพพานสูตรที่ ๓ ว่า **อตฺถ ภิกฺขเว ตทายตนํ.. ฯลฯ ดูกรภิกษุทั้งหลาย อายตนะนั้น** (คือ นิพพาน) **มีอยู่** คำว่า "อายตนะ" นั้นแปลว่า เครื่องเชื่อมให้สัมผัสได้ แต่ว่าต้องสัมผัสด้วยอายตนะที่ละเอียดเสมอกัน คือด้วยธรรมกายนั่นแหละ ดับหยาบไปหาละเอียดจนสุดละเอียด จนใจไม่เกาะอยู่ในสังขารธรรมของกายในภพสามทั้งหมด แม้เพียงชั่วคราว ใคร ๆ ก็อาจสงสัยว่างั้นเป็นอรหันต์กันหมดซิ? ไม่แน่ ที่เป็นวิขัมภณวิมุตติคือหลุดพ้นด้วยการข่มกิเลสก็มีได้ เห็นได้สัมผัสได้ เมื่อสัมผัสได้ ก็รู้ได้ เห็นได้ จึงเห็น "**วิสังขาร**" อ้อ! นิพพานเป็นอย่างนี้ นิพพานเป็นอย่างไร? มีอยู่ในพระไตรปิฎก เป็นคุณธรรมอันเป็น

คุณสมบัติแห่งใจ ซึ่งมีผลถึงกายและวาจาด้วย ที่บริสุทธิ์ปราศจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง คือโลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น และถึงปราศจากอวิชชาซึ่งเป็นปัจจัยให้เกิด กิเลส ตัณหา อุปาทาน นี่เป็นคุณธรรมคุณสมบัติของใจที่บริสุทธิ์ ไม่ยึดไม่ติดในเบญจขันธ์ด้วยความหลงผิดว่าเป็นตัวตน บุคคล เรา เขา ของเราของเขา ชื่อว่าปราศจาก "**อัตตานุทิฏฐิ**" คือ ความเห็นผิดว่าสังขารธรรมทั้งหลายเป็นอัตตา เป็นตัวตนให้ยึดถือเอาเป็นที่พึ่งได้ตลอดไป แต่แท้ที่จริงเป็นธรรมชาติที่ไม่เที่ยง (อนิจฺจํ) เป็นทุกข์ (ทุกฺขํ) และมิใช่ตัวตนที่แท้จริงของใคร (อนตฺตา)

เมื่อกล่าวถึง คำว่า "**พระนิพพาน**" เราเข้าใจในประการทั่วไปว่าใคร ๆ ก็รู้ ก็เข้าใจว่า คือ คุณธรรมที่ว่างจากกิเลส ตัณหา อุปาทาน ถ้าจะพิจารณาต่อไปว่าใครล่ะเป็นผู้ทรงคุณธรรมนั้น? ถ้าใครบอกว่าใจของกายเนื้อหรือเบญจขันธ์นั้นผิดเลย แท้ที่จริงผู้ทรงคุณธรรมนั้นคือ "**ธรรมกาย**" แต่กายเนื้อเป็นเพียงผู้รับถ่ายทอดคุณธรรมของพระนิพพานในขณะที่มีชีวิต

อยู่ให้ประพฤติปฏิบัติตามธรรมของพระพุทธเจ้า หรือพระนิพพานนั้น แต่ทำไมอาตมาจึงบอกว่าไม่ใช่กายเนื้อหรือเบญจขันธ์เพราะอะไร? เพราะว่าผู้ถึงพระนิพพานแล้ว พระพุทธองค์ตรัสว่า "**นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ**" **นิพพานเป็นบรมสุข** "**นิจฺจภาวโต**" **เป็นสภาพเที่ยง** "**ธมฺมสารํ**" **เป็นธรรมชาติที่มีแก่นสารสาระ** ไม่ใช่ไร้สาระ "**นิจฺจภาวโต**" **เป็นสภาพที่เที่ยง** "**เสฏฺฐ-ภาวโต**" **เป็นธรรมชาติประเสริฐ** คือไม่ต้องตกอยู่ในอาณัติแห่งพระไตรลักษณ์ อันนี้มีปรากฏอยู่ในอรรถกถา อธิบายในอิติวุตตกะ ข้อนี้ชัดเจนและทรงแสดงไว้ว่า นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ ถ้ากายและใจคือเบญจขันธ์นี้เป็นสุขไหม? กายเนื้อนี้เป็นสุขไหม? ไม่มีทางสุข เที่ยงก็ไม่เที่ยง นั่งนิดเดียวเมื่อยแล้วเห็นยืกยักกันหลายคน มันไม่สุข เมื่อไม่สุข จะว่าเป็นธรรมชาติเครื่องรองรับนิพพานอย่างไรได้ธรรมชาติเครื่องรองรับนิพพานนั้นต้องเป็นธรรมชาติที่เป็นสุข ถ้าใครอยู่ในธรรมกายรับรองไม่มีเมื่อย ไม่มีบ่นด้วย คนที่ถึงธรรมกายไม่บ่นไม่เมื่อย แปลว่าสิ่งรองรับหรือธรรมชาติที่รองรับคุณธรรมของพระนิพพานนั้น คือ "**ธรรมกาย**" ดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า "**ธมฺมกาโย อิติปิ ธมฺมภูโต อิติปิ พฺรหฺมกาโย อิติปิ พฺรหฺมภูโต อิติปิ**" ในอัคคัญญสูตร

สรุปว่า สิ่งที่รองรับคุณธรรมพระนิพพานนั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่าเป็น "**ธรรมกาย**" ซึ่งหมายถึงธรรมชาติบริสุทธิ์เป็นธรรมขันธ์หรือวิสุทธิขันธ์ ที่ว่าหมู่ธรรมที่บริสุทธิ์นั้นถูกต้องแล้วและก็เป็นธรรมชาติที่สัมผัสได้ เช่นเดียวกับหมู่กาย หรือรูปกายเนื้อของเบญจขันธ์ซึ่งประกอบด้วยธาตุขันธ์เหมือนกัน แต่ว่าต้องสัมผัสด้วยอายตนะที่ละเอียดเสมอกันจึงจะสัมผัสกันได้

ธรรมกายอยู่ที่ไหน? จริง ๆ แล้ว อยู่ในกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมของกายที่สุดละเอียด จึงหาที่ตั้งไม่ได้เพราะปรากฏอยู่เฉย ๆ ณ ที่กลางของกลางที่สุดละเอียดของกำเนิดธาตุธรรม ที่พ้นโลกิยะและอายตนะอันเป็นที่ตั้งที่สถิตของธรรมกายนั้น ชื่อว่า "**อายตนนิพพาน**" ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า "**อตฺถิ ภิกฺขเว ตทายตนํ**" "ดูกรภิกษุทั้งหลาย อายตนะนั้นคือนิพพานนั้นมีอยู่" นี้มีอยู่ ๓ อย่างนี้ เมื่อถึงธรรมกายแล้วไปถึงไปรู้ไปเห็นนิพพานอย่างนั้น อ่านนิพพานสูตรที่ ๓ ที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้ก็จะเข้าใจได้ เพราะคำอธิบายต่อจากนั้นเป็นปฏิเสธหมด ดังเช่นว่า "**น อาโป น วาโยฯ**" **ที่ ดิน น้ำ ลม ไฟ ไม่มีแล** ที่ไหน ๆ ก็ไม่มี โลกนี้ก็ไม่มี โลกหน้าก็ไม่มี ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ก็ไม่มี ชั้นอรูปพรหมก็ไม่มี หาที่ตั้งก็ไม่ได้ หาอารมณ์ไม่ได้ นั่นแล ที่สุดแห่งทุกข์ ท่านว่าไว้อย่างนั้น หาที่ตั้งไม่ได้ เพราะปรากฏอยู่ต่างหาก พ้นจากภพสามนี้ไป

อย่าลืมว่ากายเราทุกกายก็มีภพประจำอยู่ กายมนุษย์ก็อยู่ในมนุษย์โลกตั้งอยู่ที่"**กามภพ**" กายมนุษย์ละเอียดก็มีกามภพที่ละเอียดอยู่ข้างใน กลางกำเนิดธาตุธรรมเดิม กายทิพย์ก็เทวโลกยังอยู่ในกามภพเหมือนกัน แต่ว่าละเอียดเข้าไป ถ้าว่ารูปพรหม ก็พรหมโลกหรือว่า "**รูปภพ**" อรูปพรหมก็ "**อรูปภพ**" มันมีอยู่รวมเรียกว่า "**ภพสาม**" ส่วนธรรมกายก็มีที่สถิตอยู่เหมือนกัน คือ "**อายตนนิพพาน**" อยู่พ้นภพสามที่กล่าวแล้วนั้นขึ้นไป และทั้งหมดนี่มีพระพุทธดำรัสแสดงไว้อยู่ในพระไตรปิฎก อาตมาได้นำมากล่าวแล้ว จะได้ไม่ต้องลังเลสงสัย ใครจะมาพูดผิดไปจากที่ว่านี้ก็ค้านพระพุทธพจน์ ให้ไปดูได้ในพระไตรปิฎกตามที่อาตมาอ้างไว้ได้ทุกข้อนั่นแหละไม่ต้องไปเชื่อใคร อันนี้ถูกต้องแล้ว เดี๋ยวคนนั้นว่าอย่างนั้น คนนี้ว่าอย่างนี้ ว่าได้ แต่ว่าอ้างอิงได้ถูกต้อง ตรงประเด็นหรือเปล่า แต่ลองมาค้านสิ่งที่อาตมาอ้างอิงไว้ ให้ไปเปิดดูได้ทุกแห่ง ไม่มีปัญหา อาตมาถึงได้มาแสดงให้ฟังจะได้ไม่ต้องหลงไม่ต้องไขว้เขว

ถาม ที่อ้างว่านิพพานน้อย ๆ เย็นกายเย็นใจหมายความว่าอย่างไร ?

ตอบ นิพพานน้อย ๆ เย็นกายเย็นใจของเขา ก็คงเป็นสภาวะที่เขาสงบ และสบายชั่วคราวชั่วครั้ง ชื่อว่าตทังควิมุตติ เกิดขึ้นได้บ้าง นิพพานนั้นไม่มีน้อยไม่มีใหญ่ เข้าใจนะ

สุดท้ายนี้ อาตมภาพขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงได้โปรดดลบันดาลอภิบาลคุ้มครองญาติโยมทุกท่าน จงปราศจากกิเลสเหตุแห่งทุกข์ ปราศจากความทุกข์โศกโรคภัยทั้งปวง ปราศจากมารทั้งหลายที่จะขัดขวางการบำเพ็ญคุณความดี ขอจงเจริญรุ่งเรืองในพระสัทธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สุขสมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยมนุษยสมบัติ สวรรคสมบัติ นิพพานสมบัติ มีมรรค ๔ ผล ๔ และนิพพาน ๑ โดยสัมมาทิฏฐิแต่ส่วนเดียว โดยทั่วหน้ากันทุกท่านทุกคนเทอญ. เจริญพร

เอมอร อรุณยงจิต..ถอดเทป

■ ■ ■ ■

กำหนดการไปบรรยายธรรมและสอนภาวนาธรรม

ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา วันที่ ๑๘ มี.ค. - ๙ เม.ย. ๓๕

ของพระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล

เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม และคณะ

ที่	วัน/เวลา	สถานที่	รายการบรรยายธรรมและสอนภาวนาธรรม
๑	๑๙ มี.ค.๓๕ เวลา ๐๙:๐๐-๑๐:๓๐ น.	University of Hawaii	รายการสัมภาษณ์ ออกอากาศทางสถานีวิทยุ KTUH เรื่อง "**Meditation : How and Its Advantages**" โดยมี Mr. Frederik Galtung และ Mr. Jian See เป็นเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินรายการ
๒	เวลา ๑๙:๓๐-๒๐:๓๐ น.	วัดพุทธจักรมงคลวราราม	บรรยายธรรมและสอนภาวนาธรรมแก่ชาวไทย
๓	๒๐ มี.ค.๓๕ เวลา ๑๔:๐๐-๑๖:๐๐ น.	Department of Religion, University of Hawaii	บรรยายธรรมเรื่อง "**Buddhism in Thai Society**" โดยมี Professor Dr. George Tanabe ประธานภาควิชาการศาสนา เป็นผู้ดำเนินการ
๔	เวลา ๑๙:๐๐-๒๑:๐๐ น.	Buddhist Study Center	บรรยายธรรม เรื่อง "**Thai Meditation : Essence and Practice**" (การเจริญภาวนาธรรมของไทย : ใจความสำคัญและวิธีปฏิบัติ).. ต่อด้วยสอนภาวนาธรรม โดยมี Reverend Yoshiaki Fujitani เป็นผู้ดำเนินการ
๕	๒๑ มี.ค.๓๕ เวลา ๐๘:๓๐-๑๐:๓๐ น.	วัดพุทธจักรมงคลวราราม	บรรยายธรรมแก่ชาวไทย... ฉันเพลแล้วออกเดินทางไปลอสแอนเจลิส
๖	๒๒ มี.ค.๓๕ เวลา ๑๔:๐๐-๑๕:๐๐ น.	อุโบสถ วัดไทยลอสแอนเจลิส	แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ ก่อนทำวัตรเย็น
๗	เวลา ๑๖:๐๐-๑๙:๐๐ น.	วัดไทยลอสแอนเจลิส	สอนภาวนาธรรม แล้วบรรยายธรรมเรื่อง "**ปฏิบัติธรรมเพื่ออะไร**"

ที่	วัน/เวลา	สถานที่	รายการบรรยายธรรมและสอนภาวนาธรรม
๘	๒๓-๒๗ มี.ค.๓๕ เวลา ๐๙:๐๐-๑๑:๐๐ น. เวลา ๑๔:๐๐-๑๕:๐๐ น. เวลา ๑๙:๐๐-๒๑:๐๐ น.	วัดไทยลอสแอนเจลิส	สอนภาวนาธรรม และตอบปัญหาธรรม สอนภาวนาธรรม (โดยพระอนุจร ช่วยสอนแทน) สอนภาวนาธรรม และตอบปัญหาธรรม
๙	๒๓ มี.ค.๓๕ เวลา ๑๓:๒๐-๑๖:๐๐ น.	California State University, Los Angeles (CSULA)	บรรยายธรรมเรื่อง "**Dhamma for the Yuth**" แล้วสอนภาวนาธรรมแก่นักศึกษาที่ Student Union
๑๐	๒๔ มี.ค.๓๕ เวลา ๑๓:๓๐-๑๖:๐๐ น.	University of Southern California (USC)	รายการสัมมนาเรื่อง "**Basic Meditation : Technique and Its Applications**" โดยสมาคมนักเรียนไทย เป็นผู้ดำเนินรายการ
๑๑	๒๕ มี.ค. ๓๕ ๒๘ มี.ค.๓๕	University of California, Irvine	บรรยายธรรมเรื่อง "**Advantages of Dhamma Practices**" แก่เยาวชน เดินทางต่อไปยังนครนิวยอร์ค
๑๒	๒๙ มี.ค-๕ เม.ย.๓๕ เวลา ๐๙:๓๐-๑๑:๐๐ น. เวลา ๑๔:๐๐-๑๕:๓๐ น. เวลา ๑๙:๐๐-๒๑:๓๐ น. ๕ เม.ย.๓๕	วัดวชิรธรรมปทีป นิวยอร์ค " วันละ ๓ รอบ "	สอนภาวนาธรรม และ บรรยายธรรม สอนภาวนาธรรม และ ตอบปัญหาธรรม สอนภาวนาธรรม และ ตอบปัญหาธรรม เดินทางไปฟิลลาเดลเฟีย และทอดผ้าป่าที่วัดมงคลเทพมุนี
๑๓	๖ เม.ย.๓๕	Albright College ฟิลาเดลเฟีย	โดยมีอาจารย์ ดร.พิมล หรือตระกูล และ Dr. William Marlow แห่งมหาวิทยาลัยนี้ เป็นผู้ประสานงาน โดยมี Dr. Eugene Lubot, Vice President & Dean of Academic Affaire เป็นผู้สนับสนุน

ที่	วัน/เวลา	สถานที่	รายการบรรยายธรรมและสอนภาวนาธรรม
	เวลา ๑๑:๐๐-๑๑:๕๐ น.	ห้องเรียน Albright College - ประกอบการเรียน	บรรยายธรรมเรื่อง **"Dhamma Practices"** แก่นักศึกษาภาควิชา Asian Religion Department
	เวลา ๑๘:๐๐-๑๙:๐๐ น.	ที่ประชุม Symposium Albright College	บรรยายในเรื่อง **"Meditation : Theory and Practice"** แล้วสอนภาวนาธรรม แก่นักศึกษา คณาจารย์ และสาธุชนโดยทั่วไป
	เวลา ๑๙:๐๐-๒๐:๐๐ น.	ห้องเรียน Albright College	เล่าชาดกเรื่อง **"พระเวสสันดร"** แก่นักศึกษาวิชาครู
	เวลา ๒๑.๐๐ น.	- ประกอบการเรียนวิชา Children Literature	แล้วเดินทางกลับมาพักที่ New Jersy
๑๔	๗ เม.ย.๓๕		เดินทางไปนครนิวยอร์ค
	เวลา ๑๙:๐๐-๒๑:๐๐ น.	Columbia University Council of New York โดย Buddhist	บรรยายธรรมเรื่อง **"Meditation : General Theory and Practice by Dhamma Kaya Approach"** แล้วสอนภาวนาธรรม
	๘ เม.ย.๓๕		เดินทางต่อไปยัง Minneapolis
	เวลา ๑๖:๐๐-๑๗:๐๐ น.	Religion Department, Carleton College	บรรยายธรรมเรื่อง **"My Life : Before and After Ordained'** แก่นักศึกษาชั้นปริญญาตรี ภาควิชาการศาสนา
	เวลา ๑๙:๐๐-๒๑:๐๐ น.	Student Union, Carleton College	สอนภาวนาธรรมแก่นักศึกษาทั่วไป แล้วเดินทางไปพักที่ Minesota
	๙ เม.ย.๓๕ เวลา ๐๘:๐๐ น.		เดินทางกลับประเทศไทย
	๑๑ เม.ย.๓๕ เวลา ๐๑:๐๐ น.		ถึงกรุงเทพฯ

พุทธานุภาพ

พล.ต.หลวงวิจิตรวาทการ

๓. พุทธนิวัตน์

พุทธนิวัตน์ หมายถึงการกลับมาของพระพุทธเจ้าและความคิดเรื่องพระพุทธเจ้ากลับมานั้น เป็นความเชื่ออันมีอยู่ในคันถรจนาจารย์บางท่าน จนมาปรากฏในปฐมสมโพธิกถา ฉบับของกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสว่า เมื่อถึงกาลที่สุดแห่งพระศาสนา พระบรมธาตุของพระพุทธเจ้าที่เรี่ยรายอยู่ในที่ทั้งหลาย จะเข้ามาประชุมกันเป็นองค์พระพุทธเจ้าอีกครั้งหนึ่ง แสดงธรรมเทศนาโปรดฝูงอมรเทวดาทั่วไปในหมื่นจักรวาล ครั้นแล้วจะเกิดเพลิงเผาผลาญสังหารพระบรมธาตุให้ย่อยยับ เป็นธาตุปรินิพพาน และเมื่อนั้นพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้าและพระสงฆ์เจ้า ก็นับว่าอันตรธานหมดไปจากโลกโดยไม่มีเหลือ

เหตุผลที่ทำให้เกิดความเชื่อเช่นนี้ มีอยู่ดังต่อไปนี้

ปรินิพพานของพระพุทธเจ้านั้น มีนัยที่จำแนกไว้เป็นสามประการ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า **พระพุทธเจ้าต้องนิพพานถึงสามครั้ง คือกิเลสปรินิพพาน ได้แก่การที่พระองค์ตรัสรู้ ดับกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลายของพระองค์ประการหนึ่ง ขันธปรินิพพาน คือเมื่อพระองค์สิ้นพระชนมชีพ เมื่อพระชนมายุได้ ๘๐ พระวรรษา อีกประการหนึ่ง และประการที่ ๓ คือ ธาตุปรินิพพาน ได้แก่พระบรมธาตุอันตรธานหาย** ดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว การที่จำแนกนิพพานออกเป็นสามดังนี้ มีอยู่ในคัมภีร์ปฐมสมโพธิกถา ของกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส

ปรินิพพานเบื้องต้น คือกิเลสปรินิพพาน ได้แก่การที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้นั้น ได้กล่าวมาแล้ว ในบทที่ ๑ และที่ ๒ ฉะนั้นต่อไปนี้จะกล่าวแต่ขันธปรินิพพานและธาตุปรินิพพาน

คำว่า "นิพพาน" แปลว่าอะไร หรือการที่พระพุทธเจ้าและพระสาวกดับขันธปรินิพพาน หมายความว่ากระไร จะเกิดอีกหรือไม่ ดับไปอย่างไร และไปอยู่ที่ไหน ดังนี้ เป็นปัญหาอันสูงสุดในพุทธศาสนา

ถึงกับเป็นหลักสูตรการศึกษาของนักธรรมชั้นเอก เรื่องขันธปรินิพพานนั้น กล่าวแต่เพียงให้เข้าใจง่าย ๆ ว่าพระพุทธเจ้าสิ้นพระชนม์ชีพลง เมื่อพระชนมายุครบ ๘๐ พระวรรษา ที่สาลวโนทยาน กรุงกุสินารา ดังนี้เท่านั้น

พระปฐมสมโพธิ ฉบับของกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสก็ดี ฉบับของสมเด็จพระสังฆราช (ปุสฺสเทว) ที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงรับรองให้ใช้เป็นหลักสูตรการเรียนพุทธประวัติก็ดี มีความสอดคล้องต้องกันว่า ถ้าหากพระอานนท์ ได้กราบทูลอาราธนาให้พระพุทธเจ้าประทับอยู่ในโลกถึงกัปป์หนึ่งแล้ว พระพุทธเจ้าก็จะทรงมีพระชนมายุอยู่ได้ถึงกัปป์หนึ่งจริง ด้วยอำนาจแห่งอิทธิบาทภาวนา แต่พระอานนท์นึกไม่ถึง จึงมิได้ทูลอาราธนาดังนั้น เพิ่งมาทูลเมื่อพระพุทธเจ้าตกลงปลงพระทัยที่จะนิพพานเสียแล้ว พระพุทธเจ้าจึงเสด็จดับขันธปรินิพพาน เมื่อพระชนมายุเพียง ๘๐ พระวรรษาเท่านั้น

ปรากฏตามคำของพระอานนท์ว่า ท่านได้เคยฟังมาเฉพาะพระพักตร์พระพุทธเจ้าว่า ผู้ใดเจริญอิทธิบาททั้ง ๔ ประการให้ชำนาญแล้ว ผู้นั้นจำนงใจจะมีรูปกายดำรงอยู่นานถึงกัปป์หนึ่งก็อาจอยู่ได้ และพระพุทธเจ้าได้ทรงทำนิมิตโอภาสแย้มพรายหลายครั้ง ที่จะให้พระอานนท์ทูลอาราธนา ให้ทรงพระชนม์อยู่ตลอดกัปป์ แต่พระอานนท์นึกไม่ถึงด้วยมารดลใจ หรือด้วยอะไรก็ตาม เพิ่งมานึกขึ้นได้ เมื่อพระพุทธองค์ปลงพระทัยที่จะนิพพาน ซึ่งเป็นการสายเกินไปเสียแล้ว

ปัญหาที่เราจะต้องคิด จึงมีอยู่สองประการ คือ :-

๑. อิทธิบาททั้ง ๔ จะทำให้คนมีอายุยืนได้ตั้งกัปป์หนึ่งอย่างไร?

๒. เมื่อพระพุทธเจ้าสามารถจะอยู่ได้ตั้งกัปป์หนึ่งจริงแล้ว ทำไมจึงไม่ประทับอยู่ เหตุไฉนต้องคอยให้พระอานนท์อาราธนา?

ในข้อที่ ๑ นั้น เราจำต้องพิจารณาให้กว้างสักหน่อย

เมื่อพระพุทธเจ้ามีพระชนมายุครบ ๘๐ พระวรรษา ทรงรู้สึกพระองค์ว่า แก่เฒ่าล่วงกาลผ่านวัยเสียแล้ว ร่างกายของพระองค์เป็นประหนึ่งเกวียนชำรุด ที่ซ่อมแซมด้วยไม้ไผ่ ซึ่งมิใช่สัมภาระเกวียนในปีนั้น ทรงประทับจำพรรษาอยู่ในเวฬุวคามเขตเมืองไพศาลี รับสั่งให้ภิกษุทั้งหลายไปจำพรรษาในเมืองใด ๆ ได้ตามความพอใจ การที่ทรงทำดังนี้ ก็เพราะมีพระประสงค์จะพักผ่อนพระกาย ที่ได้ตรากตรำมาตลอดเวลา ๔๕ ปีแล้ว ในภายในพรรษากาลนั้นเอง ทรงประชวรหนักเกือบจะนิพพานเสียแต่ครั้งนั้น แต่ทรงเห็นว่ายังไม่ควรนิพพานจึงทรงดำรงสติสัมปชัญญะขับไล่อาพาธพยาธิทุกข์นั้นให้ระงับไป

การประชวรในครั้งนั้น ไม่ปรากฏว่ามีใครมาบำบัดรักษา ภิกษุทั้งหลายที่เหลือจำพรรษาอยู่กับพระองค์ ก็ไม่ปรากฏว่าตื่นเต้นเห็นอาการรุนแรงอะไร ในครั้งนั้นมีแต่พระอานนท์องค์เดียว ที่เห็นอาการประชวรของพระพุทธเจ้า และได้เห็นอาการที่พระองค์ทรงอดกลั้น ขับประณามโรคาพาธให้หมดสิ้นไป พระอานนท์ก็ได้ทูลว่า เมื่อได้เห็นอาการทรงประชวรดังนั้น กระทำให้เธอมืดมนด้วยความทุกข์ใจ แต่ยังไว้ใจอยู่ว่า ตราบใดที่ยังมิได้ทรงตรัสแก่พระสงฆ์ว่าจะนิพพานแล้ว ก็คงยังไม่นิพพาน

เช้าวันหนึ่ง พระพุทธเจ้าเสด็จเข้าไปบิณฑบาตในเมืองไพศาลี ในขณะที่ได้เสด็จออกจากเมืองได้เยื้องพระกายหันกลับทอดพระเนตรเมืองไพศาลี ซึ่งธรรมดาเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จไปทางไหน ไม่เคยหันหลังกลับมาทอดพระเนตรอะไรเลย อาการที่ทรงทำดังนั้น จึงเป็นอาการที่แปลกประหลาดมาก จนถึงมีชื่อเรียกกันว่า "นาควโลก" มีรับสั่งแก่พระอานนท์ว่าพระองค์ทรงเห็นเมืองไพศาลีครั้งนี้เป็นครั้งสุดท้าย หนังสือของศาสตราจารย์โอลตรามาร์ กล่าวความในตอนนี้ว่า พุทธอาการอันนี้ แสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงเสียดายอยู่เหมือนกันในการที่จะนิพพาน และพระองค์ไม่ใช่จะไม่ใยดีต่อความงามของธรรมชาติ

ต่อนั้นมา ก็เสด็จออกจากเมืองไพศาลี ทรงพุทธดำเนินไปเมืองปาวาก่อนหน้าวันนิพพานวันเดียว คฤหบดีคนหนึ่ง ชื่อนายจุนทะ ได้นิมนต์เสวยภัตตาหาร นายจุนทะได้ทำเนื้อสุกรอ่อนถวายพระองค์ ที่จริงก็ทรงทราบแล้ว ว่าเนื้อสุกรอ่อนเป็นสิ่งที่ไม่ถูกโรคกับพระองค์ และจะทำให้ทรงประชวรหนักขึ้น แต่พระพุทธเจ้าเป็นดังที่ได้กล่าวมาในบทที่ ๑ แล้ว ว่าทรงกระทำพระองค์เหมือนแผ่นดินที่รองรับทั้งสิ่งที่ดีและชั่ว สุดแต่ว่าใครจะทิ้งลงมาให้ เพื่อมิให้เสียเจตนาของนายจุนทะจึงได้เสวยเนื้อสุกรอ่อนนั้น แต่ทรงห้ามมิให้นายจุนทะถวายแก่ภิกษุอื่น และรับสั่งให้นายจุนทะเอาเนื้อสุกรอ่อนที่เหลือจากพุทธบริโภคนั้นไปฝังดินเสียหมด และเพื่อจะมิให้คนทั้งหลายกล่าวโทษนายจุนทะในภายหลัง จึงประทานพุทธโอวาทไว้ว่า อาหารที่นายจุนทะถวายแด่พระองค์นั้นเป็นอาหารครั้งสุดท้าย ที่มนุษย์สามารถจะถวายแด่พระองค์ได้ ฉะนั้นต้องนับว่าเป็นอานิสงส์อย่างเลิศ

เมื่อเสด็จออกจากบ้านนายจุนทะนั้น อาการประชวรก็หนักขึ้นทันที แต่หาได้ทรงพักผ่อนพระองค์ไม่ ทรงพุทธดำเนินต่อไปวันวันนั้นอีกตลอดวัน เพื่อให้ถึงเมืองกุสินาราอันเป็นที่ที่ทรงกำหนดไว้ว่าจะนิพพาน การที่ทรงกำหนดเอาเมืองกุสินาราเป็นที่นิพพานนั้น เพราะเหตุสองประการ คือ :-

๑. ทรงทราบว่ามีคนอีกคนหนึ่ง ที่จะทรงโปรดให้สำเร็จอรหัตได้ในเมืองนั้นคือสุภัททปริพาชกและ

๒. ทรงทราบอยู่ว่า เมื่อนิพพานแล้ว พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย คงจะต้องการพระบรมธาตุไปบูชาเป็นอนุสาวรีย์ในเมืองต่าง ๆ ที่นับถือพระองค์

ถ้าหากทรงนิพพานในเมืองใหญ่ เช่นราชคฤห์ หรือสาวัตถีพระเจ้าแผ่นดินในเมืองนั้น จะมีอำนาจมากจะรวบเอาพระธาตุไว้เสียแต่ผู้เดียวไม่ยอมให้ใครอาจจะเกิดสงครามแย่งพระธาตุกันขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้จึงทรงเลือกเอาเมืองกุสินารา ซึ่งเป็นเมืองเล็ก หากจะมีใครมาขอก็คงไม่กล้าหวงห้าม คงจะแบ่งสันปันส่วนออกไปทั่วกัน

เราทราบแล้วว่าประเทศอินเดียร้อนจัดเพียงไรในระหว่างเสด็จพุทธดำเนินมานั้น ทรงรู้สึกลำบากพระกายมากขึ้น จึงเสด็จแวะเข้าพักผ่อน รับสั่งให้พระอานนท์ไปตักน้ำมาให้เสวย แล้วก็เสด็จต่อไปจนถึงเมืองกุสินาราในเวลาค่ำ ถึงป่ารังในสวนอุทยานของมัลลกษัตริย์ รับสั่งให้พระอานนท์ปูลาดที่บรรทม ในระหว่างต้นรังทั้งคู่ ประทับไสยาผันศีรษะไปทางทิศเหนือ ตั้งพระทัยว่าจะไม่ลุกขึ้นอีก แล้วรับสั่งให้พระอานนท์เข้าไปแจ้งแก่มัลลกษัตริย์ผู้ครองเมืองกุสินาราว่าจะนิพพาน แล้วก็เสด็จดับขันธปรินิพพานในคืนนั้น

ตามพฤติการณ์ที่กล่าวมาแล้วนี้ จะเห็นได้ว่า

๑. พระพุทธเจ้าทรงสามารถกำจัดโรคาพาธออกจากพระองค์ได้ ในขณะที่ยังไม่มีพระประสงค์จะนิพพาน ถึงกับในวันนิพพานนั้นเอง ก็ยังทรงพุทธดำเนินมาได้ตลอดวัน ซึ่งพ้นวิสัยของมนุษย์ธรรมดาจะทำได้ และ

๒. ทรงทราบแน่ว่าจะนิพพานเมื่อใด ถึงกับกล้ารับสั่งให้พระอานนท์ เข้าไปแจ้งข่าวนิพพานให้แก่มัลลกษัตริย์ รวมใจความว่า พระองค์ทรงสามารถเลิศล้นมนุษย์สามัญ ถึงกับว่าจะดับชีพเมื่อใดก็ได้

เมื่อเราเห็นเช่นนี้ ก็น่าเชื่อว่าพระพุทธเจ้าจะสามารถทรงพระชนมชีพอยู่ต่อไปได้อีก ถ้าหากมีพระประสงค์จะอยู่อีกต่อไป แต่จะถึงกัปหรือไม่ถึงนั้นเป็นอีกปัญหาหนึ่ง

ความตายเป็นสิ่งที่ผัดผ่อนกันไม่ได้ แต่อันที่จริงถ้ามนุษย์มีความต้องการอย่างแน่นแฟ้นเพื่อมีชีวิตอยู่อีกสักเล็กน้อย มฤตยูก็ใจดีผ่อนผันให้ได้บ้างเหมือนกัน เคยมีตัวอย่างที่มารดาป่วยหนัก บุตรอยู่ห่างไกลกำลังรีบมาหามารดาอยู่ ส่วนมารดาที่กำลังป่วย คนทั้งหลายต่อหีบศพไว้คอยท่าแล้วนั้น ก็ยังไม่ดับจิตลงไป ได้รออยู่จนกระทั่งบุตรมาถึง เรื่องชนิดนี้มีอยู่บ่อย ๆ จนเรามีสำนวนเรียกกันว่า "เอาใจไว้คอยท่า"

เมื่อเราพิจารณามาถึงเพียงนี้แล้ว ปัญหาที่ว่าอิทธิบาทจะเป็นเครื่องกระทำให้พระพุทธเจ้ามีพระชนม์ยั่งยืนอยู่อย่างไรนั้น ก็อยู่ในวงแคบเข้าหน่อย และอธิบายได้อย่างย่อ ๆ ดังนี้

คำว่า "อิทธิบาท" หมายความว่า "คุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์" ท่านจำแนกไว้เป็น ๔ ประการ

คือฉันทะ ความพอใจ, วิริยะ ความหมั่น, จิตตะ ความเอาใจฝักใฝ่ และวิมังสา ความหมั่นตริตรองพิจารณาหาเหตุผล ความสำเร็จของพระพุทธเจ้าทุกอย่างมีขึ้นได้ด้วยอิทธิบาททั้ง ๔ ประการนี้ ถ้าหากว่าพระองค์ทรงพอพระทัยที่จะมีพระชนมชีพอยู่ต่อไปอีกทรงหมั่นขวนขวายเอาพระทัยฝักใฝ่ และตริตรองพิจารณาหาเหตุผลของการที่จะทำให้พระองค์ทรงอยู่ต่อไปได้อีกแล้ว ก็ต้องไม่สงสัยเลย คงจะทรงพบวิธีอันใดอันหนึ่ง ที่จะทรงพระชนมายุยืนนานอยู่ได้เป็นแท้

เรื่องที่น่าสนใจอีกเรื่องหนึ่งคือพระพุทธมนต์บทที่เรียกว่า "โพชฌงค์" พระพุทธเจ้าเคยทรงใช้รักษาโรคภัยไข้เจ็บหายมาถึงสามครั้ง สองครั้งแรกพระโมคคัลลานะ และพระกัสสปอาพาธ พระพุทธเจ้าเสด็จไปสวด "โพชฌงค์" ด้วยพระองค์เอง พระมหาเถระทั้งสองหายป่วยอย่างเรียบร้อย ครั้งที่ ๓ พระองค์เองประชวร ได้รับสั่งให้พระสาวกสวด "โพชฌงค์" ให้ทรงสดับพระอาการประชวรก็หาย มีบางคราวที่ประชวรหนักก็มิได้ทรงรักษาด้วยวิธีอื่น นอกจากทรงขับไล่อาพาธให้หมดไปด้วยกำลังคุณธรรม แต่ครั้นเมื่อตกลงพระทัยที่จะนิพพานแล้ว ก็หมดความพอพระทัยในอันจะอยู่หมดความคิดค้นหาสมุฏฐานของโรค และวิธีปราบปราม ฉะนั้นพระชนมชีพจึงได้ดับไปในปีที่ ๘๐

ในปัญหาข้อ ๒ ที่ว่า เมื่อพระพุทธเจ้าสามารถจะทรงพระชนม์อยู่ได้ต่อไป ทำไมจึงไม่ประทับอยู่ เหตุไรจึงต้องคอยให้พระอานนท์อาราธนานั้น เป็นปัญหาที่ตอบได้ง่าย

อันธรรมดามนุษย์ เมื่อเกิดมาแล้วก็ต้องถึงแก่ความตายเป็นที่สุด แม้พระพุทธเจ้าเองก็ทรงรอดพ้นกฎธรรมดาอันนี้ไปหาได้ไม่ หากจะทรงเจริญอิทธิบาทก็มีผลเพียงจะทำให้พระชนมายุยั่งยืนต่อไปอีก และในที่สุดก็ต้องนิพพานลงวันหนึ่ง จะนิพพานลงในเวลานั้นหรือในอีกพันปีข้างหน้า ผลก็ไม่ต่างกันเท่าไร เพราะถึงแม้ทรงนิพพานแล้ว ก็มีพระสาวกที่สามารถ เช่น พระอานนท์ พระอนุรุทธ์ และพระอุบาลี มีคุณธรรมเพียงพอที่จะสืบพระศาสนาต่อไปอีก

อีกประการหนึ่ง พระสาวกทั้งหลายอื่น แม้พระอัครสาวกทั้งสอง คือพระโมคคัลลานะ และพระสารีบุตรก็นิพพานไปแล้ว พระพุทธบิดาก็นิพพาน คนอื่น ๆ ที่ได้ทำความดีไว้ในพระพุทธศาสนามาก เช่นพระเจ้าพิมพิสาร ก็สิ้นพระชนม์ไปแล้ว ถ้าหากพระพุทธเจ้าจะทรงมีพระชนมายุยั่งยืนอยู่พระองค์เดียว ข้อครหาก็จะมีขึ้นว่า พระพุทธเจ้ามีวิชชาสำหรับทำให้คนรอดพ้นความตายอยู่แล้ว แต่ไม่ขยายให้ใคร แม้พระพุทธบิดาก็ไม่ขยายให้ ปล่อยให้นิพพานไป และทรงมีชีวิตอยู่แต่พระองค์เดียวดังนี้ คนทั้งหลายจะคิดเห็นว่าพระพุทธเจ้ายังทรงเห็นแก่พระองค์อยู่ ไม่สมกับที่ว่าทรงสละประโยชน์ของพระองค์ เพื่อประโยชน์แก่สัตว์โลก

อนึ่งเล่า ธรรมของพระองค์ทุกข้อ เริ่มต้นตั้งแต่อริยสัจ ได้บรรทัดฐานอยู่ว่า ความเกิดเป็นทุกข์ ความมีชีวิตอยู่เป็นทุกข์ทรงชี้ทางให้ดับทุกข์ แต่เมื่อพระองค์เอง ยังทรงนิยมความเกิดความมีชีวิตอยู่ดังนั้นแล้ว

ก็จะขัดกับธรรมของพระองค์ไปสิ้น

แต่อย่างไรก็ดี พระพุทธเจ้ามิได้ทรงสละโลกไปโดยปราศจากความเสียดายสมกับที่ศาสตราจารย์โอลตรามาร์ กล่าวว่า พระองค์ไม่ใช่จะไม่ใยดี ต่อความงามของธรรมชาติ ถ้าหากพระอานนท์ได้อาราธนาให้พระองค์อยู่ ก่อนที่จะทรงปลงพระทัยปรินิพพานแล้ว เรื่องก็จะกลายเป็นอย่างอื่น กล่าวคือจะทรงอ้างได้ว่า การที่ทรงมีอายุยืนยาวมานั้น ก็เพราะพระอานนท์อาราธนาให้พระองค์อยู่โปรดสัตว์โลกไม่ใช่เพื่อประโยชน์แก่พระองค์เอง

บัดนี้พระองค์ก็ดับขันธปรินิพพานไปแล้ว โลกพากันเศร้าสลดถึงพระองค์ พุทธศาสนิกทั่วหน้า พากันมองเห็นชัดว่า สังขารเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และมีความมรณะเป็นอวสาน แม้สมเด็จพระพิชิตมารองค์สัมมาสัมพุทธเข้า ก็ยังไม่สามารถหลุดพ้นจากความดับสูญเสื่อมสิ้นไปในที่สุด เราระลึกถึงพระคุณที่ได้ทรงทำไว้แก่สัตว์โลก เราพากันเสียดายว่ามิได้เกิดมาทันสมัยที่พระองค์อยู่ และในบางครั้งเราถึงกับปรารถนาอยากเห็นพระองค์กลับมาใหม่ ความปรารถนาอันนี้มีอยู่ในหัวใจคนเป็นอันมาก ตลอดถึงอาจารย์ผู้รจนาคัมภีร์ ซึ่งกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส ได้ทรงนำมาแต่งเป็นพระปฐมสมโพธิ เป็นข้อความดังจะกล่าวต่อไปนี้

"พระบรมสารีริกธาตุ แห่งองค์สมเด็จพระโลกนาถ อันประดิษฐานอยู่ในที่ต่าง ๆ นั้น เมื่อมิได้เครื่องสรรพปูชนียภัณฑ์แล้ว พระบรมธาตุทั้งปวง ก็เสด็จไปสู่ที่อันประกอบด้วยเครื่องสักการบูชา ถ้ามีบุคคลบูชาอยู่ในประเทศใดแล้ว ก็เสด็จไปสู่ประเทศนั้น ด้วยกำลังอธิษฐานแห่งองค์สมเด็จพระผู้ทรงพระภาค ครั้นกาลล่วงไป ที่ทั้งหลายทั้งปวง ปราศจากเครื่องสักการบูชาแล้ว พระบรมธาตุก็จะมารวมกันเข้าแล้วเสด็จไปสู่มหาเจดีย์ในลังกาทวีป แล้วเสด็จไปสู่ราชายตนะเจดีย์ในนาคทวีป แล้วก็เสด็จไปสู่โพธิบัลลังก์ กระทำอาการเป็นพระพุทธรูปปรากฏ เหมือนอย่างองค์พระศรีสุคต ประดิษฐานเหนือบัลลังก์ใต้ควงไม้มหาโพธิ ทรงพระรัศมีสีสรรพรรณโอภาส เมื่อพระธาตุประชุมกันครั้งนั้น ฝูงเทพยดาทั้งหลายในหมื่นจักรวาล จะพากันเข้าประชุมพร้อม ในลำดับนั้น ก็จะเกิดมีไฟเผาผลาญสังหารพระบรมธาตุให้ย่อยยับจนไม่มีเหลือ"

แน่นอนทีเดียว ถ้อยคำเหล่านี้ ไม่ใช่คำของพระพุทธเจ้า ต้องเป็นคำของนักปราชญ์ชาวลังกา เขียนไว้ด้วยความเชื่อหรือมโนคติคิดพยากรณ์กาลล่วงหน้าว่าจะเป็นดังนั้น ในข้อความที่บรรยายมานี้ มีส่วนที่ควรฟังอยู่ข้อหนึ่ง คือที่ว่าเป็นกำลังอธิษฐานแห่งพระพุทธเจ้า ผู้รจนาคัมภีร์นี้ จะไปได้มาจากไหนก็ตาม ถ้าหากเป็นความอธิษฐานของพระพุทธเจ้าแล้ว เรื่องที่ว่าพระบรมธาตุทั้งหลาย จะมาประดิษฐานรวมกันเข้าเป็นองค์นั้น ก็จะต้องเป็นจริง เพราะแม้แต่คนธรรมดาเราเอง ความอธิษฐานในเวลาก่อนดับ จิตเป็นสิ่งที่มีอำนาจมากอาจยังผลให้บังเกิดขึ้นภายหลังที่ตนตายไปแล้ว ตรงตามความอธิษฐานของตน ในทางที่ดีได้มากเหมือนกัน ถ้าและเรื่องอธิษฐานนี้ เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าได้ทรงทำไว้จริงแล้ว พระสารีริกธาตุก็จะต้องมาประชุมกันเป็นองค์พระพุทธเจ้า เพื่อให้ไฟเผาผลาญไปเสีย มิให้ตกอยู่อย่างก้อนกรวดก้อนทรายในแผ่นดินของมนุษย์ที่ไม่มีความนับถือพระองค์ ไม่มีใครบูชาพระองค์ และไม่มีใครปฏิบัติตามธรรมของพระองค์แล้ว

พุทธานุภาพ

ใน ๓ บทที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว แสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้ามีสมบัติประจำพระองค์อย่างไร ทรงมีอภินิหารประการใด และทรงสามารถต่อสู่ต้านทานสรรพอันตรายตลอดถึงมฤตยูได้เพียงไร ความในสามบทข้างต้นนั้น ก็นับเป็นพุทธานุภาพ แต่เป็นพุทธานุภาพในส่วนพระองค์เอง เพราะฉะนั้นในบทนี้จะกล่าวถึงพุทธานุภาพที่จะแผ่มาถึงพุทธศาสนิกชนผู้นับถือพระองค์

ในชั้นต้น ต้องเป็นที่เข้าใจว่า อานุภาพของพระพุทธเจ้านั้น ก็คือพระธรรม **ใครปฏิบัติตามพระธรรมของพระองค์ก็ได้รับความสุข ถ้าไม่ปฏิบัติตามพระธรรมของพระองค์แล้ว แม้จะนับถือกราบไหว้พระองค์สักเพียงไรก็หาประโยชน์มิได้ แม้พระพุทธเจ้าเอง ก็ได้รับสั่งว่า การระลึกถึงพระองค์อย่างเดียวยังไม่พอ ต้องระลึกถึงพระธรรมด้วย** มีเรื่องปรากฏในพระธรรมบทว่า ในเมืองราชคฤห์ เด็กคนหนึ่งไปเก็บฟืนกับบิดา โคที่เทียมเกวียนหนีเข้าไปในเมือง บิดาจึงตามโคเข้าไป แต่เวลาจะออกจากเมืองนั้นประตูปิดเสียแล้ว จึงต้องทิ้งบุตรน้อยคนเดียวไว้นอกเมืองนั้นเอง ถึงเวลากลางคืนเด็กนั้นนอนหลับ มีพวกอมนุษย์ (จะเป็นคนร้ายหรือผีสางอะไรก็ตาม) เข้ามาประทุษร้ายเด็กนั้น พากันลากเท้าของเด็กนั้นมา เด็กตกใจตื่นขึ้นในทันใดนั้น ระลึกถึงพระพุทธเจ้าขึ้นได้ ก็ร้องออกมาว่า "นโม พุทฺธสฺส" (ข้าขอนมัสการพระพุทธเจ้า) พวกอมนุษย์ก็ถอยกลับทันทีไม่กล้าประทุษร้ายเด็กนั้น ความทรงทราบถึงพระเจ้ากรุงราชคฤห์ จึงเสด็จไปเฝ้าทูลเรื่องราวอันนี้ต่อพระพุทธเจ้า **พระพุทธเจ้ารับสั่งว่าระลึกถึงพระองค์เท่านั้นยังไม่พอ ต้องระลึกถึงพระธรรม พระสงฆ์ตั้งสติมั่นไม่เบียดเบียนใคร และมีจิตเมตตาด้วย**

พุทธพจน์ข้อนี้เอง ที่ถือเป็นหลักต่อมาว่าสิ่งที่ป้องกันอันตรายที่ดีที่สุดนั้นคือ การเมตตา

แต่คราวนี้ เราลองพิจารณากันให้ลึกซึ้งลงไปอีกสักหน่อยว่า อานุภาพของพระพุทธเจ้านั้น นอกจากจะแผ่มายังเรา ผู้เป็นพุทธศาสนิกชนโดยทางพระธรรมแล้ว ยังสามารถแผ่มาโดยตรงจากพระองค์เองได้บ้างหรือไม่?

กล่าวกันว่า การที่เราบูชากราบไหว้พระพุทธเจ้านั้น ผิดกับที่เรากราบไหว้บูชาเทวดาอารักษ์ กล่าวคือ

เราบูชาเทวดาอารักษ์ทั้งหลาย ด้วยความปรารถนาที่จะให้ท่านผู้ศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นอำนวยผลดีให้แก่เรา **ส่วนพระพุทธเจ้านั้น เราบูชาด้วยความเคารพกตัญญู ที่พระองค์ได้ทรงตั้งศาสนา แผ่ความสุขให้แก่สัตว์โลกมาตลอดจนถึงตัวเรา แต่เรามิได้ขอร้องให้พระองค์ช่วยเหลืออย่างไรต่อไปอีก** ความข้อนี้จะถูกผิดเพียงไรเป็นสิ่งที่น่าคิด บางจังหวัดเวลาตรุษสงกรานต์ มีคนถือธูปเทียนพากันเข้าไปในโบสถ์เป็นหมู่ ๆ ร้องอธิษฐานซึ่งชาวพื้นเมืองมักจะเรียกว่า "พิศฐาน" พร้อม ๆ กันต่อหน้าองค์พระปฏิมา ขอให้ได้ผลอย่างนั้นอย่างนี้ และเป็นทำเนียมที่ทำกันอยู่ไม่น้อย

หันไปคิดถึงเทวดาอารักษ์ ที่คนทั้งหลายนับถือกันอยู่จนกระทั่งสมัยนี้เช่นเจ้าพ่อองค์สำคัญ ๆ ซึ่งมีผู้ถวายสักการะแน่นเนืองอยู่มิได้ขาด บางครั้งเราจะเห็นละครชาตรี เล่นแก้บนอยู่ถึง ๗ วัน คิด ๆ กันไปเจ้าพ่อบางองค์ได้รับเกียรติอันสูงจากรัฐบาล จนถึงได้สร้างสถานเป็นปูชนียะ อยู่ในท่ามกลางพระนครก็น่าจะมีอะไรศักดิ์สิทธิ์อยู่มาก จึงได้รับเกียรติยศและ

ความนับถือถึงปานนั้น **แต่เจ้าพ่อเป็นเทวดา เรายอมรับว่าเทวดาอยู่ต่ำกว่าพระพุทธเจ้า ก็เมื่อเทวดายังบันดาลผลให้แก่มนุษย์ได้เช่นนั้นแล้ว ทำไมพระพุทธเจ้าจะบันดาลให้บ้างไม่ได้**

ข้อที่ว่า เรากราบไหว้บูชาพระพุทธปฏิมา ด้วยความระลึกถึงคุณของพระพุทธองค์นั้นก็ถูกแล้ว แต่นอกจากจะระลึกถึงเพียงพระคุณเท่านั้น เราจะนึกเพิ่มเติมขอความคุ้มครองป้องกัน และขอผลที่เราต้องการจากพระองค์บ้างเช่นนี้ จะมีผิดที่ข้อไหน จะเป็นผลร้ายแก่พระศาสนาด้วยประการใด **แน่นอนทีเดียว พระพุทธเจ้าต้องไม่เข้าด้วยคนผิด ใครที่ทำความเลวทรามไม่ปฏิบัติตามธรรมของพระองค์ แล้วจะขอความคุ้มครองจากพระองค์ย่อมไม่ได้** ดังที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ รับสั่งไว้ในคำนำ หนังสือตำนานพระพิมพ์ว่า "การนับถือพระพิมพ์นั้น บางทีก็เลยแก่นประสงค์ของผู้สร้างนับถือกันว่า เป็นเครื่องลางสำหรับคุ้มตนให้พ้นอันตราย ถือเช่นนั้นก็ไม่มีโทษอันใด เว้นแต่จะเอาไปคุ้มตน เพื่อทำการบาปกรรมเช่นปล้นสะดม หรือทำร้ายผู้อื่น ด้วยประการอย่างใดก็ไม่สามารถจะคุ้มใครได้" อันที่จริงก็ไม่ใช่แต่พระพุทธเจ้า เจ้าพ่อหรือเทวดาศักดิ์สิทธิ์องค์ไหน ก็คงเป็นเช่นเดียวกัน กล่าวคือ คงไม่เข้าข้างคนผิดเลย

แต่สำหรับพวกเราที่นับถือพระองค์ ที่ประกอบคุณความดีตามคำสั่งสอนของพระองค์ดังนี้ เราจะตั้งความปรารถนา ขอรับความคุ้มครองช่วยเหลือจากพระองค์บ้างจะไม่ได้ทีเดียวหรือ

บางคนอาจคัดค้านว่า พระพุทธเจ้านิพพานไปแล้วดับสูญไปแล้วจะทรงกลับมาช่วยได้อย่างไร ข้อนี้เราอาจตอบได้ว่า พระองค์นิพพานไปแล้วจริง แต่อานุภาพของพระองค์ ยังคงมีประจำโลกอยู่ตลอดกาล ใครที่ทำดี หวังพึ่งพุทธานุภาพคงจะได้พึ่งเป็นแน่แท้

ข้อที่ว่าอานุภาพของพระพุทธเจ้ายังมีอยู่ในโลกนั้นจะอ้างพิสูจน์ได้เป็นอันมาก คนที่มีความทุกข์ร้อนขุ่นหมองเข้าไปในโบสถ์ เห็นพระพุทธปฏิมาเข้าแล้วความทุกข์ร้อนอาจคลายลงไปได้ ผิดกับเห็นก่อนศิลาหรือรูปปั้นอื่น ที่มิใช่พุทธปฏิมา ทั้งนี้ก็เพราะอานุภาพของพระพุทธเจ้าสิงสถิตอยู่ในรูปของพระองค์ เรามีพระพุทธรูปอยู่ในบ้าน หรือมีอยู่กับตัว เรารู้สึกอุ่นใจว่ามีสิ่งที่สามารถคุ้มครองป้องกันตัวเราให้พ้นจากอันตราย ความรู้สึกอันนี้มาจากไหน คงไม่ใช่มาจากแร่ธาตุ ที่ทำเป็นองค์พระพุทธรูปนั้นเป็นแน่ ต้องเป็นอานุภาพของพระพุทธเจ้าโดยแท้ คนเจ็บใกล้ถึงมรณกรรม ญาติพี่น้องไปนิมนต์พระมาสวดต่ออายุก็เคยมีที่บางครั้งมีชีวิตยืนยาวไปอีกได้ ดังนี้ ถ้าไม่ใช่เป็นเพราะพุทธานุภาพที่มาโดยตรงจากองค์พระพุทธเจ้าแล้ว ก็ยากที่จะกล่าวว่าเป็นเพราะอะไร

ตามนัยที่บรรยายมาจะเห็นได้ว่า นอกจากผลที่เราผู้เป็นพุทธศาสนิกชนจะได้รับจากทางธรรมของพระองค์แล้ว ยังมีผลที่เราจะได้รับโดยตรงจากพระองค์เองอีก ซึ่งข้าพเจ้าขอเรียกว่า พุทธานุภาพ แต่การที่เราจะสามารถได้รับผลแห่งพุทธานุภาพดังนี้ เราก็จำต้องเป็นผู้มีพุทธานุสติ ระลึกถึงพระองค์อยู่เสมอ ไม่เฉพาะแต่เมื่อเกิดความจำเป็น จนไม่มีทางอื่นจะแก้ไข ความเชื่อของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าใครมีความเชื่อแน่นแฟ้นในสิ่งไร สิ่งนั้น แม้ไม่เคยศักดิ์สิทธิ์ ก็กลายเป็นศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมาได้ ก็เมื่อพระพุทธเจ้าเป็นผู้ที่ศักดิ์สิทธิ์อยู่แล้วตามปกติ ดังได้กล่าวมาในสามบทข้างต้น เราจะเลือกเชื่อในพระพุทธเจ้าเสียทีเดียวจะมิดีกว่าที่จะต้องไปแสวงหาสิ่งอื่นหรือ

จริงอยู่หัวใจแห่งพระพุทธศาสนานั้นอยู่ที่พระธรรม คนที่จะรับประโยชน์จากพุทธศาสนาได้ จะต้องปฏิบัติตามพระธรรม แต่ถ้าหลงเลยไปว่าปฏิบัติตามพระธรรมก็พอแล้วไม่จำเป็นต้องนับถือพระองค์ด้วยนั้น เป็นความหลงอย่างใหญ่ และจะทำให้เราเสื่อมผลที่ควรได้ไปครึ่งหนึ่ง เราไว้ใจในธรรมของพระองค์ว่าสามารถจะนำเราไปสู่ความสุข แต่ถ้าเรามีพุทธานุสสติ ระลึกถึงพระองค์อยู่ด้วยแล้ว ก็ยิ่งจะมีกำลังแรงมากขึ้น เราได้รับประโยชน์ที่เราต้องการในทางที่ชอบ โดยรวดเร็วขึ้น เราจะมีผู้คุ้มครองป้องกันในวิถีทางดำเนินแห่งชีวิตจะมีอานุภาพอันหนึ่งซึ่งจะแลเห็นด้วยตาไม่ได้ มาคอยประคับประคองสนับสนุนเราในทางที่ชอบ การยกมือไหว้พระ หรือเคารพนบนอบบูชาพระพุทธปฏิมาเจดีย์สถาน อันเป็นอนุสาวรีย์สำหรับพระพุทธเจ้านั้น เป็นทางที่เราจะได้ระลึกถึงพระองค์ และที่จะได้รับอานุภาพของพระองค์มาคุ้มครองเรา.

■ ■ ■ ■

เจริญภาวนาธรรม:เพื่อให้มีสติสัมปชัญญะ ด้วยปัญญาอันเห็นชอบ

โดย
พระอาจารย์มหาเสริมชัย ชยมงฺคโล

...การเจริญภาวนาเพื่อให้เกิดสมาธิและปัญญาอันเห็นชอบ แล้วให้มีสติสัมปชัญญะเอาปัญญาอันเห็นชอบนั้นแหละมาใช้ในชีวิตประจำวัน...ต้องสำรวมในศีล...สำรวมอินทรีย์...แล้วก็ให้มีญาณสังวรมีสติอยู่ที่สุดละเอียดของธรรมกายอยู่เสมอ...

ณ ศาลาเอนกประสงค์ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๕ เวลา ๐๘.๐๐ น.

โดยพูดไว้เสมอว่า เราปฏิบัติภาวนาธรรมจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การกำจัดกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญาเพื่อให้จิตใจเราผ่องใสปราศจากกิเลสนิวรณ์ทั้ง ๕ ที่ได้กล่าวถึงบ่อย ๆ ได้แก่ ความง่วงเหงาซึมเซา ไม่กระปรี้กระเปร่าแห่งจิตใจ (ถีนมิทธะ) ความลังเลสงสัย ไม่อาจจะตัดสินใจอะไรผิดอะไรถูก (วิจิกิจฉา) ความหงุดหงิดโกรธพยาบาท ความฟุ้งซ่านแห่งจิตใจไปในเรื่องต่าง ๆ (อุทธัจจ กุกกุจจะ) และกามฉันทะ คือความยินดีพอใจยึดติดในรูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งสัมผัสทางกาย นี้เป็นเบื้องต้นของการปฏิบัติภาวนาธรรมเพื่อชำระกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญาเหล่านี้ ด้วยอุบายวิธีทำใจให้หยุดให้นิ่ง ให้เป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคงแล้ว ผลของสมาธิหรือจิตใจที่เป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคงสูงขึ้นมาถึงระดับเป็น "**ฌานจิต**" ตั้งแต่ระดับปฐมฌานขึ้นไป จะประกอบด้วยองค์แห่งฌาน คือ วิตก วิจาร ปีติ สุข และ เอกัคคตารมณ์ ทั้ง ๕ ประการนี้ เป็นธรรมปฏิบัติเครื่องกำจัดกิเลสนิวรณ์ทั้ง ๕ ให้หมดไป จิตใจก็จะผ่องใส ปัญญารู้แจ้งในทางเจริญทางเสื่อมก็จะค่อย ๆ พัฒนายิ่ง ๆ ขึ้นไป ด้วยการมีสติพิจารณาเห็นกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และเห็นธรรมในธรรม จนสุดกายหยาบ-กายละเอียด เข้าถึงธรรมกาย จิตใจของเราผ่องใสบริสุทธิ์ เมื่อเข้าถึงธรรมกายก็ต้องเป็นธรรมกาย ปฏิบัติเข้าถึงรู้เห็นและเป็นกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรมที่ละเอียด ๆ ตั้งแต่ระดับกายโลกิยะหรือกายในภพ ๓ อันมี กายมนุษย์-มนุษย์ละเอียด, กายทิพย์-กายทิพย์ละเอียด, กายรูปพรหม-รูปพรหมละเอียด, กายอรูปพรหม-อรูปพรหมละเอียดก็ตาม หรือสูงขึ้นไปถึงธรรมกายก็ตาม ปัญญาที่สำคัญ ๆ จะเกิดและเจริญขึ้น พึงรู้พึงเข้าใจธรรมชาติที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง ชื่อว่า "**สังขาร**" ว่าปรุงแต่งอย่างไรและมีสามัญลักษณะอย่างไร ด้วยการมีสติพิจารณากาย-เวทนา-จิต และธรรมทั้ง ๔ ประการนั้นแต่ว่าทั้ง ๔ ประการนั้นยกเรื่องเข้าพิจารณาจริง ๆ นั้นเป็น ๖ ประการ เรียกว่า **วิปัสสนาภูมิ ๖** คือ ให้มีสติพิจารณาเห็นธรรมในธรรมคือ นิวรณ์ ๕ อุปาทานในขันธ์ ๕, อายตนะ ๑๒, ธาตุ ๑๘, อินทรีย์ ๒๒, อริยสัจ ๔ และปฏิจจสมุปบาทธรรม ๑๒ นี่ภูมิของวิปัสสนา ให้เห็นแจ้งในสรรพสิ่งทั้งหลายที่เป็นสังขารคือประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งว่าปรุงแต่งอย่างไรและก็มีสภาวะโดยธรรมชาติเรียกว่า **สามัญญลักษณะ** คือ เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อย่างไร แล้วให้รู้ซึ้งเข้าไปถึงว่า เมื่อเข้าไปยึดมั่นถือมั่นด้วยตัณหาและทิฏฐิ คือ ความหลงผิดคิดว่าเป็นตัวเป็นตน บุคคลเราเขาของเราของเขาแล้ว เป็น "**ทุกข์**" เห็นตัวทุกข์นี่แหละ

เป็นบันไดก้าวแรกที่จะไปเข้าใจรู้แจ้งแทงตลอดในอริยสัจทั้ง ๔ คือให้รู้แจ้งแทงตลอดใน "**ทุกขสัจจะ**" ว่ามีอย่างไร และอะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยแห่งความทุกข์ ชื่อว่า "**สมุทัยสัจจะ**" ได้ความว่า อวิชชาเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดกิเลสตัณหา และอุปาทาน คือ ความยึดมั่นถือมั่นดังที่ได้กล่าวแล้ว เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ตรงนี้แหละ ปัญญารู้แจ้งแทงตลอด ในส่วนนี้มากเพียงไร เราก็จะรู้แจ้งถึงหนทางปฏิบัติ เพื่อความพ้นทุกข์ คือ "**มรรคสัจจะ**" ซึ่งจะมีประสบการณ์ในสภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ คือ "**นิโรธสัจจะ**" ด้วยการเข้าถึงรู้เห็นและเป็นธรรมกาย แล้วก็ดับหยาบไปหาละเอียด ปหานอกุศลจิตของกายในภพ ๓ (กายมนุษย์ ทิพย์ รูปพรหม อรูปพรหม) ได้เข้าถึงรู้เห็นและเป็นธรรมกายมรรคผลและพระนิพพานต่อ ๆ ไปตามระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้ ในส่วนนี้ถ้าว่าสามารถกำจัดกิเลสเหตุแห่งทุกข์กล่าวคือละสัญโญชน์เบื้องต่ำอย่างน้อย ๓ ประการ คือ "**สักกายทิฏฐิ**" "**วิจิกิจฉา**" "**สีลัพพตปรามาส**" ได้ ก็จะก้าวล่วงข้ามโคตรปุถุชนเข้าสู่ความเป็นพระอริยบุคคลเที่ยงต่อพระนิพพานที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง

ตรงนี้แหละที่จะชี้ให้เห็นว่า เมื่อเรามาปฏิบัติภาวนาสมาธิ ไม่ใช่สักแต่นั่งหลับตาภาวนาว่า สัมมาอะระหัง ๆ ๆ เฉย ๆ แต่เมื่อเราเจริญภาวนาสมาธิให้เกิดถึงฌานจิตหรือจะยังไม่ถึงก็แล้วแต่ สำคัญที่สุดก็คือว่า "**สติสัมปชัญญะ**" จะเกิดและเจริญขึ้นได้รวดเร็วสำหรับผู้ที่ฝึกการเจริญภาวนาสมาธิ ตรงนี้แหละที่จะพูด ผลนี้จะปรากฏมีได้ แต่ท่านต้องรู้จักมัน ว่าปฏิบัติภาวนาสมาธิทั้งหมดในเบื้องต้นได้ผลเท่าไรก็แล้วแต่ ต้องให้มีสติสัมปชัญญะตั้งแต่เริ่มต้นและในขณะปฏิบัติ ทำใจให้เป็นสมาธิ ให้หยุดให้นิ่งเป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคง เพื่อกำจัดกิเลสนิวรณ์ออกจากใจด้วยอุบายที่บอกไว้แล้วและเมื่อปัญญาเกิดเพียงไหนว่า **กิเลสอวิชชา ตัณหา อุปทานเป็นแห่งทุกข์ เพราะดลจิตดลใจให้ปฏิบัติตามอำนาจของมัน** กล่าวคือให้คิดผิด รู้ผิด เห็นผิด แล้วจึงพูดผิดและก็ทำผิดบ่อย ๆ นั้น การเจริญภาวนานี้แหละให้เอาผลไปใช้ในชีวิตประจำวันว่า **จะต้องเป็นคนมีสติ ก่อนคิด-พูด-ทำ ว่าเป็นไปด้วยอำนาจของกิเลสเพียงไร อยู่เสมอ ถ้าว่าสติมันยับยั้งชั่งใจไม่ทัน** มันเผลอหรือหลงคิดผิด พูดผิด ทำผิดไปแล้ว **ขณะที่กำลังคิดพูดทำอยู่ก็ให้มีสัมปชัญญะ** คือว่าพยายามให้ใจอยู่ในสมาธิเสมอ ๆ สติและสัมปชัญญะก็เกิดขึ้นได้ง่ายว่าเรื่องที่เราคิดก็ดี พูดก็ดี หรือทำก็ดีนั้น ว่าเป็นความดีหรือชั่ว เป็นไปด้วยอำนาจของกิเลส อวิชชา ตัณหา อุปาทาน เพียงไหน? **ก็ควรจะระงับยับยั้งเสีย หรือถ้าระงับยับยั้งไม่ทันอีก** คิดไปแล้ว พูดไปแล้ว ทำไปแล้ว มันไม่ดี **ภายหลังที่คิด-พูด-ทำไปแล้ว ก็ให้มีสติสัมปชัญญะว่านั่นมันไม่ดี แล้วเตือนตนว่า คราวหลังอย่าทำ! คราวหลังอย่าได้ทำอีก!!**

เพราะฉะนั้นนี่แหละ ให้เข้าใจใส่ใจว่า **การปฏิบัติภาวนาก็เพื่อเอาผลไปใช้อย่างนี้ ไม่ใช่สักว่ามานั่งหลับตา** น่าเบื่อหน่าย แต่ว่า**มานั่งฝึกเจริญภาวนาสมาธิ และปัญญา เพื่อที่จะได้เป็นผู้มีสติก่อน คิด-พูด-ทำ มีสัมปชัญญะขณะคิด-พูด-ทำ ว่าที่เราคิด-พูด-และทำนั้น ดีหรือชั่ว เป็นไปด้วยอำนาจของบุญกุศลหรือว่าเป็นไปด้วยอำนาจของกิเลส** มีโลภะ-ราคะ, โทสะ-โกรธ-พยาบาท, อิจฉา-ริษยา, หรือว่าโมหะ หลงไม่รู้บาป-บุญ คุณโทษ หรือว่ารู้แต่ทำชั่วไปทั้ง ๆ ที่รู้เหล่านี้เป็นต้น **จะได้ประคับประคองใจของเรา ด้วยการสำรวมระวังในศีลและอินทรีย์** พยายามระวังศีลอย่าให้ผิด ให้ผิดน้อยที่สุด ผิดแล้วก็รู้สึกตัว และรีบแก้ไขโดยพลัน การสำรวมอินทรีย์ คือ สำรวมระวังตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย-ใจ ที่เมื่อกระทบกับ รูป-เสียง-กลิ่น-รส-สิ่งสัมผัสทางกายแล้วนั้น ก็ให้รู้เท่าทันกิเลสว่าเราเป็นไปด้วยอำนาจของกิเลสหรือไม่ เพื่อไม่ให้สยบอยู่ในอารมณ์ที่น่ารัก หรือหลงเคียดแค้นชิงชังในอารมณ์ที่ไม่น่ารัก

ตรงนี้แหละ **การเจริญภาวนาเพื่อให้เกิดสมาธิและปัญญาอันเห็นชอบ แล้วให้มีสติสัมปชัญญะเอาปัญญา อันเห็นชอบนั้นแหละมาใช้ในชีวิตประจำวัน** เพราะฉะนั้นท่านทั้งหลายเมื่อมาปฏิบัติธรรมก็ให้รู้อย่างนี้เชียว ว่าการดำเนินชีวิตประจำวันต้องให้มีสติก่อนคิด-พูด-ทำ ต้องมีสัมปชัญญะขณะคิด-พูด-ทำ และแม้ภายหลัง คิด-พูด-ทำ และ**ต้องสำรวมในศีล** แล้วละเอียดลงไป ก็**สำรวมอินทรีย์** สำหรับท่านที่ปฏิบัติถึงธรรมกายแล้วก็**ให้มีญาณสังวร มีสติอยู่ที่สุดละเอียดของธรรมกายอยู่เสมอ** หรือแม้แต่ผู้ปฏิบัติยังไม่ถึงก็ให้ใจมีสติ ใจนั้นอย่างหนึ่ง สติสัมปชัญญะนั้นอีกอย่างหนึ่ง กล่าวคือเป็นเจตสิกธรรม เกิดขึ้นได้พร้อมกับจิต และก็ต้องให้สัมปยุตด้วยปัญญาอันเห็นชอบ สติสัมปชัญญะอันสัมปยุตด้วยปัญญาอัน

เห็นชอบนี้แหละต้องนำมาใช้บ่อย ๆ ให้เกิดความเคยชิน เป็นปกติแล้วเราก็จะกลายเป็นคนดี เป็นคนบริสุทธิ์ไปได้ ด้วยการอบรมกาย วาจา ใจของเราให้มีศีลสังวร ให้มีอินทรียสังวร และญาณสังวร ด้วยอาการอย่างนี้ เราก็จะกลายเป็นคนที่มี กาย วาจา ใจที่สงบ ไม่ลุแก่ราคะ ไม่ลุแก่โทสะ โกรธ พยาบาท อาฆาต จองเวร และโมหะเป็นต้น เพราะฉะนั้นเรื่องนี้ให้เข้าใจนะ จงเอาไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างนี้ เมื่อเข้าใจวัตถุประสงค์แล้ว ต่อแต่นี้ไป ตั้งใจปฏิบัติกัน

ท่านที่ยังไม่เห็นดวง ไม่เห็นกาย ก็ให้บริกรรมภาวนาว่า สัมมาอรหัง ๆ ๆ กลางของกลางจุดเล็กใส

ที่ศูนย์กลางดวงศูนย์กลางกายไว้ให้แน่นอนมั่นคง ฝึกให้นิ่งแน่วแน่มั่นคงให้จงได้โดยการปล่อยวางอารมณ์ภายนอก หรืออีกนัยหนึ่งก็คือว่าอย่าสนใจเรื่องราวใด ๆ ทั้งสิ้น ปล่อยให้หมด วางให้หมด ให้เหลือแต่องค์บริกรรมนิมิตนึกให้เห็นด้วยใจและบริกรรมภาวนาท่องในใจคู่กันไปเรื่อย ร้อยครั้งพันครั้ง จนใจหยุดนิ่งเห็นดวงใสสว่างปรากฏขึ้น ก็ให้หยุดในหยุดกลางของหยุด กลางของกลางดวง กลางของกลางกายให้ใสแจ่ม หยุดนิ่งเข้าไป เห็นปรากฏขึ้นใหม่ ก็หยุดนิ่งกลางของกลางดวงที่ปรากฏขึ้นมาใหม่ คือดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ และวิมุตติญาณทัสสนะ ต่อ ๆ ไปตามลำดับ หยุดในหยุด กลางของหยุด กลางของกลาง ให้นิ่งให้ใสสว่างทีเดียว หยุดนิ่งถูกส่วนเข้า ศูนย์กลางขยายออก กายในกาย ณ ภายในของเราก็จะปรากฏ เริ่มตั้งแต่กายมนุษย์ละเอียด ให้ดับหยาบไปหาละเอียดเป็นกายมนุษย์ละเอียด หยุดในหยุดกลางของหยุดให้ใสละเอียดทั้งดวงทั้งกายและองค์ฌาน ปรากฏเหมือนอาสนะรองรับ สันฐานกลมใสหนาประมาณ ๑ ฝ่ามือ ดำเนินไปอย่างนี้นะ ทีละกายทีละกาย ต่อ ๆ ไป จนถึงธรรมกาย และเป็นธรรมกายไป หยุดในหยุดกลางของหยุด กลางของกลางให้ใสละเอียดทั้งดวงทั้งกายและองค์ฌาน

สำหรับท่านที่ถึงธรรมกายแล้วรวมใจทุกกายอยู่ ณ ศูนย์กลางธรรมกายอรหัตองค์ที่ละเอียดที่สุด หยุดในหยุดกลางของหยุด กลางของกลางศูนย์กลางธรรมกายพระอรหัต เมื่อถูกส่วนเข้าศูนย์กลางก็จะขยายออก ธรรมกายอรหัตในอรหัต อรหัตในอรหัต ก็จะปรากฏขึ้นไม่ขาดสาย ให้ดับหยาบไปหาละเอียดเป็นธรรมกายอรหัตในอรหัตที่ละเอียด ๆ ต่อ ๆ ไป จี้นิ่งเข้าไปกลางของกลางกายละเอียดนั้นนะ หยุดในหยุด กลางของหยุด กลางของกลางๆ ๆ ดับหยาบไปหาละเอียดๆ ๆ ๆ เรื่อยไป เป็นธรรมกายอรหัตในอรหัตๆ ๆ ที่ปรากฏขึ้นใหม่เรื่อยไม่ขาดสาย จนสุดกายหยาบกายละเอียด แล้วจะตกศูนย์เข้าอายตนนิพพาน ให้ซ้อนธรรมกายอรหัตที่บริสุทธิ์นั้นแหละที่กลางของกลางพระนิพพานของพระพุทธเจ้า เห็นจักรพรรดิ์(เหมือนพระทรงเครื่อง) ก็ให้เข้ากลางของกลางจักรพรรดิ์ พิสดารกายรอบตัว คือเมื่อหยุดในหยุดกลางของกลางหยุด นิ่ง กลางของกลางพระนิพพาน และจักรพรรดิ์นั้น ศูนย์กลางจะขยายออก พระนิพพานและจักรพรรดิ์ที่ละเอียด ๆ ก็จะปรากฏขึ้นมาไม่ขาดสาย เป็นเรา ให้ดับหยาบไปหาละเอียด หยุดในหยุดกลางของหยุด กลางของกลางพระนิพพานในพระนิพพานและจักรพรรดิ์ที่ละเอียด ๆ ต่อ ๆ ไป จนสุดละเอียด อาราธนาพระนิพพานในพระนิพพานและจักรพรรดิ์ต่อ ๆ ไป ที่ละเอียดต่อ ๆ ไป ทับทวีขึ้นมาเป็นเราจนสุดละเอียด นับอสงไขยในอสงไขยอายุธาตุอายุบารมีพระพุทธเจ้าจักรพรรดิ์และภาคผู้เลี้ยง ผู้สอด ผู้ส่ง ผู้สั่ง ผู้บังคับ ผู้ปกครอง ถึงต้นในต้น ไม่ถ้วน ดับอธิษฐานถอนปาฏิหาริย์ธาตุธรรมภาคดำ และภาคกลาง ๆ คือ กิเลสในใจของเรา ให้บริสุทธิ์ผ่องใสต่อ ๆ ไป จนสุดละเอียด และทั้งซ้ายขวาหน้าหลังล่างบน เป็นธาตุล้วนธรรมล้วนของพระนิพพานในพระนิพพานและจักรพรรดิ์ จนถึงต้นในต้นต่อ ๆ ไปจนสุดละเอียด เรียกว่า **ดับอธิษฐาน ถอนปาฏิหาริย์ธาตุธรรมภาคดำ ภาคกลาง ๆ ไปจนสุดละเอียดและซ้ายขวาหน้าหลังล่างบน นี้เป็นการพิสดารกายรอบตัว** คือเมื่อถึงสุดละเอียด และบริสุทธิ์ไปเพียงไหน โดยรอบก็บริสุทธิ์ไปด้วยกันทั้งหมด ทั้งซ้าย-ขวา-หน้า-หลัง-ล่าง-บน จนเราเป็นองค์พระใสสว่างอยู่ กาย-วาจา-ใจ ในส่วนของกายเนื้อ ก็จะบริสุทธิ์ด้วย**สติสัมปชัญญะและปัญญาอันเห็นชอบ** ให้ถึงซึ่งความสันติสุขและร่มเย็นตลอดไป

ก่อนหยุดพักขอให้ทุกท่านจงตั้งจิตอธิษฐานน้อม บุญ-กุศล ที่เราได้สร้างสมอบรมมาตั้งแต่อดีต

จนถึงปัจจุบัน บูชาแด่พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้าและพระสงฆ์เจ้า ถึงพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ และต้นธาตุต้นธรรมทุกพระองค์ แล้วอุทิศส่วนกุศลผลบุญนี้ แก่คุณมารดา-บิดา คุณครูพระอุปัชฌาย์อาจารย์ ญาติมิตรและสัมพันธชน เพื่อนสหธรรมมิกผู้ประพฤติธรรมทั้งปวง ตลอดทั้งมนุษย์เพื่อนร่วมชาติ ร่วมประเทศ ร่วมโลก และอมนุษย์อื่นทั้งหลาย ขอกุศลผลบุญนี้ จงถึงแก่ท่านทั้งหลายเหล่านั้น และจงเป็นพลวปัจจัยแก่ท่านทั้งหลาย ให้พ้นจากกิเลส อวิชชา ตัณหา อุปาทานเหตุแห่งทุกข์ด้วยการละชั่วด้วย กาย วาจา ใจ, ให้ถึงพร้อมด้วยเหตุแห่งความสุข มีทานกุศล ศีลกุศลและภาวนากุศล เป็นต้น ที่เจริญขึ้นเป็นบุญบารมี อุปบารมี ปรมัตถบารมี ทั้ง ๑๐ ประการ และชำระจิตใจให้ผ่องใสเป็นสัมมาทิฏฐิ จงเจริญรุ่งเรืองในพระสัทธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และในกิจการงานโดยชอบทั้งปวง ขอจงสุขสมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยมนุษยสมบัติ สวรรคสมบัติ และนิพพานสมบัติ มีมรรค ๔ ผล ๔ และนิพพาน ๑ โดยสัมมาทิฏฐิแต่ส่วนเดียว โดยทั่วหน้ากันทุกท่านทุกคนเทอญ นิพฺพาน ปจฺจโย โหตุ

พระธุวันต์ ปญฺญาวณฺโณ...ถอดเทป

■■■■

ขอเชิญร่วมอนุโมทนาต่อกุศลจิตอันงดงาม

ของเหล่ากัลยาณมิตร ผู้หยิบยื่นแสงสว่างอันนิรันดร์แก่เพื่อนมนุษย์

ด้วยการอุปถัมภ์การพิมพ์นิตยสารดังนี้

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล จากกองทุนโลกทิพย์
คุณประภาส – คุณวาสนา เนตรกระจ่าง และครอบครัว
คุณสุทัศน์ – คุณสุนีรัตน์ – น้องหนึ่ง นิ่มกุลรัตน์
คุณพงศ์พฤทธิ์ รุจิรัชกร และครอบครัว
คุณจินตนา รุจิรัชกร – ด.ญ. มาริชชญา งามเบญจวงศ์
คุณเอกสิทธิ์ รุจิรัชกร
นพ. ธรรม์พงษ์ – คุณสาวิตรี รังสิภัทร์
หจก.ประวัติยนต์
คุณรัชพล พงษ์พิทักษ์กุล และครอบครัว
คุณพิเชษฐ ซึ้งหทัย – คุณจันทร์ศรี สิงห์น้อย – คุณสุรพล – สมชาย สกุณา
คุณปิยะบุตร – คุณสุจินตนา ชลวิจารณ์
คุณอุดม – คุณรัตนา เรืองสุรัตน์

ผู้มีรายนามข้างต้นนี้ คือผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินบำรุงการพิมพ์นิตยสารธรรมกายแต่ละเล่มเป็นเงิน ๑,๐๐๐ บาท
ผู้มีจิตศรัทธาโปรดติดต่อขอบริจาคได้ที่ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย**
สำนักงานศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร กทม.๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕

บริษัท บางกอกสลักภัณฑ์ จำกัด เป็นเจ้าภาพบริจาคเงินค่ารถรับสาธุชนไปปฏิบัติธรรมทุกวันเสาร์ต้นเดือน
ที่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.คำเนินสะดวก จ.ราชบุรี เดือนละ ๓,๐๐๐ บาท

ผู้นำบุญกองผ้าป่า ทอด ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

วันวิสาขบูชา ที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๓๕

(ตั้งแต่ ๕,๐๐๐ บาท ขึ้นไป)

พระเดชพระคุณ พระภาวนาโกศลเถร และคณะศิษย์	๑๐,๓๖๗	บาท
พระมหาเสริมชัย ชยมงคโล และคณะศิษย์	๖๗,๓๕๖	บาท
พระมหาบุญเอี่ยม ปุญฺญทตฺโต และคณะศิษย์	๒๐,๗๒๐	บาท
คุณธมรัตน์ ตรีนุชจรัสกุล และคณะ	๕๑,๔๐๐	บาท
คุณวิรุฬห์-คุณโกสุม เกรอต และคณะ	๕๐,๐๐๐	บาท
คุณยูกิกา ลีนะวงศ์ และคณะ	๕๐,๐๐๐	บาท
อาจารย์อุดม ตรีชั้น และคณะ	๒๓,๒๖๙	บาท
คุณจุมพล-สุดใจ แสงประชาธนารักษ์ และคณะ	๒๒,๕๐๐	บาท
คุณเตือนใจ ชูทอง และคณะ	๒๑,๔๒๙.๒๕	บาท
คุณสามารถ-คุณประไพศรี ชาญทิพยกิจ และคณะ	๑๙,๐๐๐	บาท
คุณบุษดี พานิชเจริญผล และคณะ	๑๖,๗๐๔.๙๙	บาท
คุณคงศักดิ์ ก้องเกียรติวงศ์ และคณะ	๑๔,๙๖๐	บาท
คุณสุวิชญ โรจนวานิช และคณะ	๑๔,๑๗๐	บาท
คุณยุทธดนัย-คุณปนัดดา ตัณฑ์พูนเกียรติ และคณะ	๑๒,๕๐๐	บาท
คุณนิตยา แสวงทอง และคณะ	๑๑,๖๐๐	บาท
คุณนพวรรณ ฉิมรอยลาภ และคณะ	๑๑,๔๘๐	บาท
คุณอโนทัย ตันตรงภักดิ์ และคณะ	๑๑,๐๔๐	บาท
คุณรัตนาภรณ์ พิมมานนท์ และคณะ	๑๐,๙๘๕	บาท
คุณจุฑาพร ภัทรพฤฒานนท์ และคณะ	๑๐,๘๔๗	บาท
คุณศิริรัตน์ ส่องแสงจันทร์ และคณะ	๑๐,๘๐๐	บาท
คุณธนะพล รุจิรัชกร และคณะ	๑๐,๖๐๐	บาท
คุณแฉล้ม ด้วงสุวรรณ และคณะ	๑๐,๒๖๔	บาท
คุณสุเมธ วงศ์พิภพมงคล และคณะ	๑๐,๒๐๐	บาท
คุณบุญไทย นินตระกูล และคณะ	๑๐,๐๐๐	บาท
คุณสุธาร สุขยางค์ และคณะ	๑๐,๐๐๐	บาท

คุณโอภาส เครือวัลย์ และคณะ	๘,๖๘๑.๗๕	บาท
คุณสุเมธ พฤทธเมธวิสุทธิ์ และคณะ	๗,๓๑๐	บาท
คุณดาริน เมฆบุตร และคณะ	๗,๒๐๐	บาท
คณะโรงพยาบาลสนามจันทร์	๖,๖๓๐	บาท
คุณยงชัย-คุณไซกี่ ซึ้งหทัย และคณะ	๖,๕๐๑	บาท
ดร.สัจจา บุณยฉัตร และคณะ	๖,๓๖๘.๗๕	บาท
สาธุชนผู้มีจิตศรัทธา	๘๖,๑๕๘	บาท

เจ้าภาพบุคคลเดียว (ตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป)

พระประกรณ์ ปกรโณ	๑๓,๔๔๐	บาท
แพทย์หญิงสมใจ แดงเปี่ยม	๑๐๐,๐๐๐	บาท
อาจารย์ถาวร สุทธิพงศ์	๒๐,๐๐๐	บาท
อาจารย์นิคม จันทรวิทุร	๑๑,๙๐๐	บาท
คุณสมควร ยิ้มศรีเจริญกิจ และครอบครัว	๑๐,๐๐๐	บาท
คุณปิยะบุตร-คุณสุจินตนา ชลวิจารณ์ และครอบครัว	๑๐,๐๐๐	บาท
คุณวุฒิชัย-คุณสรัญญา อาจริยะพร	๑๐,๐๐๐	บาท
คุณศุภกิจ รุ่งศรีทอง	๑๐,๐๐๐	บาท
พล.ร.อ.ไพโรจน์ พูนสวัสดิ์	๑๐,๐๐๐	บาท

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ
การให้ธรรม ชนะการให้ทั้งปวง
รายนามเจ้าภาพถวายนิตยสาร "ธรรมกาย" แด่พระภิกษุสงฆ์

เจ้าภาพ		ผู้รับ
คุณสุขใจ พานิชพันธ์	ถวาย	คณะปฏิบัติธรรมลานโพธิ์ วัดบึงบวรสถิตย์ อ.บ้านบึง จ.ชลบุรี ๒๐๑๖๐
นพ.ธรรม์พงษ์-คุณสาวิตรี รังสิภัทร์	ถวาย	พระครูสุวัณโณปมคุณ วัดป่าพัฒนาราม ต.หนองอ้อ อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี ๔๑๒๒๐
คุณบุญส่ง ดาวกระจาย	ถวาย	พระธรรมดิลก วัดเจดีย์หลวง อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
ดร.บุญมี อย่างธารา	ถวาย	พระธรรมบัณฑิต (จันทร์ศรี จนฺททีโป) วัดโพธิสมภรณ์ อ.เมือง จ.อุดรธานี ๔๑๐๐๐
คุณจรัสศรี เข็มทอง	ถวาย	พระธรรมมหาวีรานุวัตร วัดไร่ขิง อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๐๐๐
นพ.ธรรม์พงษ์-คุณสาวิตรี รังสิภัทร์	ถวาย	พระธรรมไตรโลกาจารย์ วัดศรีเมือง อ.เมือง จ.หนองคาย ๔๓๐๐๐
คุณธีระ-คุณอรุณี ศุภสินสาธิต	ถวาย	พระราชธรรมภาณี จิตตภาวันวิทยาลัย อ.บางละมุง จ.ชลบุรี ๒๐๑๕๐
คุณเนตรนภิส ธีระวัลย์ชัย	ถวาย	พระราชธรรมเวที วัดเสาธงทอง อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

คุณกษมพร สุขยางค์	ถวาย	พระราชรัตนเมธี วัดมหาธาตุ พระนคร กทม.๑๐๒๐๐
พระสุกิจ ปกิจฺโจ	ถวาย	พระราชวิริยาภรณ์ วัดกลาง อ.เมือง จ.สมุทรปราการ ๑๐๒๗๐
ครอบครัวเทียมบุญประเสริฐ	ถวาย	พระราชวีรมุนี วัดศรีบุญเรือง อ.เมือง จ.เลย ๔๒๐๐๐
คุณเก็จวลี ธีระวัลย์ชัย	ถวาย	พระราชสิริวัฒน์ วัดบูรพาราม อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
คุณระวิวรรณ ธีระวัลย์ชัย	ถวาย	พระราชธรรมเมธี วัดไตรธรรมาราม อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี ๘๔๐๐๐
ครอบครัววีระอำไพพงศ์	ถวาย	พระเทพบัณฑิต (หลวงปู่อินทร์ ถิรเสวี) วัดศรีจันทร์ อ.เมือง จ.ขอนแก่น ๔๐๐๐๐
พระภาสกร ปภากโร	ถวาย	พระเทพวิสุทธิโสภณ วัดเบญจมบพิตร ดุสิต กทม.๑๐๓๐๐
ด.ช.จักรชัย ต้นรัศมี	ถวาย	พระเทพสารสุธี วัดธรรมบูชา อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี ๘๔๐๐๐
พระบุญสืบ ปญฺญรโต	ถวาย	พระเทพโสภณ วัดทินกรนิมิต อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐
คุณสุนทร-คุณรัตติยา จึงธนภัทร	ถวาย	หลวงพ่อธมฺมธโร ภิกฺขุ วัดไทรงามธรรมธนาราม อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี ๗๒๐๐๐

ผู้มีรายนามข้างต้นนี้ คือผู้มีจิตศรัทธาเป็นเจ้าภาพถวายนิตยสารธรรมกาย ถวายแด่พระสงฆ์ ๑ ปี (๔ เล่ม) ในอัตราปีละ ๑๒๐ บาท ผู้มีจิตศรัทธาโปรดติดต่อขอรับเป็นเจ้าภาพได้ที่ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** สำนักงานศาลาการเปรียญ วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กทม.๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕

ธรรมสภา

วิมังสา

ผลการอบรมพระกัมมัฏฐาน รุ่นที่ ๒๓

การสร้างพระในใจคนที่เรียกเป็นทางการว่า การอบรมพระกัมมัฏฐานที่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ยังคงมีต่อไปเพื่อเพียรสร้างกระแสสันติธรรมให้แผ่กระจายไปสู่สังคมมนุษย์และสัตว์อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ได้มีการเปิดการอบรมพระกัมมัฏฐานรุ่นที่ ๒๓ เมื่อวันศุกร์ที่ ๑ พ.ค. ๓๕ โดย**เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธปาพจนบดี** เจ้าอาวาสวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม กรรมการมหาเถรสมาคม เป็นองค์ประธานเปิดการอบรมแด่พระสงฆ์ สามเณร และอุบาสกอุบาสิกา มีจำนวนรวมทั้งสิ้นกว่า ๒๐๐ ท่าน ซึ่งมีระยะของการอบรมระหว่างวันที่ ๑-๑๕ พ.ค. อันเรียกว่ารุ่นกลาง

ปีนี้ จะมีการถวายความรู้ทั้งภาคปริยัติและภาคปฏิบัติตลอดระยะเวลาของการอบรม อย่างเช่นพอหลังภาคเช้าของวันที่ ๑ พ.ค. อันเป็นช่วงรับฟังโอวาทจากเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธปาพจนบดีแล้ว ภาคบ่ายของวันเดียวกันผู้เข้าอบรมก็ได้รับฟังธรรมบรรยายจาก **พระเดชพระคุณพระเทพวิสุทธิโสภณ** วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม เจ้าคณะภาค ๑๕ แล้วจึงเริ่มฝึกอบรมการเจริญภาวนากันต่อไป เมื่อวัน เวลาผ่านไปถึงวันปิดการอบรม โดยมี **เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์** เจ้าอาวาสวัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กรรมการมหาเถรสมาคมเป็นประธานพิธีแจกวุฒิบัตรแก่ผู้ผ่านการอบรม ซึ่งมีผู้เข้าถึงธรรมกายและฝึกต่อวิชชาธรรมกายชั้นสูง เป็นพระภิกษุ ๓๗ รูป สามเณร ๑๗ รูป และอุบาสก อุบาสิกา ๘๔ ท่าน นอกจากนี้ยังมีผู้เจริญภาวนาเข้าถึง ๑๘ กายแล้ว ทั้งพระและฆราวาส รวม ๑๖ ท่าน นับว่าในรุ่นนี้มีผู้ผ่านการอบรมที่ได้ผลดีถึง ๔๙ % ของผู้เข้ารับการอบรมทั้งสิ้น ๒๐๓ ท่าน จึงนับว่าประโยชน์อันมหาศาลจะได้เกิดแก่บุคคลในท้องถิ่นของผู้ผ่านการอบรมออกไปนี้จะได้มีขึ้นทันทีเมื่อทุกท่านได้นำเอาแสงแห่งธรรมอันสว่างไสวดีแล้วนี้ ไปแจกจ่ายแก่สาธุชนในท้องถิ่นของท่านต่อ ๆ ไป ...สาธุ

■ ■ ■ ■

อาสาฬหบูชาที่วัดหลวงพ่อสด

เมื่อวันอังคารที่ ๑๔ พ.ค. ๓๕ อันตรงกับวันอาสาฬหบูชานั้น ทางวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ได้จัดให้มีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาขึ้น โดยมีศาสนิกชนเดินทางมาร่วมงานกันแต่เช้า ด้วยการรักษาศีลร่วมกันเจริญภาวนา และถวายภัตตาหารเพลเป็นสังฆทาน แด่พระสงฆ์ทั้งวัด

พอเวลาบ่ายโมงเศษ ๆ เหล่าพุทธศาสนิกชนต่างพร้อมกันบนศาลาอเนกประสงค์ เพื่อพิธีถวายผ้าอาบน้ำฝน แด่พระภิกษุและสามเณรผู้อยู่จำพรรษา ซึ่งปีนี้มีพระภิกษุ ๑๙ รูป สามเณร ๒๕ รูป ในช่วงเวลานี้เองที่ดูเหมือนว่าจะเป็นที่ชื่นชอบของผู้ใจบุญใจกุศลทั้งหลายเป็นอย่างมาก เมื่อพิธีถวายผ้าอาบน้ำฝนผ่านพ้นไป จึงมีพิธี**แจกทุนบำรุงการศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษา** ซึ่งทางวัดหลวงพ่อสดธรรมกายารามได้ตระหนักถึงบทบาทของวงการพระพุทธศาสนาที่ควรมีต่อสังคมและเพื่อเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงอานิสงส์ หรือประโยชน์ของการให้ต่อผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ ตลอดจนแม้กับตัวเด็กนักเรียนเอง เพื่อจะได้นำมาซึ่งความเข้าใจในพระธรรมคำสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าชัดเจนยิ่งขึ้น

การแจกทุนการศึกษาครั้งนี้ได้ริเริ่มขึ้นจากการที่ทางวัดเปิดให้มี**การตั้งทุนนิธิอุปถัมภ์การศึกษาขึ้น** โดยมีผู้ปรารถนาจะสร้างปัญญาบารมีเป็นผู้บริจาคตั้งทุนขึ้น ซึ่งในขั้นแรกมีทั้งพระภิกษุและฆราวาส นอกจากนี้ **หลวงพ่อพระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล** เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ได้รับฉันทานุมัติจากคณะสงฆ์ของวัดให้นำเงินกองกลางสงฆ์ ที่เกิดจากแรงศรัทธาสาธุชนที่ได้ถวายไว้เนื่องโอกาสต่าง ๆ มาเข้าร่วมจัดเป็นกองทุนการศึกษาด้วย

ดังนั้น วันอาสาฬหบูชาปีนี้ทางวัดจึงได้มีการแจกทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ยากจน จำนวน ๑๘ ทุน ๆ ละ ๑,๐๐๐ บาท ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหน่วยงานการศึกษาอำเภอที่ได้ทำการคัดเลือกนักเรียนผู้ยากจนจาก ๓ ตำบล ๆ ละ ๑ โรงเรียนๆละ ๖ คน ดังนี้ **โรงเรียนวัดราษฎร์เจริญธรรม โรงเรียนวัดโคกบำรุงราษฎร์** และ **โรงเรียนวัดประสาทสิทธิ์**

วันนั้นสาธุชนทุกท่านต่างอิ่มบุญไปตาม ๆ กัน จนตกเย็นแดดร่มลมดีแล้ว พิธีเวียนเทียนรอบอุโบสถหลังงามก็ได้เริ่มขึ้น เพื่อระลึกถึงวันที่บังเกิดพระรัตนตรัยครบองค์เป็นครั้งแรกในโลก

■ ■ ■ ■

เททองหล่อพระ

เมื่อวันที่ ๑๖ พ.ค. ๓๕ ในเวลาบ่าย **พระเดชพระคุณ พระภาวนาโกศลเถร** รองเจ้าอาวาส และพระอาจารย์ฝ่ายวิปัสสนาธุระ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ผู้เป็นองค์รองประธาน สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย พร้อมด้วย **พระอาจารย์มหาเสริมชัย ชยมงฺคโล** เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม และพระสงฆ์ในโครงการของสถาบันอีกหลายรูป ได้เดินทางไปทำพิธีอันสำคัญศักดิ์สิทธิ์ และเจริญพระพุทธมนต์ในโอกาสเททองหล่อพระรูปเหมือนของ **พระเดชพระคุณพระมงคลเทพมุนี** (สด จนฺทสโร) อีก ๒ องค์ รวมกับที่ได้สร้างเสร็จไปก่อนหน้าแล้ว เป็น ๔ องค์ เพื่อจะได้อัญเชิญไปประดิษฐานยังวัดไทยในประเทศมาเลเซีย ๑ องค์ และที่เหลืออีก ๓ องค์ จะได้ประดิษฐานไว้ยังที่ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม เช่น โรงเรียนปริยัติธรรมที่จะได้ก่อสร้างขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ ศาลาหอฉัน และอาคารที่พักสงฆ์

ขณะเดียวกัน ได้มีพิธีเททองหล่อ **พระธรรมกาย ๙ นิ้ว** ปางสมาธิราบ ด้วยสายชนวนเดียวกัน ๙๙ องค์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งและส่วนแรกของ **พระธรรมกาย หน้าตัก ๙ นิ้วรุ่นแรกของวัด** ที่จะจัดสร้างขึ้น ๙๙๙ องค์ ทั้งนี้ได้มีข่าวยืนยันว่าพระบูชารุ่นแรกนี้จะได้มีการบรรจุแก้วกายสิทธิ์ไว้ภายในทุกองค์ เป็นการเพิ่มพลานุภาพความศักดิ์สิทธิ์ทับทวียิ่งขึ้น แม้พระ

ทุกองค์จะต้องผ่านขั้นตอนการทำวิชชาธรรมกายชั้นสูงเป็นปกติอยู่เดิมแล้วก็ตาม ขณะที่เขียนข่าวนี้ได้ทราบว่ามีผู้สนใจสั่งจองไว้แล้วเป็นจำนวนมาก เพื่อจะมีไว้เป็นมงคลแก่ตนและครอบครัว และคาดว่าจะได้หมดรุ่นแรกนี้ไปอย่างรวดเร็วเป็นแน่

อนึ่ง ปัจจัยจากการบูชาพระธรรมกาย ๙ นิ้วรุ่นแรกนี้ จะได้นำไปใช้จ่ายในงบการก่อสร้างอุโบสถของวัดหลวงพ่อสดธรรมกายารามที่บานปลายออกไปถึง ๒๒ ล้านบาทแล้ว และจะได้สมทบเข้าในงบการก่อสร้างวิหารหลวงพ่อสดด้วย ผู้สนใจจะจองไว้ขอเชิญติดต่อโดยด่วนที่ **ประชาสัมพันธ์วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม** หรือ ที่ทำการ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** วัดสระเกศ ได้ทุกวัน ในอัตราบูชาองค์ละ ๕,๙๐๐ บาทเท่านั้น

■ ■ ■ ■

กำหนดทอดกฐิน

เมื่อออกพรรษาปีนี้ ทางวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ได้กำหนดให้มี**งานทอดกฐินสามัคคี ในวันอาทิตย์ที่ ๑๘ ต.ค. ๓๕ เวลา ๑๔.๐๐ น.** ซึ่งคราวนี้มีประธานใหญ่กฐินสามัคคีคือ **คุณบรรเจิด ชลวิจารณ์** ประธานจัดงานคือ **ศาสตราจารย์บัญญัติและคุณหญิงสุมน สุชีวะ** และประธานอุปถัมภ์คือ **คุณปิยะบุตร คุณสุจินตนา ชลวิจารณ์** โดยรายได้จากกฐินในปีนี้ ทางวัดจะได้นำไปใช้สนับสนุน ๑.) งานเผยแพร่ธรรมปฏิบัติทั้งทางวิทยุ-โทรทัศน์และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ๒.) งานสร้างวิหารหลวงพ่อสด ๓.) งานก่อสร้างถนนลาดยางภายในวัด

ทั้งนี้ผู้นำบุญบริจาคทรัพย์ในงานกฐินครั้งนี้ ตั้งแต่ ๑๐๐ บาทขึ้นไป จะได้รับ **พระพิมพ์ผงรูปหลวงพ่อสด** เหรียญกลม ซึ่งเป็นรุ่นแรกของวัดอีกด้วย ส่วนผู้ทำบุญมากกว่านั้นเป็นลำดับ ๆ ไป ทางกรรมการจัดงานกฐิน จะได้จัดพระที่ระลึกที่ทุกท่านชื่นชอบมอบไว้เป็นที่ระลึกเป็นลำดับ ๆ เช่นกัน หากสาธุชนท่านใดต้องการจะทำบุญร่วมกับกองกลางกฐินเป็นรายบุคคล หรือปรารถนาจะสร้างบารมีเป็นผู้นำบุญตั้งกองกฐินขึ้น ก็ขอเชิญติดต่อรายละเอียดที่ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร โทร.๒๒๔-๗๔๗๕ และที่**ประชาสัมพันธ์วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม** อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

อนึ่งทางกรรมการจัดงานได้จัดให้มีบริการรถรับ-ส่งฟรี เช่นเคย โดยมีจุดออกจากกรุงเทพฯ ที่หน้าสำนักงานมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย วัดสระเกศ และปากทางเข้าวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ เวลา ๐๗.๐๐ น.-๐๗.๓๐ น. หลังเสร็จงานบุญแล้วจะได้นำท่านส่งกลับยังจุดเดิมด้วย.

■ ■ ■ ■

ท้ายธรรมสภาคราวนี้ ขอปิดฉากที่ ปสาทสูตร ๒๑/๓๔ ว่า **"ชนเหล่าใด เลื่อมใสในวิราคะ ชนเหล่านั้นชื่อว่า เลื่อมใสในสิ่งเลิศ และผลอันเลิศย่อมมีแก่ชนผู้เลื่อมใส ในสิ่งเลิศนั้น"**

■ ■ ■ ■

ภาพเหตุการณ์การเผยแพร่ธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา ครั้งที่ ๓ ของหลวงพ่อเสริมชัย ชยมงฺคโล เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม และคณะ

ระหว่างวันที่ ๑๙ มี.ค. – ๐๙ เม.ย. ๒๕๓๕

▲ ๑

๒ ▲

▲ ๓

๔ ▲

๑ **หลวงพ่อเสริมชัย ชยมงฺคโล** ให้สัมภาษณ์ทางสถานีวิทยุ KTUH ภาค FM. 90.3 Mhz. แห่งมหาวิทยาลัยฮาวาย เกี่ยวกับคุณประโยชน์และวิธีการปฏิบัติภาวนาสมาธิ โดยมี **Mr. Frederik GALTUNG** เป็นผู้ดำเนินรายการ เมื่อวันที่ ๑๙ มี.ค. ๓๕ อันเป็นรายการแรกของการไปเผยแพร่ธรรมในประเทศ สหรัฐอเมริกา ครั้งที่ ๓

๒ ๒๐ มี.ค. ๓๕ **Prof. Dr. George TANABE** คณบดี คณะศาสนศาสตร์ ม.ฮาวาย ได้อาราธนา**หลวงพ่อเสริมชัย** ไปบรรยายเรื่อง **"พระพุทธศาสนาในสังคมไทย"** แก่นักศึกษา คณาจารย์ และผู้สนใจ เวลา ๑๔:๐๐ – ๑๖:๐๐ น.

๓ ๒๐ มี.ค. ๓๕ เวลา ๑๙:๓๐–๒๑:๐๐ น. **Rev. Yoshiaki FUJITANI** ประธาน **Buddhist Study Center** ฮาวาย ได้อาราธนา**หลวงพ่อเสริมชัย** ไปบรรยายเรื่อง **"Thai Meditation–Essence and Practice"** จบการบรรยายธรรมแล้วฝึกปฏิบัติภาวนาตามแนววิชชาธรรมกาย

๔ ในระหว่างที่หลวงพ่อเสริมชัยและคณะพักอยู่ที่วัดพุทธจักรมงคลวรารามเพื่อเผยแพร่ธรรมในฮาวายได้รับการต้อนรับจากคณะภิกษุ โดยมี**พระมหาสุเทพ คงแพร** เป็นหัวหน้า และญาติโยมชาวไทยในฮาวาย อย่างอบอุ่นยิ่ง *(ในภาพ : กำลังกล่าวสัมโมทนียกถา)*

การเผยแพร่ธรรมปฏิบัติที่แอล.เอ.
ระหว่างวันที่ ๒๒ – ๒๙ มี.ค. ๓๕

▲ ๑

◀ ๒

▲ ๓

๑. ระหว่าง ๒๒-๒๗ มี.ค. ๓๕ หลวงพ่อเสริมชัย ชยมงฺคโล ได้เผยแพร่ธรรมปฏิบัติที่วัดไทยลอสแอนเจลลิส สหรัฐอเมริกา มีการบรรยายธรรมตามมหาวิทยาลัยที่สำคัญเช่น บรรยายเรื่อง "Dhamma for Youth" ที่ California Satate University of Los Angeles เรื่อง "Basic Meditation Techniques and its Applications" ที่ University of Southern California เรื่อง "Dhamma Practices for Better Life" ที่ University of California, Irvine.

(ในภาพ) ขณะกำลังแสดงธรรมเทศนา ณ วัดไทยลอสแอนเจลลิส แก่ญาติโยม เมื่อ ๒๒ มี.ค.๓๕ เวลา ๑๔.๐๐ น.

๒. หลังจากฟังธรรมบรรยายจบและเสร็จสิ้นการฝึกเจริญภาวนาวิชชาธรรมกายแล้ว นักศึกษาไทยที่สนใจในธรรมปฏิบัติได้ขอถ่ายภาพไว้เป็นที่ระลึก พร้อมด้วยสามเณรชาวอเมริกัน ที่ University of Southern California เมื่อวันที่ ๒๔ มี.ค. ๓๕

๓. หลวงพ่อเสริมชัย ชยมงฺคโล กับคณะ บริเวณด้านหน้าอาคาร Alumni Memorial Hall ภายในบริเวณพื้นที่ของ Albright College เมือง Reading, รัฐเพนซิลเวเนีย

การเผยแพร่ธรรมปฏิบัติที่นิวยอร์ค
ระหว่างวันที่ ๒๙ มี.ค. – ๔ เม.ย. ๓๕

▲ ๑

▼ ๒

๓ ▶

๔ ▶

๑. ระหว่างพำนักที่วัดวชิรธรรมปทีป นครนิวยอร์ค ได้เปิดให้มีการสอนภาวนาและบรรยายธรรมวันละ ๓ รอบ คือ ๑๐:๐๐ น., ๑๖:๐๐ น. และ ๑๙:๐๐ น. ทุกวัน

๒. ญาติโยมบางส่วนที่รักการอบรม ถ่ายภาพร่วมกับพระอาจารย์มหาเสริมชัย ชยมงฺคโล

๓. ตามบุญประเพณีของชาวพุทธ จึงได้มีชาวไทย-ลาวในนิวยอร์คเดินทางมาทำบุญตักบาตร ที่วัดวชิรธรรมปทีปด้วย

๔. หลวงพ่อชยมงฺคโลและคณะ ถ่ายภาพหน้าอาคารที่พักและสอนภาวนาธรรม ก่อนเดินทางต่อไปยังเมืองฟิลาเดลเฟีย

บรรยายและสอนภาวนาที่เพนซิลเวเนีย

วันที่ ๖ เม.ย. ๓๕

▲ ๑

▲ ๒

▲ ๓

๔ ▼

๑. ศาสตราจารย์ **ดร.พิมล หรือตระกูล** อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ของ **Albright College** เมือง Reading, รัฐ Pennsylvania นำหลวงพ่อเสริมชัย ชยมงฺคโล และคณะเข้าเยี่ยมเยียน **Dr. Marvin WACHMAN** อธิการบดีของมหาวิทยาลัย ผู้สนับสนุนให้หลวงพ่อเสริมชัยและคณะมาเผยแพร่ธรรมปฏิบัติที่มหาวิทยาลัยนี้

๒. เข้าพบและเยี่ยมเยียน รองอธิการบดี และคณบดีฝ่ายวิชาการ **Dr. Eugene LUBOT** ผู้อาราธนาหลวงพ่อเสริมชัยไปบรรยายธรรมและสอนภาวนาธรรม ณ มหาวิทยาลัย

๓. นักศึกษาภาควิชาการศาสนาและคณาจารย์เข้าฟังการบรรยายเรื่อง **"Basic Principles of Meditation"** (หลักสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน) จากหลวงพ่อเสริมชัย ชยมงฺคโล ด้วยความตั้งใจและได้ทดลองนั่งภาวนาก่อนจบการบรรยายด้วย

๔. **Prof. Dr. William MARLOW** ศาสตราจารย์วิชาการศาสนาของมหาวิทยาลัย ได้สนทนาปัญหาธรรมะกับหลวงพ่อเสริมชัยหลังการบรรยายแล้ว และพอใจในคำตอบเป็นอย่างยิ่ง ทั้งยังมีนักศึกษาหลายรายที่ให้ความสนใจสอบถามปัญหาธรรมกับชาวคณะด้วย

คำกล่าวถวายรายงาน สมเด็จพระพุฒาจารย์

ของ

พระอาจารย์มหาเสริมชัย ชยมงฺคโล
เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม
ผู้อำนวยการ สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย
เนื่องในพิธีปิดการอบรมพระกัมมัฏฐานรุ่นที่ ๒๒

ขอประทานกราบเรียนพระเดชพระคุณ เจ้าประคุณหลวงพ่อสมเด็จที่เคารพอย่างสูง

วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ในสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ของพระเดชพระคุณหลวงพ่อได้จัดการอบรมพระกัมมัฏฐาน ระหว่างวันที่ ๑ ถึง ๑๔ ธันวาคม ศกนี้ คือวันนี้ เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ในระยะแรกที่เปิดการอบรม ได้มีพระ ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา เข้ารับการอบรมประมาณ ๖๐๐ ท่าน และบัดนี้ได้มีผู้ที่ผ่านการอบรม ตลอดระยะเวลาของการฝึกอบรมปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน ซึ่งเป็นผู้ที่มาใหม่ที่จะได้รับวุฒิบัตร มีจำนวนทั้งสิ้น ๔๒๕ ท่าน

ผลของการอบรม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมานั้นนับว่าได้ผลดีค่อนข้างสูง กล่าวคือ มีทั้งพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ปฏิบัติได้ถึงความสงบจำนวนมากพอสมควร และแม้ผู้ที่ยังไม่ถึงขั้นว่าสงบแท้ ๆ แต่ว่าก็สงบพอสมควรที่จะได้รับสัมผัสธรรมะซึ่งเป็นประสบการณ์ของการปฏิบัติธรรมตลอดระยะเวลานี้ด้วยกันทั้งสิ้น เกล้ากระผมขอประทานกราบเรียนสรุปว่า การอบรมในคราวนี้ได้รับผลดี พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ได้ตั้งใจศึกษาปฏิบัติด้วยความเรียบร้อย แม้จะมีส่วนที่บกพร่องบ้าง ก็จำนวนน้อย และก็ไม่เสียหายแต่ประการใด

บัดนี้ได้เวลาอันสมควร เป็นอุดมมงคลฤกษ์แล้ว เกล้ากระผมขอประทานกราบเรียน พระเดชพระคุณเจ้าประคุณหลวงพ่อสมเด็จ ได้โปรดประทานวุฒิบัตรแก่ผู้ผ่านการศึกษา อบรม ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ และขอได้โปรดประทานโอวาท แก่ผู้เข้ารับการอบรมและผู้บริหารงานทุกท่าน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนสืบไป

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดกรุณา

โอวาทปิดการอบรมพระกัมมัฏฐาน รุ่นที่ ๒๒

ของ

เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์

ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ในสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย
อำเภอคำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

เจ้าประคุณหลวงพ่อสมเด็จพระพุฒาจารย์ แจกวุฒิบัตรแล้วประทานโอวาท

ท่านมหาเสริมชัย เจ้าอาวาส วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม และผู้อำนวยการสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย คณะพระอาจารย์ วิทยากร ท่านผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกท่าน วันนี้เป็นวันประกอบพิธีมอบหนังสือสำคัญให้แก่ท่านทั้งหลาย ผู้เข้าปฏิบัติธรรม เป็นการยืนยันถึงความตั้งใจแน่วแน่ของท่านทั้งหลายในการปฏิบัติธรรมให้เกิดผลในทางจิตใจ เป็นความสงบ ตามที่ได้พูดมาแล้วแต่วันแรกของการเปิดการอบรมรุ่นที่ ๒๐ ให้ท่านทั้งหลาย ได้ทราบถึงความมุ่งหวัง ที่สำคัญของสถาบันฯ

วันนี้ จึงขอโอกาสกล่าวเรื่องที่ประกอบกับการฝึกอบรมเพื่อฝากท่านทั้งหลาย ที่ได้เข้ามารับการฝึกอบรมจบลงแล้ว **สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ซึ่งเป็นสถาบันที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน ดังที่ท่านทั้งหลายได้ทราบกันโดยทั่วไปแล้วการที่โครงการนี้จะสำเร็จได้ต้องอาศัยเหตุปัจจัยหลายอย่าง ซึ่งจะขอกล่าวในที่นี้ ขอให้ท่านทั้งหลาย ที่มามีส่วนร่วมในการปฏิบัติธรรม รับรู้รับเห็นความเป็นจริงของสถาบัน

ประการแรกก็ต้องอาศัยท่านผู้นำของสถาบันฯ มีความตั้งใจแน่วแน่เด็ดเดี่ยวในการที่จะปฏิบัติให้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ รวมแล้ว ความมุ่งหมายที่สำคัญ ก็คือ ให้ท่านทั้งหลาย ผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมได้รับผลในความสงบ เป็นที่ประจักษ์แก่ผู้ปฏิบัติเอง ความตั้งใจที่แน่วแน่เด็ดเดี่ยวนี้เป็นเรื่องที่สำคัญ

เป็นเหตุแห่งความสำเร็จ ดังที่ทุกองค์ได้ทราบกันมาแล้ว ดังเช่น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราทั้งหลาย จะสำเร็จพระสัมมาสัมโพธิญาณ ในวันเพ็ญกลางเดือน ๖ นั้น ก็เพราะทรงตั้งพระทัยเด็ดเดี่ยวว่า แม้เลือดเนื้อในร่างกาย จะเหือดแห้งไปหมด แต่ถ้าไม่ได้บรรลุธรรม ก็จะไม่ลุกขึ้นไปจากที่ประทับนั้น เป็นการตั้งใจที่แน่วแน่ ท่านจึงเรียกว่า "**มหาปธาน**" แม้พระสงฆ์สาวกอื่นก็เช่นเดียวกัน ดังนี้ ผู้นำของสถาบัน ที่จะประสบความสำเร็จนั้นก็เพราะตั้งใจเด็ดเดี่ยวแน่วแน่ แน่วแน่เด็ดเดี่ยว ดังที่กล่าวมาแล้ว **ท่านมหาเสริมชัย ซึ่งได้เป็นผู้ริเริ่ม และดำเนินการซึ่งกล่าวรวมได้ว่า ได้ประสบความสำเร็จมาเป็นขั้นเป็นตอนทุกระยะ ๆ ไม่มีอะไรที่จะกล่าวได้ว่า ไม่สำเร็จตามที่ได้ตั้งใจไว้** เพียงแต่ว่า จะช้าไปบ้าง หรือเร็วไปบ้าง เกินกว่าที่กำหนดบ้าง รวมแล้วก็คือ **ความสำเร็จตามขั้นตอนนี้เอง ผู้นำ จึงเป็นเหตุปัจจัยสำคัญประการแรก**

ประการต่อมา ก็คือ **ผู้ร่วมงาน** หากจะกล่าวในส่วนที่ใกล้ในขณะนี้ ก็คือ **ท่านผู้ที่เป็นวิทยากรทั้งหลาย ที่คอยเอาใจใส่ดูแลผู้ที่ปฏิบัติธรรมนั่นเอง** ถ้าไม่มีวิทยากรประจำ ปฏิบัติหน้าที่ให้แน่วแน่เด็ดเดี่ยว ก็จะไม่ได้ผลตามที่ปรารถนา ท่านวิทยากรจึงเป็นปัจจัยสำคัญ ตามที่ได้ลำดับมา ดังที่ท่านทั้งหลายได้เห็นอยู่แล้ว **ท่านเจ้าคุณพระเมธีรัตโนดม รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นพระวิทยากรที่สำคัญรูปหนึ่งได้ร่วมเป็นร่วมตายเข้ามาสนองงานของพระศาสนาด้านโครงการของพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายนี้มาแต่ต้น** และไม่เคยแสดงอาการเบื่อหน่ายท้อแท้แต่ประการใด มุ่งหวังตั้งใจที่จะให้โครงการนี้ได้สำเร็จตามที่ได้วางวัตถุประสงค์ไว้

แม้ท่านวิทยากรอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน **ทั้งผู้ที่อุปถัมภ์ค้ำจุน ทั้งฝ่ายบรรพชิต และคฤหัสถ์** กล่าวได้ว่า **เป็นปัจจัยที่สำคัญ** อีกประการหนึ่ง เพราะหากไม่มีท่านเหล่านี้แล้ว เราก็จะพบกับปัญหานานาประการยกตัวอย่างที่ใกล้ตัวที่สุด ในช่วงระยะเวลา ๑๕ วันนี้ เราต้องขบต้องฉัน จะต้องมีการหมดเปลืองไปในด้านต่าง ๆ มากมายผู้ที่มาใช้สิ่งต่าง ๆ ในสถาบันนี้ ในช่วงระยะเวลา ๑๕ วัน เมื่อคิดแล้ว เป็นจำนวนมาก ถ้าคิดเป็นตัวเงินออกมาเพียงง่าย ๆ ว่า องค์ละ ๑๐ บาทต่อวัน ก็จะเห็นได้ว่าเป็นเงินมาก แต่เป็นไปไม่ได้ว่า จะใช้จ่ายเพียงเท่านั้น การใช้จ่ายทั้งหลายเหล่านี้ ไม่ปรากฏให้เห็นว่าเป็นการหนักใจ ลำบากแต่ประการใด ก็เพราะอาศัยท่านทั้งหลายที่อุปถัมภ์ค้ำจุนนั่นเอง ซึ่งควรแก่การอนุโมทนาให้ปรากฏไว้ในที่ประชุมนี้ และท่านสหธรรมิกทั้งหลาย ที่มาปฏิบัติ

ธรรมก็ควรจะได้แผ่เมตตาจิตไปยังผู้อุปถัมภ์ทั้งหลายเหล่านั้นให้ท่านได้รับผลานิสงส์เกิดความร่มเย็นเป็นสุข แม้ท่านทั้งหลายไม่ปรารถนาอะไรจากการกระทำ แต่ก็ควรที่เราท่านทั้งหลายจะตั้งจิตเมตตาแผ่ส่วนกุศลไปให้แก่ท่าน

ปัจจัยที่รองลงไป หากจะกล่าวโดยใกล้ชิดก็คือ **ตัวท่านทั้งหลายที่มาฝึกอบรมนี้เอง เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะว่าผู้เข้ามารับการฝึกอบรม เป็นผู้ที่จะยืนยันการปฏิบัติธรรม ว่าการปฏิบัติตามวิชชาธรรมกายนั้นได้บรรลุผล หรือมีผลปรากฏในทางจิตอย่างไร** เหมือนพระพุทธเจ้า ได้ตรัสรู้แล้วเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ก็ต้องมีผู้ที่รู้ตาม เป็นสักขีพยาน ให้เห็นว่าธรรมะที่พระองค์ตรัสรู้แล้วนั้นมีประโยชน์แก่ผู้ที่ปฏิบัติ ผู้ที่ปฏิบัติตามก็จะได้ประโยชน์ตามที่พระองค์ตรัสไว้ พระสาวกจึงเป็นสักขีพยานที่สำคัญตั้งต้นแต่ พระอัญญาโกณฑัญญะเป็นต้นลงมา ท่านทั้งหลายจึงควรที่จะได้ทราบไว้กว้าง ๆ ด้วยตัวของท่านเองว่า ท่านทั้งหลายนั่นแหละเป็นสักขีพยาน ยืนยันให้ทราบว่า การปฏิบัติตามวิชชาธรรมกายนั้นเกิดผลได้ ให้ได้รับความสงบทางจิตใจ จิตใจแน่วแน่หยุดอยู่ตั้งอยู่ในจุดเดียวได้ จิตที่ฟุ้งซ่าน หรือรับอารมณ์อย่างรวดเร็วไม่สามารถที่จะคำณวนได้ ด้วยหลักวิชาการต่าง ๆ โดยเฉพาะที่กำหนดว่าสำคัญนั้นก็คือ **ทางวิทยาศาสตร์ ไม่สามารถที่จะกำหนดได้ว่า จิตของคนมีความรวดเร็ว ในการรับอารมณ์ต่าง ๆ อย่างไร** คือในเวลาที่ตาเห็นรูป หูได้ยินเสียงเป็นต้น มีความรวดเร็วอย่างไร จิตต้องทำงานรวดเร็วต่อสู้กับการรับอารมณ์ทั้งหลายเหล่านั้นตลอดเวลา แม้ขณะที่ท่านทั้งหลายนั่งอยู่นี้ หูท่านทั้งหลายได้ยินเสียง จิตรับอารมณ์ ในขณะเดียวกันท่านอาจจะจ้องมอง เมื่อตาเห็นรูป จิตรับรู้แล้วก็กล่าวได้ว่า จิตรับอารมณ์รวดเร็วยิ่งกว่าเสียงที่พูดนี้นับไม่ถ้วน จึงไม่มีใครที่จะสามารถกำหนดได้ว่า ความรวดเร็วของใจของคนนั้นเป็นอย่างไร และเพราะเหตุที่จิตรับอารมณ์รวดเร็วอย่างนี้ จึงมีอาการอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นแก่คนนั้นน ก็คือ "**ความทุกข์**" ในเมื่อประสบกับอารมณ์ที่ไม่ต้องการที่เรียกว่า "อนิฏฐารมณ์" อย่างที่ทราบกันอยู่แล้ว **เป็นเหตุให้เกิดโทสะ** ในขณะเดียวกันไม่รู้จักจบอีกเหมือนกัน รวดเร็ว**ก่อให้เกิดโลภะ** ซึ่งในภาษาทางการปฏิบัติหรือในมหาสติปัฏฐานสูตรเรียกว่า **อภิชฌาโทมนัส** อภิชฌาและโทมนัสเป็นกิเลสที่ฝังในใจคน ทุกคนที่เกิดมาก็มีกิเลสที่สำคัญ ๒ อย่างนี้ กองหนักแน่นอยู่ในใจตลอดเวลา และจะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ในเวลาที่จิตรับอารมณ์ทั้ง ๒ ประเภทดังกล่าวแล้ว

ท่านทั้งหลายที่มาปฏิบัติธรรม แล้วกำหนดให้ดีก็จะรู้ทันทีว่า น่าสงสารจิตใจของคนเราเหลือเกิน ที่ต้องทำหน้าที่อย่างนั้น เป็นไปอย่างรวดเร็ว น่าเหน็ดเหนื่อย เมื่อยล้า น่าลำบากเหลือเกิน ซึ่งพระพุทธเจ้ารวม เรียกว่า **เป็นความทุกข์ ในเวลาที่จิตไปสัมผัสกับอารมณ์อย่างนั้น** แต่ว่าความทุกข์แห่งใจอันเนื่องมาจาก ที่ใจต้องรับอารมณ์อย่างรวดเร็วอย่างนั้น ทำให้สะดุดหยุดนิ่งลงไปในทันทีทันใดให้จิตตั้งอยู่ที่เดียว เช่นจิตตั้งอยู่ที่ศูนย์กลางกาย ดังนี้

เป็นต้น เราจะเห็นได้ว่า จิตที่ต้องรับอารมณ์อย่างรวดเร็ว และน่าสงสาร น่าเห็นใจเหลือเกินนั้น หยุดนิ่งอยู่ได้ในทันทีที่เราปฏิบัติเข้าถึงจุดนี่พูดเฉพาะในแนวของธรรมกาย ที่เราประจักษ์เห็นได้ ในแนวอื่นก็เช่นเดียวกัน จะเห็นว่าหยุดนิ่งอยู่ได้ ไม่ต้องรวดเร็วในการรับอารมณ์อย่างที่น่าสงสารนั้นเลย ซึ่งตามปกตินั้นเราจะไม่รู้สึกตัวเลยว่าใจของเรารับอารมณ์อย่างนั้นน่าสงสาร เราจะเพลินไปบ้าง เราจะคับแค้นไปบ้าง สลับซับซ้อนกันไปกันมาอยู่อย่างนั้นแหละ และเราก็อยู่กันทั้งปีทั้งเดือน ทั้งวัน ไม่สิ้นสุดอยู่อย่างนั้นแหละ อยู่จนกระทั่งตายไปเปล่า ให้พ้นลงมาไม่ได้ หยุดลงมาไม่ได้ให้พ้นจากที่ต้องเป็นไปอย่างรวดเร็วอย่างนั้นไม่ได้ และเราก็มองไม่เห็นนว่าจะหยุดลงไปได้อย่างไร น่าสงสาร ถ้าจะพูดกันอีกทีหนึ่งค่อนข้างจะไม่ค่อยดีนักก็ว่าน่าทุเรศเหลือเกิน วิ่งอยู่ได้ใจน่ะ รับอารมณ์อยู่ได้ เราก็ว่าใจของเรานี่แหละ แต่มันวิ่งเสียเหลือเกินรับอารมณ์ไม่รู้ว่ารับอย่างไร รวดเร็วอย่างชนิดที่กำหนดไม่ได้ เราว่าเรานั่งอยู่นี่แต่มันเร็วเหลือเกิน เราทำให้หยุดนิ่งไม่ได้ **ถ้าไม่ได้ปฏิบัติธรรมแล้ว กล่าวว่า "ตายเปล่า ทั้งชาติ"**

ท่านที่มาปฏิบัติ ก็จะเห็นว่า เป็นจริงอย่างที่ผมพูดนี้ ถ้าพอใจหยุดนิ่งได้ เราก็จะเห็นได้ว่า เราก็สามารถที่จะทำได้ นี่แหละที่เป็นเรื่องสำคัญของพระพุทธศาสนา ขอให้ท่านได้จำไว้ว่าเป็นเรื่องที่สำคัญของพระพุทธศาสนาของเรา แต่ไม่ใช่ขั้นสูงสุดแต่เป็นความสำคัญของพระพุทธศาสนา แต่ที่เป็นเพียงเริ่มต้นเท่านั้น ไม่ใช่จบแล้ว เป็นเพียงเริ่มต้นเท่านั้นของการปฏิบัติ แม้จะเป็นการเริ่มต้นแต่ก็มีความสำคัญเพราะเราจะได้เห็นว่า หยุดได้อย่างนี้ ที่จิตที่ทุรนทุรายอยู่ตลอดเวลานั้น หยุดได้อย่างนี้ เราเห็นได้อย่างนี้ เมื่อท่านมาปฏิบัติที่สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายแล้ว ถ้าองค์ใดประสบกับภาวะดังที่กล่าวมานี้ ก็จะเข้าใจและเมื่อเข้าใจแล้วนั่นแหละ ท่านทั้งหลายที่เข้าใจนั่นแหละก็จะยืนยันได้ว่า การปฏิบัติแนววิชชาธรรมกายนั้นเป็นอย่างนี้ โดยไม่ต้องมีใครบอก ไม่ต้องรอให้ท่านมหาเสริมชัยอธิบาย หรือท่านอาจารย์วิทยากรอธิบาย หรือแม้แต่ผมอธิบาย ท่านก็จะรู้ได้ทันทีว่า อ๋อ! จิตหยุดนิ่งได้อย่างนี้ นี่เป็นเรื่องที่สำคัญ นี่เป็นปัจจัยอย่างหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าได้ว่าเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ และเมื่อท่านทั้งหลาย

ประสบอย่างนั้น ท่านทั้งหลายก็ประกาศออกไปได้หลังจากที่กลับไปนี้ อยู่ในที่ใดก็ได้ ประกาศได้อย่างที่พระพุทธเจ้าประกาศสัจธรรม อย่างพระอรหันต์เจ้าท่านประกาศสัจธรรมว่า วิธีการปฏิบัติอย่างนี้ เป็นอย่างนี้ แล้วเกิดผลอย่างนี้ สงบอย่างนี้ นี่แหละเป็นสักขีพยาน จึงขอให้ท่านทั้งหลาย ที่มาปฏิบัติธรรมกำหนดจุดนี้ให้ดีแล้วก็ช่วยกันเผยแพร่บอกกล่าวจะได้ให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาด้วยกันนั้น ได้มีความเข้าใจว่า การปฏิบัติธรรมนั้นมีความสำคัญ

ท่านทั้งหลายมากันปรากฏผลเพียง ๔๒๕ กล่าวได้ว่ามากแต่เมื่อรวมกับจำนวนของผู้นับถือพุทธศาสนาแล้ว ไม่มาก ยังเป็นจำนวนที่น้อยอยู่ แม้จะน้อยอย่างนั้น ก็นับว่าดีแล้ว ที่เราได้มีสถาบันนี้เกิดขึ้นให้ท่านทั้งหลายได้ทดลองว่า คำสอนของพระพุทธเจ้าประจักษ์จริงอย่างนี้ เกิดผลอย่างนี้ อย่างนี้แหละที่เรียกตัวสมาธิเริ่มต้น **สมาธิเป็นอย่างนี้ ไม่ใช่สมาธิตัวหนังสือ เป็นสมาธิที่เกิดในจิต** ตัวหนังสืออธิบายไปได้ต่าง ๆ ร้อยแปดประการ แต่นั่นคือการอธิบาย แต่ที่จริงนั่นก็คืออย่างนี้ อย่างที่เราได้นี่ นี่แหละที่สำคัญ จึงขอให้ท่านทั้งหลาย ที่มาร่วมกันปฏิบัติแล้วนี้ ได้กำหนดไว้ว่า ท่านทั้งหลายเป็นเหตุเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง และจุดที่สำคัญของเหตุที่ตัวท่านก็คือ การบรรลุผลแห่งการปฏิบัติ ดังที่กล่าวมาแล้ว เมื่อผลการปฏิบัติปรากฏขึ้นเช่นนี้ วัตถุประสงค์ของสถาบันก็จะบรรลุตามที่ได้ตั้งไว้ ดังที่กล่าวมาแล้วในทุก ๆ ครั้ง และกล่าวมาแล้วในวันเปิด **เมื่อสถาบันมีความมุ่งมาดปรารถนาเช่นนี้ ขอให้ท่านทั้งหลายที่เข้ามาร่วมกัน ปฏิบัติธรรม ได้ถือว่าสถาบันตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อย่างนี้ ไม่ได้ปรารถนาสิ่งอื่นใดเลย** เมื่อจะพิจารณาให้ใกล้ท่านทั้งหลายแล้วก็จะเห็นว่า **สถาบันนี้ตั้งขึ้นเพื่อท่านนั่นแหละ ที่นั่งอยู่ทุก ๆ องค์นี้แหละ** ตั้งขึ้นเพื่อตัวท่านที่อยู่ทุกคนนี้แหละ ทุกองค์นั้นแหละ **ไม่ใช่เพื่อใครอื่น** ท่านทั้งหลายอาจจะมองไม่เห็น เพราะไม่ได้พิจารณาไปให้แน่ แต่ถ้าท่านพิจารณาให้ดี และก็บรรลุผลแห่งการปฏิบัติ ตามที่กล่าวมาแล้ว ก็จะรู้ทันทีว่า สถาบันนี้ตั้งขึ้นมาเพื่อท่านนั่นแหละ ที่นั่งอยู่แต่ละองค์ ที่นั่งใกล้ก็ดี ไกลก็ดี ก็เพื่อทุกองค์นั่นแหละ ไม่ใช่เพื่อใครอื่น **ที่ใกล้ที่สุดก็เพื่อให้เพื่อนผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาได้พบของจริงตามที่พระพุทธเจ้าสอน ได้พบหลักแห่งสมาธิ**

เมื่อเป็นเช่นนี้ ท่านทั้งหลายก็ต้องกำหนดไว้ว่า ทุกองค์ก็เป็นผู้มีส่วนแห่งสถาบันทั้งนั้น เมื่อสถาบันนี้เพื่อท่าน ท่านทั้งหลายก็เป็นผู้มีส่วนแห่งสถาบัน เมื่อมีส่วนแห่งสถาบันแล้วก็พยายามที่จะให้สถาบันนี้ได้บำเพ็ญประโยชน์ ให้ยืดยาวไปอีก ต่อบุคคลผู้อื่น ๆ ต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด และกว้างออกไปเท่าไรก็จะเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า พระพุทธศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นอย่างนี้แหละ เราก็จะได้ชื่นใจ ในพรหมจรรย์ที่เราอุตส่าห์เข้ามาบวช ได้เห็นว่าพรหมจรรย์ของพระพุทธเจ้า เป็นสิ่งที่ประเสริฐเลอเลิศ สมกับคำว่า "พรหมจรรย์" และเราก็ได้เข้าถึงจุดแห่งพรหมจรรย์ ด้วย "สมาธิ"

ที่กล่าวมานี้เป็นการประมวลเรื่องที่พูด มาตามลำดับให้ท่านทั้งหลายได้รับทราบในที่ประชุมนี้ และ

ในวันปิดในโอกาสนี้ ในนามของพระสงฆ์ สังฆมณฑล ขออนุโมทนาในความตั้งใจแน่วแน่เด็ดเดี่ยวของท่านมหาเสริมชัย เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสด และผู้อำนวยการสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ขออนุโมทนาในความเสียสละของท่านวิทยากรทุก ๆ ท่าน ขออนุโมทนาในกุศลศรัทธา ของผู้อุปถัมภ์ค้ำจุน ทุกฝ่ายทุกท่าน และขอพลอยอนุโมทนาชื่นใจ ยินดีกับผลแห่งการปฏิบัติธรรมของทุก ๆ ท่าน ไว้ในที่นี้ ถือว่าเราได้ร่วมกันจรรโลงพระพุทธศาสนา จึงเป็นเรื่องที่สังฆมณฑลควรแก่การอนุโมทนา สาธุการ ต่อท่านผู้เป็น ผู้มีส่วนสำคัญดังที่กล่าวมาแล้ว ตามลำดับ

บัดนี้เห็นเป็นการสมควรแก่เวลา จึงขออาราธนาขอเชิญท่านทั้งหลายได้ตั้งจิตเป็นกุศล อ้างเอาอำนาจแห่งคุณพระรัตนตรัยและบูรพาจารย์ ผู้สืบต่อพระศาสนามาโดยลำดับ จนกระทั่งมาถึงปัจจุบัน และท่านผู้มีส่วน เนื่องในสถาบันที่สำคัญคือ หลวงพ่อสด ขอให้ท่านทั้งหลายได้น้อมใจอ้างพระบารมีของท่านร่วมกับบารมีดังที่กล่าวมาแล้วเบื้องต้น มารวมกันเป็นกำลังที่สำคัญ ดลบันดาลให้ท่านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันเป็นกำลังที่สำคัญ ได้ประสบความสำเร็จสูงยิ่ง ๆ ขึ้นไป ปรารถนาในทางทำอย่างไรก็ให้สำเร็จสมความประสงค์ ให้สถาบันนี้ ได้ยืนยง มั่นคงสถาพร เพื่ออำนวยประโยชน์เกื้อกูล ดังที่กล่าวมาแล้ว

ขอให้ท่านทั้งหลาย ได้น้อมใจถวายเป็นพระราชกุศล เป็นพระกุศล และบุญกุศลให้กว้างออกไปทั่วไปในท่านผู้ที่ค้ำจุนอุปถัมภ์ศาสนา และท่านผู้ที่สืบต่อพระพุทธศาสนามาโดยลำดับ ขอให้บุญกุศลนั้นได้แผ่กว้างครอบคลุมไปทั่วทั้งจักรวาล และขอให้พระพุทธศาสนาที่เป็นที่เคารพบูชาอย่างสูงยิ่งของเราทั้งหลาย ได้สถิต สถาพร ยังความร่มเย็นเป็นสุขแก่บรรดาสรรพสัตว์ทั้งหลายในโลก ตลอดกาลนานเทอญ..... สาธุ

ภิรมยา รุ่งตระกูลชัย...ถอดเทป
บริษัทการบินไทย

■■■■

เสียงจากผู้ปฏิบัติธรรม

บก.

วิทยาลัยการอาชีพกาญจนบุรี
อ.ท่าม่วง จ.กาญจนบุรี 71110

25 มิถุนายน 2535

กราบนมัสการหลวงป๋า

ศิษย์ขออนุญาตแนะนำตัวเองสักนิดนะคะศิษย์ชื่อ สสุรี อินทรพรหม (ปิ่นภู่) เป็นศิษย์หลวงป๋ามาเป็นเวลา 10 กว่าปีแล้ว เหตุที่ศิษย์ได้ส่งจดหมายมานี้มิได้คิดจะรบกวนใด ๆ ทั้งสิ้น เพียงแต่ขณะที่กำลังพิมพ์จดหมายฉบับนี้อยู่ ศิษย์กำลังเกิดปีติ และภูมิใจกับหลวงป๋ามาก เนื่องจากได้อ่านหนังสือแนวหน้าสุดสัปดาห์ ประจำวันที่ 19-25 มิถุนายน 2535 คอลัมน์อินไซด์ ใบเสมา เขาได้ยกระเบียบ ข้อปฏิบัติที่หลวงป๋าได้บัญญัติไว้ให้พระภิกษุ-สามเณรของวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ถือเป็นข้อปฏิบัติ ศิษย์ได้อ่านคำยกย่อง และแสดงความศรัทธาของผู้เขียนคอลัมน์นี้ที่มีต่อหลวงป๋า ทำให้ศิษย์ภูมิใจกับผู้เป็นอาจารย์ที่สอนธรรมะและการปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นคนแรกและเป็นองค์แรก ที่ทำให้ศิษย์รู้สึกว่าเกิดมาแล้วชาตินี้ไม่เสียชาติเกิด และได้เข้ามาถูกวัดแล้ว ที่ต้องใช้คำว่าถูกวัดนั้นเพราะบังเอิญศิษย์ได้อ่านคอลัมน์จากหนังสือโลกทิพย์ที่ได้พูดถึงวัดอีกวัดหนึ่งที่ประกาศว่าเป็นสายหลวงพ่อสดและเผยแพร่วิชชาธรรมกาย คอลัมน์นั้นได้วิจารณ์วัดนี้มาก ศิษย์จึงคิดว่าเป็นบุญของศิษย์แล้วที่มีวาสนาเดินทางได้ถูก ปัจจุบันศิษย์ต้องขอกราบเท้านมัสการหลวงป๋าเป็นอย่างมากที่ได้อบรม และสอนศิษย์เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะประสบการณ์จากที่หลวงป๋าเคยให้โอกาสศิษย์เป็นวิทยากรให้กับกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมสมัยที่ยังใช้วัดสระเกศเป็นสถานที่ปฏิบัติตั้งแต่หลวงป๋ายังอยู่ในเพศฆราวาสจนกระทั่งอยู่ในร่มกาสาวพัสตร์นี้ ศิษย์ได้ช่วยเผยแพร่วิชชาของหลวงพ่อสด โดยการแนะนำและสอนการปฏิบัติธรรมในแนวของวิชชาธรรมกายให้แก่ผู้สนใจ แต่ศิษย์ได้ถ่ายทอดให้อยู่ในกรอบและขอบข่ายที่ตนเองพึงปฏิบัติได้เท่านั้น มิได้อวดอุตตริฯ ในเรื่องใดที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความงมงายมากกว่าศรัทธาด้วยตนเอง และเห็นได้ด้วยตนเอง

ท้ายที่สุดนี้ถ้าหากมีสิ่งใดที่หลวงป๋า ประสงค์จะชี้แนะ แนะนำศิษย์ขอได้โปรดแผ่บารมีมาให้ศิษย์ได้ทราบบ้าง เพื่อยึดเป็นแนวปฏิบัติสำหรับตนเองและนำไปเผยแพร่ต่อไป

กราบนมัสการกราบเท้ามาด้วยความเคารพ

(นางสสุรี อินทรพรหม)
อาจารย์ประจำวิทยาลัยการอาชีพกาญจนบุรี

โทร.034-611792

ขอน้อมมุทิตาสักการะแด่
พระภิกษุ สามเณร ในโครงการของ
สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี
เนื่องในโอกาสที่สอบไล่บาลีสนามหลวงได้ ในปีการศึกษา ๒๕๓๔

เปรียญธรรม ๕ ประโยค

พระมหาปราโมทย์ ปโมทิโต สังกัด วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ จ.กรุงเทพฯ

เปรียญธรรม ๔ ประโยค

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล สังกัด วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม จ.ราชบุรี

เปรียญธรรม ๓ ประโยค

พระมหาจิรัฏฐ์ ธมฺมวฑฺฒโน สังกัด วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม จ.ราชบุรี
พระมหาสุจิตต สุจิตฺโต สังกัด วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม จ.ราชบุรี
สามเณรอภิชาติ นิกรกุล สังกัด วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม จ.ราชบุรี
สามเณรประทีป นาหัวนิล สังกัด วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม จ.ราชบุรี

ประโยค ๑ - ๒

สามเณรสมยศ สรงกระสินธ์ สังกัด วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม จ.ราชบุรี
สามเณรพิภพ คงพูล สังกัด วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม จ.ราชบุรี

กองบรรณาธิการนิตยสารธรรมกาย

แวดวงธรรมกาย

วิชชาธร

คุณวลี ลียะวณิช อาชีพ พยาบาล
NEWYORK, U.S.A.

● *เหตุใดจึงมาสนใจในธรรมปฏิบัติ*

▲ คือเคยได้เรียนมาอยู่บ้าง ตั้งแต่สมัยบ้านธรรมประสิทธิ์ที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ยังมีอยู่นะคะ แล้วก็กลับไปทำไร่ที่บ้านเดิมเกือบปี ซึ่งในช่วงนั้นก็ยังไม่เข้าใจธรรมปฏิบัติเท่าใด พอได้เดินทางมาอยู่ที่สหรัฐอเมริกานี่ ก็เลยขาดตอนของการเรียนรู้ไป จนได้มาเริ่มใหม่อีกเมื่อหลวงปู่วัยท่านเดินทางมาสหรัฐ เพราะเมื่อท่านมาสอนก็เป็นการภาวนาแบบของวัดปากน้ำ แบบของหลวงพ่อ ดิฉันก็เลยมานึกขึ้นได้ว่า เอ๊ะ! เราเคยเรียนมาบ้างแล้วนี่ แต่ความจริงก็ต้องนับว่ามันยังอยู่ห่างไกลในความเข้าใจที่ถูกต้อง ทั้งยังห่างไกลผู้ใหญ่ครูบาอาจารย์ ไม่ค่อยจะเข้าไปใกล้ท่าน แต่ก็ยังพอหัด ๆ ทำอยู่เอง

● *กับวิธีปฏิบัติแบบอื่น ๆ*

▲ ที่สหรัฐนี่จะมีพระกัมมัฏฐานสายต่าง ๆ เดินทางมาให้คำแนะนำบ่อย ๆ มีอยู่คราวหนึ่งมีเพื่อนแนะนำให้ลองฝึกแบบยุบหนอพองหนอดู ปรากฏว่ามีผลทำให้เกิดมีอารมณ์ปีติด้วยอาการร้องไห้อยู่ ๓ วัน เลยต้องมาถามตัวเองด้วยความสงสัยว่า แบบนี้คงจะไม่ดีกระมัง ก็เลยหันกลับมาปฏิบัติแบบหลวงพ่อใหม่อีก

● *รู้สึกยากง่ายอย่างไรกับวิธีภาวนาแบบธรรมกาย*

▲ จะว่ายากก็ยากนะคะ จะว่าง่ายก็ง่ายค่ะ คือถ้าหากว่าเราปฏิบัติไป ศึกษาตำราหนังสือธรรมะไป รับฟังประสบการณ์ของผู้อื่นบ้าง ก็จะรู้สึกว่าพอจะเข้าใจได้ ส่วนที่ว่ายากนั้น คงจะเป็นระยะของการหาศูนย์กลางกายไม่ค่อยจะเจออันนี้เกิดขึ้นกับหลายคนนะคะ เพราะไม่ทราบว่า อยู่ตรงไหน

● *แล้วมาเข้าใจเรื่องศูนย์กลางกายได้อย่างไร*

▲ ตอนนั้นก็หลายปีแล้วค่ะ เริ่มด้วยคราวเมื่อท่านอาจารย์ตรีธาได้มาเยี่ยมที่วัดวชิรธรรมปทีปนี่ ท่านก็ได้สอนพวกเรา ดิฉันก็พอจะทราบแนวทาง แต่ก็ยังเข้ากลางไม่เป็น เมื่อมาเรียนกับท่านอาจารย์พระมหาไพโรจน์ ก็ยังเข้ากลางไม่ได้ จนท่านอาจาย์พระมหาศิริพงศ์มาอยู่ที่วัดนี่ระยะหนึ่ง ท่านก็สอนให้รู้จักวิธีมองจากข้างบนลงล่างแล้วดิ่งลงไปหาศูนย์กลางกายได้ ก็เลยเข้าใจแต่นั้นว่า เรามองผิดมาตลอด จึงกำหนดเข้ากลางไม่ได้

● *ผลจากการเจริญภาวนามีอิทธิพลแก่จิตใจอย่างไร*

▲ คิดว่าธรรมะนี้ส่งผลให้กับตัวเองโดยไม่รู้ตัวว่าเริ่มแต่เมื่อใดนะคะ เพราะอันที่จริงแล้วตัวดิฉันนี่จะเป็นคนโมโหง่าย พอมาฝึกภาวนามาก ๆ เข้า ก็รู้สึกว่าจะเข้าไประงับอารมณ์โกรธได้ดี มีการยับยั้งได้ทัน มีสติเข้มแข็งรู้เร็ว ก็เลยไม่ค่อยได้ปล่อยอารมณ์โกรธออกไปเหมือนก่อนค่ะ

● *ความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเลยมั่นคงขึ้น*

▲ อันที่จริงต้องนับว่าคุณย่าของดิฉันท่านมีพระคุณต่อดิฉันมาก เพราะได้สร้างให้ดิฉันเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระศาสนามาแต่เด็ก ๆ ท่านมักจะพาดิฉันไปวัดด้วยเสมอ ๆ วัยเด็กของดิฉันจึงวิ่งเล่นอยู่ที่วัดตลอด ได้เรียนรู้เรื่องพุทธศาสนามาแต่เด็ก จึงมีความรักความศรัทธามั่นคงในพุทธศาสนามากเดี๋ยวนี้ก็ยิ่งเข้มแข็งขึ้นอีก

● *คิดอย่างไรบ้างในเรื่องทางโลกกับทางธรรม*

▲ สมัยก่อนนั้นตอนที่ปฏิบัติแบบเคร่งจัดนั้น ไม่เอาเลยค่ะทางโลก ทิ้งเลย เช่น เขามีงานปาร์ตี้ที่ไหนก็เที่ยวปฏิเสธเขาไปหมด หลังจากพอเข้าธรรมะมาก ๆ ก็มานึกได้ว่า ชีวิตเราคงจะให้ประโยชน์กับผู้อื่นได้บ้าง จึงต้องสังคมกับเขาบ้าง ก็เลยได้หันมาช่วยสังคมบ้าง แต่ก็ไม่มากนักนะคะ ไม่ควรตัดไปเสียเลย เพราะบ้านกับวัดยังต้องพึ่งพากันอยู่ค่ะ

● *ปัจจุบันได้มองเพื่อนร่วมโลกอย่างไร*

▲ เราก็มองว่า ยังมีคนจำนวนมากที่จมอยู่ในความทุกข์ อันตนเองก็มองไม่เห็นทุกข์นั้น เราจึงพยายามช่วยเขาด้วยการชักชวนให้มารักษาตัว บรรเทาทุกข์ด้วยธรรมะ บางคนก็ได้มาอยู่บ้างแล้วก็หายไป แต่ก็ยังนับว่าดีกว่าไม่เคยเข้ามาสัมผัสเลยนะคะ คือมันเกิดความเมตตาขึ้นข้างใน รักแล้วเป็นห่วงเขาอยากให้เขาพ้นจากทุกข์บ้างค่ะ อยากให้เขาได้มาทำบุญสร้างกุศลกัน เพราะเมื่อทำไปแล้วอำนาจของบุญทานนี้ช่วยให้คลายทุกข์ได้ แม้แต่ญาติพี่น้องนี่ก็ถึงกับอธิษฐานให้มากัน เดี๋ยวนี้ก็มากันเกือบทุกคนแล้วค่ะ

● *กับการเผยแพร่ธรรมะโดยพระอาจารย์มหาเสริมชัย*

▲ โอ้ย! ดีมากเลย ชอบมากค่ะ อยากให้พวกเราทั้งหลายได้มาร่วมปฏิบัติกันให้มาก ๆ กับท่านเพราะเขาจะได้มีโอกาสเข้าใจธรรมะมากขึ้น ความทุกข์ก็จะได้น้อยลง

● *อยากทราบความคืบหน้าของการภาวนา*

▲ ที่ท่านพระอาจารย์มหาเสริมชัยมาสอนนี่ วันแรก ๆ เราก็ยังไม่ค่อยดี แต่พอเลย ๒ - ๓ วัน ไปแล้วเริ่มทำได้ เข้าใจและทำตามที่ท่านสอนได้ค่ะ ระยะต่อมาการเจริญภาวนามีผลชัดเจนมาก รู้สึกว่าได้เข้าไปเห็นองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วย ปลื้มปีติมากเลยค่ะ

● *จะนำธรรมะไปช่วยเหลือผู้อื่นอย่างไร*

▲ เมื่อเจอคนรู้จัก ก็จะชวนเขามาวัดเช่นที่เคยทำ แม้ไม่ได้มาบ่อย ๆ ขอให้นาน ๆ มาครั้งก็ยังได้ พอมีหนังสืออะไรก็จะบอกกัน หรือมีเทปธรรมะดี ๆ อะไรนี่ก็จะแจกกันไป อย่างเช่นน้องสาวของดิฉันเอง ซึ่งเขาเล่าเรียนมาจากโรงเรียนคริสต์นั้น ทีแรกก็ไม่สนใจอะไร ดิฉันได้พยายามชักชวน เอาหนังสือธรรมะให้บ่อย ๆ แม้เวลาฝากขนมไปให้ก็แถมหนังสือธรรมะไปด้วย เดี๋ยวนี้เขาได้ไปวัดบ้างแล้ว แต่เป็นวัดที่ D.C นะคะ เพราะบ้านเขาไกลจากที่นี่ นาน ๆ จึงจะมาบ้าง ดิฉันก็ดีใจแล้วค่ะ

■ ■ ■ ■

มงคลยอดชีวิต

ศศิประภา ศากยบุตร

คาถา ที่ ๑ อเสวนา จ พาลานํ ปณฺฑิตานญฺจ เสวนา ปูชา จ ปูชนียานํ

บทที่ ๑. อย่าคบคนพาลชั่วช้า เป็นมิตร เลยนา
คบแต่ชาติบัณฑิต ถูกต้อง
บูชาท่านควรบูชิต จิตเปี่ยม คุณแฮ
สามมิ่งมงคลพ้อง ท่านให้สุขศานต์

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร)
วัดพระศรีมหาธาตุ กรุงเทพฯ

ในการดำรงชีวิตประจำวัน อันเป็นปกติวิสัยในสังคมที่จะต้องการความปกติสุขในครอบครัว ในหน้าที่การงาน ในหมู่ที่ปรารถนาความก้าวหน้า ทั้งทางโลกและทางธรรมโดยบริสุทธิ์ สมควรที่จะต้องยึดหลักแนะแนวตามคำสั่งสอนขององค์พระศาสดาคือมรรคมีองค์แปด อันประกอบด้วย

เห็นตรง พูดไพเราะ จิตมั่นคง
หมั่นเพียร งานสุจริต คิดดี
แจ้งสว่าง สวยงาม สงบร่มเย็น

นั่นแล้วในการดำรงชีวิตในหมู่ชนอันเป็นสังคมนี้ เราจำเป็นต้องอยู่ร่วมกันอาศัยพึ่งพากันและกัน ประกอบกิจการงานต่าง ๆ ด้วยความพ้องใจกันนำไปสู่ทางแห่งความเจริญด้วยจุดมุ่งหวัง อันมีนิพพานเป็นที่ตั้ง เราจำเป็นต้องพิจารณาการคบหาสมาคมกับบุคคลต่าง ๆ พระพุทธองค์ทรงวางแนวทางให้เราได้ยึดถือตามมงคล ๓๘ ประการในการดำรงชีวิต

มงคลคาถาแรก ประกอบด้วย**การเลือกคบคนดี หนีคนชั่ว** และ**บูชาคนที่ควรบูชา** เพื่อหาข้อดีต่าง ๆ เป็นตัวอย่างต่อไป

อย่างไรเรียกว่าคนดี คนดีคือบุคคลที่ดีทั้งกาย วาจา และใจ ในหัวใจของพระพุทธศาสนาแล้วแบ่งบุคคลเป็น ๒ จำพวกคือ ผู้ครองเรือน อันได้แก่ คฤหัสถ์ และผู้ละเรือนอันได้แก่บรรพชิต

คฤหัสถ์ที่ดี คือผู้ที่มีคุณสมบัติ ๓ ประการ ประกอบทาน มีศีล และเจริญภาวนา (**ทาน ศีล ภาวนา** หัวใจของคฤหัสถ์) ถ้าเปรียบ ๓ ลักษณะ เป็นอาวุธไว้สู้มารก็ย่อมได้ มารในจิตใจเรา เพราะทานปหานความโลภ ศีลปหานความโกรธ ภาวนาปหานความหลง การให้ทานเป็นสิ่งที่ยึดสังคมไว้ได้ผู้ให้ทานเป็นผู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์ต่อกัน โดยรอบตัวซ้ายขวาหน้าหลังบนล่าง ทั้งหกทิศนั้นเอง

ศีลของคฤหัสถ์ก็คือศีลห้า อันได้แก่ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม เว้นจากการพูดเท็จ และเว้นจากการดื่มสุราเมรัย บุคคลที่มีศีลห้าเป็นอย่างน้อยสมควรแก่การคบหาสมาคมด้วย

ภาวนาคือการเจริญปัญญา ทั้งกาย วาจา และใจ ย่อมเป็นเหมือนแรงผลักดันไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในการศึกษา

ดังนั้นคฤหัสถ์ที่ควรคบค้าสมาคมด้วยควรที่จะเป็นผู้ที่มีทาน ศีล ภาวนา เป็นข้อปกติปฏิบัติอยู่

คนพาลก็เป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตรงข้ามกัน คือปราศจากการให้ ไม่มีศีล และย่อหย่อนในการเจริญปัญญา เพราะถ้าคบหาด้วย ไม่นำไปสู่ความเจริญกลับเป็นผู้ถ่วงความเจริญก้าวหน้า และอาจพาถอยหลังห่างไกลจากการพัฒนาของกาย วาจา และใจ

ในการบูชาบุคคลที่ควรบูชา บุคคลที่ใกล้ตัวที่สุดคือผู้ให้กำเนิด มารดาบิดา ผู้อุปการะคุณเมื่อยังเยาว์ ผู้สั่งสอน ได้แก่ครูบาอาจารย์ และผู้ทรงศีล อันได้แก่พระภิกษุสงฆ์

บุคคลเหล่านี้ล้วนแต่เป็นผู้ที่มีพระคุณ และเป็นผู้ที่สามารถไถ่ถามปัญหาข้อธรรมต่าง ๆ ได้

การเคารพ บูชาให้ครบของผู้ที่อยู่รอบตัวคือการบูชาทิศหกนั่นเอง

ทิศเบื้องหน้า คือ บิดา มารดา สมควรตอบแทนบุญคุณ ดังนี้

๑) ท่านเลี้ยงเรามา เราควรเลี้ยงท่านตอบ
๒) ช่วยทำกิจของท่าน
๓) ดำรงวงศ์สกุล
๔) ประพฤติตนให้เหมาะสมกับการเป็นทายาท
๕) ทำบุญอุทิศส่วนกุศลเมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว

ทิศเบื้องขวา คือ ครูบาอาจารย์ ศิษย์สมควรที่จะปฏิบัติตน ดังนี้

๑) ลุกต้อนรับ แสดงความเคารพ
๒) เข้าพบหาเพื่อศึกษา
๓) ใฝ่ใจในคำสอน
๔) ปรนนิบัติตามกาล
๕) เรียน ศิลปวิทยาด้วยความเคารพ

ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตรสหาย

๑) เผื่อแผ่แบ่งปัน
๒) พูดจามีน้ำใจ
๓) ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
๔) มีตนเสมอร่วมทุกข์ร่วมสุข
๕) ซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน

ทิศเบื้องหลัง คือ คู่ครอง ได้แก่ภรรยาสามี สมควรที่จะ

๑) ยกย่องให้สมฐานะ
๒) ไม่ดูหมิ่น
๓) ไม่นอกใจ
๔) มอบความเป็นใหญ่ในบ้าน (ภรรยา) และในการงาน (สามี)
๕) ให้ของขวัญตามโอกาส

ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ คนรับใช้และคนงาน

๑) จัดการงานให้ตามกำลังความสามารถ
๒) ให้ค่าจ้างรายวัน สมควรแก่งาน
๓) จัดสวัสดิการยามเจ็บไข้
๔) ได้ของพิเศษแบ่งปัน
๕) ให้หยุดพักผ่อนตามโอกาส

ทิศเบื้องบน ได้แก่ สงฆ์

๑) ทำ ด้วยเมตตา
๒) คิด ด้วยเมตตา
๓) พูด ด้วยเมตตา
๔) ต้อนรับด้วยความเต็มใจ
๕) อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย

เมื่อบูชาทิศทั้งหกดังกล่าวแล้วก็จะพิจารณาดูผลที่ได้รับจากการกระทำ ที่จัดว่าดี ดังนี้

ข้อดีจากทิศเบื้องบน คือสงฆ์ จะเป็นผู้

๑) ให้ศีล ข้อห้ามกระทำชั่ว
๒) ให้ธรรม ข้อปฏิบัติ ประพฤติดี
๓) ให้ความอนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี
๔) ให้ได้ฟังธรรมที่ยังไม่เคยฟัง
๕) บรรยายสิ่งที่เคยได้ยินให้แจ่มแจ้ง
๖) สอนทางสู่ความสงบสุขและบรรลุถึงนิพพาน

ข้อดีจากทิศเบื้องล่าง คือคนรับใช้ที่ดี จะต้อง

๑) เริ่มทำงานก่อน
๒) เลิกทีหลัง
๓) เอาแต่ของที่นายให้
๔) ทำการงานให้เรียบร้อย และดียิ่งขึ้น
๕) เผยแพร่ความดีของนาย

ข้อดีของทิศเบื้องหลัง คือคู่ครอง

๑) จัดงานให้เรียบร้อย
๒) สงเคราะห์ญาติทั้งสองฝ่ายด้วยดี
๓) ไม่นอกใจ
๔) รักษาสมบัติที่หามาได้
๕) ขยันการงานทั้งปวง

ข้อดีของทิศเบื้องซ้าย คือมิตรสหาย

๑) ช่วยเหลือป้องกันเมื่อเพื่อนประมาท
๒) ช่วยรักษาทรัพย์เมื่อเพื่อนประมาท
๓) พึ่งได้เมื่อยามมีภัย
๔) ไม่ละทิ้งยามมีทุกข์
๕) นับถือญาติของมิตร

ข้อดีของทิศเบื้องขวา คือครูบาอาจารย์ ที่เราเคารพ ผลที่ได้จากการเคารพคือ

๑) ฝึกและแนะให้เราเป็นคนดี
๒) สอนให้เข้าใจ
๓) สอนศิลปวิทยาได้สิ้นเชิง
๔) ยกย่องให้ปรากฏในหมู่เพื่อน
๕) นำวิชาไปเลี้ยงชีพ

ข้อดีของทิศเบื้องหน้า คือบิดามารดา เพราะท่านจะสอน

๑) ละชั่ว
๒) ทำตนดี
๓) ให้การศึกษา
๔) หาคู่ครองที่สมควร
๕) ให้ทรัพย์สมบัติตามกาล

ทั้งหมดที่ได้รับก็เป็นผลจากการเคารพบูชาทิศทั้งหก ที่อยู่รอบตัวเรา

มงคลคาถาแรกอันประกอบด้วย คาถา ๓ ประการ ก็จะช่วยพยุงเราให้ดำเนินชีวิตไปในแนวทางที่สงบสุข และเจริญก้าวหน้าอย่างอัศจรรย์ทีเดียว

คบคนดี หนีคนชั่ว เคารพบูชาทั่วคนรอบตัวตามฐานะ เป็นมงคลบทที่ ๑ ที่ควรกระทำ

■ ■ ■ ■

วิมังสาเป็นอิทธิบาท (วิมงฺสิทฺธิปาท)

โดย

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล
เจ้าอาวาส วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม
ในสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

...ดูกรภิกษุทั้งหลาย จิตที่เศร้าหมองด้วยราคะย่อมไม่หลุดพ้น หรือ ปัญญาที่เศร้าหมองด้วยอวิชชาย่อมไม่เจริญ ด้วยประการฉะนี้แล, ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะสำรอกราคะได้ จึงได้ชื่อว่า เจโตวิมุตติ เพราะสำรอกอวิชชาได้ จึงชื่อว่า ปัญญาวิมุตติ"...

วิมังสาเป็นอิทธิบาทนั้น หมายถึงความมีสติพิจารณา สอดส่องแนวทางปฏิบัติธรรมนั้นด้วยปัญญา เพื่อให้การปฏิบัติพระสัทธรรมทุกขั้นตอน ทั้งในการรักษาศีลและการเจริญภาวนาให้เป็นไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ หากมีปัญหาในทางปฏิบัติก็พึงให้มีสติรู้และให้ใช้ปัญญาพิจารณาแก้ไขแนวทางปฏิบัตินั้นให้ได้ผลที่ดี ที่ถูกต้องตรงประเด็น และบริสุทธิ์ สมบูรณ์ ตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ อีกต่อไป

มีข้อที่พึงสังเกตว่าการอบรมและการเจริญวิมังสาเป็นอิทธิบาทนั้น เป็นการดำรงสติ คือความรู้สึกตัวพร้อม นับตั้งแต่เริ่มลงมือศึกษาและปฏิบัติธรรม และในขณะปฏิบัติธรรมอยู่นั้น ก็มีสติพิจารณาเห็นเหตุและสังเกตผลของการปฏิบัติว่าเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องตรงทาง ตรงประเด็น และได้ผลที่บริสุทธิ์ สมบูรณ์ตามพระสัทธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และตามคำแนะนำของคุณครูอาจารย์ที่ได้มีประสบการณ์จากการศึกษาและปฏิบัติพระสัทธรรมมาด้วยดีแล้วหรือไม่เพียงใด มีข้อใดที่เป็นจุดบกพร่องในวิธีการปฏิบัติอันสมควรจะแก้ไขเพื่อให้การปฏิบัติได้รับผลดียิ่งขึ้นไปบ้าง ก็ดำเนินไปในแนวนั้น

การใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองในเหตุสังเกตในผลทุกขั้นตอน ทุกระยะของการปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะแรก ๆ ของการปฏิบัติธรรมนั้น ก็มักจะเป็นการใช้ปัญญาที่มีเป็นทุนเดิมอยู่แล้วไตร่ตรองเอาเอง เรียกว่า **จินตามยปัญญา** นี้ข้อหนึ่ง, และปัญญาที่เกิดจากการศึกษาพระสัทธรรมอันพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ดีแล้ว และจากตำรับตำราหรือคำสั่งสอนของบูรพาจารย์ที่ได้ มีประสบการณ์การศึกษาและปฏิบัติพระสัทธรรมด้วยดีมาแล้วก่อนเรา เรียกว่า **สุตมยปัญญา** และสุตมยปัญญานี้ก็จะวิวัฒนาการจากการได้อ่าน ได้ยิน ได้ฟัง แล้วก็จดจำไว้ อันจัดเป็นเพียง "**สัญญา**" คือเพียงการจำได้หมายรู้ และในขณะเดียวกันก็ค่อย ๆ ทำความเข้าใจ แล้วนำมาประกอบการปฏิบัติพระสัทธรรมจนได้ประสบการณ์และเห็นแจ้งแก่ใจว่าเป็นจริง จึงจะจัดเป็นปัญญาจริง ๆ อีกขั้นหนึ่ง กับปัญญาที่เกิดจากประสบการณ์ของการอบรมจิตและอบรมปัญญาขั้นสูงขึ้นไปอีกเพื่อสำรอกราคะและอวิชชา (คือ ความไม่รู้แจ้งในพระสัจธรรมตามธรรมชาติที่เป็นจริง) เป็นการยกระดับจิตสูงขึ้นไปอีก เป็นขั้นวิปัสสนาปัญญาและโลกุตตรปัญญา นี้จัดเป็นปัญญาในขั้น **ภาวนามยปัญญา** นี้อีกข้อหนึ่ง ปัญญาในขั้นนี้แหละ ที่เป็นปัญญารู้แจ้งในเหตุและผลของการปฏิบัติธรรมจริง ๆ และจะมีผลให้การเจริญจินตามยปัญญาและสุตมยปัญญาเจริญ

ขึ้นและดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง ตรงประเด็นและบริสุทธิ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้นอีกด้วย

เพราะฉะนั้น การอบรมวิมังสาเป็นอิทธิบาทในทุกขั้นตอนของการศึกษาและปฏิบัติธรรมโดยการดำรงสติ ใช้ปัญญาพิจารณาเหตุ สังเกตผล เพื่อให้การศึกษาและปฏิบัติธรรมเป็นไปด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง คือให้ได้ผลที่ดี ที่เที่ยงตรง เป็นปฏิเวธสัทธรรมที่บริสุทธิ์สมบูรณ์เพียงใดนั้นจึงขึ้นอยู่ที่ระดับสติและภูมิปัญญาของผู้ปฏิบัติว่าอยู่ในระดับใด ดังจะยกตัวอย่างของการใช้สติปัญญาพิจารณาเหตุ สังเกตผลของการปฏิบัติธรรม เพื่อแก้ไขแนวทางการปฏิบัติให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ต่อไปนี้

เริ่มตั้งแต่ การรักษาศีล อันเป็นการควบคุมความประพฤติปฏิบัติตนทางกายและทางวาจา มิให้เป็นไปในทางที่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ก็มีสติพิจารณาอยู่เสมอว่า อย่างไรที่เรียกว่าเป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

การฆ่าหรือการเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์หรือสัตว์ร่วมโลกอื่นทั้งหลาย เพราะมีกิเลสเป็นเหตุนำหรือเหตุหนุนแล้ว ก็จัดว่าเป็นการเบียดเบียนผู้อื่นทั้งสิ้น เพราะว่าเรารักชีวิต ไม่ปรารถนาในความทุกข์เดือดร้อนทางร่างกายฉันใด ผู้อื่นหรือสัตว์อื่นก็รักชีวิตและไม่ปรารถนาที่จะมีความทุกข์เดือดร้อนทางร่างกายฉันนั้นเหมือนกัน ผู้ใดก็ตาม เมื่อประกอบกรรมอันเป็นอกุศลด้วยการเบียดเบียนชีวิต หรือผจญสัตว์ที่มีชีวิตให้ได้รับความเดือดร้อนลงไปแล้ว ผู้กระทำนั้นย่อมไม่สบายใจหรือไม่สบายกาย เพราะบาปอกุศลนั้นให้ผล

หรือแม้แต่จะเป็นกรณีของผู้มีจิตใจดำอำมหิต หรือเหี้ยมโหดเพียงใดก็ตาม ก่อนตาย ผลจากบาปอกุศลนี้ก็จะกลับมาเป็น นิมิตอารมณ์ หรือ กรรมอารมณ์ ให้เห็นภาพที่เคยกระทำบาปอกุศลนั้น หรือเห็นภาพ กลับเป็นว่าตนกำลังถูกกระทำเช่นนั้น ให้บังเกิดความหวาดกลัว หรือเกิด คตินิมิตอารมณ์ ให้เห็นภาพทุคติภูมิคือภูมิของสัตว์ที่จะไปเกิดใหม่ที่ไม่ดี ที่จะต้องได้รับความทุกข์ทรมานต่าง ๆ มาปรากฏให้เห็น ทำให้จิตใจเศร้าหมองเมื่อก่อนจะตาย อันเป็นผลให้ไปบังเกิดในทุคติภูมิจริง ๆ

เป็นต้นว่า ภายหลังแต่การกระทำบาปอกุศลนั้น ย่อมสำนึกผิด จิตใจเศร้าหมอง หรือต้องวิตกกังวลหวาดกลัวกฎหมายบ้านเมือง หรือกลัวการแก้แค้นตอบแทน หรือแม้แต่จะเป็นกรณีของผู้มีจิตใจดำอำมหิต หรือเหี้ยมโหดเพียงใดก็ตาม ก่อนตาย ผลจากบาปอกุศลนี้ก็จะกลับมาเป็น **นิมิตอารมณ์** หรือ **กรรมอารมณ์** ให้เห็นภาพที่เคยกระทำบาปอกุศลนั้น หรือเห็นภาพกลับเป็นว่าตนกำลังถูกกระทำเช่นนั้นให้บังเกิดความหวาดกลัว หรือเกิด **คตินิมิตอารมณ์** ให้

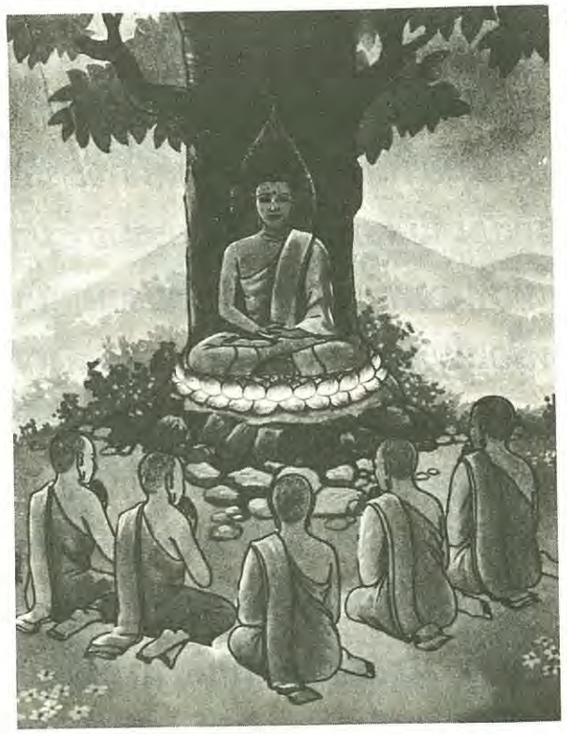

เห็นภาพทุคติภูมิ คือภูมิของสัตว์ที่จะไปเกิดใหม่ที่ไม่ดีที่จะต้องได้รับความทุกข์ทรมานต่าง ๆ มาปรากฏให้เห็น ทำให้จิตใจเศร้าหมองเมื่อก่อนจะตาย อันเป็นผลให้ไปบังเกิดในทุคติภูมิจริง ๆ และแม้เมื่อพ้นจากทุคติภูมินั้นแล้วแม้ภายหลังจะได้มาบังเกิดเป็นมนุษย์อีก เศษของกรรมนั้นจะส่งผลให้กลายเป็นคนขี้โรคอ่อนแอ และอายุสั้นจนกว่าจะหมดเวร ก็เป็นระยะเวลาหลายภพหลายชาติ

นี้เป็นเพียงตัวอย่างเดียวของการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นในเรื่องของกรรม**ปาณาติปาต** คือการฆ่าหรือเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์หรือสัตว์ร่วมโลกอื่นทั้งหลาย

เมื่อพิจารณาทั้งเหตุของบาปอกุศลกรรมข้อนี้และผลกรรมดังกล่าวแล้วก็ย่อมมีใจรักที่จะรักษาศีลคือเจตนางดเว้นจากการฆ่าหรือเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์หรือสัตว์เพื่อนร่วมโลกอื่นทั้งหลายโดยเด็ดขาดต่อไป และ **เมื่อได้งดเว้นจากประกอบอกุศลกรรมข้อ "ปาณาติปาต" นั้นโดยเด็ดขาดแล้ว ก็พึงสังเกตผลของการรักษาศีล ว่าเป็นธรรมปฏิบัติเครื่องระงับเวรภัยแก่ผู้ปฏิบัติอย่างไร**

การรักษาศีลข้ออื่น ๆ ได้แก่ข้อ **อทินนาทาน**, ข้อ **กาเมสุมิจฉาจาร**, ข้อ **มุสาวาท** และข้อ **สุราเมรัยก็พึงมีสติพิจารณาในเหตุ สังเกตในผลของการรักษาศีลดังกล่าวว่ามีผลดีแก่ผู้ปฏิบัติได้เพียงใดโดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาศีลให้บริสุทธิ์ สมบูรณ์อยู่เสมอนั้นเป็นธรรมเครื่องระงับเวรภัยได้เป็นอย่างดีเพียงใดและให้ผลเป็นธรรมเครื่องสงบระงับไปถึงจิตใจเพียงใดอีกด้วย**

นี้เป็นเพียงการรักษาศีลเบื้องต้นอันเป็นความดีในขั้น "ปกติ" ของมนุษย์ซึ่งเป็นธรรมเครื่องระงับกิเลสหยาบ ๆ ที่แสดงออกมาทางกายและทางวาจา อันเริ่มจะส่งผลให้ระงับกิเลสกลาง ๆ ทางใจได้บ้างแล้วเท่านั้น

แต่การรักษาศีลยังมีขั้นกลางและขั้นละเอียดสูงยิ่งขึ้นไปกว่านี้อีก อันเป็นธรรมเครื่องกลั่นกรองกาย วาจา และใจให้สะอาดบริสุทธิ์ยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีกโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อความสงบใจอันให้สามารถเจริญภาวนาอบรมจิตใจให้เป็นสมาธิที่แนบแน่นดี เป็นพื้นฐานของการเจริญปัญญารู้แจ้งขั้นสูงต่อไปอีก เช่น

เจตนางดเว้นจากการแสดงการละเล่นหรือขับร้องประโคมดนตรีเอง, และ เจตนางดเว้นการไปดูการละเล่น หรือการขับร้องประโคมดนตรีต่าง ๆ ตลอดทั้งเจตนางดเว้นจากการแต่งกายด้วยเครื่องสำอางหรือประดับประดาด้วยดอกไม้ ของหอม เครื่องย้อมทาอันเป็นเครื่องเย้ายวนกามารมณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ ก็พึงมีสติปัญญาพิจารณาเหตุและผลของการประพฤติเช่นนั้นว่า เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นอย่างไร

ความจริงความประพฤติปฏิบัติดังกล่าว ถ้าหากจะพิจารณากันแต่เพียงผิวเผินก็ไม่เห็นจะเป็นข้อเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นอย่างไร แต่ถ้าหากจะใช้ปัญญาไตร่ตรองให้รอบคอบ และหากได้เคยมีประสบการณ์จากการปฏิบัติธรรมในขั้นภาวนากัมมัฏฐานแล้ว ก็จะเห็นได้โดยง่าย กล่าวคือ

การแสดงการละเล่นหรือขับร้อง ประโคมดนตรีเองก็ดี การไปดูเขาเล่น เขาแสดงหรือเขาขับร้องประโคมดนตรีก็ดี หรือตลอดทั้งการแต่งเนื้อแต่งตัวด้วยเครื่องสำอาง หรือโดยประการอื่นให้เป็นการเย้ายวนกามารมณ์ก็ดี นับเป็นการเบียดเบียนตนเอง ประการแรกที่สุดก็คือต้องเสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์เพียงเพื่อสนองตัณหาคือความทะยานอยากในกามคุณ (ได้แก่ความยินดี พอใจ ติดใจในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส และสิ่งสัมผัสทางกาย) ให้เกิดอุปาทานคือความยึดมั่นถือมั่นในสังขารอันไม่มีแก่นสารนี้ด้วยตัณหาและทิฏฐิ คือความเห็นผิด ซึ่งมีผลให้ติดอยู่ในสังสารจักร และกองทุกข์ การที่จะเจริญภาวนาอบรมจิตใจให้เป็นสมาธิถึงขั้นฌานจิต อันปลอดจากนิวรณ์กิเลส ก็เป็นอันกระทำได้ยาก เพราะความประพฤติปฏิบัติดังกล่าว ย่อมรังแต่จะเป็นผลให้ติดตาติดใจ ในกามคุณทั้ง ๕ เหล่านั้น ไม่มีทางที่จิตใจจะสงบระงับ หยุดนิ่งอยู่ในอารมณ์เดียว แนบแน่นได้ สมาธิก็พังทลาย เมื่อจิตใจไม่ปลอดจากนิวรณ์กิเลส การที่จะพิจารณาสภาวธรรม ให้เห็นอรรถเห็นธรรมโดยชัดแจ้งนั้นก็เป็นไปด้วยยาก การอบรมปัญญาทั้งในระดับวิปัสสนาปัญญาและโลกุตตรปัญญา ให้เป็นสัมมาทิฏฐิ (คือปัญญาอันเห็นชอบในพระอริยสัจทั้ง ๔) และ เพื่อทำลายสัญโญชน์ กิเลสเครื่องร้อยรัดให้ติดอยู่กับโลกทั้งหลาย ก็เห็นจะยาก นี้นับเป็นการเบียดเบียนตนเองอย่างสำคัญยิ่งทีเดียว

อนึ่ง ความประพฤติปฏิบัติดังกล่าวนี้เบียดเบียนตนเองฉันใด ก็เบียดเบียนผู้อื่นด้วยฉันนั้นเหมือนกัน **เช่น การแสดงการละเล่น หรือขับร้อง ประโคมดนตรีย่อมเป็นเครื่องทำลายสมาธิจิตของผู้กำลังปฏิบัติเพื่ออบรมจิตใจให้หยุด ให้นิ่ง เป็นสมาธิที่แนบแน่น เพื่อกำจัดกิเลสนิวรณ์ ให้ต้องล้มเหลวลง และผลของอกุศลกรรมดังกล่าวก็ย่อมจะสะท้อนย้อนกลับมาสู่ตนให้เข้าสู่ธรรมขั้นสูงไม่ได้** และจึงไม่สามารถจะหลุดพ้นจากกองทุกข์ได้ อันกลับกลายเป็นความเบียดเบียนตนเองอีกโสดหนึ่งด้วย

แต่มีข้อสังเกตว่า พระอริยบุคคล ท่านจะไม่เจตนาประพฤติปฏิบัติอันเป็นเครื่องยั่วเย้ากามารมณ์หรือเจตนากระทำให้ติดอยู่ในอารมณ์ที่น่ารักหรือน่าชังเช่นนั้นด้วยตนเอง และแม้คนอื่นจะเจตนาประพฤติปฏิบัติเช่นนั้นต่อท่าน ก็หาได้กระทบกระเทือนต่อ

พระอริยบุคคลตั้งแต่ระดับพระอนาคามีบุคคล (ผู้ละกามราคะและปฏิฆะได้แล้ว) ขึ้นไปไม่ แต่ยังจะกระทบกระเทือนต่อผู้ที่กำลังศึกษาและปฏิบัติธรรมเพื่อกำจัดกิเลส (เสขบุคคล) ในระดับภูมิธรรมที่ต่ำกว่าพระอนาคามีบุคคลลงมาได้ตามลำดับภูมิธรรม

เพราะฉะนั้น บัณฑิตผู้มีปัญญา จึงพึงอบรมและเจริญวิมังสาให้เป็นอิทธิบาท โดยการดำรงสติอันอาศัยปัญญา พิจารณาในเหตุและผลของการรักษาศีลโดยนัยนี้ การศึกษาและปฏิบัติธรรมจึงจะสามารถเจริญขึ้นเป็นอธิศีล อธิจิต และอธิปัญญา ได้ถึงธรรมกาย และ เป็นธรรมกาย อันเป็นกาย "ตรัสรู้" พระอริยสัจทั้ง ๔ หรือ สูงขึ้นไปเป็นตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ตามศักดิ์แห่งบารมี

ทีนี้ก็มาเรื่อง การอบรมและการเจริญวิมังสาเป็นอิทธิบาท ด้วยการมีสติอันอาศัยปัญญาสอดส่องให้การเจริญภาวนาธรรมดำเนินไปด้วยดี ที่ถูกต้องร่องรอยในพระสัทธรรมอันพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ดีแล้ว อันจะให้ผลเป็นความบริสุทธิ์กาย วาจา และใจอันสมบูรณ์ตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ต่อไป

มีข้อที่ผู้ศึกษาและปฏิบัติธรรมจะพึงสังเกตไว้ว่า แม้พระพุทธองค์จะได้ทรงแสดงไว้อย่างแจ้งชัดถึงวิธีการเจริญภาวนา อันเป็นแนวทางอบรมจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์จากเครื่องเศร้าหมองทั้งปวงเพื่อยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นจากภูมิโลกิยะเข้าสู่ภูมิโลกุตตระอันพ้นโลกไว้ทั้งสองขั้น คือ ใน ขั้นสมถกัมมัฏฐาน เพื่ออบรมจิตใจให้เป็นสมาธิ กับ ขั้นวิปัสสนากัมมัฏฐาน เพื่ออบรมจิตใจให้เกิดปัญญารู้แจ้งในพระสัจธรรมตามธรรมชาติ

ที่เป็นจริง และว่า ทั้งสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐานต่างเป็นธรรมปฏิบัติที่ต้องอาศัยและเป็นการอุปการะแก่กันและกัน อันสาธุชนพึงเจริญควบคู่กันไปก็ตาม ก็ยังมีผู้ลังเลสงสัยหรือปักใจว่า จะต้องวิปัสสนากัมมัฏฐานเท่านั้นจึงจะดับกิเลสได้ สมถกัมมัฏฐานไม่ใช่ทางพ้นทุกข์ได้จริง ตลอดทั้งปัญหาในการใช้นิมิตเมื่อเจริญสมถกัมมัฏฐานว่า เป็นการติดนิมิต และเป็นเรื่องของกิเลส ไม่ใช่ทางพ้นทุกข์ ฯลฯ อะไรทำนองนี้ เป็นเหตุให้อนุชนรุ่นหลังซึ่งยังศึกษาและปฏิบัติธรรมยังไม่ทั่วถึงที่พอจะตัดสินใจเองได้ ต้องลังเลสงสัยในแนวทางปฏิบัติภาวนาธรรมว่าจะเจริญภาวนาแนวไหนดี จึงจะเกิดประโยชน์แก่ผู้ศึกษาและปฏิบัติธรรมมากที่สุด

ผู้สนใจในการศึกษาและปฏิบัติธรรมจึงพึงอบรมและเจริญวิมังสาเป็นอิทธิบาทในการเจริญภาวนาให้ถูกต้อง ตรงประเด็น และสมเหตุสมผล ดังต่อไปนี้

คำตอบปัญหาข้างต้นอย่างง่าย ๆ ก็คือว่า **เลือกปฏิบัติภาวนาตามแนวทางที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ดีแล้วนั่นแหละดีที่สุด แต่การที่จะเข้าใจแนวทางดังกล่าวถูกทิศถูกทางก็จะต้องพิจารณาจากพระพุทธดำรัสที่เกี่ยวกับเรื่อง สมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐานนี้พร้อมทั้งเหตุและผลให้ทั่ว** และพึงพิจารณาประสบการณ์ของบูรพาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ศึกษาและปฏิบัติธรรมได้ผลดีที่สุดมาก่อนแล้ว เป็นเครื่องวินิจฉัยประกอบการตัดสินใจที่จะเลือกดำเนินตามแนวทางใดจึงจะเหมาะกับจริตอัธยาศัยของตน อันจะให้ได้รับผลจากการปฏิบัติดีที่สุด แล้วคอยพิจารณาในเหตุ สังเกตดูผลของการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงวิธีการปฏิบัติในทางอบรมจิตนี้ให้ถูกต้องร่องรอยของพระปฏิบัติสัทธรรมให้มากที่สุด เข้าสู่แนวทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ให้มากที่สุด ก็จะดำเนินไปในทางที่ถูกต้อง อันจะให้ผลเป็นความบริสุทธิ์กาย วาจา และใจปราศจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองอย่างสมบูรณ์ไปเอง

พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงถึงธรรมปฏิบัติอันเกี่ยวด้วยสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐานเพื่อความหลุดพ้นอย่างไรบ้าง?

๑. **พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงพระอริยมรรคมีองค์ ๘** อันเป็นมัชฌิมาปฏิปทาเกี่ยวกับสมาธิและปัญญาไว้ ๕ ประการ กล่าวคือ

ความเพียรชอบใน ๔ สถาน ชื่อว่า สัมมาวายาโม ๑, การตั้งสติไว้ในกาย เวทนา จิต และธรรมไว้โดยชอบ ชื่อว่า สัมมาสติ ๑, ความตั้งใจมั่น คือการเจริญฌานทั้ง ๔ ได้แก่ ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน และจตุตถฌาน เพื่ออบรมจิตให้สะอาดบริสุทธิ์ควรแก่การอบรมปัญญา ชื่อว่า สัมมาสมาธิ อีก ๑, ซึ่งสงเคราะห์เข้าใน "จิตสิกขา" เพื่ออบรมจิตใจให้หยุดให้นิ่ง เป็นสมาธิอันแนบแน่นถึงขั้น "ฌานจิต" เพื่อข่มและกำจัดกิเลสนิวรณ์ให้หมดสิ้นไปจากจิตใจด้วยอารมณ์แห่งฌานซึ่งก็คือการอบรมจิตในขั้นสมถกัมมัฏฐานนั่นเอง

กับอีก ๒ ข้อ คือการอบรมจิตใจให้เกิดมีและให้เจริญปัญญาอันเห็นชอบในทุกข์ ในสมุทัย - เหตุแห่งทุกข์ ในนิโรธ - สภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ และในมรรค - หนทางปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์อันถาวร ชื่อว่า สัมมาทิฏฐิ ๑, และการอบรมจิตใจให้มีความดำริชอบ กล่าวคือ ความดำริออกจากกามคุณทั้ง ๕ อันได้แก่ ความยินดี พอใจ ติดใจอยู่ในรูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสทางกาย และความดำริออกจากความพยาบาท เป็นต้น ชื่อว่า สัมมาสังกัปโป อีก ๑ อีกสองประการนี้สงเคราะห์เข้าไปในปัญญาสิกขา คือการอบรมจิตใจให้เกิดและให้เจริญปัญญา อันจัดอยู่ในขั้นวิปัสสนากัมมัฏฐาน นั่นเอง

จะเห็นว่า พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงพระอริยมรรคมีองค์ ๘ ว่า หนทางสายกลางเพื่อปฏิบัติให้พ้นทุกข์ นั้น มีอยู่ ๓ ข้อที่เป็นการปฏิบัติเพื่ออบรมจิตใจในขั้นสมถกัมมัฏฐาน กับอีก ๒ ข้อเป็นการอบรมจิตใจในขั้นวิปัสสนากัมมัฏฐาน

อนึ่ง ยังมีข้อสังเกตต่อไปอีกด้วยว่า เฉพาะแต่ในขั้นสมถกัมมัฏฐานนั้น อย่างน้อยผู้ปฏิบัติธรรมจักต้องอบรมจิตใจให้ถึงขั้นฌานจิต กล่าวคือ จักต้องอบรมจิตใจให้หยุด ให้นิ่ง เป็นสมาธิที่แนบแน่นดีถึงระดับตั้งแต่ "ปฐมฌาน" ขึ้นไป "มรรคจิต" จึงจะเกิดขึ้นพร้อมด้วย "มรรคปัญญา" จากวิปัสสนา

กัมมัฏฐานอันมีพระนิพพานเป็นอารมณ์ จึงจะสามารถปหานสัญโญชน์ กิเลสเครื่องร้อยรัดให้ติดอยู่กับโลก หรือ ตัณหา (สมุทัย-เหตุให้เกิดทุกข์) ได้

และยังไม่ปรากฏเห็นตัวอย่างของผู้ปฏิบัติธรรมเจริญภาวนาอบรมจิตใจให้เกิดสมาธิในระดับต่ำกว่าปฐมฌาน เช่นสมาธิแต่เพียงในระดับ "ขณิกสมาธิ" หรือ "อุปจารสมาธิ" ว่าจะมีพลังพอให้เกิด "มรรคจิต" และ "มรรคปัญญา" อันรวมเรียกว่า "พระโลกุตตร-มรรคญาณ" ขึ้น ปหานสัญโญชน์ให้หมดสิ้นเป็นสมุจเฉทปหานได้

๒. พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงทางหลุดพ้นด้วยการเจริญทั้งสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ไว้ในที่มากแห่ง เป็นต้นว่า

๒.๑ ในพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต ข้อ ๒๗๕-๒๗๖ มีความว่า

"ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๒ อย่างเป็นไปในส่วนแห่งวิชชา ธรรม ๒ อย่างเป็นไฉน คือ สมถะ ๑ วิปัสสนา ๑, ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมถะที่ภิกษุเจริญแล้ว ย่อมเสวยประโยชน์อะไร ย่อมอบรมจิต จิตที่อบรมแล้ว ย่อมเสวยประโยชน์อะไร ย่อมละราคะได้, วิปัสสนาที่อบรมแล้ว ย่อมเสวยประโยชน์อะไร ย่อมอบรมปัญญา ปัญญาที่อบรมแล้วย่อมเสวยประโยชน์อะไร ย่อมละอวิชชาได้ ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย จิตที่เศร้าหมองด้วยราคะย่อมไม่หลุดพ้น หรือ ปัญญาที่เศร้าหมองด้วยอวิชชาย่อมไม่เจริญ ด้วยประการฉะนี้แล,ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะสำรอกราคะได้ จึงได้ชื่อว่า เจโตวิมุตติ เพราะสำรอกอวิชชาได้ จึงชื่อว่า ปัญญาวิมุตติ"

นี่ก็แปลว่า วิชชาภาคิยะ คือธรรมอันเป็นไปในส่วนแห่งวิชชา เครื่องกำจัดอวิชชาอันเป็นมูลรากฝ่ายเกิดทุกข์ทั้งปวงนั้น ก็คือทั้งสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐานนั่นเอง

และมีข้อสังเกตในพระพุทธดำรัส มีมาในมหาสาโรปมสูตรต่อไปอีกว่า "ภิกษุทั้งหลายก็เจโตวิมุตติอันไม่กำเริบ อันใดมีอยู่ พรหมจรรย์นี้ มีเจโตวิมุตตินั่นแหละเป็นประโยชน์ที่มุ่งหมาย มีเจโตวิมุตตินั่นแหละเป็นแก่นสารเจโตวิมุตตินั่นแหละเป็นผลสุดท้ายของพรหมจรรย์ แล"

๒.๒ พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงทางหลุดพ้นด้วยทั้งสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ซึ่งมีมาในพระสุตตันตปิฎก ปฏิสัมภิทามรรค ยุคนัทธวรรค ยุคนัทธกถา ข้อ ๕๓๔-๕๔๑ ไว้ ๓ วิธี ดังต่อไปนี้

ก. เจริญวิปัสสนาโดยมีสมถะเป็นเบื้องต้น มีความโดยย่อว่า

"ดูกรอาวุโสทั้งหลาย ภิกษุในศาสนานี้ ย่อมเจริญวิปัสสนาอันมีสมถะเป็นเบื้องต้น เมื่อภิกษุนั้นเจริญวิปัสสนาอันมีสมถะเป็นเบื้องต้นอยู่ มรรคย่อมเกิด ภิกษุนั้นเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้น เมื่อภิกษุนั้นเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้นอยู่ ย่อมละสัญโญชน์ได้ อนุสัยย่อมสิ้นไป ๆ

ภิกษุเจริญวิปัสสนามีสมถะเป็นเบื้องต้นอย่างไร ฯ

ความที่จิตมีอารมณ์เดียวไม่ฟุ้งซ่านด้วยสามารถแห่งเนกขัมมะเป็นสมาธิวิปัสสนาด้วยอรรถว่า พิจารณาเห็นธรรมที่เกิดในสมาธินั้น โดยความเป็นสภาพไม่เที่ยง โดยความเป็นทุกข์ โดยความเป็นอนัตตา ด้วยประการดั่งนี้ สมถะจึงมีก่อนวิปัสสนามีภายหลัง เพราะเหตุนั้นท่านจึงกล่าวว่า เจริญวิปัสสนามีสมถะเป็นเบื้องต้น ฯ

ความที่จิตมีอารมณ์เดียวไม่ฟุ้งซ่านด้วยสามารถความไม่พยาบาทเป็นสมาธิ ความที่จิตมีอารมณ์เดียวไม่ฟุ้งซ่าน ด้วยสามารถแห่งอาโลกสัญญาเป็นสมาธิ ฯลฯ ความที่จิตมีอารมณ์เดียวไม่ฟุ้งซ่านด้วยสามารถความเป็นผู้พิจารณาเห็นความสละคืนหายใจออก ด้วยสามารถความเป็นผู้พิจารณาเห็นความสละคืนหายใจเข้าเป็นสมาธิ วิปัสสนาด้วยอรรถว่า พิจารณาเห็นธรรมที่เกิดในสมาธินั้นโดยความเป็นสภาพไม่เที่ยงโดยความเป็นทุกข์ โดยความเป็นอนัตตา ด้วยประการดั่งนี้สมถะจึงมีก่อนวิปัสสนามีภายหลัง เพราะเหตุนั้นท่านจึงกล่าวว่า เจริญวิปัสสนามีสมถะเป็นเบื้องต้น ฯ

คำว่ามรรคย่อมเกิด ความว่ามรรคเกิดอย่างไร

สัมมาทิฏฐิ ด้วยอรรถว่า เห็น เป็นมรรคย่อมเกิด, สัมมาสังกัปปะ ด้วยอรรถว่า ดำริ เป็นมรรคย่อมเกิด, สัมมาวาจา ด้วยอรรถว่า กำหนด เป็นมรรคย่อมเกิด, สัมมากัมมันตะ ด้วยอรรถว่า เป็นสมุฏฐาน เป็นมรรคย่อมเกิด, สัมมาอาชีวะ ด้วยอรรถว่า ผ่องแผ้ว เป็นมรรคย่อมเกิด, สัมมาวายามะ ด้วยอรรถว่า ประคองไว้ เป็นมรรคย่อมเกิด, สัมมาสติ ด้วยอรรถว่า ตั้งมั่น เป็นมรรคย่อมเกิด, สัมมาสมาธิ ด้วยอรรถว่า ไม่ฟุ้งซ่าน เป็นมรรคย่อมเกิด มรรคย่อมเกิดอย่างนี้ ฯ

เมื่อภิกษุนั้นเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้นอยู่ กล่าวคือ มีใจจดจ่ออยู่ กระทำให้แจ้งซึ่งธรรมที่ควรทำให้แจ้ง เจริญในธรรมที่ควรเจริญ และปหานในธรรมที่ควรปหานแล้ว ย่อมละสัญโญชน์ได้ อนุสัยย่อมสิ้นไป

ข. เจริญสมถะโดยมีวิปัสสนาเป็นเบื้องต้น มีความโดยย่อว่า

"อีกประการหนึ่ง ภิกษุเจริญสมถะมีวิปัสสนาเป็นเบื้องต้น เมื่อภิกษุนั้นเจริญสมถะมีวิปัสสนาเป็นเบื้องต้นอยู่ มรรคย่อมเกิดขึ้น ภิกษุนั้นเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้นอยู่ ย่อมละสัญโญชน์ได้ อนุสัยย่อมสิ้นไป ฯ

ภิกษุนั้นย่อมเจริญสมถะมีวิปัสสนาเป็นเบื้องต้น

อย่างไร ?

วิปัสสนา ด้วยอรรถว่า พิจารณาเห็นโดยความเป็นสภาพไม่เที่ยง โดยความเป็นทุกข์ โดยความเป็นอนัตตา ความที่จิตมีการปล่อยธรรมทั้งหลายที่เกิดในวิปัสสนานั้นเป็นอารมณ์ เพราะความที่จิตมีอารมณ์เดียว ไม่ฟุ้งซ่าน เป็นสมาธิด้วยประการดังนี้ วิปัสสนาจึงมีก่อนสมถะมีภายหลัง เพราะเหตุนั้นท่านจึงกล่าวว่าเจริญสมถะมีวิปัสสนาเป็นเบื้องต้น ฯ

ค. เจริญสมถะและวิปัสสนาคู่กัน มีความโดยย่อว่า

"อีกประการหนึ่ง ภิกษุเจริญสมถะและวิปัสสนาคู่กันไป เมื่อภิกษุนั้นเจริญสมถะและวิปัสสนาคู่กันไป มรรคย่อมเกิด ภิกษุนั้นเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้น เมื่อภิกษุนั้นเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งมรรคนั้นอยู่ ย่อมละสัญโญชน์ได้ อนุสัยย่อมสิ้นไป ฯ

ภิกษุย่อมเจริญสมถะและวิปัสสนาคู่กันไปอย่างไร ?

ภิกษุย่อมเจริญสมถะและวิปัสสนาคู่กันไปด้วยอาการ ๑๖ คือด้วยความเป็นอารมณ์ ๑, ด้วยความเป็นโคจร ๑, ด้วยความละ ๑, ด้วยความสละ ๑, ด้วยความออก ๑, ด้วยความหลีกไป ๑, ด้วยความเป็นธรรมละเอียด ๑, ด้วยความเป็นธรรมประณีต ๑, ด้วยความหลุดพ้น ๑, ด้วยความไม่มีอาสวะ ๑, ด้วยความเป็นเครื่องข้าม ๑, ด้วยความไม่มีนิมิต ๑, ด้วยความไม่มีที่ตั้ง ๑, ด้วยความว่างเปล่า ๑, ด้วยความเป็นธรรมมีกิจเป็นอันเดียวกัน ๑, ด้วยความไม่ล่วงเกินกัน ๑, ด้วยความเป็นคู่กัน ๑ ฯ

(โปรดพิจารณารายละเอียดการเจริญภาวนานี้ในพระสุตตันตปิฎก หรือในหนังสือ ทางมรรค ผลนิพพาน - รวมธรรมปฏิบัติตามแนววิชชาธรรมกายหน้า ๑๕๓-๑๖๖)

เมื่อพิจารณาจากพระพุทธดำรัสเกี่ยวกับสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ดังตัวอย่างที่ยกมานี้แล้ว ก็ยังไม่เห็นมีแต่สักแห่งเดียวว่า พระพุทธองค์ได้ทรงแนะนำให้ทำหรือเจริญแต่วิปัสสนาหรือแต่สมถะอย่างเดียวว่าเป็นทางหลุดพ้นได้เลย – ที่มีอย่างแน่นอนที่สุดก็คือ **พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงทางหลุดพ้นไว้ทั้งในขั้นสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐานทั้งสิ้น** และเมื่อพิจารณาทั้งในอรรถและจากประสบการณ์ของการศึกษาและปฏิบัติธรรม ก็จะพบว่า **ทั้งสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐานต่างก็เป็นธรรมปฏิบัติที่เป็นอุปการะแก่กันและกันอีกด้วย** เพียงแต่ใครจะเลือกปฏิบัติสมถะหรือวิปัสสนากัมมัฏฐานก่อนกัน หรือปฏิบัติคู่กันไป ตามจริตอัธยาศัยที่ได้เคยสั่งสมอบรมมาต่างกัน และตามความจำเป็นในขณะเจริญภาวนาธรรมอยู่เท่านั้นเอง **ผู้มีปัญญาจึงพึงศึกษาและปฏิบัติควบคู่กันไปทั้งสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐานตามความจำเป็นและเหมาะสม** เพื่ออบรมจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์จากกิเลสเครื่องเศร้าหมองซึ่งเป็นเหตุแห่งทุกข์ ตามแนวทางที่ถูกต้องตรงประเด็น ก็จะช่วยให้ได้รับผลสมบูรณ์ตามที่ปรารถนาไว้

■■■■

หลักสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน

ธรรมบรรยายโดย

พระเทพวิสุทธิโสภณ

เจ้าคณะภาค ๑๕ วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร

เนื่องในโอกาสอบรมพระกัมมัฏฐาน รุ่นที่ ๒๑

ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๔

ท่านพระอาจารย์เสริมชัย ชยมงฺคโล พร้อมด้วยพระเถรานุเถระที่ได้รับเป็นภาระธุระอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ปฏิบัติธรรม และท่านสัปบุรุษทั้งฝ่ายสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษที่มีศรัทธาปสาทะตั้งใจปฏิบัติภาวนาทุกท่าน บัดนี้พระอาจารย์เสริมชัย ชยมงฺคโล เมื่อก่อนเราเรียกกันว่าพระอาจารย์เสริมชัย เดี๋ยวนี้ท่านสอบเปรียญธรรมได้แล้ว ได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค ในปี พ.ศ.๒๕๓๔ นี้ เมื่อได้รับพัดจากสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปรินายกแล้ว ก็จะเรียกชื่อว่าพระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล เมื่อยังไม่ได้รับพัดก็จะเรียกพระอาจารย์เสริมชัยไปก่อน นี่ชี้ให้เห็นว่าพระอาจารย์เสริมชัย ชยมงฺคโล ท่านพิจารณาเห็นว่า การปฏิบัติธรรมจำเป็นต้องอาศัยปริยัติเป็นหลัก จึงได้ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน จนกระทั่งสอบไล่ได้เปรียญธรรม ๓ ประโยคแล้ว

สำนักใดที่มีการปฏิบัติธรรม ถ้าหากเจ้าสำนักหรือหัวหน้าสำนักได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมรู้เข้าใจดีแล้วก็จะเป็นเหตุในการนำหมู่นำคณะประพฤติปฏิบัติธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ถูกต้อง ไม่เคว้งคว้างหรือไม่เลื่อนลอย อาศัยหลักปริยัติซึ่งศึกษาเล่าเรียนรู้ดีแล้วนั้นประพฤติปฏิบัติตาม

สำหรับท่านผู้ที่เข้ารับการบำเพ็ญสมาธิภาวนา หรือบำเพ็ญจิตตภาวนา หรือบำเพ็ญสมถกัมมัฏฐาน วิปัสสนากัมมัฏฐานนั้น ได้ชื่อว่าทุกท่านมาปฏิบัติตน

อบรมตน ให้เกิดคุณสมบัติอนุวัตรคล้อยตามพระพุทธองค์ คือพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกี่ยวแก่พุทธคุณ ๒ ประการ คือ อัตตสมบัติ และ ปรหิตปฏิบัติ

อัตตสมบัตินั้นก็คือ การสร้างสมอบรมคุณงามความดีให้บังเกิดมีขึ้นแก่ตนดีแล้ว แล้วก็ใช้คุณงามความดีที่ตนได้อบรมสมบูรณ์บริบูรณ์ดีแล้วนั่นปฏิบัติหน้าที่เอื้อเฟื้อเกื้อกูลแก่ผู้อื่น เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่นต่อไปอีก ได้ชื่อว่าได้บำเพ็ญหน้าที่ของมนุษย์ที่เกิดมาเป็นผู้มีโชคดีได้พบพระพุทธศาสนา ไม่มัวเมาประมาทในวัย ในชีวิต และในความไม่มีโรค ตั้งใจบำเพ็ญคุณงามความดีให้บังเกิดมีขึ้นแก่ตัว แล้วอาศัยคุณงามความดีที่มีอยู่ในตัวนั้นเอื้อเฟื้อเกื้อกูลแก่ผู้อื่น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระอาจารย์เสริมชัย ชยมงฺคโล ท่านได้ทั้งปริยัติได้ทั้งปฏิบัติ เป็นผู้อำนวยการให้พุทธศาสนิกชนทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์ได้รับความสะดวกสบายในการเข้าศึกษาอบรมปฏิบัติธรรม จึงได้ชื่อว่าท่านบำเพ็ญทั้งอัตตสมบัติและปรหิตปฏิบัติทั้ง ๒ ประการแล้ว

เรื่องการบำเพ็ญอัตตสมบัตินั้น ในฝ่ายบรรพชิตเมื่อได้บรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุเป็นสามเณรขึ้นมาแล้ว จะต้องตั้งใจศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยให้รู้ข้อห้ามและข้ออนุญาต ได้แก่ให้รู้จักพระธรรมวินัยที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้สำหรับให้บำเพ็ญและงดเว้นให้บำเพ็ญภาวนาให้บังเกิดมีขึ้นแล้วก็งดเว้นคือสิ่งใดเรื่องใดที่ควรเว้น ก็เว้นเสีย สิ่งใดเรื่องใดควรเจริญควรบำเพ็ญให้บังเกิดมีขึ้น ก็เจริญบำเพ็ญ

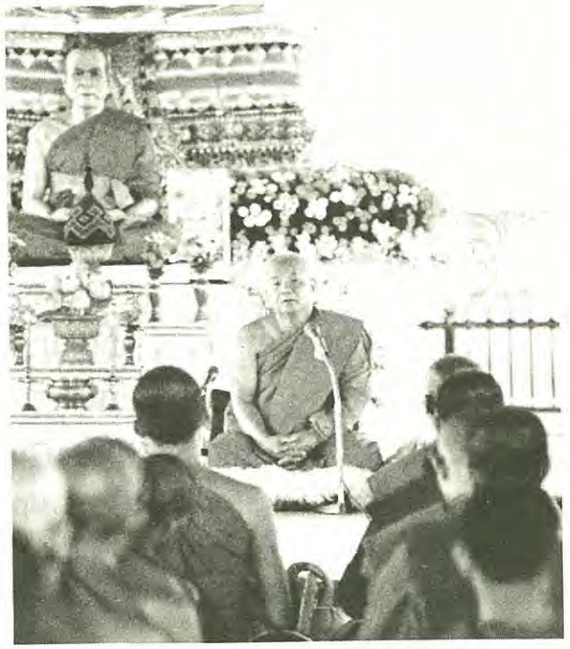

ให้บังเกิดมีขึ้น สำหรับพระภิกษุสามเณรนั้นก็ศึกษาเล่าเรียนในเรื่องของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพราะไม่มีหน้าที่จะต้องไปประกอบอาชีพกสิกรรม พาณิชยกรรม เหมือนอย่างกับฝ่ายคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนเขา เพราะมีภาวะเป็นพระภิกษุ มีหน้าที่จะต้องศึกษาเล่าเรียน อาศัยศรัทธาของประชาชนอุปถัมภ์บำรุงด้วยปัจจัย ๔ ดำรงชีพอยู่ได้ด้วยอาศัยปัจจัย ๔ จากชาวบ้าน หรืออุบาสกอุบาสิกาดีอยู่แล้ว จึงบำเพ็ญหน้าที่ของตนในเรื่องศึกษาอธิศีล อธิจิต อธิปัญญา

ฝ่ายคฤหัสถ์ชนนั้น ได้แก่ทายกทายิกาหรืออุบาสกอุบาสิกาจะบำเพ็ญอัตตสมบัติ ก็บำเพ็ญโดยการให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนาคล้ายกัน ทาน

ศีล ภาวนา ศีล สมาธิ ปัญญา ต่างกันแต่เพียงข้อแรก คือฝ่ายทายกทายิกาบำเพ็ญทาน ด้วยเหตุที่เป็นผู้มีทรัพย์ คฤหัสถ์จะต้องมีทรัพย์ ไม่มีทรัพย์แล้วดำรงชีพอยู่ไม่ได้ จะต้องมีทั้งสังหาริมทรัพย์อสังหาริมทรัพย์ อันเป็นอาการบ่อเกิดแห่งปัจจัย ๔ ที่จะนำมาจับจ่ายใช้สอยเลี้ยงชีวิตของตัวและครอบครัวให้มีความสุขความสบาย เรียกว่ามีทรัพย์เกิดขึ้นแล้ว จะบำเพ็ญอัตตสมบัติก็บำเพ็ญโดยวิธีให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา พระภิกษุไม่มีสมบัติบวชไม่มีเรือน ละบิดามารดา ญาติพี่น้อง ญาติมิตรผู้ที่คุ้นเคยทั้งหลาย ออกมาบวชไม่มีเรือนก็ไม่มีทรัพย์สมบัติอะไรแล้ว ก็ไม่ต้องบำเพ็ญทาน รักษาศีลเลย รักษาศีลเจริญภาวนาสมาธิ ภาวนาให้เกิดปัญญาต่อไป การกระทำดังนี้ได้ชื่อว่าบำเพ็ญอัตตสมบัติ คือสร้างสมอบรมคุณงามความดีให้บังเกิดมีขึ้นแก่ตัวแล้ว อาศัยความเป็นผู้มีศีล ความเป็นผู้มีสมาธิ ปัญญาอบรมสั่งสอนแนะนำบุคคลอื่นให้ละชั่ว กระทำความดีเป็นการบำเพ็ญหน้าที่อีกอย่างหนึ่ง บำเพ็ญประโยชน์อีกอย่างหนึ่งเรียกว่า **ปรหิตปฏิบัติ** คือการปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ผู้อื่นเท่าที่กำลังความสามารถที่จะกระทำได้

ทุกคนที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนาต้องปฏิบัติตนให้เกิดสมบัติทั้ง ๒ ประการนี้ คือทั้งอัตตสมบัติ และปรหิตปฏิบัติ จึงจะได้ชื่อว่า ไม่เสียทีที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา จะได้สร้างบารมีให้เกิดมีขึ้นเป็นคุณงามความดี เป็นอุปนิสัยปัจจัยติดตนไปทั้งชาตินี้และชาติหน้า ไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมุนษย์ ได้ประโยชน์ในการที่เกิดมาเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์

การที่ทุกท่านได้เข้ามาอบรมที่สำนักหรือสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย บัดนี้ได้รับอนุญาตจากทางการคณะสงฆ์และทางฝ่ายบ้านเมือง ให้ตั้งเป็นวัดแล้ว เรียกว่า "**วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม**" โดยมีพระอาจารย์เสริมชัย ชยมงฺคโล เป็นผู้รักษาการเจ้าอาวาส เจ้าคณะจังหวัดยังมิได้ออกคำสั่งแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาส

บัดนี้พระอาจารย์เสริมชัย หรือว่าที่พระมหาเสริมชัย ก็ปฏิบัติหน้าที่เจ้าอาวาสมาโดยตลอดแล้ว และได้บริการอำนวยความสะดวกให้ท่านทั้งหลายได้ปฏิบัติธรรม เป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อต่อคณะพุทธบริษัททั้งพระภิกษุสงฆ์ สามเณร ทายก ทายิกา ให้ได้มาประพฤติปฏิบัติธรรมกัน เป็นที่น่าอนุโมทนาสาธุการซึ่งน้อยคนน้อยรูปที่จะกระทำได้อย่างนี้ ฉะนั้นก็ขอสดุดีพระอาจารย์เสริมชัย ชยมงฺคโล ว่า เป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อ ชื่อว่าเป็นเนื้อนาบุญ เพราะท่านไม่ใช่เป็นญาติเป็นเชื้อแต่มีความเอื้อเฟื้อต่อเราท่านทั้งหลายให้ได้มาประพฤติปฏิบัติธรรมกันโดยสะดวกสบาย ฉะนั้นทั้งที่ "**ท่านมิได้เป็นญาติเป็นเชื้อ ก็เป็นเนื้อ อาตมา**" (คือเป็นเนื้อของเรา) ส่วนคนที่เป็นญาติเป็นเชื้อ เป็นญาติสายโลหิต บิดามารดาเดียวกัน ปู่ย่าตายายเดียวกัน ญาติพี่น้องกัน แต่ไม่มีความเอื้อเฟื้อ ไม่มีความเกื้อกูลแก่กันและกัน มิหนำซ้ำยังเป็นศัตรูคอยประหัตถ์ประหารแย่งชิงทรัพย์มรดกเป็นคดีกันในโรงศาลปรากฏให้พวกเราเห็นกันอยู่เสมอ

นั่นแหละ **"แม้เป็นญาติเป็นเชื้อ แต่ไม่มีความเอื้อเฟื้อก็เหมือนเนื้อในป่า"** ท่านเปรียบเหมือนเนื้อในป่า เป็นการเปรียบที่น่าฟัง

พระอาจารย์เสริมชัย ท่านมีความเอื้อเฟื้อ คือตั้งใจเสียสละประโยชน์สุขส่วนตัวของท่าน ให้เป็นประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม คือท่านทั้งหลายที่ได้มาปฏิบัติธรรมนี้ นอกจากมีความเอื้อเฟื้อ คือมีทานหรือการบริจาคแล้วท่านก็ยังมีปิยวาจา กล่าวถ้อยคำไพเราะ เป็นที่น่าชื่นใจ เข้าลักษณะ **"มีความโอบอ้อมอารี มีวจีไพเราะ สงเคราะห์ประชาชน เสมอต้นเสมอปลาย"** นี้เป็นเรื่องของ **"เนื้อนาบุญ"** **โอบอ้อมอารีย์ก็"ทาน" วจีไพเราะก็คือ"ปิยวาจา" สงเคราะห์ประชาชนก็คือ"อัตถจริยา" เสมอต้นเสมอปลายก็คือ"สมานัตตตา"** ท่านผู้ใดมีความ**โอบอ้อมอารีย์ มีวจีไพเราะ สงเคราะห์ประชาชน เสมอต้นเสมอปลายท่านผู้นั้นได้ชื่อว่าเป็นเนื้อนาบุญ** พระอาจารย์เสริมชัยจึงชื่อว่าเป็นเนื้อนาบุญของท่านทั้งหลาย ที่ท่านทั้งหลายมีโอกาสได้รับความสะดวกสบายในการปฏิบัติธรรม ชี้ให้เห็นว่าพระอาจารย์เสริมชัย เป็นผู้ปฏิบัติตามพระพุทธคุณประการที่ ๒ คือ ปรหิตปฏิบัติ ปรหิตปฏิบัติทำอย่างนี้ เอื้อเฟื้อเกื้อกูลกับบุคคลอื่น มีความโอบอ้อมอารีย์ มีวจีไพเราะ มีความสงเคราะห์ประชาชน แล้วประพฤติปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย วางตัวพอเหมาะพอดีไม่ขาดไม่เกินท่านจึงยกย่องว่าเป็นเนื้อนาบุญของสังคม

แต่สำหรับ**การบำเพ็ญอัตตปฏิบัติ** คือ **สร้างสมอบรมคุณงามความดี** นั้นเป็นเรื่องที่ทำได้ยากสำหรับผู้ที่ยังมีความไม่พร้อม ต้องอาศัยการอบรมให้มีอัธยาศัยจิตใจน้อมไปในการที่จะสร้างสมอบรมคุณงามความดีให้บังเกิดมีขึ้นก็เหมือนอย่างกับที่ท่านทั้งหลายเสียสละเวลาภาระกิจน้อยใหญ่ เข้ามาบำเพ็ญเพียรจิตตภาวนา อดตาหลับขับตานอน ตากแดด ตากฝน อดทนต่อความหนาว ความร้อน ความหิวกระหาย นี้เป็นเรื่องของการอบรม

การอบรมนี้เป็นวิธีการในทางพระพุทธศาสนา ต้องการให้ผู้ที่ได้รับการอบรมนั้นเกิดคุณธรรม เกิดคุณสมบัติขึ้นมาในตัว เพราะการอบรมนั้นหมายถึงการถ่ายถอน ขับถ่ายสิ่งที่เป็นพิษเป็นภัย ความชั่วร้าย ความไม่ดีให้มันหายไป ให้มันดีขึ้น ได้แก่ การถ่ายถอนสิ่งที่เป็นพิษเป็นภัย เป็นโทษ เป็นความชั่วร้ายที่มีอยู่ในจิตใจ คือกิเลสต่าง ๆ ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ และความหลง เป็นต้น ที่มันมีอยู่ให้หายไป ให้มันหมดไป ให้มันบรรเทาจางลงโดยลำดับ และในขณะเดียวกันก็บำเพ็ญบรรจุสิ่งที่เป็นคุณสมบัติเข้าไว้แทนที่คือ ความไม่โลภ ความไม่โกรธ ความไม่

หลงที่มันยังไม่มีให้มีขึ้น ความไม่โลภ ความไม่โกรธ ความไม่หลงนี่พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นคุณงามความดีที่ทุกคนควรจะบำเพ็ญให้บังเกิดมีขึ้น ได้แก่ เมื่อละความโลภ ความโกรธ ความหลงไปแล้ว ก็บำเพ็ญความไม่โลภ ความไม่โกรธ ความไม่หลงเข้ามาไว้แทนที่ เป็นที่น่าพอใจที่ว่าจิตของคนเรานั้นเป็นธรรมชาติที่อบรมกันได้ ไม่รู้อบรมให้รู้ได้ ไม่เป็นอบรมให้เป็นขึ้นมาได้ อย่างที่ท่านทั้งหลายเข้ามารับการอบรมนี้ก็ต้องการอบรมสิ่งที่ยังไม่มีไม่เป็น ให้มีให้เป็นขึ้น การอบรมนี้มี ๒ วิธี คือ **ให้คนอื่นเขามาอบรมเรากับ เราอบรมตนเอง** การให้คนอื่นเขามาอบรมเราเป็นวิธีอ้อม แต่การที่เราสามารถอบรมตัวเราเองได้เป็นวิธีตรง คือเป็นทางอ้อมกับเป็นทางตรง ท่านทั้งหลายฟังมาถึงตรงนี้ก็อาจจะวินิจฉัยว่า ก็การอบรมตนเองเป็นทางตรงแล้ว จะต้องให้คนอื่นเขามาอบรมเราเป็นทางอ้อมทำไมเล่า? ก็เพราะการอบรมตนเองอันเป็นทางตรงเราทำไม่ได้ เราจึงต้องอาศัยให้บุคคลอื่นเขามาอบรมเรา ซึ่งเป็นทางอ้อมนั้นไปพลางก่อนเพื่อให้สามารถหันเข้าทางตรงได้ ด้วยเหตุที่ว่าคนเราทุกคนนั้นมีปกติเข้าข้างตัว ทำชั่วก็ว่าตัวทำดี ทำผิดก็ว่าตัวเองทำถูก ฉะนั้นตัวของเราเองนี่มันจึงอบรมตัวเองได้ยาก ชื่อว่าตนนั้นฝึกได้ยาก อบรมได้ยากทรมานได้ยาก เมื่อการอบรมตนมันยากเราจึงต้องให้ผู้อื่นมาช่วยอบรมให้ เหมือนอย่างที่ท่านพระอาจารย์เสริมชัยชยมงฺคโลได้อาราธนาพระเถรานุเถระวิทยากรต่าง ๆ มาพูด มาบรรยาย มาอธิบายธรรม เรื่องนั้นเรื่องนี้ให้ท่านทั้งหลายได้ยินได้ฟัง ได้รู้ได้เข้าใจ นั่นแหละเป็นวิธีการให้คนอื่นเขามาอบรมเรา เรารู้เราเข้าใจตามที่เขาบรรยาย ตามที่เขาอธิบาย ตามที่เขาชี้แนะนำ เราก็ปฏิบัติตาม ปฏิบัติตามได้ และสามารถประพฤติปฏิบัติตามแนวที่ท่านอบรมสั่งสอนได้ผลเต็มที่ ได้ชื่อว่านั่นแหละได้อบรมตนเองสมบูรณ์แล้ว คือฟังผู้อื่นเขาแนะนำแล้วปฏิบัติตามได้ ได้ผลสมบูรณ์ ได้ชื่อว่าอบรมตัวเองได้ผลแล้ว

เรื่องการอบรมในทางพระพุทธศาสนานั้น ถือเป็นเรื่องสำคัญ ไม่อบรมไม่ได้ เพราะการอบรมนั้นถ้าไม่รู้ ต้องอบรมให้รู้ แม้รู้แล้วก็ต้องอบรมให้สามารถปฏิบัติได้ตามที่รู้ อันคนเรานั้นบางทีรู้แล้วปฏิบัติไม่ได้ แค่รู้แต่ไม่เป็น รู้ว่า ตัวอย่างเช่น การว่ายน้ำ เขาสอนว่าคนเราจะลงไปในน้ำที่ลึกจะไม่ให้จมน้ำตาย จะต้องใช้มือพุ้ยน้ำ จะต้องใช้เท้ากระทุ่มน้ำอย่างนี้ ทำให้ตัวลอยไม่จมน้ำตาย รู้ แต่คนเราไม่เคยทำ ไม่เคยฝึก ไม่เคยอบรมไว้ จับโยนน้ำลงไปมันทำไม่ได้ มันไม่เคยพุ้ยน้ำ ไม่เคยเอามือพุ้ยน้ำ ไม่เคยเอาเท้ากระทุ่มน้ำ ตัวมันก็ไม่ลอย มันก็จมจมน้ำตาย นี่แหละเขาเรียกว่ารู้แต่ว่าไม่เป็น รวมทั้งเรื่องอื่น ๆ ด้วย เรื่องธรรมดา ๆ นี่แหละถ้าเป็นแต่เพียงรู้แต่ไม่เป็นและทำไม่ได้ ฉะนั้นจำเป็นจะต้องรู้และเมื่อรู้แล้วจำเป็นต้องอบรมให้เป็นด้วย รวมความว่า **คนที่ยังไม่รู้ก็ต้องอบรมให้รู้ คนที่รู้แล้วก็ต้องอบรมให้เป็น คือให้ทำได้ตามที่รู้ ถ้าอย่างนี้เอาตัวรอดได้ ถ้าหากว่าขาดการอบรมแม้จะมีความรู้ท่วมหัวโบราณท่านก็ว่าเอาตัวไม่รอด** ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด อย่างที่ปรากฏเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ ๒-๓ วันนี้

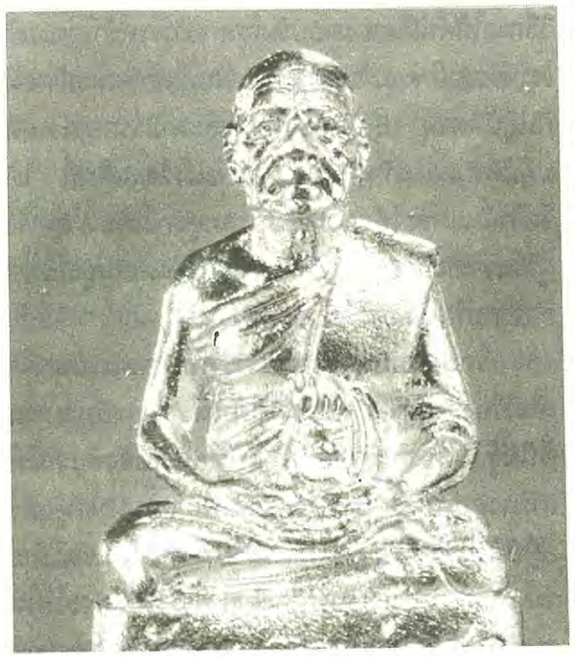

ที่ว่าตำรวจมียศเป็นสิบตำรวจเอกฆ่าคนถึง ๓ คน เพื่อชิงเงินไป ๓,๕๐๐,๐๐๐ บาท นั่นแหละ ตำรวจคนนั้นน่ะรู้ว่าการฆ่าคนมันเป็นความผิด การปล้นทรัพย์เขามันเป็นความผิด แต่ขาดการอบรมว่าการที่จะไม่กระทำความผิดนั้นจะต้องมีจิตใจตั้งมั่นมั่นคงอยู่ในคุณธรรมอย่างไร ไปเห็นทรัพย์สินเงินทองข้าวของของบุคคลอื่นแล้วไปหยิบเข้า อยากได้เข้า นั่นแหละขาดการอบรม ไม่ได้อบรมไม่ได้ศึกษาให้รู้ในเรื่องของสันโดษ ไปยินดีพอใจในทรัพย์สินเงินทองข้าวของของบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่สิทธิที่ตัวเองจะพึงได้ นั่นแหละเขาเรียกว่าขาดการอบรมเรื่องสันโดษ ปฏิบัติตนเป็นคนสันโดษยินดีพอใจในทรัพย์สินเงินทองข้าวของที่ตัวเองที่พึงได้พึงถึง ตัวเองมันไม่ได้ จึงเกิดความโลภต้องไปฆ่าเขาชิงทรัพย์สมบัติเขา และก็หนีไปไม่พ้น ก็ต้องถูกลงโทษตามกะบิลเมือง หนังสือพิมพ์ก็ลงว่านี่จะต้องถูกพิพากษาประหารชีวิตอย่างแน่นอน ไม่ใช้ ม.๒๗ ก็ต้องขึ้นศาล นี่แหละเพราะขาดการอบรมในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าสอนให้อบรมจิตใจอยู่เสมอขาดไม่ได้

การอบรมจิตใจในทางพระพุทธศาสนา เขาเรียกว่า **อบรมกัมมัฏฐาน อบรมสมถภาวนา อบรมวิปัสสนาภาวนาให้บังเกิดมีขึ้น พระภิกษุรูปใด หรือพุทธศาสนิกชน ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ตลอดจนสามเณร สามเณรีรูปใดได้พยายามประพฤติปฏิบัติอบรมตนในเรื่องของธุระ ๒ ประการ คือ คันถธุระและวิปัสสนาธุระอยู่เสมอแล้ว จะเป็นผู้ไม่เสื่อมทรามจากคุณงามความดี** เอ้า! มีคำเพิ่มเข้ามาอีกแล้ว "คันถธุระ" "วิปัสสนาธุระ" เพิ่มมาจากคำว่าสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐานเพิ่มเข้ามาอีก พระพุทธเจ้าตรัสว่าธุระคืองานที่จะต้องทำในพระศาสนามี ๒ อย่างคือ "**คันถธุระ**" คือ **การศึกษาเล่าเรียน** อย่างหนึ่ง "**วิปัสสนาธุระ**" **ได้แก่การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า**อย่างหนึ่ง คันถธุระคือศึกษาเล่าเรียน ในปัจจุบันนี้คือศึกษาเล่าเรียนนักธรรม ศึกษาเล่าเรียนบาลีหรือจะมีการศึกษาที่สูงไปกว่านี้ก็อยู่ในเรื่องคันถธุระทั้งหมด **วิปัสสนาธุระ** ก็คือ "**สมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนา**"

นี่เป็นธุระที่พุทธบริษัทหรือพุทธศาสนิกชนจะต้องทำ ไม่ทำไม่ได้ **การทำธุระทั้ง ๒ อย่างนี้เขาเรียกว่า "อบรม"** การอบรมนั้นก็เพื่อยกระดับจิตของตัวเองที่มีความรู้แล้วเป็นแล้วปฏิบัติได้แล้วไม่ให้เสื่อมทรามไม่ให้คุณสมบัติที่มีแล้วเป็นแล้วเสื่อมสลายหายไปให้คงอยู่หรือเจริญมากขึ้น ฉะนั้นพระอุปัชฌาย์อาจารย์ของเราทั้งหลาย ท่านจึงได้มีวิธีการให้พระภิกษุสงฆ์สามเณรที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาแล้ว มีวิธีการทำวัตรสวดมนต์เช้าเย็น สดับพระธรรมเทศนา บำเพ็ญจิตภาวนากันเป็นประจำ ทำวัตรเช้าเย็นก็เพื่อเป็นการสรรเสริญระลึกนึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์เสมอ เพื่อจะได้มีจิตใจมั่นคงในการที่จะประพฤติปฏิบัติอนุวัตรตามพระพุทธเจ้า ตามธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ อันปกติคนเรานั้นยกย่องสรรเสริญผู้ใดใครว่าประเสริฐล้ำเลิศก็จะประพฤติปฏิบัติตนให้มีความประเสริฐล้ำเลิศตามผู้นั้น การทำวัตรสวดมนต์นั้นเป็นการกล่าวสรรเสริญคุณพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์โดยการปฏิบัติตามธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ก็จะประพฤติปฏิบัติตนคล้อยตามพระพุทธเจ้า คล้อยตามพระสงฆ์ โดยการปฏิบัติตามธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอย่างนี้ เขาเรียกว่าเป็นการเจริญภาวนาอบรมอย่างหยาบ ตลอดทั้งการสดับพระธรรมเทศนาส่งกระแสจิตพิจารณาธรรมที่ท่านผู้เทศน์ ที่ท่านผู้บรรยายอธิบายไป เกิดมีความรู้ความเข้าใจในเหตุในผล รู้อะไรเป็นเหตุรู้อะไรเป็นผล เรื่องของเหตุและผลนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวเนื่องกัน ท่านผู้รู้ท่านผู้เข้าใจท่านว่า "**เหตุเป็นต้นผลเป็นปลาย**" จำเป็นจะต้องกำหนดให้รู้ว่าอะไรเป็นเหตุอะไรเป็นผล จะได้ประพฤติปฏิบัติให้เกิดผลดีไม่ให้เกิดผลเสีย

ส่วนการที่บำเพ็ญจิตตภาวนาจะเป็นสมถภาวนาก็ดี จะเป็นวิปัสสนาภาวนาก็ดี เขาเรียกว่าเป็นภาวนาอย่างละเอียด ไม่ใช่ภาวนาอย่างหยาบอย่างกลางแล้วเป็นภาวนาอย่างละเอียดแล้ว อย่างที่ท่านทั้งหลายทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์เข้ามารับการอบรมที่สำนักนี้ที่ขณะนี้ในปัจจุบันนี้ ได้ชื่อว่ากำลังเจริญภาวนาอย่างละเอียด จะเป็นสมถภาวนาก็ดี จะเป็นวิปัสสนาภาวนาก็ดี เรียกว่าเป็นการเจริญภาวนาอย่างละเอียด ธรรมที่ควรรู้ยิ่งเกี่ยวกับการปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาดังบาลีที่ว่า **เทฺว ธมฺมา อภิญฺญา สมโถ จ วิปสฺสนา จ ธรรมที่ควรรู้ยิ่งมี ๒ ประการ** คือ**สมถะและวิปัสสนา** เป็นธรรมที่พุทธศาสนิกชนควรบำเพ็ญปฏิบัติ เพื่อศึกษาให้รู้และเข้าใจและควรปฏิบัติให้เกิดมีขึ้น

ฉะนั้นในวันนี้จะขอพูด**วิปัสสนาธุระที่ว่าด้วยเรื่องของสมถะและวิปัสสนาในแนวของปริยัติ** ด้วยเชื่อว่าการอธิบายเรื่องบำเพ็ญสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนาในแนวของปฏิบัตินั้นพระอาจารย์เสริมชัยและอาจารย์อื่น ๆ คงจะได้บรรยายให้ท่านทั้งหลายได้รู้ได้ฟังกันมาแล้วในแนวของปฏิบัติ ส่วนในแนวของปริยัติจะขอพูดย้ำเพื่อให้ท่านทั้งหลายได้เกิดความมั่นใจในวันนี้อีกครั้งหนึ่ง เรื่องของคันถธุระ คือการศึกษาเล่าเรียนนั้นก็พูดกันมาแล้ว หมายถึงการศึกษาเล่าเรียนให้รู้ถึงเรื่องของศีล สมาธิ ปัญญา ทีนี้เมื่อรู้แล้วจะต้องปฏิบัติตาม ปฏิบัติตามแนวของสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนา สมถะคืออะไร ภาวนาคืออะไร **สมถภาวนา** รวมกันเป็น ๒ ศัพท์แปลว่า **การอบรมปัญญาให้บังเกิดมีขึ้นด้วยวิธีทำใจให้สงบ** วิธีทำใจ

ให้สงบก็คือวิธีทำใจให้ตั้งมั่นเป็นสมาธิ สมถภาวนาหรือสมถกัมมัฏฐานนี้ เอ้า! มีศัพท์มาอีกศัพท์หนึ่ง สมถกัมมัฏฐาน สมถกัมมัฏฐานแปลว่า กัมมะศัพท์หนึ่ง ฐานะศัพท์หนึ่ง "ฐานะ" แปลว่า**ที่ตั้ง** "กัมมะ" แปลว่า**แห่งการกระทำ กัมมัฏฐาน** แปลว่า **ที่ตั้งแห่งการทำงาน** การทำงานของใคร การทำงานของจิตหรือของใจ การทำงานของจิตหรือของใจนี้มีที่ตั้ง มีที่ทำงานอยู่ตรงไหน ตามแนวการสอนวิชชาธรรมกายของหลวงพ่อวัดปากน้ำที่พระอาจารย์เสริมชัยได้ศึกษาเล่าเรียนปฏิบัติมาได้ผล สามารถนำเอาไปประกาศแม้ในต่างประเทศได้ การทำงานของใจหรือของจิตนี้อยู่ตรงไหน ท่านอธิบายให้เข้าใจแล้ว กัมมัฏฐานแปลว่า ที่ตั้งแห่งการทำงานของใจ โดยทำใจนั้นให้เกิดปัญญา มีความรู้ความเข้าใจ มีความเฉลียวฉลาดเกิดขึ้น ด้วยวิธีที่ทำให้สงบ ระงับตั้งมั่นเป็นสมาธิก่อน การบำเพ็ญสมถภาวนานั้นจะต้องรู้ว่าอะไรเป็นอารมณ์ของสมถภาวนา หรือเป็นอารมณ์ของสมถกัมมัฏฐาน ท่านว่าไว้ในหลักได้แก่

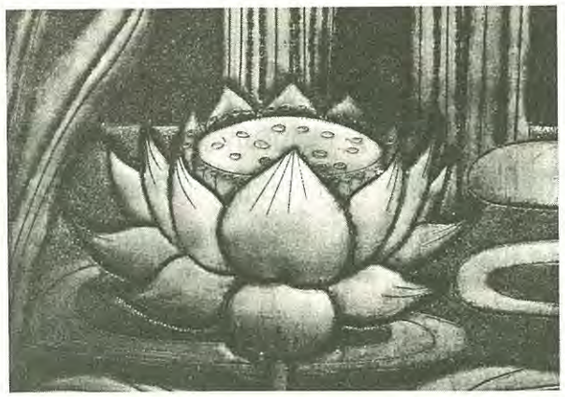

กสิณ ๑๐ ดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นต้นอย่างนี้ อสุภะ ๑๐ สังขารร่างกายซากศพไม่สวยงาม อนุสสติ ๑๐ ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นต้น พิจารณาพรหมวิหาร ๔ พิจารณาถึงความเป็นไปของธาตุทั้ง ๔ ดังนี้เป็นต้น ทำให้จิตใจสงบระงับตั้งมั่นเป็นสมาธิได้ ตัวอย่างเช่น การสอนธรรมหรือการปฏิบัติแบบวิธีปฏิบัติของหลวงพ่อวัดปากน้ำท่านให้ใช้ลูกแก้วเอามาเป็นนิมิต เป็นนิมิตถ้าเราจะใช้พระพุทธรูปเป็นนิมิตเราก็บริกรรมว่า พุทโธ ๆ เป็นบริกรรมภาวนา ถ้าเราจะใช้ลูกแก้วเป็นนิมิตเราก็ใช้คำว่า ระตะนัง ๆ ก็ได้ แต่**หลวงพ่อท่านใช้คำว่า "สัมมาอะระหัง"** ใช้บริกรรมภาวนาว่า สัมมาอะระหัง และให้เพ่งที่ลูกแก้วนั้นจนกระทั่งเกิดเป็นบริกรรมนิมิตขึ้น และบริกรรมนิมิตนั้นจะเกิดเป็น "**อุคคหนิมิต**" นิมิตติดตา ลืมตาเห็นลูกแก้วนั้นอย่างไร พอหลับตาเห็นลูกแก้วอย่างนั้นเหมือนกับลืมตาอย่างนี้เขาเรียกว่า อุคคหนิมิต และบริกรรมภาวนาต่อไปจนกระทั่งเกิด "**ปฏิภาคนิมิต**" ลูกแก้วนั้นขยายใหญ่ก็ได้เล็กก็ได้ ให้หยาบก็ได้ให้ละเอียดก็ได้ เป็นปฏิภาคนิมิต หลวงพ่อวัดปากน้ำท่านสอนว่าให้ดึง ให้ดึงเอาลูกแก้วนั้นเข้าไปอยู่ที่ศูนย์กลางกาย คือเหนือสะดือ ๒ นิ้ว ที่อาตมานำมาพูดอย่างนี้ได้ก็ด้วยฟังหลวงพ่อท่านสอนเคยอยู่กับหลวงพ่อท่านมา ๔ ปี ฟังหลวงพ่อท่านสอนบ่อย ๆ ถ้าเป็นผู้หญิงให้บริกรรมภาวนาสัมมาอะระหัง ดึงเอาลูกแก้วเข้าไปสู่กลางกายทางช่องจมูกซ้าย ถ้าฝ่ายชายให้เข้าทางช่องจมูกขวา ให้บริกรรมภาวนาสัมมาอะระหัง ดึงลูกแก้วนั้นเข้าไปให้ลูกแก้ว

ปรากฏเป็นปฏิภาคนิมิตใสสะอาดอยู่ที่กลางกายเหนือสะดือ ๒ นิ้ว นี่เป็นวิธีการของสมถภาวนา ขั้นแรกใช้บริกรรมภาวนาเกิดบริกรรมนิมิต เกิดอุคคหนิมิต เกิดปฏิภาคนิมิต และหลวงพ่อท่านสอนให้ภาวนาละเอียดเข้า ๆ ถูกส่วนเข้าจนกระทั่งลูกแก้วนั้นกลายเป็นกายทิพย์ คือมองเห็นตัวเองในร่างกายของตัวเองที่เป็นกายละเอียดอยู่ในกายของตัวนั้น นี่หลวงพ่อท่านสอนอย่างนั้นท่านก็สอนเรื่อยไปจนกระทั่งถึงกายรูปพรหม กายอรูปพรหม กายธรรมที่เรียกว่า **'ธรรมกาย' นั่นจิตใจตั้งมั่นเป็นสมาธิแล้ว เมื่อจิตใจตั้งมั่นด้วยสมาธิแล้วมันก็เกิดปัญญาเกิดปัญญารู้เห็นตามความเป็นจริงว่าเป็นอย่างไร สังขารร่างกายเป็นอย่างไร มีความเกิดในเบื้องต้น มีความแปรปรวนในท่ามกลาง มีความแตกสลายในที่สุด** สมดังบาลีที่ว่า **สมาธึ ภิกฺขเว ภาเวถ สมาหิโต ยถาภูตํ ปชานาติ** ฯ ซึ่งแปลความว่า **ดูกรท่านผู้เห็นภัยในวัฏสงสารทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงบำเพ็ญสมาธิเถิด เพราะเหตุว่าบุคคลผู้มีจิตใจตั้งมั่นเป็นสมาธิแล้ว ย่อมเห็นสภาวธรรมตามความเป็นจริง นั่นเกิดปัญญาแล้ว เมื่อเกิดปัญญาเห็นสภาวธรรมตามความเป็นจริงแล้ว ก็เกิดความเบื่อหน่าย อยากให้พ้นจากความทุกข์ ก็บำเพ็ญเพียรต่อไปจนกระทั่งได้บรรลุถึงซึ่งที่สุดแห่งทุกข์คือบรรลุมรรคผลนิพพานได้** นี่เป็นแนวแห่งสมถภาวนาโดยพิจารณาทำจิตใจ ทำปัญญาความรู้เห็นแจ้งประจักษ์ชัดในสภาวธรรมให้เกิดขึ้นโดยวิธีทำใจให้สงบระงับเป็นสมาธิก่อน

ส่วนวิปัสสนาภาวนานั้นตามตำราท่านว่าอย่างนี้ ท่านบอกว่าบุคคลที่จะบำเพ็ญเพียรวิปัสสนากัมมัฏฐานนั้นต้องศึกษาให้รู้ขั้นตอนแห่งการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ๓ ประการด้วยกันคือ **ต้องศึกษาให้รู้ว่าอะไรเป็นอารมณ์อารมณ์ของวิปัสสนา อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้วิปัสสนาเกิดขึ้นและตั้งอยู่และอะไรเป็นตัวแห่งวิปัสสนานั้น** คล้ายกันกับสมถะ สมถะก็ต้องมีธรรมที่เป็นภูมิเป็นอารมณ์ของสมถะคือกสิณ ๑๐ อสุภะ ๑๐ อนุสติ ๑๐ เป็นต้น

วิปัสสนากัมมัฏฐานที่จะประพฤติปฏิบัติก็ต้องมีภูมิธรรมเหมือนกันอันเป็นที่ยึดเหนี่ยว อันเป็นอารมณ์ของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน **ภูมิธรรมของวิปัสสนากัมมัฏฐาน** ก็คือ **ขันธ์ ๕** มีอะไรบ้าง รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เรียกว่า ขันธ์ ๕ **อายตนะ ๑๒** ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ **ธาตุ ๑๘ อินทรีย์ ๒๒** และ **อริยสัจ ๔ ปฏิจจสมุปบาทธรรม ๑๒** ธรรมเหล่านี้เป็นภูมิเป็นอารมณ์ เป็นที่ยึดเหนี่ยวของผู้ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน นี่เขาเรียกว่าธรรมที่เป็นภูมิเป็นอารมณ์วิปัสสนากัมมัฏฐาน ต้องรู้ว่ามีอะไรบ้างจะอธิบายให้เห็นว่า**สังขาร** ที่เรียกว่า **ขันธ์ ๕** ขันธ์ ๕ ก็คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ พูดให้สั้นก็คือเหลือ**รูปและนาม** รูปได้แก่สิ่งที่เป็นวิสัยแห่งจักษุสามารถมองเห็นได้ด้วยตา นามคือเวทนาสัญญา สังขารและวิญญาณ เป็นนามไม่ใช่เป็นรูปคือไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยจักษุประสาท การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานให้ศึกษาให้รู้ว่าสังขารขันธ์ทั้งที่เป็นรูปและเป็นนาม นี่มันตกอยู่ในสภาวะ ๓ อย่างคือ **ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา** ไม่เที่ยง

คือมีความเกิดขึ้นแล้วก็แปรไป แล้วก็ดับไป เกิดขึ้นตั้งอยู่ ดับไป "**อุปฺปาท ฐิติ ภงฺค**" "**อุปปาทะ**" คือ **ความเกิดมีขึ้น** "**ฐิติ**" คือตั้งอยู่ "**ภังคะ**" คือดับไป เป็นปกติของสังขารขันธ์ ทั้งที่เป็นรูปและเป็นนาม การพิจารณาสังขารธรรมอย่างนี้ ชื่อว่าพิจารณาธรรมที่เป็นภูมิเป็นอารมณ์ของวิปัสสนา

ประการที่ ๒ ต้องศึกษาให้รู้ถึงว่าเหตุอันเป็น**ปัจจัยให้เกิดวิปัสสนาและให้วิปัสสนาดำรงอยู่คืออะไร** ได้แก่ **สีลวิสุทธิ** กับ**จิตตวิสุทธิ** "**สีลวิสุทธิ**" ก็คือ **การรักษาศีลให้บริสุทธิ์ตามภาวะฐานะที่ตนเองเป็น** ถ้าเป็นพระภิกษุก็รักษาศีล ๒๒๗ เท่าที่สามารถปฏิบัติได้ในปัจจุบัน คือบางอย่างบางสิกขาบทที่เกี่ยวกับภิกษุณีไม่มีแล้ว ก็ปฏิบัติไม่ได้แต่ก็ถือว่าไม่ต้องปฏิบัติ สมบูรณ์ในตัวบริสุทธิ์ในตัวเอง เป็นสามเณรก็รักษาศีล ๑๐ เป็นอุบาสกผู้รักษาอุโบสถศีลก็รักษาศีล ๘ เป็นอุบาสกอุบาสิกาชาวบ้านธรรมดาก็รักษาศีล ๕ รักษาศีลตามภูมิตามชั้นของตัวเองให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ ไม่ให้ขาด ไม่ให้ด่าง ไม่ให้พร้อย ไม่ให้ขาดคือไม่ให้ทะลุทั้งข้างล่างข้างบน ไม่ให้ด่างคือไม่ให้ขาดทยอยกันไป ไม่ให้พร้อยคือไม่ให้ศีลนั้นขาดสลับกันไปคือบริบูรณ์หมดโดยสิ้นเชิง ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ด่าง ไม่พร้อย อย่างนี้ก็รักษาศีลได้บริสุทธิ์นี้อย่างหนึ่งและต้องศึกษาให้รู้เรื่องจิตอันบริสุทธิ์ สีลวิสุทธิกับจิตตวิสุทธินี่สำคัญ ต้องทำจิตใจให้บริสุทธิ์ให้มีความเห็นในทางที่ถูกต้องเป็นสัมมาทิฏฐิ เรื่องของจิตต้องเป็นผู้ไม่มีความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม มีความคิดในทางที่ถูกต้องในเรื่องของสังขารนี่ มีความเกิดขึ้น

ในเบื้องต้น มีความแปรปรวนไปในท่ามกลาง มีความแตกดับไปในที่สุด เมื่อมีสีลวิสุทธิและจิตตวิสุทธิสมบูรณ์บริบูรณ์แล้วก็จะเป็นเหตุให้เกิดวิปัสสนาและทำให้วิปัสสนาตั้งอยู่และเจริญงอกงามต่อไป นี้เป็นประการที่ ๒

ประการที่ ๓ **ต้องศึกษาให้รู้ให้เข้าใจถึงตัววิปัสสนา** ว่าหมายถึงอะไร ตัววิปัสสนานี้หมายถึง **ทิฏฐิวิสุทธิ กังขาวิตรณวิสุทธิ มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ** และ **ญาณทัสสนวิสุทธิ** ทั้ง ๕ ประการนี้เป็นตัววิปัสสนา "**ทิฏฐิวิสุทธิ**" **ความเห็นบริสุทธิ์ คือมีความเห็นไม่วิปลาส** "**กังขาวิตรณวิสุทธิ**" **ความบริสุทธิ์คือจิตพ้นจากนิวรณ์ธรรม** ข้ามจากความสงสัยในการปฏิบัติเสียได้โดยสิ้นเชิง เห็นว่าทางนี้เป็นทางที่ถูกต้องหมดความสงสัยแล้ว "**มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ**" **ความบริสุทธิ์ในญาณเป็นเครื่องพิจารณาเห็นว่าทางใดเป็นทางปฏิบัติที่ถูกต้อง ทางใดไม่ใช่เป็นทางปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง ทางใดเป็นวิปัสสนา ทางใดไม่เป็นวิปัสสนา**

เขาเรียก มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ และ

ประการที่ ๔ "**ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ**" เมื่อได้ปฏิบัติไปถึงขั้นนี้แล้วจะเห็นว่าปฏิปทาในทางปฏิบัตินั้น**อย่างใดเป็นทางตรง อย่างใดเป็นทางอ้อม อย่างใดเป็นทางผิดแล้วดำเนินตามนั้น** ขั้นสุดท้ายก็ถึง "**ญาณทัสสนวิสุทธิ**"**อันเป็นตัววิปัสสนาญาณอันสูงสุด เมื่อบำเพ็ญวิปัสสนา** ตัววิปัสสนาญาณทั้ง ๕ ประการนี้ บริสุทธิ์บริบูรณ์โดยสิ้นเชิงแล้ว นี่พูดอย่างลัด ๆ ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องวิปัสสนูปกิเลส ๑๐ อันเกิดขึ้นในระหว่างที่ปฏิบัติมัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิแล้วไม่ได้พูดถึงเรื่องวิปัสสนาญาณ ๙ อันเกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ ลัดไปถึงญาณทัสสนวิสุทธิเลย ถึงขั้นนี้ก็ถึงขั้นโคตรภูญาณ เมื่อการปฏิบัติทำให้จิตบริสุทธิ์ถึงขั้นนี้แล้ว จิตก็จะหน่วงวิปัสสนาญาณเป็นอารมณ์อยู่ในขั้นที่โคตรภูญาณยังไม่เข้าถึงมรรคผล จะเรียกว่า กามาวจรภูมิกุศลก็ได้ ถ้าได้บำเพ็ญต่อไปอีกจนกระทั่งจิตใจหน่วงถึงมรรคผลข้ามพ้นจากโคตรภูญาณก็เข้าถึงมรรคญาณผลญาณจิตตกลงสู่ภวังค์ ตอนนี้แหละเข้าสู่มรรคผลนิพพานแล้ว นี่**การปฏิบัติตามแนวแห่งวิปัสสนากัมมัฏฐานต้องให้ยึดหลักความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความเป็นอนัตตา** คือ **ความที่สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง สังขารทั้งหลายทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตา** ที่เรียกว่า "**สามัญญลักษณะ**" หรือ "**ไตรลักษณ์**" นี้เป็นสำคัญ **เพื่อให้เกิดความไม่ยึดมั่นถือมั่นในสังขารธรรมทั้งหลายทั้งปวง** ที่ได้อธิบายสมถกัมมัฏฐานหรือสมถภาวนาวิปัสสนากัมมัฏฐานหรือวิปัสสนาภาวนาในแนวปริยัติให้ท่านทั้งหลายได้ฟังนี้ก็เพื่อให้ท่านทั้งหลายได้พิจารณามองเห็นว่า การปฏิบัติกัมมัฏฐานจะเป็นการปฏิบัติในแนวของสมถภาวนาก็ได้ จะปฏิบัติในแนวของวิปัสสนาภาวนาก็ได้ ผลที่สุดแห่งการปฏิบัติก็จะไปถึงที่สุดแห่งทุกข์เช่นเดียวกัน ดังที่ท่านว่าวิมุตติมี ๒ ประการ คือ "**เจโตวิมุตติ**" **ความหลุดพ้นจากกิเลสด้วยอำนาจแห่งใจ** "**ปัญญาวิมุตติ**" **ความหลุดพ้นจากกิเลสด้วยอำนาจแห่งปัญญา** เจโตวิมุตติความหลุดพ้นจากกิเลสด้วยอำนาจแห่งใจนั้นเป็นผลแห่งสมถภาวนา ปัญญาวิมุตติ ความหลุดพ้นจากกิเลสด้วยอำนาจแห่งปัญญานั้นเป็นผลแห่งการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา วิปัสสนาภาวนานั้นก็คือการบำเพ็ญปัญญาให้เกิดมีขึ้นด้วยการทำจิตใจให้เห็นแจ้งประจักษ์ในความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความเป็นอนัตตาแห่งสังขารและธรรมทั้งหลาย

เนื่องด้วยเหตุได้ยินได้ฟังมาว่าผู้ที่ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ชอบยกตนข่มผู้อื่นว่าการปฏิบัติของสำนักนั้นเป็นเพียงสมถะ การปฏิบัติของสำนักโน้นไม่เป็นวิปัสสนา การปฏิบัติสมถะสู้วิปัสสนาไม่ได้ การปฏิบัติวิปัสสนาประเสริฐกว่าปฏิบัติสมถะ เป็นเหตุสร้างความขัดแย้ง ก่อให้เกิดความโต้แย้ง เกิดความขัดแย้งเกิดความแตกแยกในทางปฏิบัติกันขึ้น เมื่อรู้ความจริงเช่นนี้ว่า พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าวิปัสสนาธุระมี ๒ อย่าง คือสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนา ผลแห่งการปฏิบัติสมถภาวนาก็คือ เจโตวิมุตติ ผลแห่งการปฏิบัติ วิปัสสนาภาวนาก็คือปัญญาวิมุตติ บรรลุถึงที่สุดแห่งทุกข์คือได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน ได้

เช่นเดียวกัน จะได้ไม่ยกตนข่มท่าน ไม่ต้องเกิดวิปฏิสาร จะปฏิบัติอย่างไหนก็ได้ ทำไมพระพุทธเจ้าจึงตรัสวิธีปฏิบัติกัมมัฏฐานเป็น ๒ ทาง เป็น ๒ วิธี เป็น ๒ อย่าง ก็เพราะต้องการให้เป็นไปตามอัธยาศัยของเวไนยสัตว์ ธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าจึงเรียกว่า เป็นพระธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว คือตรัสคล้อยตามอัธยาศัยของเวไนยสัตว์ เพราะบางคนมีอุปนิสัยปัจจัยอบรมบารมีในทางสมถะพอได้บำเพ็ญสมถภาวนาสมถวิธีก็ได้บรรลุมรรคผลโดยไม่ชักช้า บางคนอบรมในทางวิปัสสนาพอได้รับการแนะนำให้ปฏิบัติในทางวิปัสสนาก็ได้บรรลุมรรคผลโดยไม่ชักช้า

จะเล่าตัวอย่างให้ฟังประกอบในเรื่องนี้ก็คือ มีพระภิกษุ ๒ รูป รูปหนึ่งชื่อว่า **มหาปันถก** ผู้เป็นพี่ชาย อีกรูปหนึ่งชื่อ **จูฬปันถก** ผู้เป็นน้องชาย พระมหาปันถกเป็นพระอรหันต์แต่ไม่ได้เป็นปฏิสัมภิทาคือไม่รู้ใจของผู้อื่น ก็พยายามอบรมสั่งสอนให้จูฬปันถกน้องชายท่องสูตรนั้น จำสูตรนี้ ท่องบ่นทรงจำนิกายนั้นนิกายนี้ ทั้งวินัยทั้งพระสูตร ทั้งพระอภิธรรม พระจูฬปันถก เป็นผู้ที่มีปัญญาทึบ ท่องอะไรก็จำไม่ได้ พระมหาปันถกท่านก็เบื่อหน่าย เบื่อในการสอนแล้ว สอนเท่าไหร่ก็ไม่จำ คิดลงโทษพระน้องชายไม่ให้ไปรับสลากภัตรในที่นิมนต์ คิดลงโทษเพื่อจะให้เกิดวิริยะอุตสาหะในการสาธยาย ทรงจำให้ได้แม่นยำ พระมหาปันถก เป็นผู้เป็น ภัตตุทเทสก์ จัดภัตรถวายพระภิกษุสงฆ์ จัดให้พระภิกษุรูปอื่นไปรับสลากภัตรตามกิจนิมนต์นั้นหมด เว้นไว้แต่จูฬปันถก ไม่จัดให้ ในคืนวันนั้นในปัจจูสสมัยใกล้รุ่งสว่าง พระพุทธเจ้า

ตรวจดูอุปนิสัยของเวไนยสัตว์ ทรงเห็นอุปนิสัยของพระจูฬปันถกจะได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน ก็เลยไม่เสด็จไปในที่นิมนต์ ทรงอยู่ในวิหาร จนกระทั่งถึงเวลาฉันภัตตาหาร พระพุทธเจ้าจึงเสด็จไปยังสถานที่นิมนต์นั้น และเจ้าภาพจะอังคาส พระพุทธเจ้าก็รับสั่งกับเจ้าภาพว่า ยังมีพระภิกษุอยู่ในวิหารอีกรูปหนึ่ง เจ้าภาพก็ส่งคนไปนิมนต์ ก็ไปถามท่านว่าชื่อจูฬปันถกใช่ไหม? พระองค์นั้นก็ตอบว่าชื่อ จูฬปันถก และเกิดมีพระรูปอื่นรับว่ามีจูฬปันถก ขึ้นมาอีกเต็มวิหารเลย นี่เล่าย้อนหลังอีกนิดว่า พระพุทธเจ้าทรงทราบอุปนิสัยของพระจูฬปันถก ว่าที่พระมหาปันถกสอนให้ท่องบ่นทรงจำอะไรไม่ได้นั้น ก็ด้วยเหตุว่าในชาติก่อนภพก่อนท่านไปหัวเราะเยาะพระภิกษุที่ศึกษาเล่าเรียนท่องจำอะไรไม่ได้ ผลแห่งการหัวเราะเยาะนั้นเป็นเหตุให้พระภิกษุรูปนั้นเบื่อหน่ายในการศึกษาเล่าเรียนแล้วก็สึกหาลาเพสไป ผลจึงตกเป็นบาปเป็นกรรมทำให้ในชาติสุดท้ายนี้พระจูฬปันถกเกิดมีปัญญาทราม ปัญญาทึบ เรียนอะไรก็จำไม่ได้ แต่จูฬปันถก

ในชาติก่อนภพก่อนนั้นได้บำเพ็ญในเรื่องของสมถภาวนามา พระพุทธเจ้าจึงสอนให้บริกรรม **"รโชหรณํ รชํ หรติฯ"** ให้พิจารณาเห็นความเศร้าหมองเป็น **อสุภกัมมัฏฐาน** ให้พิจารณาอยู่อย่างนั้น พระจูฬปันถกก็พิจารณา จนกระทั่งจิตใจตั้งมั่นเป็นสมาธิ แล้วพระพุทธเจ้าก็ทรงแผ่โอภาสให้บำเพ็ญสมาธิยิ่ง ๆ ขึ้นไป จนกระทั่งได้บรรลุมรรคผล เกิดเป็นอัศจรรย์ คือเมื่อท่านบรรลุมรรคผลแล้วสามารถเนรมิตตัวเองให้มีหลายองค์ได้ พอคนมาถามท่านว่าท่านชื่อจูฬปันถกหรือ ก็ชี้ตัวเองว่าจูฬปันถก องค์นั้นก็ชี้ตัวเองว่าจูฬปันถก เต็มวิหารไปหมด ก็กลับไปรายงานพระพุทธเจ้าว่า มีพระเต็มวิหารไม่ใช่องค์เดียว พระพุทธเจ้าก็บอกว่ากลับไปอีก ให้ไปสังเกตดูว่าองค์ไหนชี้ตัวเองว่าตัวเองชื่อจูฬปันถกองค์แรก ให้จับมือองค์นั้นแหละมา คนที่รับพุทธบัญชาก็ไป ก็ไปจับมือองค์ที่บอกชื่อตัวเองว่าจูฬปันถกเป็นองค์แรกมา จูงมา พระในวิหารก็หายไปหมด นี้ชี้ให้เห็นว่าอุปนิสัยของบุคคลที่ได้อบรมสั่งสอนมานั้นมันไม่เหมือนกัน ถ้าอบรมมาทางสมถภาวนา ถ้าสอนให้ปฏิบัติสมถวิธีหรือภาวนาวิธีก็จะได้บรรลุมรรคผลเร็วถ้าสอนในทางวิปัสสนาภาวนาตามที่ได้เคยอบรมสั่งสมมาในชาติก่อนภพก่อนก็จะได้บรรลุมรรคผลเร็ว

เรื่องการบำเพ็ญวิปัสสนาภาวนานั้น ถ้าหากไม่เคยได้บำเพ็ญไว้เป็นนิสัยบารมีหรืออุปนิสัยปัจจัยแล้ววิปัสสนากัมมัฏฐานหรือวิปัสสนาญาณจะเกิดขึ้นยาก เหมือนอย่างกับพระภิกษุรูปหนึ่งที่บำเพ็ญเพียรวิปัสสนากัมมัฏฐานตลอดไตรมาส ๓ เดือน คือ **พระจักขุบาล** ในเรื่องพระธรรมบทภาค ๑ ท่าน**สมาทานเนสัชชิกังคธุดงค์ตลอดไตรมาส ๓ เดือน ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน พิจารณาความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา** นี่ ๓ เดือน พอครบ ๓ เดือน นัยน์ตาท่านก็แตก ตาบอดพร้อมทั้งกิเลสก็แตกทันที กิเลสแตกตาท่านก็ดับ จักษุมืด พระพุทธเจ้าก็ทรงพยากรณ์ เมื่อพระภิกษุทั้งหลายได้ทูลถามว่า เพราะเหตุใดพระภิกษุจักขุบาลนี้พอสิ้นกิเลสแล้วนัยน์ตาก็บอดด้วย พระพุทธเจ้าก็ทรงพยากรณ์ว่าในชาติก่อนภพก่อนจักขุบาลนี่เป็นหมอรักษาตา มีผู้หญิงคนหนึ่งหาไปให้ไปช่วยรักษาตาให้ รักษาหายแล้วผู้หญิงนั้นคิดโกงค่าขวัญข้าว ค่ายาในการรักษาตา ไม่ให้ คิดโกงแต่หมอนี่รู้ทันก็สอบถามว่าเห็นแล้วหรือยัง ผู้หญิงคนนั้นก็ตอบว่ายังไม่เห็น ทั้ง ๆ ที่เห็นแล้ว หมอรู้ทันรู้ว่าผู้หญิงคนนี้คิดจะโกงขวัญข้าวค่ายา จึงบอกว่าไม่เห็น จึงประกอบยาขึ้นขนานหนึ่งให้หญิงคนนั้นหยอดเพื่อให้ตาเห็น แต่ยาขนานนั้นเป็นยาที่ทำลายตาให้บอด พอหญิงคนนั้นเอายาขนานหลังไปหยอดตาก็ดับมืดลงทันที ผลแห่งการรักษาตาโดยแกล้งทำให้ตาเขาบอดนั้น ชาติสุดท้ายของจักขุบาลได้บรรลุมรรคผลตาก็บอดด้วย นี่เป็นอย่างนี้การบำเพ็ญวิปัสสนากัมมัฏฐาน ถ้าไม่ได้เคยอบรมสั่งสมมาก็ไม่ใช่ว่าบรรลุได้เร็วเหมือนกัน อย่างจักขุบาลต้องใช้เวลาถึง ๓ เดือนตลอดไตรมาส เรื่องมันเป็นอย่างนี้ ฉะนั้นจึงขอให้ท่านผู้ได้รับการอบรมทั้งหลายได้โปรดเข้าใจว่าการปฏิบัติกัมมัฏฐานตามที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ว่ามี ๒ ทางคือ ทั้งสมถภาวนา สมถวิธีและทั้งวิปัสสนา-

ภาวนา ภาวนาวิธี ก็ได้รับผลแห่งการปฏิบัติเหมือนกันแล้วแต่อัธยาศัยจิตใจของใครจะอบรมมาทางไหน ก็ได้ผลสมดังความปรารถนา อย่าได้ไปวิตกกังวลในการยกตนข่มท่านของบุคคลอื่นว่า สำนักนั้นสอนโดยวิธีสมถะ สำนักนี้สอนโดยวิธีวิปัสสนา สมถะสู้วิปัสสนาไม่ได้ วิปัสสนาประเสริฐกว่า ไม่ใช่ วิปัสนาก็ประเสริฐ สมถะก็ประเสริฐใครประพฤติได้ปฏิบัติตามได้ ย่อมได้รับผลทันตาเห็นเหมือนกัน ฉะนั้นขอให้ท่านทั้งหลายได้มั่นใจในปฏิปทาที่ท่านทั้งหลายได้อบรมและปฏิบัติมาแล้วนั้น และปฏิบัติต่อไปก็จะได้รับผลตามสมควรแก่การปฏิบัติของท่านทุกประการ

ในที่สุดนี้ก็ขอตั้งความปรารถนาดีอ้างคุณพระศรีรัตนตรัย คือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ และกุศลสัมมาปฏิบัติที่ทุกท่านได้อบรมสั่งสมมาดีแล้วจงเป็นตบะ เดชะ พลวปัจจัยคุ้มครองรักษาให้ทุกท่าน เป็นผู้ตั้งมั่นในธรรมปฏิบัติ บำเพ็ญเพียรจิตภาวนาให้ได้บรรลุผลสมดังความปรารถนาทุกท่านทุกประการ และขอให้ทุกท่านเจริญยิ่งด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธรรมสารสมบัติ ปราศจากโรคภัยพิบัติ อุปัทวันตราย สมดังปณิธานทุกประการ ทุกท่านเทอญ.

■ ■ ■ ■

ศักดิ์สิทธิ์ อุดมสมบูรณ์ ...ถอดเทป

ตอบปัญหาธรรม

เนื่องในโอกาสบรรยายธรรม เรื่อง "สมาธิเพื่อคลายเครียด"
แก่ผู้เข้ารับการอบรมโครงการศึกษาต่อเนื่อง จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

โดย

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล

เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๓๕ เวลา ๑๗.๔๕ - ๒๐.๔๕ น.

ก่อนที่จะตอบปัญหา อาตมาใคร่จะสรุปคุณค่าของการอบรมสมาธิภาวนาว่า **การฝึกอบรมจิตใจให้เป็นสมาธิ นอกจากจะช่วยคลายเครียดแล้ว ผู้ที่มีสมาธิจะมีจิตใจเข้มแข็ง ทำงานได้มากและมีประสิทธิภาพสูง** อาตมาขอยืนยันเพราะว่า ทุกนาทีที่ทำงานโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่ต้องมีหน้าที่ต้องพินิจพิจารณาและวิเคราะห์ปัญหา ป้องกันและแก้ปัญหาทั้งหลายทั้งปวงนั้น ถ้าได้กระทำด้วยจิตใจที่มีสมาธิแน่วแน่มั่นคงแล้ว จะได้ผลดีมาก เมื่อกำลังใจเข้มแข็งเราก็ทำงานได้มากเป็นธรรมดา เพราะฉะนั้นผู้มีสมาธิจิตเป็นคนที่มีทั้งความรู้ความสามารถ และทั้งคุณธรรมที่จะเกิดประโยชน์เกิดชีวิตตนแก่ครอบครัวและแก่สังคมได้มาก นี้ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งใคร่จะกล่าวเพิ่มเติมว่าผู้ที่ฝึกอบรมภาวนาสมาธิบ่อย ๆ จะเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ รู้เท่าทันทางเจริญทางเสื่อม รู้ทางผิดทางถูก รู้บาป-บุญคุณโทษ ก็จะเป็นผู้ที่รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ลุแก่ราคะ โลภะหรือตัณหา ไม่ลุแก่โทสะพยาบาทและความหลงใด ๆ และเมื่อเป็นเช่นนั้นท่านก็จะมีแต่ความสันติสุขและร่มเย็นในชีวิต ในกาลทุกเมื่อ เพราะว่าผู้ที่มีความทุกข์เดือดร้อนกันมาก ๆ ก็คือ ผู้ที่ขาดสติสัมปชัญญะ มักลุแก่โทสะ บ้าง ราคะบ้าง โลภะบ้าง ตัณหาบ้าง โมหะบ้าง เป็นต้น ดังที่เห็น ๆ กันอยู่ในสังคมปัจจุบัน นั่นเอง ต่อไปนี้จะได้ตอบปัญหาเป็นข้อ ๆ ไป

❍ **อยากเรียนถามว่า จะมีวิธีฝึกหรือรวบรวมสมาธิอย่างไรเพื่อให้สามารถทำงานได้เนื้อหางานมากในเวลาอันสมควร**

● **ตอบ** ก็ดังที่ได้กล่าวแล้ว วิธีฝึกสมาธิตามแบบวิชชาธรรมกายนี้ง่าย ๆ โดยประการที่ว่า เรานึกให้เห็นด้วยใจ เพื่อให้ใจของเรามาอยู่ที่อารมณ์เดียว

คือ ดวงแก้วกลมใส ใจเห็นอยู่ที่ไหน เห็นอะไรอยู่ที่ไหนด้วยใจ ใจก็อยู่ที่นั่น เพราะฉะนั้นเราต้องการให้ใจมาสงบตรงศูนย์กลางกาย ก็นึกให้เห็นอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ด้วยใจ ตรงไหน? คือตรงศูนย์กลางกายนี้ ใจก็มาที่นี้ แต่ว่าสิ่งที่ให้นึกให้เห็นด้วยใจให้ได้ผลดีที่สุด ก็คือ ดวงแก้วกลมใสหรือพระแก้วขาวใสก็ได้ ให้นึกให้เห็นด้วยใจบ่อย ๆ ใจก็จะมารวมอยู่ที่นั่นเพราะใจเห็นอยู่ที่ไหน ใจก็อยู่ที่นั่น นี้เป็นอุบายวิธี พอใจหยุดแล้ว เราไม่ต้องนึกแล้ว เพียงหยุดตัวเดียว เมื่อหยุดใจก็จะไม่ออกไปฟุ้งซ่านภายนอก ใจก็จะหยุดสงบนิ่ง ผ่องใส เมื่อผ่องใสก็หยุดในหยุดกลางของหยุดให้ใสละเอียดต่อ ๆ ไปยิ่งกว่า สุดละเอียดแล้วก็จะเห็นกาย ณ ภายในของเราเอง เริ่มตั้งแต่กายมนุษย์ละเอียด ซึ่งมีอยู่ในตัวเรา ตัวเราไม่ใช่มีอยู่กายเดียวเท่าที่เห็นนี่ แต่ยังมีกายละเอียด ๆ เริ่มตั้งแต่กายมนุษย์ละเอียดนั้นต่อ ๆ ไปจนสุดละเอียด คิดง่าย ๆ เมื่อเรานอนหลับฝันไป ที่ฝันไปนั่นแหละ ใจของกายมนุษย์ละเอียดของเรานั่นเอง ไปรู้ไปเห็นเหตุการณ์อะไร ๆ ข้างนอก แล้วก็มารายงานที่ใจของกายเนื้อ ทำให้เราจำได้บ้าง จะไม่ได้บ้าง หรือบางคนก็ได้ทราบเหตุการณ์อะไร ๆ ที่อาจจะปรากฏขึ้นได้ตรงตามที่เห็นในฝัน นั่นเพราะกายมนุษย์ละเอียดซึ่งมีใจเหมือนกัน เขาทำหน้าที่ไปฝัน แต่ว่ากลางของกลางกายในกายยังมีกายที่ละเอียด ๆ ต่อไปอีก ตามระดับภูมิของจิตที่สะอาดบริสุทธิ์อย่างเช่นในระดับมนุษยธรรม ก็จะเห็นกายมนุษย์ละเอียดในระดับเทวธรรมเราก็จะเห็นกายทิพย์ โตใหญ่กว่ากายมนุษย์

อีกเท่าตัว ผ่องใสสวยงาม มีรัศมีสว่าง มีเครื่องประดับประดาปรากฏเองด้วย อำนาจของบุญปรุงแต่ง สุดละเอียดของเทวธรรมหรือทิพยธรรมก็จะถึงพรหมธรรม เราจะเห็นกายรูปพรหมและอรูปพรหมต่อ ๆ ไปตามลำดับ ขนาดโตใหญ่และผ่องใสยิ่งกว่ากันไปตามลำดับ รัศมีก็จะสว่างยิ่งกว่ากัน ใจก็ใสบริสุทธิ์ยิ่งกว่ากันไปตามลำดับ

พอสุดละเอียด สุดความบริสุทธิ์ของกายในภพสาม คือ อรูปพรหมแล้ว ก็จะถึงกายที่บริสุทธิ์ที่สุดด้วยพุทธธรรม คือ "**ธรรมกาย**" มีผู้ที่ถามว่าธรรมกายคืออะไร? ธรรมกายนี้เป็นธาตุธรรมที่บริสุทธิ์ พ้นจากธาตุธรรมของกายในภพสาม กล่าวคือตั้งแต่มนุษย์ถึงอรูปพรหมซึ่งสะอาดบริสุทธิ์ยิ่งกว่ากันไปตามลำดับจนถึงที่สุดของความสะอาดบริสุทธิ์ ในระดับ "**มนุษยธรรม**" "**เทวธรรม**" "**พรหมธรรม**" ถึงอรูปพรหมจนสุดละเอียด ถึง "**พุทธธรรม**" จะเห็นองค์พระธรรมกายปรากฏ องค์ธรรมกายนั้นมีพุทธลักษณะเหมือนพระปฏิมาเกตุดอกบัวตูมใสสว่าง รัศมีปรากฏขนาดหน้าตักและเส้นผ่าศูนย์กลางดวงธรรม ๔ วาครึ่ง

ขึ้นไป ธรรมกายนั้นเป็นกายพ้นโลกแต่จัดอยู่ในระดับโคตรภูบุคคล ต่อเมื่อละกิเลสได้อย่างน้อย ๓ ประการ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาสได้ ก็จะก้าวล่วงข้ามโคตรปุถชนเข้าสู่ความเป็นพระอริยบุคคล มีองค์พระอยู่ภายใน คือ "**ธรรมกาย**" นั่นแหละ

ธรรมกาย นั่นแหละเป็นพระพุทธรัตนะ เป็นพระธรรมรัตนะ เป็นพระสังฆรัตนะ ที่บรรลุมรรคผลนิพพาน เมื่อตัดกิเลสดังกล่าวได้แล้ว ก็จะเห็นปรากฏสว่างอยู่ ณ ภายใน ผู้ถึงธรรมกายย่อมเห็นกันได้ สำหรับท่านที่ปฏิบัติถึงนั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า พระองค์เองเป็นธรรมกาย พระอรหันต์ทั้งหลาย เมื่อกล่าวถึงธรรมกาย ก็จะแสดงว่าท่านเป็นธรรมกายอย่างนี้นะ เพราะฉะนั้นถ้าจะสรุปธรรมกายก็คือ ธาตุธรรมที่บริสุทธิ์ที่สุดในระดับพุทธธรรมขึ้นไป เป็นกายพ้นโลก มีชีวิตจิตใจ แต่เป็นกายและจิตใจที่ซ้อนกันอยู่เป็นชั้น ๆ จากที่สุดของภูมิธรรมระดับมนุษยธรรม เทวธรรม พรหมธรรม สุดละเอียดเข้าไปแล้ว เป็นพุทธธรรม นั่นคือ "**ธรรมกาย**"

นี้แหละเป็นวิธีปฏิบัติภาวนาสมาธิตั้งแต่เบื้องต้นจนถึงธรรมกาย **ผู้ปฏิบัติได้ถึงเพียงใด ก็ได้ผลดีเพียงนั้น แม้แต่ปฏิบัติยังไม่เห็นดวงไม่เห็นกาย ถ้าฝึกปฏิบัติบ่อย ๆ เนือง ๆจิตใจก็จะเป็นสมาธิดีขึ้น ๆ สติสัมปชัญญะก็จะดีขึ้น ๆ เข้มแข็งขึ้น ให้สามารถทำกิจการงานดีขึ้นตามลำดับ**

❍ **ท่านมหาบอกว่า สมาธิทำให้ไม่ง่วงซึม ทำไม ดิฉันทำสมาธิครั้งใดต้องง่วงนอนทุกครั้งไป**

● **ตอบ** อันนี้เป็นคำถามที่ดีครับ โปรดเข้าใจว่า จิตใจที่กำลังจะเป็นสมาธิที่แนบแน่น กับจิตใจที่กำลังจะหลับ มีอาการคล้ายกัน จิตใจที่ก่อนจะตายด้วย จิตใจที่กำลังจะเกิด จะดับ(คือตาย) จะหลับจะตื่น จะมีอาการอย่างนี้คือ จิตดวงเดิมจะตกศูนย์ไปยังศูนย์กลางกายตรงระดับสะดือพอดี จิตดวงใหม่จะลอยเด่นขึ้นมาทำหน้าที่ต่อไป เช่นถ้าคนนอนหลับก็อาจจะทำหน้าที่ฝัน ถ้าคนจะตายก็ไปเกิด เพราะฉะนั้นอาการของใจคนที่จะเป็นสมาธิก็มีว่า จิตดวงเดิมที่ขุ่นมัวด้วยกิเลสนิวรณ์ก็จะตกศูนย์ จิตดวงใหม่ที่ผ่องใสปราศจากกิเลสนิวรณ์ ก็จะลอยปรากฏขึ้นมาตรงศูนย์กลางกายเหนือระดับสะดือ ๒ นิ้วมือ ในอาการเดียวกันกับคนจะหลับ จิตดวงเดิมก่อนหลับก็จะตกศูนย์ ใจที่จะทำหน้าที่หลับแล้วไปทำหน้าที่ฝันก็จะลอยขึ้นมา อาการตรงนี้ จะมีอาการเคลิ้ม ๆ แต่ความเคลิ้มนั่นเพราะใจมารวมหยุดนิ่งโดยอัตโนมัติโดยธรรมชาติ ถ้ามีสติสัมปชัญญะอยู่นั่นเป็นสัมมาสมาธิ แต่ถ้าเผลอสติมันก็หลับ เพราะฉะนั้นอาการหลับกับอาการที่สมาธิกำลังจะเกิดแนบแน่น เป็นอาการเดียวกัน ต่างกันที่สติสัมปชัญญะยังอยู่หรือว่าเผลอสติ ถ้าเผลอสติก็หลับ เช่น เราตั้งใจว่าเราจะหลับ เราบริกรรมภาวนาสัมมาอรหัง ๆ เราตั้งใจจะหลับ เราปล่อยใจให้เผลอสติ พอจิตรวมกันหยุดเป็นจุดเดียวกัน ที่ศูนย์กลางกายที่นี่ ก็จะหลับเลย

เพราะฉะนั้น**วิธีแก้โรคคนที่ใจฟุ้งซ่านนอนไม่หลับ** ให้บริกรรมภาวนา เอาใจไว้ที่ศูนย์กลางกายสัมมาอรหัง ๆ ๆ ให้ใจรวมลงหยุดที่ศูนย์กลางกาย พอรวมแล้วเรากำหนดในใจว่าเราจะหลับ สติจะเผลอแล้วก็

จะหลับได้โดยง่าย

เพราะฉะนั้น คนทำสมาธิแล้วง่วง เพราะตรงนี้เผลอสติ ถ้าไม่เผลอสติ ทำใจให้สว่างไว้ ให้รู้สึกตัวพร้อมอยู่ จิตดวงเดิมจะตกศูนย์ จะรู้สึกมีอาการเหมือนหวิว นิดหน่อย แล้วใจดวงใหม่จะปรากฏใสสว่างขึ้นมาเอง แล้วใจก็หยุดนิ่งกลางดวงใสสว่างนั่น ก็จะใสสว่างไปหมดเลย ไม่ง่วงไม่ซึม เข้าใจนะ ถ้าใครนั่งง่วงหลับงุบงับ ๆ แล้วก็ให้พึงเข้าใจว่า ใจไม่เป็นสมาธิแล้วนะ กำลังเผลอสติจะหลับแล้ว ต้องพยายามอย่าเผลอสติ ให้มีสติสัมปชัญญะ รู้เท่าทันกิเลสนิวรณ์อยู่เสมอ

แต่ถ้าประสงค์จะทำสมาธิเพื่อให้หลับสนิท ก็กำหนดใจไปว่า เราจะหลับก็หลับ เมื่อทำบ่อย ๆ แล้วเราจะกำหนดได้แม้แต่ว่าจะตื่นภายใน ๑ ชั่วโมง เราจะตื่นภายใน ๑๕ นาที เราจะตื่นภายในเวลาเท่าไร ก็จะเป็นไปตามนั้น

❍ เมื่อมีอาการเจ็บปวด หรือป่วยด้วยโรคภัยภายในร่างกาย สมาธิจะช่วยได้หรือไม่?

● **ตอบ** ช่วยได้มาก เอาแค่เรื่องเจ็บก่อน ทำไมเราถึงเจ็บ เราเจ็บเราปวดเพราะเหตุว่าใจเรามันไปสัมผัสไปรับอาการที่เป็นอยู่ เช่นว่า มีบาดแผลหรือมีอะไรมันเจ็บอยู่แล้ว ใจเราก็ไปอยู่ตรงนั้น มันจึงเจ็บ เพราะฉะนั้น วิธีที่จะแก้ไม่ให้เจ็บ ใจนั้นไปเจ็บนะ ไม่ใช่ตัวเนื้อเจ็บ ประสาทเส้นนี้เข้าไปสู่ใจ เวทนาอันเป็นธรรมชาติหนึ่งของใจเป็นตัวเจ็บ ที่เราเรียกเวทนามันไปเจ็บ ใจมันไปเจ็บ ไปรับความเจ็บตรงนั้น รับรู้ตรงนั้น ที่นี้วิธีไม่ให้เจ็บก็ให้เอาใจไปไว้ตรงศูนย์กลางกายเสียก็ไม่เจ็บ เช่นว่าเรากำลังจะถูกผ่าตัดหรืออะไรก็แล้วแต่ หรือมีอะไรที่มันเจ็บ ๆ ท่านลองทำสมาธิให้ลึก ไม่สนใจที่ตรงจุดนั้น บริกรรมภาวนาสัมมาอรหัง ๆ กลางของกลางศูนย์กลาง นิ่งสนิท ความเจ็บจะหายหมด แม้แต่นั่ง บางคนแหมเมื่อยจังเลย มันปวดแข้งปวดขา เหตุเพราะว่าใจเรามันไปรับรู้อยู่ตามแข้งตามขานั่นเอง แต่ถ้าว่าใจเรารวมหยุดแน่วแน่นิ่งอยู่ที่ศูนย์กลาง ไม่รับอารมณ์นั้นแล้วก็ไม่เจ็บ ยิ่งถ้าเข้าถึงกายมนุษย์ละเอียดแล้วนะ ดับหยาบไปหาละเอียดทำความรู้สึกเป็นกายมนุษย์ละเอียดแล้วจะไม่เจ็บเลย ถ้าถึงกายทิพย์ ยิ่งไม่เจ็บ เงียบจ้อยเลยสบายอย่างเดียว แต่มันไปเจ็บตอนที่ออกจากสมาธิ ถ้าคนที่ไม่เคยปฏิบัติจะรู้สึกเมื่อยเพราะยังไม่เคยชินและใจยังไม่รวม เพราะฉะนั้นสมาธินี้ช่วยได้ แก้ความเจ็บได้ จึงขอเจริญพรว่า จงใช้สมาธิเลยทีเดียว พระอริยเจ้าชั้นสูงที่ท่านมีสมาธิดีอยู่แล้วนั้น เวลามีอะไรเกิด ขึ้น ท่านข่มเวทนา คือ ข่มความเจ็บด้วยสมาธิหรือสมถภาวนา อันนี้จงจำไว้

นอกจากนั้นสมาธิยังช่วยแก้โรคภัยไข้เจ็บได้อีก

อันนี้อาตมาจะแถมหน่อยว่า สมาธิจิตไม่ใช่แต่เพียงช่วยข่มเวทนานะ ยิ่งถ้าเมื่อเจริญถึงขั้นเป็นวิชชาคือความสามารถพิเศษด้วยแล้ว ยังช่วยแก้โรคภัยไข้เจ็บได้มากตามส่วน

เพราะว่ากลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมเป็นที่ตั้งของธาตุละเอียดของขันธ์ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ ฯลฯ ซึ่งซ้อนกันอยู่เป็นชั้น ๆ กันเข้าไปข้างใน ส่วนนอกที่สุดเป็นธาตุละเอียดของรูปขันธ์ที่ขยายส่วนหยาบเป็นดวงกายแล้วเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นรูปกาย กลางธาตุละเอียดของรูปขันธ์ เป็นนามขันธ์ ๔ ขยายส่วนหยาบออกมาเป็นเห็น-จำ-คิด-รู้ คือใจของเรา เฉพาะธาตุละเอียดของรูปขันธ์ ซึ่งขยายส่วนหยาบออกมาเป็นดวงกาย ขนาดประมาณเท่าฟองไข่แดงของไข่ไก่ดวงนั้นแหละประกอบด้วยธาตุละเอียดของธาตุน้ำ ธาตุดิน ธาตุไฟ ธาตุลม และอากาศธาตุ ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมส่วนที่เป็นของเหลว ส่วนที่หยาบแข็ง อุณหภูมิ ลมปราณที่ปรนเปรออยู่ในร่างกายและช่องว่างภายในร่างกาย ให้อยู่ในสภาวะพอเหมาะ แล้วเจริญเติบโตขึ้นเป็นรูปกาย เมื่อฝ่ายนามขันธ์ ๔ คือ "ใจ" ออกไปนอกตัว ไปยึดไปเกาะอารมณ์หรือรูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสทางกาย ณ ภายนอก ถ้าเป็นอนิฏ×ฐาชารมณ์ คือไม่ชอบใจก็จะเกิดกิเลสนิวรณ์ประเภทโทสะ ดลจิตดลใจให้ปฏิบัติตามอำนาจของกิเลสนั้น เช่นประทุษร้ายหรือเข่นฆ่าเขา กรรมชั่วจากปาณาติปาต คือการประทุษร้ายร่างกายหรือชีวิตของผู้อื่นด้วยกิเลสคือโทสะนั้น จะปรากฏที่ใจและประทับอยู่ที่ธาตุละเอียดซึ่งตั้งอยู่ตรงกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมธาตุละเอียดนั้นแหละกลายเป็นสภาพธรรมที่ไม่บริสุทธิ์ด้วยอำนาจกรรมและกิเลสนั้น ปรุงแต่งออกมาเป็นผลกรรมรอที่จะให้ผลแก่บุคคลหรือสัตว์ที่กระทำความชั่ว แต่ละอย่าง ๆ รอที่จะให้ผลเชียวแหละ อย่างเรื่องการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การเบียดเบียนสัตว์ ต่อไปจะได้รับผลเป็นคนขี้โรคอ่อนแอ หรืออายุสั้น เช่นการประสบอุบัติเหตุ ในกรณีที่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตสัตว์ใหญ่ หรือผู้ที่มีคุณมากอย่างนี้เป็นต้นกรรมนี้จะให้ผลปรากฏเป็นความเจ็บไข้ได้ป่วย หรือมีอายุสั้น ทีนี้ถ้าใจเรามาฝึกให้หยุดให้นิ่งบ่อย ๆ ใจก็สะอาดบ่อย ๆ ด้วยสติสัมปชัญญะและปัญญาอันเห็นชอบ เมื่อใจใสสะอาดบ่อย ๆ เข้าธาตุธรรมนั้นก็พลอยกลับสะอาด เมื่อธาตุธรรมนั้นสะอาดด้วยกรรมดี ก็จะมีผลช่วยผ่อนคลายหรือบรรเทาผลกรรมที่หนักให้เป็นเบา จากที่เบาหายไปเลย เหตุนี้ที่วัดปากน้ำ สมัยหลวงพ่อมีชีวิตอยู่จึงแก้โรคด้วยวิชชาธรรมกาย แต่มาถึงสมัยลูกศิษย์คนนี้ ไม่เก่งเหมือนหลวงพ่อ จึงบอกญาติโยมว่า จงช่วยตัวเองด้วยการทำสมาธิ ให้เอาใจไปหยุดไว้ตรงนั้นเสมอ จะช่วยแก้ปัญหาและช่วยแม้แก้โรคในตัวเราเอง ด้วยตัวของเราเองได้มากที่สุด คือปฏิบัติภาวนาเพื่อช่วยชำระธาตุธรรมที่สุดละเอียดบ่อย ๆ เสมอ ๆ เข้าจะช่วยได้มาก จากหนักเป็นเบา จากเบาก็หายไปเลย นี้คือคุณค่าของสมาธิที่เอาใจไปตั้งไว้ตรงกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมไว้เสมอ

❍ การนั่งเจริญภาวนาสมาธิ ถ้านั่งไม่นาน นิ่งไม่นาน เป็นไปได้ไหมที่อาจจะเห็นภาพหลอกหลอนต่าง ๆ ?

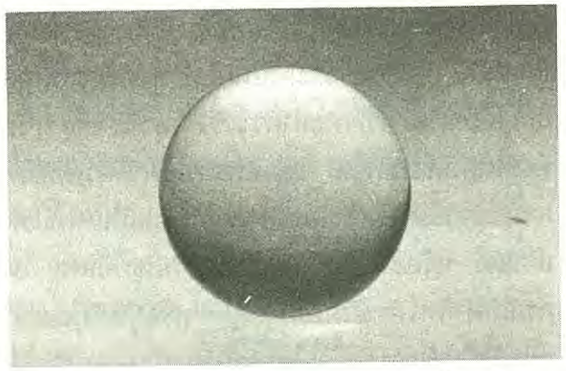

● **ตอบ** ถ้าผิดวิธี เป็นไปได้ แต่ที่สอนให้เอาใจมาหยุดนิ่งตรงศูนย์กลางกายนี้ถูกวิธีที่ไม่ต้องให้เห็นภาพหลอน เพราะเมื่อเจริญภาวนารวมใจให้หยุดในหยุด กลางของหยุด ตรงกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิมอันเป็นที่ตั้งของกายในกาย เวทนาในเวทนา จิตในจิต และธรรมในธรรมแล้ว ก็จะเข้าถึง-รู้-เห็น และเป็นกาย เวทนา จิต และธรรม ที่สะอาดผ่องใสยิ่งกว่ากันเข้าไปตามลำดับ ภูมิของจิตจะบริสุทธิ์ผ่องใส จากมนุษยธรรมถึงเทวธรรม พรหมธรรม แล้วก็ถึงพุทธธรรมไปตามลำดับขั้นตอนของเขาอย่างนี้ เรื่องภาพหลอนจึงไม่มี ไม่ต้องสงสัย แต่ถ้าใจออกนอกตัวโดยสมาธิจิตที่ไม่ได้ตั้งอยู่ที่กลางของกลางอย่างนี้แล้ว โอกาสที่จะเห็นภาพหลอนมีได้เป็นได้มาก จึงให้รวมใจหยุดนิ่งเข้ากลางของกลาง หยุดในหยุด กลางของหยุดในหยุด เห็นดวงใสสว่างให้หยุดนิ่งกลางดวง เห็นกายในกายให้ดับหยาบไปหาละเอียดเป็นกายละเอียดๆ ต่อ ๆ ไป จนถึงธรรมกายและเป็นธรรมกายไป ก็จะมีแต่ความสันติสุขและร่มเย็นอย่างเดียว ภาพหลอนไม่เห็น แล้วใจก็จะสามารถปล่อยวางอุปาทานได้มาก โดยวิธีเจริญภาวนาเข้าถึงกายเวทนาจิตธรรม ดับหยาบไปหาละเอียดจนถึงธรรมกาย และเป็นธรรมกายที่ละเอียด ๆ ต่อ ๆ ไปจนสุดละเอียด เรื่องที่ไม่ดีทั้งหลายก็จะหายไป ใจก็จะสงบ และบริสุทธิ์ผ่องใส นี้แหละ ที่บอกให้ปฏิบัติภาวนาให้เข้าถึง รู้ เห็น และเป็น กาย เวทนา จิต ธรรมที่ละเอียด ๆ ต่อไป จนสุดละเอียด ถึงธรรมกายและเป็นธรรมกายที่ใสละเอียด ก็จะมีแต่ความสันติสุขและร่มเย็นตลอดไป

○ **เคยได้ยินเขาพูดว่า นั่งสมาธินาน ๆ จะหมดลมหายใจไปเฉย ๆ จะจริงหรือเปล่า?**

● **ตอบ** ไม่จริงนะ แต่ว่ามีอาการเหมือนไม่ได้หายใจ เพราะนี้เป็นธรรมชาติ ใจยิ่งหยุดนิ่งเข้าไปแล้ว

๑. กายสังขารระงับ คือ องค์บริกรรมภาวนาสัมมาอรหังๆ ๆ มันจะค่อย ๆ เลือนไป ๆ นิ่ง ๆ จนไม่สนใจ มันค่อยหายไป นี้กายสังขารระงับก็คือลมหายใจละเอียด ละเอียดเข้าไป ๆ สั้นเข้า ๆ ละเอียด ๆ แล้วหยุดนิ่ง ใจหยุดนี้ไม่ใช่ไม่หายใจเลยนะ มีอ่อน ๆ แต่ละเอียด ลมละเอียดนั้นเขาเรียกว่า "**ปราณ**" ปราณนั้นแหละธาตุลม ที่เขาทำหน้าที่ปรนเปรออยู่ในร่างกาย เพราะฉะนั้นไม่ต้องกลัวว่าจะตาย ไม่ต้องกลัวนะ เด็กทารกอยู่ในท้องหายใจหรือเปล่า? หายใจไหม? ไม่ได้หายใจหรอก เด็กทารกในครรภ์ไม่ตาย คนดำน้ำหายใจหรือเปล่า? โดยทั่วไปคนดำน้ำก็ไม่ได้หายใจ กลั้นใจไว้นาน ๆ ไม่ได้หายใจไม่ตาย คนอยู่ฌานสมาบัติลึก ๆ ใจยิ่งละเอียด "**ปราณ**" คือธาตุลมที่ทำหน้าที่ปรนเปรออยู่ในร่างกาย ให้อยู่ในสภาวะพอเหมาะ นี้สบายไปเลยนะ เพราะฉะนั้นอาการที่ใจจะเป็นสมาธิ (๑) **กายสังขารระงับ** คือ ลมหายใจจะสั้นเข้า ๆ แล้วละเอียดเหมือนกับไม่ได้หายใจ แต่ที่แท้มีลมหายใจอยู่ และปราณก็ทำหน้าที่อยู่แล้ว (๒) **วจีสังขารระงับ** คือ องค์บริกรรมภาวนาสัมมาอรหังๆ ๆ หรือพุทโธก็ได้นะจะค่อยเลือนหายไป ในขณะที่ใจสงบระงับนั้น (๓) **มโนสังขารระงับ** คือ ใจค่อย ๆ หยุดนิ่ง เป็นธรรมดาแต่ไม่ตาย ไม่ต้องกลัวไม่ตายหรอก สัมมาสมาธินะ สติสัมปชัญญะต้องอยู่ตลอด ไม่ใช่สมาธิตัวแข็งทื่อ ไม่รู้เรื่องอะไร สมาธิอย่างตัวแข็งทื่อนั้นไม่เอานะ ไม่ใช่สัมมาสมาธิ

○ **ผู้ที่ทำหน้าที่ฆ่าสัตว์เช่น หมู, เป็ด, ไก่ เพื่อเป็นอาหารของมนุษย์ บาปไหมคะ เขาต้องรับกรรมไหม?**

● **ตอบ** ต้องเข้าใจเสียก่อนว่า บาปคืออะไร? บาปตรงข้ามกับบุญ บาปคือการกระทำทางกาย วาจา และใจใด ๆ เมื่อกระทำไปแล้วให้ผล (๑) เป็นโทษเป็นความทุกข์เดือดร้อน และ (๒) ทำให้จิตใจมัวหมองด้วยกิเลส กรรมที่ให้ผล ๒ ประการนี้เรียกว่า "**บาป**" การเจตนาฆ่าถึงจะเรียกว่าเป็นหน้าที่หรืออาชีพก็เป็นมิจฉาอาชีวะ เว้นไว้แต่พระอริยเจ้า ใคร ๆ ก็กลัวตาย เพราะชีวิตใคร ใครก็รัก ไม่มีใครอยากจะให้ใครมาฆ่าหรือเบียดเบียนชีวิตตนฉันใด สัตว์อื่นก็ไม่อยากถูกเขาฆ่าและกลัวภัยฉันนั้น เพราะฉะนั้นเมื่อมีการฆ่ากันขึ้นโดยเจตนา

ข้อ ๑ ย่อมเกิดการผูกเวรซึ่งกันและกันกับสัตว์นั้น เวรนั้นแหละเป็นตัวเร่งให้กรรมชั่วส่งผลแก่ผู้กระทำเร็วขึ้น ให้สังเกตกรณีพฤษภาทมิฬ ครั้งแรกก็พอแก้ปัญหาให้สงบระงับไปได้ แต่พอครั้งที่ ๒ **เวรจากการจองเวรมันเร่งแรงกรรมให้ส่งผลเร็วขึ้น** เป็นอายตนะดึงดูดเข้าหากัน ไปกระทบกระทั่งกัน แล้วก็เกิดประหัตประหารเข่นฆ่ากันขึ้น ที่บริเวณนั้น ถนนนั้นตลอดสาย ศูนย์กลางอยู่ที่ป้อมพระกาฬ แต่เดิมเป็นที่เขารบกันฆ่ากันมาตั้งแต่โบราณ ยุทธภูมิยึดภูเขาทองนั้น ถ้าพม่าข้าศึกมายึดภูเขาทองได้ ก็แปลว่าเราแพ้เขา เพราะเขายิงปืนใหญ่เข้าไปในวังได้ แต่ถ้าเราเป็นฝ่ายยึดตั้งมั่นได้พม่าข้าศึกก็ทำอะไรไม่ได้ เพราะฉะนั้น ตรงนั้นเป็นที่สงครามเข่นฆ่ากันมามากตั้งแต่โบราณ เพราะฉะนั้น**เวรเป็นตัวเร่งแรงกรรมให้ ๆ ผลเร็วขึ้น** จะแก้ไขให้บรรเทาก็จะแทบไม่ทัน ฆ่ากันจนได้ นั่นแรงกรรม เพราะฉะนั้นเมื่อมีเจตนาฆ่าการผูกเวรแก่กันก็ย่อมมีผูกเวรก็พยาบาท

ข้อ ๒ กรรมที่กระทำเข้าไปแล้ว ย่อมคอยติดตามให้ผล คืออายุสั้น อาจจะเป็นด้วยอุบัติเหตุหรืออาจจะด้วยราชภัย เช่น จับไปยิงเป้า หรือว่าโจรภัย ถูกฆ่าหรือภัยสงคราม ภัยธรรมชาติ อันได้แก่ วาตภัย อุทกภัย อัคคีภัย เป็นต้น หรือเจ็บไข้ได้ป่วย พิกลพิการต่าง ๆ ล้วนเป็นผลจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เรียกว่า "**เวรจากปาณาติปาต**" ทั้งสิ้น

เพราะฉะนั้นสรุปว่า บาปมาก ๆ เลย และที่ถามว่าเขาต้องรับกรรมไหม? **ไม่มีใครพ้นกรรมได้** แม้แต่พระอริยเจ้า สุดท้ายยังต้องรับกรรม มีพระมหาโมคคัลลาน์เป็นต้น ถูกโจรพวกเดียรถีย์ฆ่า ความจริงพระอรหันต์ระดับนั้น ท่านสามารถหนีได้ด้วยฤทธิ์นะ แต่สุดท้ายท่านไม่หนี ยอมรับกรรมให้โจรฆ่าตาย

เพราะฉะนั้นเรื่องกรรมนี้ ให้เข้าใจว่าติดตามที่จะให้ผลเสมอ พระพุทธเจ้าเองก็เคยถูกพระเทวทัตทำร้ายที่พระบาทถึงห้อเลือด ก็เป็นแรงกรรมเก่าที่มีเหลือเศษอยู่นิดเดียว อย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นเรื่องนี้ต้องรับกรรมเสมอไป อย่างเช่น พระโมคคัลลาน์เป็นต้น

เพราะฉะนั้นเรื่องปาณาติปาตให้ใส่ใจเลยว่า ถ้าใครหยุดได้จงหยุดเสีย อย่าเกี่ยวข้อง เพราะว่าโรคภัยไข้เจ็บทั้งหลายมีเหตุปัจจัยมาจากเวรและแรงกรรมทั้งนั้น สัตว์โลกผู้เป็นปุถุชนทั้งหลายต่างมีเวร ผูกเวรกันนับภพนับชาติไม่ถ้วนทีเดียว สัตว์ทั้งหลายจึงพึงมีเมตตา กรุณาต่อกัน ไม่ผูกเวรและก็ไม่จองเวรกัน จงอภัยให้แก่กัน จึงจะพ้นเวรจากกรรมชั่วที่จะคอยติดตามให้ผลเป็นความทุกข์เดือดร้อนได้

❍ ขอทราบกฎแห่งกรรมที่เกิดขึ้นในชาตินี้จากการกระทำ

● **ตอบ** กฎแห่งกรรมคุณโยมสังเกตเองก็แล้วกันว่า ขณะนี้คุณโยมมีจุดยืนอยู่ตรงไหน อาตมาขอยกตัวอย่างเมื่อสมัยที่อาตมาทำงานใหม่ ๆ อยู่ระหว่างวัยหนุ่มถึงวัยกลางคน ก่อนอายุ ๓๙ ปี อยู่ในระหว่างหน้าที่การงานก็ดี ฐานะการเงินก็พอใช้ได้ ก็ประพฤติตนผิดศีล ๕ แทบจะหมดทุกข้อ กรรมไม่ต้องดูอื่นไกลดูตัวของเราเอง ปรากฏว่าการทำงานไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร ทำงานแข็งขันแต่ไม่ได้ Promotion (การเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่ง) ทำงานอย่างดีอย่างทุ่มเทถึง ๕ ปี ก็ไม่ได้ Promotion ได้แต่ Step increase (ขึ้นขั้นเงินเดือน) ทำงานราชการของรัฐบาลสหรัฐในกรุงเทพฯ อาตมาได้แต่ Step increase ไม่ได้ Promotion จนกระทั่งมาตั้งใจรักษาศีลและปฏิบัติธรรมทุกอย่างมันรื่นไปหมดทีเดียว ไม่ว่าจะการได้ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ ไปดูงานหรืออะไร ๆ ก็ดีไปหมด คือว่า มันสบายทุกอย่าง ได้ Promotion บ่อย ๆ จนกระทั่งมาอยู่ในแนวหน้ามิช้ามินาน เพราะอำนาจของทานกุศล ศีลกุศล ภาวนากุศล นี่สังเกตเอง กฎแห่งกรรมจะรู้ได้ด้วยตัวเองไม่ยาก เพราะฉะนั้นขณะนี้ท่านอยู่ตรงจุดไหน ท่านจะทำดียิ่งกว่านั้นไปอีก แล้วท่านจะสังเกตเห็นความแตกต่าง ว่าการทำมาหากินหรือการทำงานในหน้าที่ใด ๆ ถ้าอยู่ในศีลอยู่ในธรรม คือ "**เป็นผู้มีคุณธรรม**" และ "**เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ**" ความรู้เราก็ต้องมี เราต้องติดตามเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้ทัน ความสามารถเราก็ต้องมีจากประสบการณ์ชีวิตและการทำงานประสบการณ์ทั้งในเรื่องเทคนิคของงานและทั้งในเรื่องของการบริหารงาน และในเรื่องที่จะเป็นผู้นำคน ทั้งหมดเหล่านี้รวมกันเข้าประกอบกับคุณธรรมคือเป็นผู้มีศีลมีธรรมนี้เข้าไปด้วยแล้ว ไม่ต้องสงสัย ไม่มีอะไรมาต้านทานได้ ถึงแม้ว่าจะมีคนอื่นพยายามปัดแข้งปัดขา คนปัดแข้งปัดขาจะมีอันเป็นไปเอง อาตมาประสบมาด้วยตัวเอง มีคน

ต้องการตำแหน่งอาตมามาก แต่แล้วเขาก็พังไปด้วยตัวของเขาเอง เราไม่ต้องทำอะไร อยู่เฉย ๆ ทำดีอย่างเดียว แต่ประกอบด้วย คุณธรรมอย่างว่า เป็นคนดีอย่างเดียว แล้วจะดีไปทุกอย่างเอง

❍ ท่านครับถ้าฆ่าคอมมิวนิสต์สักคนบาปไหมครับ? ถ้าฆ่าในพฤษภาทมิฬ นี่บาปหรือไม่? ถ้าบาปบาปถึงไหน? ถ้าไม่บาป ทำไมไม่บาป? ถ้าบาปจะต้องควรรับกรรมขนาดไหน?

● **ตอบ** ถ้าฆ่าคอมมิวนิสต์ ฆ่าในความหมายใด? ถ้าฆ่าลัทธิคอมมิวนิสต์น่ะคงไม่บาปหรอก คงได้บุญ แต่ถ้าฆ่าคนไม่ว่าจะเป็นใคร แม้แต่ฆ่าสัตว์ต้องบาปแน่นอน ในเรื่อง "**พฤษภาทมิฬ**" ไม่ต้องสงสัย ผู้ใดที่ฆ่าเขาต้องได้รับผลจากเวรและกรรมชั่วแน่นอน คือจะถูกฆ่าต่อ ๆ ไปไม่มีที่สิ้นสุด อาตมาขอเล่าเรื่องที่มีอยู่ในคัมภีร์ เรื่องนี้มีอยู่ในคัมภีร์ ขอเล่าย่อเลยนะว่า ภรรยาหลวง พยายามฆ่าลูกที่เพิ่งเกิดเพิ่งตั้งครรภ์ของภรรยาน้อย คือทำให้แท้งอยู่เป็นประจำ จนกระทั่งสุดท้าย มันคงแท้งบ่อยละมั้ง ภรรยาน้อยเลยตายไปด้วย แต่ภรรยาหลวงนั้นแสร้งแสดงตนดีกับภรรยาน้อย ดูแลปรนนิบัติดีทุกอย่าง นี่ในอินเดียนะไม่ใช่เมืองไทย เพราะเมืองไทยคงดีกันไม่ได้เท่าไร แต่อินเดียดีกันได้

จนกระทั่งสุดท้ายภรรยาน้อยแท้งและตาย ก่อนตายภรรยาน้อยรู้สึกตัวว่า ตัวเองถูกหลอกและก็ถูกฆ่าอย่างเลือดเย็น จึงผูกใจอาฆาตว่า ชาติต่อไปฉันจะขอกินแกมั่ง เพราะฉะนั้นเมื่อทั้งสองตายไป คือเมียน้อยนั้นตาย ส่วนเมียหลวงพอสามีรู้ความจริงเข้าก็เลยซ้อม มีในคัมภีร์นะ ตีเข่าเข้ายอดอก ก็กระอักเลือด แล้วก็ป่วยตาย ต่างคนต่างตายห่างกันไม่นาน เมื่อตายเมียน้อยไปเกิดนางแมว เมียหลวงไปเกิดเป็นไก่ อยู่ในบ้านสามีนั้นแหละ นางแมวก็กินไข่ไก่ กินอยู่นั่นแหละ แม่ไก่ก็โมโหผูกเวรพยาบาทบอกว่า ชาติหน้าฉันกินแกมั่ง นี้มันผูกเวรกันอย่างนี้เสร็จแล้วทั้งคู่ตายไปคนหนึ่งก็ไปเกิดเป็นนางเสือเหลือง คนหนึ่งก็ไปเกิดเป็นนางเนื้อ ก็กินกันอีก ก็ผูกเวรพยาบาทกันต่อ ๆ ไป จนชาติสุดท้าย ก็คนหนึ่งเกิดเป็นนางยักษ์ อีกคนหนึ่งไปเกิดเป็นคนธรรมดา เรียกว่า นางกุลธิดา มีสามีแล้วก็มีลูก มีลูกทีไรนางยักษ์มากินทุกที ตายไปหลายคน จนกระทั่งสุดท้ายนางกุลธิดาต้องอุ้มลูกวิ่งหนีไปหาพระพุทธเจ้า แล้วเอาลูกไปวางไว้แทบพระบาทพระพุทธเจ้า ทูลขอพร ขอชีวิตให้ลูกด้วย พระพุทธเจ้าก็ให้พระอานนท์เรียกนางยักษ์เข้ามา แต่ยักษ์เข้ามาไม่ได้ก็เพราะมีเทวดาตนหนึ่งสถิตอยู่หน้าประตู ไม่ยอมให้เข้า แต่พระพุทธเจ้าบอกให้เข้ามาเถิด พอเข้ามา พระพุทธเจ้าก็เลยสอนว่า นี้ดีนะ ที่เธอทั้งสองมาพบพระพุทธเจ้าผู้เช่นกับเรา ทำไมพวกเธอทั้งสองจึงตั้งหน้าแต่จะผูกเวรกัน ถ้าไม่พบพระพุทธเจ้าเช่นกับเราแล้ว เธอจะต้องผูกเวรกันไปนับเป็นกัปป์เป็นกัลป์ ฆ่ากันอย่างนี้ไปตลอดทุกภพทุกชาติ พระองค์ท่านทรงอุปมาว่าเหมือนกากับนกเค้า เหมือนงูเห่ากับพังพอน เหมือนหมีกับต้นสะคร้อ นี้เพิ่งออกข้อสอบแปลไทยเป็นมคธชั้นประโยค ป.ธ.๔ ที่อาตมาสอบได้มาเมื่อต้นปี (๒๕๓๕) นี้เอง เพราะฉะนั้นเวรนั้นจึงระงับได้ด้วย

การไม่จองเวรอภัยให้กัน เพราะฉะนั้นต้องให้อภัยกัน และพยายามไม่จองเวรกัน แต่ว่ากรณีพฤษภาทมิฬนี่เป็นเพราะจองเวรกันไม่เลิก ไม่ให้อภัยกัน ถ้าไม่เลิกจองเวรกันก็จะฆ่ากันไปฆ่ากันมาอย่างนี้ต่อ ๆ ไปไม่สิ้นสุด

❍ **ศีล ๕ จะปฏิบัติอย่างไรจึงจะไม่บาป เพราะในศีล ๕ มนุษย์ทุกวันนี้ กระทำสิ่งที่ตรงข้ามกับศีล ๕ ทั้งนั้น**

● **ตอบ** ศีล ๕ จะปฏิบัติอย่างไรจึงจะไม่บาป? ก็คือรักษาศีลนั้นแหละ และก็ทำสมาธิ ทำปัญญาให้เกิด มันจะช่วยหนุนกัน ศีลช่วยสนับสนุนสมาธิ เพราะเมื่อกายวาจาสงบสมาธิก็ดีขึ้น เมื่อสมาธิดีขึ้นปัญญาก็เกิด เมื่อปัญญามันเกิดมันก็รู้บาป-บุญ, คุณ-โทษมากขึ้น การปฏิบัติศีลก็สามารถทำได้บริสุทธิ์และสมบูรณ์มากขึ้น เพราะฉะนั้นจะถามว่าปฏิบัติอย่างไรจึงไม่บาป ก็ให้ตั้งใจปฏิบัติศีลเป็นประจำคอยสำรวมระวังอย่าประพฤติล่วงละเมิดศีลเป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นปฏิบัติเป็นประจำอย่าได้ละเว้น และก็ให้คอยมีสติสัมปชัญญะ มันเผลอผิดไปเราก็ตั้งใจรักษาใหม่ และก็ทำสมาธิและปัญญาให้เกิดด้วย มันจะช่วยเกื้อหนุนกันให้ศีลนั้นบริสุทธิ์ไปเอง แต่ที่ว่ามนุษย์ทุกวันนี้กระทำสิ่งที่ตรงข้ามกับศีลทั้งนั้น นั่นเรื่องของเขา เราทำดีเฉพาะตัวเรา เรื่องของใครก็ของใคร ประพฤติผิดศีล กรรมของใคร ก็เป็นของคนนั้น ใครก็ช่วยใครไม่ได้ เราทำดีของเราก็แล้วกัน

❍ **วิชชาธรรมกายนี้ เป็นวิปัสสนาหรือไม่? อย่างไร? หรือเป็นเพียงสมาธิ คือสมถกัมมัฏฐาน**

● **ตอบ** เมื่อไร ที่อบรมใจให้สงบหยุดนิ่งเป็นสมาธิแนบแน่นมั่นคงเป็นธรรมเครื่องกำจัดกิเลสนิวรณ์ ชื่อว่า "**สมถกัมมัฏฐาน**" และเมื่อไรเข้าไปรู้ไปเห็นกาย-เวทนา-จิต-ธรรม ทั้ง ณ ภายในและภายนอก เห็นอนิจจัง เห็นทุกขัง เพียงสองอย่างนั้น ก็ยังจัดว่าเป็นสมถกัมมัฏฐานในระดับสมาธิ คือให้ใจสงบ แต่เมื่อไรเห็นแจ้งถึงความเป็นอนัตตา คือธรรมชาติที่เป็นสังขารทั้งหลายทั้งปวง ว่าลงท้ายล้วนแตกสลายหมดสภาพเดิมของมันไปหมด แล้วเห็นว่า ความเข้าไปยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งปวงอย่างนี้เป็นทุกข์ เห็นเหตุแห่งทุกข์ คือ ตัณหา อุปาทาน ซึ่งเข้าไปยึดมั่นถือมั่นโดยมีอวิชชา คือความไม่รู้สัจธรรมตามที่เป็นจริง ไม่รู้เหตุในเหตุ ไปถึงต้น ๆ เหตุแห่งทุกข์ ทำให้บุคคลคิดผิด เห็นผิด รู้ผิด แล้วประพฤติผิด ๆ ด้วยอำนาจของกิเลสและความเข้าไปยึดมั่น จึงเป็นทุกข์ **เมื่อรู้แจ้งอย่างนี้** คือรู้แจ้งในทุกข์ เหตุแห่งทุกข์และได้สัมผัสที่สภาวะแห่งทุกข์ดับ เพราะเหตุดับ และรู้แจ้งในหนทางปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ ปัญญาแจ้งชัดเหล่านี้ชื่อว่า วิปัสสนาปัญญา และโลกุตตรปัญญา การเจริญภาวนาตามแนววิชชาธรรมกายให้สามารถเข้าถึง และรู้เห็นอย่างนี้ จึงเป็นทั้งสมถะและวิปัสสนาคู่กัน เจริญพร.

พระธุวันต์ ปญฺญาวณฺโณ....ถอดเทป

■ ■ ■ ■

ขอเชิญเป็นเจ้าภาพสร้าง

วิหารหลวงพ่อวัดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ใน สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
(อยู่ริมถนนสายบางแพ–ดำเนินสะดวก แยกจากถนนเพชรเกษม ตรง ก.ม.ที่ ๘๐)

วิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้าเป็นธรรมาวุธอันคมกล้าปหานกิเลส อวิชชา ตัณหา อุปาทาน อันเป็นเหตุแห่งทุกข์ และเป็นวิชชาที่ศักดิ์สิทธิ์อย่างยิ่ง **เป็นธรรมเครื่องช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุข** แก่ผู้สนใจ ตั้งใจศึกษาและปฏิบัติด้วยอิทธิบาทธรรมได้**จริง** เป็นที่ประจักษ์แก่สาธุชนผู้ปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรมอย่างกว้างขวาง ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ใน สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยมีพระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล (มงคลบุตร) เป็นเจ้าอาวาส **เป็นสำนักปฏิบัติธรรมแห่งสำคัญที่ให้การศึกษาอบรมสืบทอดวิชชาธรรมกายแก่สาธุชนพุทธบริษัทอย่างกว้างขวางแห่งหนึ่งจากวัดปากน้ำภาษีเจริญ กำลังจะสร้างวิหารหลวงพ่อวัดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)** เพื่อเป็นอนุสรณ์ที่ระลึก และเป็นปูชนียสถานที่เคารพบูชาสักการะถึงคุณธรรมและพระคุณของพระเดชพระคุณหลวงพ่อผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้า โดยเที่ยงตรงตามพระพุทธพจน์และอรรถาธิบายของพระอรรถกถาจารย์ เป็นสังฆานุสติแก่สาธุชนโดยทั่วไป **ในวงเงินก่อสร้างประมาณ ๕ ล้านบาท**

ผู้มีจิตศรัทธาเป็นเจ้าภาพร่วมสร้างวิหารหลวงพ่อวัดปากน้ำนี้ ขอเชิญแจ้งความจำนงและบริจาคได้ทุกวันตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ที่

๑) สำนักงาน**โครงการธรรมปฏิบัติฯ ชั้นล่างตึกบวรเทพมุนี วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ** กรุงเทพฯ
๒) สำนักงาน**มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ (วัดภูเขาทอง)** กรุงเทพฯ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕, ๒๒๕-๑๙๙๘
๓) ประชาสัมพันธ์ **วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี** โทร.(๐๓๒)๒๕๑-๖๕๐

ผู้มีจิตศรัทธาเป็นเจ้าภาพสร้างวิหารหลวงพ่อฯ ในวงเงิน ๕ หมื่นบาทขึ้นไป (นำส่งเป็นงวดได้ ในระยะเวลา ๒ ปีครึ่ง) ทางมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายจะจารึกชื่อของท่านไว้ ณ ที่เหมาะสมในบริเวณวิหาร

รายการสิ่งพิมพ์ เทปบันทึกเสียง และวีดีโอเทป
ธรรมปฏิบัติตามแนววิชชาธรรมกาย

จัดทำโดย

มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

สิ่งพิมพ์

๑. หลักการเจริญภาวนาเบื้องต้น ๑๐.-
๒. หัวใจของการเจริญภาวนา(ภาษาอังกฤษ) ๑๕๐.-
๓. พุทธภาวนา (พิเศษ) ๓๐.-
๔. โพธิปักขิยธรรม ๓๐.-
๕. สวดมนต์ทำวัตร ๑๕.-
๖. รูปหลวงพ่อสด (รูปเล็ก) ๑๐.-
๗. รูปหลวงพ่อสด (รูปใหญ่) ๕๐.-
๘. นิตยสารธรรมกาย (รวมเล่ม) ๒๕๐.-
๙. นิตยสารธรรมกาย ๓๐.-

วีดีโอเทป ภาคภาษาไทย

ธรรมปฏิบัติเบื้องต้น-กลาง-สูง ชุดละ ๔ ม้วน (ระบบ VHS ๑๘๐ นาที) ม้วนละ ๕๐๐.-
(ธรรมปฏิบัตชั้นสูงให้เฉพาะผู้ปฏิบัติได้ถึงธรรมกายแล้วเท่านั้น)

วีดีโอเทป ภาคภาษาอังกฤษ

๑. ธรรมปฏิบัติเบื้องต้น-กลาง-สูง ชุดละ ๓ ม้วน (ระบบ NTSC ๑๘๐ นาที) ม้วนละ ๕๐๐.-
๒.ธรรมปฏิบัติเบื้องต้น-กลาง-สูง ชุดละ ๒ ม้วน (ระบบ VHS ๑๘๐ นาที) ม้วนละ ๕๐๐.-

เทปบันทึกเสียง

๑. ธรรมปฏิบัติ ๑ ๓๐.-
๒. ธรรมปฏิบัติ ๒ ๓๐.-
๓. อานุภาพธรรมกาย ๑ ชุด ๓ ม้วน ๙๐.-
๔. ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าฯ ๑ ชุด ๓ ม้วน ๖๐.-
๕. ธรรมเทศนาหลวงพ่อวัดปากน้ำ ๓๐.-
๖. พระประสงค์-ให้เราผู้ปฏิบัติ ๓๐.-
๗. การบำเพ็ญบารมีเพื่อความสิ้นกิเลสและกองทุกข์ถึงมรรคผลนิพพาน ๕๐.-
๘. สู่ทางพระนิพพาน ๑ ชุด ๓ ม้วน ๙๐.-
๙. ทานกุศล ๖๐.-
๑๐. การป้องกันแก้ไขปัญหาชีวิตด้วยธรรม ๑ ชุด ๒ ม้วน ๖๐.-
๑๑. ภาวนาธรรมชั้นต้น-กลาง ๗ ม้วน ๒๑๐.-
๑๒. ทำวัตรเช้า ๓๐.-
๑๓. ทำวัตรเย็น ๓๐.-
๑๔. ตอบปัญหาธรรม อบรมพระรุ่น ๒๑ ๑ ชุด ๒ ม้วน ๖๐.-

ขอเชิญตั้งทุนนิธิภัตตาหารคิลานเภสัช
ในชื่อวงศ์ตระกูล หรือคณะของท่าน

วัตถุประสงค์เพื่อนำดอกผลมาใช้เป็นค่าภัตตาหารและค่ารักษาพยาบาลแด่พระภิกษุ สามเณร ผู้อยู่ศึกษาและปฏิบัติธรรม และเป็นกำลังสำคัญในการเผยแพร่พระสัทธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ **"วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม"** ใน **สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

(๑) **ต้นทุนนิธิของท่านคงอยู่ตลอดไป**

(๒) **ได้ดอกผลมาเป็นค่าใช้จ่ายปัจจัยสี่แด่พระภิกษุ สามเณร ผู้ประพฤติธรรมและเผยแพร่ธรรมอันเป็นบุญเขตกว้างขวางไม่มีประมาณ เป็นบุญและบารมีหลั่งไหลติดตามให้ผลแก่ท่านตลอดกาลนาน** ให้เป็นผู้เจริญรุ่งเรือง สุข สมบูรณ์ บริบูรณ์ ด้วยมนุษยสมบัติ อันมีทรัพย์สมบัติ รูปสมบัติ คุณสมบัติ และบริวารสมบัติ เป็นต้น และสวรรคสมบัติอันประณีต ได้เป็นพลวปัจจัยให้ถึงนิพพานสมบัติ มีมรรค ๔ ผล ๔ และนิพพาน ๑ ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง

(๓) **เท่ากับท่านได้ใส่บาตรทุกวันและได้รักษาพยาบาลภิกษุอาพาธเป็นประจำ เมื่อนึกถึง "บุญเป็น" คือบุญอันตั้งเป็นอยู่ตลอดกาลนาน ได้ทุกเวลา จิตใจย่อมผ่องใสทุกเมื่อด้วยบุญนี้** ชีวิตย่อมไม่มีตกต่ำ มีแต่จะเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป

(๔) ขอเชิญผู้มีจิตศรัทธาปวารณาและบริจาคตั้ง **"ทุนนิธิภัตตาหารฯ"** นี้ได้ทุกวัน **ด้วยทุนประเดิม ๑,๐๐๐ บาท (หนึ่งพันบาท) ขึ้นไป และเพิ่มทุนได้ทุกวัน** (ครั้งละ ๕๐๐ บาทขึ้นไป ตามระเบียบของธนาคาร)

ขอเชิญท่านสาธุชนปวารณาตั้งทุนได้ตามกำลังศรัทธา และจะมอบใบทุนนิธิภัตตาหารคิลานเภสัชให้เมื่อตั้งทุนครบ ๑,๐๐๐ บาท (หนึ่งพันบาท) ขึ้นไปแล้ว ติดต่อขอตั้งทุนได้ทุกวันตั้งแต่บัดนี้ที่:

๑. สำนักงาน**มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศฯ กทม. ๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕ , ๒๒๕-๑๙๙๘

๒. ประชาสัมพันธ์ **วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐ โทร. (๐๓๒) ๒๕๑-๖๕๐

๓. สำนักงาน**โครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน** ตึกบวรเทพมุนี วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กทม. ๑๐๑๖๐

เช็คธนาคารโปรดสั่งจ่ายเช็คขีดคร่อมให้แก่ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย**
หากส่งเงินทางธนาณัติไปรษณีย์โปรดสั่งจ่าย **ป.ณ.หลานหลวง** ในนาม
มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ กทม.๑๐๑๐๐

ขอเชิญสาธุชนเข้าร่วมการอบรมพระกัมมัฏฐาน
ณ สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย
อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี
ปีละ ๒ รุ่น ระหว่างวันที่ ๑-๑๕ พฤษภาคม และ
ระหว่างวันที่ ๑-๑๕ ธันวาคม ของทุกปี

เนื่องในโอกาสที่เปิดการอบรมพระกัมมัฏฐานแด่พระสงฆ์ปีละ ๒ รุ่น ระหว่างวันที่ ๑-๑๕ พฤษภาคม และ ๑-๑๕ ธันวาคมของทุกปี เพื่อสร้างพระในใจพระและสร้างพระวิปัสสนาจารย์ให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒินั้น ทางสถาบันได้เปิดโอกาสให้อุบาสก อุบาสิกา สาธุชนทั่วไปเข้ารับการอบรมได้ โดยขอให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑) ถือศีล ๘

๒) บำรุงค่าภัตตาหารเลี้ยงพระและค่าอาหารแก่ผู้มาปฏิบัติธรรมตามกำลังศรัทธา

๓) เตรียมเครื่องใช้ประจำตัว ดังต่อไปนี้ไปด้วย

- เสื้อผ้าชุดสีขาว และเครื่องใช้ประจำตัวประจำวัน
- เสื่อ ผ้าห่มนอน และมุ้งหรือกลด

เนื่องด้วยที่พักสำหรับชาย-หญิงมักจะไม่พอแก่ผู้เข้าไปอยู่อบรมพระกัมมัฏฐาน ทางสถาบันใคร่ขอสนับสนุนให้ผู้เข้ารับการอบรมอยู่กลด เพราะสัปปายะดี (เงียบสงัดจากเสียงพูดคุยรบกวน) และไม่ต้องอยู่ใกล้ชิดกันเกินไป และในกรณีที่มีผู้เข้ารับการอบรมมากที่พักมักไม่พอดังกล่าว

สำหรับท่านที่ไม่มีกลดเป็นของตนจะขอใช้กลดของสถาบันก็ได้ จะช่วยบำรุงกลดตามกำลังศรัทธา เพื่อให้สถาบันพอมีเงินทุนไว้ซ่อมหรือซื้อกลดเพิ่มใหม่แทนของเก่าที่ชำรุด ก็ขออนุโมทนา

๔) ข้อห้ามระหว่างการอบรม

๔.๑ ห้ามสูบบุหรี่ตลอดระยะเวลาของการอบรม (เลิกเด็ดขาดตลอดไปได้จะดีมาก)

๔.๒ ห้ามขาดการประชุมทุกครั้ง เว้นแต่จะติดธุระที่มอบหมายให้หรือเจ็บป่วย

๔.๓ ห้ามฟังวิทยุ

๔.๔ ห้ามจับกลุ่มสนทนากันในเรื่องไร้สาระที่ไม่ใช่การสนทนาธรรมหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย

๔.๕ ห้ามพูดโอ้อวดผลของการปฏิบัติธรรม

๔.๖ ห้ามลงอาบน้ำหรือซักผ้าในคลอง

๔.๗ ห้ามทำความสกปรกในบริเวณสถาบัน เช่นทิ้งขยะมูลฝอยลงในที่ ๆ มิได้จัดภาชนะรองรับไว้

๕. ข้อควรปฏิบัติระหว่างการอบรม

๕.๑ ต้องช่วยตนเองในเรื่องความเป็นอยู่ เช่น ช่วยตนเองในการตักอาหารและการล้างถ้วยชามที่ใช้รับประทานอาหาร และทำความสะอาดสถานที่พักอาศัยเป็นต้น

๕.๒ ต้องรักษาความสะอาดในบริเวณสถาบัน

๕.๓ ต้องมีความสำรวมในทุกอิริยาบถ

๕.๔ ต้องร่วมมือกับสถาบันทุกอย่าง

๕.๕ ต้องตรงต่อเวลา

กำหนดการประจำวัน

๐๔.๐๐ น.	ตื่นนอน (สัญญาณระฆัง)
๐๔.๓๐ น.	ทำวัตรเช้า แล้วฝึกเจริญภาวนาธรรม
๐๖.๓๐ น.	รับประทานอาหารเช้า
๐๗.๐๐ น.	อุบาสกอุบาสิกาส่วนหนึ่งไปช่วยกิจกรรมพระบิณฑบาต
๐๘.๐๐ น.	อุบาสกอุบาสิกาวิทยากรและผู้ปฏิบัติธรรมได้ถึงธรรมกายต่อวิชชา
๐๙.๓๐ น.	ช่วยจัดและถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์
๑๑.๐๐ น.	รับประทานอาหารแล้ว พักผ่อนตามอัธยาศัย
๑๔.๐๐ น.	รับฟังธรรมบรรยาย
๑๗.๐๐ น.	ทำวัตรเย็น แล้วแบ่งกลุ่มฝึกเจริญภาวนาธรรมแล้วพักทำธุระส่วนตัว
๑๙.๓๐ น.	เจริญภาวนาธรรม
๒๑.๓๐ น.	ดับไฟ นอนหรือปฏิบัติภาวนาธรรมเองตามอัธยาศัย

กิจกรรมการเผยแพร่ธรรมะ มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

การอบรมการเจริญภาวนาธรรม

ภายใต้การควบคุมพระกัมมัฏฐานของ พระเดชพระคุณ พระภาวนาโกศลเถร (วีระ คณฺฑตฺโม) และพระอาจารย์มหาเสริมชัย ชยมงฺคโล (มงคลบุตร)

๑. **ที่ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร (วัดภูเขาทอง)**

ทุกวันอาทิตย์ วันละ ๓ รอบ (เฉพาะวันอาทิตย์ต้นเดือน มีพิธีถวายสังฆทานภัตตาหารเพลร่วมกันด้วย) ดังต่อไปนี้

๐๙.๐๐ น. เฉพาะผู้เจริญวิชชาธรรมกายชั้นสูงและวิทยากร

๑๐.๐๐ น. สำหรับสาธุชนโดยทั่วไปฝึกเจริญภาวนาทั้งเบื้องต้นและเบื้องกลางร่วมกัน

๑๓.๐๐ น. สำหรับสาธุชนโดยทั่วไป โดยแบ่งผู้เข้ารับการอบรมเป็นกลุ่มย่อย ให้พระวิทยากรและวิทยากรฆราวาส ควบคุมแนะนำโดยใกล้ชิดเป็นกลุ่ม ๆ

ทุกวันจันทร์ และ **พฤหัสบดี** ภาคค่ำ เวลา ๑๘.๓๐ น.

● **ที่พระอุโบสถ วัดสระเกศ** ระหว่างเทศกาลเข้าพรรษาทุกวันพระ เวลา ๑๐.๓๐ น. (ก่อนเวลานี้มีพระธรรมเทศนา)

๒. **ที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ทุกเย็น** ที่วิหารเจริญภาวนา(ตึกขาว) และที่ตึกบวรเทพมุนี

๓. **ที่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ใน สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี**

ทุกวันเสาร์ต้นเดือน เวลา ๐๗.๓๐ น. มีรถรับส่งผู้มีจิตศรัทธาไปปฏิบัติธรรม ที่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม โดยไม่เสียค่าโดยสารแต่ประการใด เป็นประจำเช่นเคย มีกำหนดดังนี้

๐๙.๓๐ น. ทำวัตรเช้า แล้วเจริญภาวนาธรรม

๑๑.๐๐ น. ถวายสังฆทานภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์

๑๒.๐๐ น. รับประทานอาหารเที่ยงร่วมกัน

๑๓.๐๐ น. ทำวัตรเย็น ฝึกเจริญภาวนาธรรม

๑๔.๓๐ น. ออกเดินทางกลับจากสถาบันฯ

๔. **ที่ธรรมสถาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย** (ด้านหลังตึกเลขาธิการ จุฬาฯ)

ทุกวันอังคาร และ **พฤหัสบดี** เวลา ๑๒.๑๕ น.

รายการธรรมปฏิบัติ ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์

๑. **ช่อง ๙ อสมท. ทุกวันอาทิตย์สัปดาห์ที่ ๒ และ ๕ ของเดือน เวลา ๐๘.๐๐-๐๘.๓๐ น.**

รายการ "ธรรมสู่สันติ" และ "ธรรมก่อนนอน" ทางสถานีวิทยุต่าง ๆ

๑. **สถานีวิทยุ ททท.(ภาคปกติ)** อสมท. กรุงเทพฯ ทุกวันอาทิตย์ เวลา ๐๘.๓๐-๐๙.๐๐ น.

๒. **สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย** กรมประชาสัมพันธ์ ทุกคืนวันอาทิตย์ (ก่อนปิดสถานี)

ขอเชิญร่วมสร้างอุโบสถ (วิหารธรรมกาย) วัดหลวงพ่อสด

ในสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

อุโบสถ เป็นหัวใจสำคัญของวัด ด้วยว่าเป็นวิหารที่ประดิษฐานพระประธานแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นเขตที่ต้องกำหนดเพื่อการทำสังฆกรรมที่สำคัญต่าง ๆ ของพระภิกษุสงฆ์ มีการบรรพชาอุปสมบทกุลบุตรทั้งหลาย การสวดและรับฟังปาฏิโมกข์ตามพระวินัยพุทธบัญญัติของพระบรมศาดา เพื่อทบทวนความบริสุทธิ์กายวาจาใจของพระภิกษุสงฆ์ร่วมกัน เป็นการรักษาพระธรรมและพระวินัยของพระพุทธเจ้าไว้มิให้วิบัติคลาดเคลื่อนและสูญหาย อุโบสถหลังนี้เป็นอุโบสถสองชั้นในงบประมาณการก่อสร้าง ๒๒ ล้าน กำหนดจะก่อสร้างเสร็จในปลายปี พ.ศ.๒๕๓๕ จะได้ใช้พื้นที่ชั้นล่างเป็นสถานที่อบรมและปฏิบัติภาวนาธรรม เพื่อสร้างพระในใจคน เพื่อสร้างพระวิปัสสนาจารย์และวิทยากรให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยกันสืบพระบวรพุทธศาสนาให้ยืนยาวยิ่ง ๆ ขึ้นไป

ขณะนี้ได้มีผู้เป็นเจ้าภาพแล้วประมาณ ๑๙ ล้านบาท ยังขาดอยู่อีกประมาณ ๔ ล้านบาท จึงขอเชิญชวนสาธุชนทุกท่านร่วมเป็นเจ้าภาพสร้างปูชนียสถานที่สำคัญนี้โดยพร้อมเพรียงกันจักเป็นมหากุศลทับทวีเพิ่มพูนบารมี รัศมี กำลังฤทธิ์ ฯลฯ แก่ท่านต่อ ๆ ไปไม่มีที่สิ้นสุด แล.

๑) เจ้าภาพวงเงิน ๑๐๐,๐๐๐.- บาทขึ้นไป จะได้รับการจารึกชื่อไว้ในที่พิเศษในวิหารเป็นการเฉพาะ มีเพียง ๑๕๐ ที่เท่านั้น

๒) เจ้าภาพวงเงิน ๓๐,๐๐๐.- บาทขึ้นไป จะได้รับการบันทึกชื่อไว้ในสมุดพิเศษ ซึ่งจะเก็บไว้ในวิหารเพื่อแสดงให้สาธุชนรุ่นหลังได้อนุโมทนาต่อไป

๓) เจ้าภาพวงเงินต่ำกว่านี้ก็จะได้รับการบันทึกชื่อไว้ในหนังสือที่ระลึก

ผู้มีจิตศรัทธาโปรดติดต่อขอรับเป็นเจ้าภาพได้ที่:

๑. สำนักงานมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ศาลาการเปรียญวัดสระเกศฯ กทม.๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕
๒. สำนักงานโครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน ตึกบวรเทพมุนี วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กทม.๑๐๑๖๐
๓. สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐ โทร. (๐๓๒) ๒๕๑-๖๕๐

ส่งเงินโดยธนาณัติโปรดสั่งจ่ายในนาม **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** โดยสั่งจ่ายเงินทาง

ไปรษณีย์ พลับพลาไชย กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐ ถ้าสั่งจ่ายเงินโดยเช็คธนาคาร โปรดสั่งจ่ายเช็คขีดคร่อม ให้ในนาม **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ด้วย ขออนุโมทนา

✂ -

ใบปวารณา

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

นามผู้บริจาค.....บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....

ตรอก/ซอย.....ถนน.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทร.....

ประสงค์จะ

- ☐ รับเป็นเจ้าภาพที่ดินเป็นที่ตั้งสถาบันฯ เป็นจำนวนเงิน.....บาท
- ☐ รับเป็นเจ้าภาพอบรมพระกัมมัฏฐานแด่พระสงฆ์
- ☐ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยตลอดการอบรม รูปละประมาณ ๑,๕๐๐ บาท หรือตามกำลังศรัทธา เป็นจำนวนเงิน.....บาท
  - ☐ ค่าภัตตาหารแด่พระสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ที่จะมาเข้ารับการอบรม รุ่นละประมาณ ๕๐๐-๘๐๐ รูป เป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยวันละประมาณ ๑๐,๐๐๐-๑๒,๐๐๐ บาท หรือตามกำลังศรัทธา ประจำวันที่.....เป็นจำนวนเงิน.....บาท
  - ☐ รับเป็นเจ้าภาพถวายกลดแด่พระสงฆ์ ชุดละ ๘๐๐ บาท หรือตามกำลังศรัทธา เป็นจำนวนเงิน.....บาท
- ☐ รับเป็นเจ้าภาพกิจกรรมเผยแพร่ธรรมปฏิบัติทั่วไป เป็นจำนวนเงิน.....บาท
- ☐ รับเป็นเจ้าภาพร่วมสร้างพระอุโบสถ เป็นจำนวนเงิน.....บาท
- ☐ เป็นเจ้าภาพร่วมบรรจุพระผงจำนวนพระ.....องค์ เป็นจำนวนเงิน.....บาท

รวมเป็นจำนวนเงิน.....บาท

ป้องกันและแก้ไข

ญาณรัตนะ*

ทุกวันนี้เรามักจะพบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตัวเรามากมาย เป็นทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นกับเราโดยตรงและปัญหาที่คนในครอบครัว คนรอบข้างที่ทำงานสร้างขึ้นและเราต้องไปเกี่ยวข้องด้วย ปัญหาบางปัญหาดูน่าจะเป็นปัญหาเล็กน้อย แต่ก็เป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยาก อาทิเช่น คนไม่ชอบหน้ากัน คนไม่ถูกชะตากัน คนอิจฉาริษยากัน คนชอบนินทาว่าร้ายแก่กัน ฯลฯ ปัญหาที่หนักขึ้นมาอีกระดับคือปัญหาคนขาดคุณธรรมพื้นฐานที่ควรจะมี เช่นการไม่รู้จักประมาณตัวในการดำเนินชีวิต การพูดเสียดแทงใจคน การพูดคำหยาบส่อเสียด การไม่รู้จักพอในเรื่องกามคุณทั้ง ๕ ปัญหาหนักมากและน่าเป็นห่วงที่สุดคือปัญหาคนกระทำผิดศีลธรรม ได้แก่การประพฤติผิดศีล ๕ คือ การดื่มสุราสิ่งเสพติดให้โทษ การนอกใจสามีภรรยา การโกหกบิดเบือนเพื่อผลประโยชน์แห่งงานและหมู่คณะ การอยากได้ในทางไม่ชอบตลอดจนการเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์บุคคลอื่น ซึ่งรวมถึงการที่ไม่สามารถแยกความดี ความชั่วออกจากกันได้ หรือขาดความละอายต่อบาป สามารถกระทำทุกอย่างที่ผิดศีลธรรม เพื่อตามใจในสิ่งที่ตนปรารถนาทุกวิถีทางปัญหา ทั้ง ๓ ระดับที่หยิบยกขึ้นมาล้วน เกิดแต่**กิเลสทั้ง ๓ ตระกูล คือโลภะ โทสะ โมหะ** ที่เกาะติดยึดแน่นอยู่ในจิตใจ **ในกายตั้งแต่กายสุดหยาบ** (กายมนุษย์) **จนไปถึงกายสุดละเอียด** (กายอรูปพรหม) เกี่ยวเนื่องถึงกัน เมื่อกายหยาบไปประกอบอกุศลกรรมกระทำสิ่งที่เรียกว่า เป็นความชั่วจะมีผลให้ติดอยู่ในกายที่ละเอียดกว่าเข้าไปตามลำดับ กิเลสทั้ง ๓ ตระกูลนี้ ก็จะติดเข้าไปละเอียดยิ่งขึ้นตามกาย และความละเอียดของกาย ไถ่ถอนออกได้ยากยิ่งขึ้นด้วย **การกำจัดกิเลสจึงจะต้องกระทำทั้ง ๒ อย่างควบคู่กันไปคือ การป้องกันมิให้กิเลสใหม่เกิดขึ้น และการแก้ไขโดยกำจัดกิเลสที่อยู่ภายในให้เบาบางลงและหมดสิ้นไป การป้องกันกิเลสใหม่** มิให้เกิดขึ้นด้วยการสำรวมระวังทวารทั้งปวง

** ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง รองที่ปรึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประจำสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน ดีซี สหรัฐอเมริกา*

อันได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น ประสาทสัมผัสตลอดจนกายใจมิให้คล้อยตามกิเลสภายนอกตัวเรา และปฏิบัติตามกิเลสที่เกิดขึ้น

ถ้าเราสามารถทำดั่งนี้ได้ ก็จะพ้นจากทุกข์และปัญหาได้แต่คนเราส่วนใหญ่ทำได้ยาก เพราะว่าใจของเรานั้นรับรู้อารมณ์ภายนอกได้เร็วมาก และคล้อยตามกิเลสที่เกิดขึ้นในขณะนั้น **จึงต้องอาศัยการฝึกฝนอยู่เป็นประจำ** จะสังเกตเห็นว่าถ้าผู้ปฏิบัติธรรมห่างเหินการรักษาศีลและฝึกเจริญภาวนา มักจะเผชิญกับปัญหาเพิ่มมากขึ้น เสมือนมารุมประดังกันเข้ามา แต่ถ้ารักษาศีลและเจริญภาวนาอยู่เสมอจะสามารถช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นหรือจากหนักให้เบาบางลงได้ เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าผู้มีศีลย่อมละการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นเท่ากับว่าเป็นการป้องกันเหตุที่เป็นความทุกข์เดือดร้อนที่จะส่งผลมาให้ได้รับส่วนการเจริญภาวนาช่วยให้จิตใจเข้าใกล้ธรรมและเข้าถึงธรรม มีผลให้สุขภาพจิตดี การคิด การตัดสินใจและการควบคุมอารมณ์จะอยู่บนพื้นฐานที่ดีด้วย

วิธีการแก้ไขโดยการกำจัดกิเลสเป็นหนทางที่จะเข้าไปแก้ที่เหตุ คือมีสติพิจารณากาย เวทนา จิต และธรรมหรือสติปัฏฐาน ๔ โดยใช้วิปัสสนาปัญญาอันได้แก่ **การเพียรเพ่งเผากิเลสด้วยการขจัดอกุศลธรรมที่มีอยู่ ป้องกันอกุศลธรรมมิให้เกิดขึ้น เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้มีอยู่ และยังกุศลธรรมให้เกิดขึ้นภายในจิตใจ** บุคคลที่สามารถทำอย่างนี้ได้จะต้องฝึกการมีสติอยู่เสมอหรือให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และหมั่นพิจารณากิเลสภายในตนให้ลดน้อยลง ด้วยการฝึกฝนบ่อย ๆ จนเป็นนิสัย เมื่อมีกิเลสมากระทบ ก็จะแก้ไขได้โดยอัตโนมัติด้วยการทำใจเข้าสู่ศูนย์กลางกาย พิสดารกายดับหรือละกายที่หยาบกว่าเข้าไปสู่กายที่ละเอียดกว่า ซึ่งจะมีผลให้จิตใจไม่หวั่นไหวด้วยกิเลสภายนอกและขณะเดียวกันก็จะสงบเยือกเย็น จนเป็นความสบายใจ การปฏิบัติตามแนววิชชาธรรมกายเป็นการฝึกสติและเพ่งเผากิเลส เฝ้าคอยดูกิเลส **ทั้งที่เห็นภายนอกกายและภายในกาย**ไปพร้อมกัน ขึ้นกับการฝึกฝนและปฏิบัติ ซึ่งสำหรับผู้ปฏิบัติได้ผลดี แล้วก็จะทราบได้เป็นอย่างดี

การจะลดปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวเรา ต้องเริ่มจากตัวเราเองเสียก่อน ด้วยการป้องกันและสำรวมกาย วาจา ใจ มิให้รับกิเลสภายนอกที่มาสั่งสมให้เพิ่มมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็เพียรพยายามเพ่งเผากิเลสภายในตัวเอง เป็นการแก้ไขปัญหาโดยตรง เมื่อทำได้ทั้งการป้องกันและการแก้ไขได้แล้ว จึงชักชวนผู้อื่นให้มากระทำความดี ด้วยการเป็นตัวอย่างของการประพฤติปฏิบัติที่ดีและแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม การป้องกันและการแก้ไขด้วยการกำจัดกิเลส เป็นกิจที่สำคัญที่จะต้องฝึกปฏิบัติอยู่เสมอ มิฉะนั้นตัวเราเองก็จะเป็นที่รองรับปัญหาและกิเลสทั้งโลภะ โทสะ โมหะ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ต้องเผชิญและรับผลอยู่อย่างไม่จบสิ้น **การป้องกันและแก้ไขจึงเป็นทางช่วยการดำเนินชีวิตตั้งแต่พื้นฐานจนถึงขั้นมรรคผลนิพพาน**

■ ■ ■ ■

ใบบอกรับเป็นสมาชิกนิตยสาร "ธรรมกาย"

วันที่_____เดือน_____พ.ศ._____

นาม_____บ้านเลขที่_____หมู่ที่_____ตรอก/ซอย_____

ถนน_____ตำบล/แขวง_____อำเภอ/เขต_____

จังหวัด_____รหัสไปรษณีย์_____โทรศัพท์_____

(๑) ประสงค์จะ : ☐ เป็นสมาชิก (ไม่คิดค่าส่ง) ตั้งแต่ฉบับที่_____

☐ ต่ออายุสมาชิก

☐ เป็นเจ้าภาพจัดส่งถวาย/ให้แก่: _____

ที่อยู่_____

(๒) เป็นเวลา : ☐ ๑ ปี อัตรา ๑๒๐ บาท ☐ ๒ ปี อัตรา ๒๔๐ บาท ☐ ๓ ปี อัตรา ๓๖๐ บาท

(ลงชื่อ)_____

โปรดส่งใบบอกรับไปที่: **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศฯ กทม. ๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕

หากส่งเงินทางไปรษณีย์ โปรดสั่งจ่าย: **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ กทม. ๑๐๑๐๐ (สั่งจ่าย ปณ. หลานหลวง แห่งเดียว)

หากส่งเช็คธนาคารโปรดสั่งจ่ายเช็คขีดคร่อมแก่ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย**

ใบบอกรับเป็นผู้อุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์นิตยสาร "ธรรมกาย"

วันที่_____เดือน_____พ.ศ._____

นาม_____บ้านเลขที่_____หมู่ที่_____ตรอก/ซอย_____

ถนน_____ตำบล/แขวง_____อำเภอ/เขต_____

จังหวัด_____รหัสไปรษณีย์_____โทรศัพท์_____

ประสงค์จะ: ☐ **รับเป็นผู้อุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์นิตยสาร** และให้ประกาศชื่อไว้ที่

☐ ปกหน้าด้านใน ๔,๐๐๐ บาท ☐ ปกหลังด้านนอก ๕,๐๐๐ บาท

☐ ปกหลังด้านใน ๓,๐๐๐ บาท ☐ หน้าสอดสี ๓,๐๐๐ บาท

☐ อุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์ ๑,๐๐๐ บาท ☐ ประสงค์จะออกนาม ☐ ไม่ประสงค์ออกนาม

☐ อื่น ๆ_____จำนวนเงิน_____บาท

(ลงชื่อ)_____

โปรดส่งใบบอกรับไปที่ : **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศฯ กทม. ๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕

หากส่งเงินทางไปรษณีย์ โปรดสั่งจ่าย: **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ กทม. ๑๐๑๐๐ (สั่งจ่าย ปณ. หลานหลวง แห่งเดียว)

หากส่งเช็คธนาคารโปรดสั่งจ่ายเช็คขีดคร่อมแก่ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย**

วิชชาธรรมกายที่สหรัฐอเมริกา

▲๑

๑ **The Unitarian Universalist Campus Ministry** และ **The Buddhist Council of New York** ได้อาราธนาให้พระอาจารย์เสริมชัย ชยมงฺคโล ไปบรรยายธรรม เรื่อง **"Samatha-Vipassana Meditation (Vijja Dhammakaya Approach)"** ที่ Saint Paul's Chapel ของมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย *(ในภาพ : ผู้จัดกำลังแนะนำตัวผู้บรรยายต่อที่ประชุม)*

๒ ▼

๒ พระอาจารย์เสริมชัย ชยมงฺคโล ขณะรับการถวายหนังสือขอบคุณและปัจจัยไทยทานหลังจบการบรรยายแล้ว

๓ ผู้เข้าฟังมีทั้งชาวไทยในนครนิวยอร์ค และชาวอเมริกัน ซึ่งได้ฝึกทดลองการเจริญภาวนาหลังจากรับฟังการบรรยายแล้ว และผู้ฟังบางท่านได้ถามปัญหาการปฏิบัติภาวนาที่มีการเห็นภาพต่าง ๆ ด้วยความสนใจ

◀ ๓

๔ ▼

๔ หลวงพ่อเสริมชัย ชยมงฺคโล (ซ้าย) พระมหาปราโมทย์ ปโมทิโต (กลาง) และพระมหาสุจิตต สุจิตฺโต (ขวา) ถ่ายภาพเป็นที่ระลึกภายในมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย นครนิวยอร์ค

พิธีผูกพัทธสีมา-ตัดลูกนิมิต อุโบสถวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

๑ ▲ ๒ ▼

๓ ▼

๑ **พระเดชพระคุณพระราชวรเวที** เจ้าคณะจังหวัดราชบุรี เป็นประธานประกอบพิธีสวดถอนจิวรวิปปวาส และสมานสังวาสสีมาอุโบสถวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม เมื่อ ๒๙ เม.ย. ๓๕ พร้อมด้วยพระสงฆ์ ๑๐๘ รูป ๒ วันที่ ๒ พ.ค. ๓๕ เวลา ๑๒:๑๕ น. หลวงพ่อชยมงฺคโล เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม นำเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ เจ้าคณะใหญ่หนกลาง กรรมการมหาเถรสมาคม และพระมหาเถระผู้ใหญ่ อาทิ พระเดชพระคุณพระธรรมปัญญาบดี พระเดชพระคุณพระเทพวิสุทธิโสภณ พระเดชพระคุณพระราชวรเวที เป็นต้น ไปสู่อุโบสถ เพื่อประกอบพิธีผูกพัทธสีมา

๓ พระเดชพระคุณพระภาวนาโกศลเถร รองเจ้าอาวาส และพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ วัดปากน้ำ(กลาง) กำลังตัดหวายลูกนิมิตหลุมที่ ๑ (ทิศบูรพา)

๔ **หลวงพ่อชยมงฺคโล** เจ้าอาวาสฯ ได้รับบัญชาเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (อุปัชฌาย์) ให้ตัดหวายลูกนิมิตหลุมเอกแทนท่าน

๔ ▼

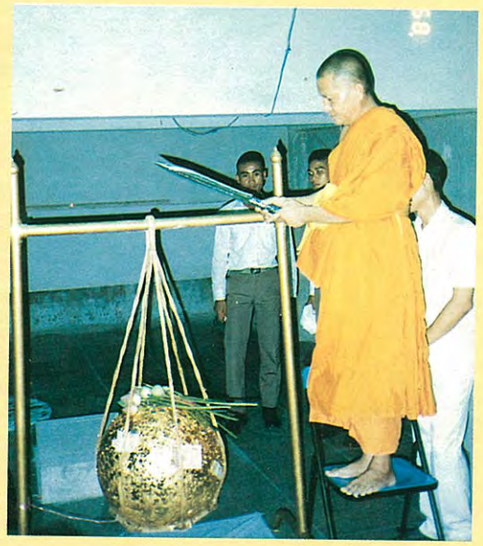

๑ ▲ ๒ ▼

๓ ▼

๑. **เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์** เจ้าคณะใหญ่ หนตะวันออก กรรมการมหาเถรสมาคม เป็นประธานพิธีทักนิมิตท่ามกลางสงฆ์ ตั้งแต่หลุมที่ ๑-๘ แล้วมาบรรจบทักหลุมที่ ๑ อีกครั้ง รวม ๙ ครั้ง โดยมีรองประธานและกรรมการมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายแต่งตัวเป็นเทวดาตอบคำถามนิมิต

๒. ปลัดอำเภออาวุโส อ.ดำเนินสะดวก ตัวแทนอำเภอดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี อ่านประกาศพระราชทานวิสุงคามสีมา อุโบสถวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ท่ามกลางหมู่พระสงฆ์มหาเถระ ก่อนประกอบพิธีผูกพัทธสีมา

๓. เสร็จพิธีผูกพัทธสีมาแล้ว หลวงพ่อชยมงฺคโล ตอบถวายรายงานต่อเจ้าประคุณหลวงพ่อ **สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์** (อุปัชฌาย์) องค์ประธานในพิธี

บน **พระเดชพระคุณพระภาวนาโกศลเถร** รองเจ้าอาวาสและพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ เป็นประธานเททองหล่อรูปเหมือนหลวงพ่อวัดปากน้ำ และพระธรรมกายหน้าตัก ๙ นิ้ว รุ่น ๑ ของวัดหลวงพ่อสด **ธรรมกายาราม** โดยมีคณะศิษย์เข้าร่วมพิธีด้วย

ล่าง **หลวงพ่อชยมงคโลภิกขุ** เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี กำลังประพรมน้ำพระพุทธมนต์แม่พิมพ์ รูปเหมือนหลวงพ่อสด จนฺทสโร